

Ετήσια έκθεση 2010

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

Ετήσια έκθεση 2010

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Ετήσια έκθεση 2010

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Για την προετοιμασία
της *Ετήσιας έκθεσης 2010*
εργάστηκε το σύνολο
του προσωπικού του Συνηγόρου του Πολίτη.
Ειδικότερα καθήκοντα ανέλαβαν οι εξής:

Συντονισμός και γενική επιμέλεια έκδοσης

Γιάννης Μπούτσελης
Δήμητρα Μυτιληναίου

Επιστημονική επεξεργασία κειμένων

Χριστίνα Αγγέλη
Μαρία Γιαννακουλοπούλου
Μαρία Καραβόλου
Αθηνά Κουτρουμάνη
Ειρήνη Κυριακάκη
Κυριακή Λαμπροπούλου
Ευαγγελία Μαρκάκη
Ελένη Μάρκου
Δήμητρα Μυτιληναίου
Δανάη Παπαλουκά
Κατερίνα Παπανικολάου
Σταματίνα Πούλου
Άννα Ρούτση
Αγγελική Σαλαμαλίκη
Καλλιόπη Στουγιάννου
Μιχάλης Τσαπόγας
Κατερίνα Φηλιάτουρα

Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων

Θεόδωρος Φίλιος
Δημήτρης Βράζος

Η ετήσια έκθεση του Συνηγόρου
του Πολίτη για το 2010
υπάρχει στην πλήρη της μορφή
στον ιστότοπο της Αρχής:
www.synigoros.gr

Περίεχόμενα

9	Εισαγωγή
12	Νομικό πλαίσιο και λειτουργία του θεσμού
18	Η χρονιά με μια ματιά
34	Δικαιώματα του ανθρώπου
56	Κοινωνική προστασία
76	Ποιότητα ζωής
98	Σχέσεις κράτους–πολίτη
118	Δικαιώματα του παιδιού
138	Ισότητα των φύλων
157	Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις
166	Διεθνείς δραστηριότητες
171	Βραχυγραφίες
173	Το προσωπικό του Συνηγόρου του Πολίτη

Η μεγάλη πρόκληση του 2010, για ολόκληρη την ελληνική κοινωνία, το πολιτικό και διοικητικό σύστημα και βεβαίως για τον Συνήγορο του Πολίτη, υπήρξε η σταδιακή συνειδητοποίηση της ιδιαίτερα δύσκολης οικονομικής συγκυρίας στην οποία βρίσκεται η χώρα μας. Ως αποτέλεσμα τόσο της διεθνούς κρίσης όσο και της έλλειψης προνοητικής πολιτικής και διαχείρισης κατά το παρελθόν, ανατράπηκαν βεβαιότητες, προσδοκίες, αλλά και η εμπιστοσύνη στο μέλλον. Τέτοιας εμβέλειας αναταράξεις προφανώς δεν αφήνουν ανέπαφους τους πολιτικούς και διοικητικούς θεσμούς που έχουν την ευθύνη για την καθοδήγηση της χώρας και τη διαχείριση των κοινών πραγμάτων – αλλά ούτε και τον Συνήγορο του Πολίτη. Σε μια χώρα όμως όπου η εμπιστοσύνη στους θεσμούς υπήρξε ανέκαθεν ελλειμματική, οι συνέπειες είναι βαρύτερες και εγκυμονούν περαιτέρω κινδύνους για την ίδια τη φύση του φιλελεύθερου δημοκρατικού πολιτεύματος. Είναι λοιπόν κρίσιμο να αναδειχθεί η υπέρ του κοινού συμφέροντος λειτουργία των θεσμών, καθώς και ο σεβασμός των δικαιωμάτων και των διαδικασιών που τα περιβάλλουν. Απαιτείται να ενταθούν η θεσμική λειτουργία, η τήρηση των αρχών και των κανόνων του κράτους δικαίου και της δημοκρατίας. Αυτή είναι και η προτεραιότητα που καλείται να υπηρετήσει η Αρχή στο σημερινό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον.

Τη χρονιά που πέρασε ο Συνήγορος του Πολίτη χρειάστηκε να εντείνει τη δραστηριότητά του σε διάφορα πεδία. Εδώ και μερικά χρόνια έχει υιοθετήσει την πρακτική ενημέρωσης των νέων υπουργών για τις εκκρεμότητες που παραλαμβάνουν όσον αφορά το έργο του. Αυτό έπραξε και στη διάρκεια του 2010, όταν με επιστολές του, συνοδευόμενες από ευρύ υποστηρικτικό υλικό, έθεσε υπόψη των υπουργών που ανέλαβαν μετά τις εκλογές του 2009 ζητήματα που είχε διερευνήσει και προτάσεις για την επίλυσή τους. Μάλιστα, με σκοπό τη συστηματική αντιμετώπιση των εκκρεμών υποθέσεων, ζητήθηκε να οριστεί σύνδεσμος σε κάθε υπουργείο. Στην πρόσκληση αυτή ανταποκρίθηκαν τα περισσότερα υπουργεία, με ορισμένα δε πραγματοποιήθηκαν και ειδικότερες συναντήσεις εργασίας στη βάση των σχετικών σημειωμάτων.

Η αποτίμηση της δραστηριότητας αυτής είναι σε γενικές γραμμές θετική. Αναλόγως βεβαίως με τα θέματα, έγιναν λιγότερο ή περισσότερο ουσιαστικά βήματα για την επίλυση ή την περαιτέρω μελέτη τους. Η Αρχή εκφράζει μάλιστα ικανοποίηση διότι σημαντικός αριθμός προτάσεων που είχαν ήδη διατυπωθεί τα προηγούμενα χρόνια υιοθετήθηκε στη διάρκεια του 2010, με πρώτο παράδειγμα διάφορα φορολογικά θέματα.

Οι νέες οικονομικές συνθήκες αποτελούν μια πολύπλευρη πρόκληση και για τον θεσμό του Συνηγόρου του Πολίτη. Οι προσδοκίες των πολιτών από αυτόν αυξάνονται. Η Αρχή κατακλύστηκε από αναφορές, μεταξύ των οποίων πολλές αφορούσαν αιτήματα για βοήθεια (υπερχρεωμένα νοικοκυριά, άνεργοι, επιχειρηματίες σε κίνδυνο πτώχευσης κ.λπ.), ακόμη και για θέματα που δεν ενέπιπταν στο πεδίο αρμοδιότητάς της. Ο αριθμός των αναφορών κατά το 2010 παρέμεινε πρακτικά στα ίδια υψηλά επίπεδα του 2009 (με ελάχιστη μείωση 1,89%) και διατηρεί μια αύξηση της τάξης του 20% σε σχέση με την πριν από το 2008 περίοδο.

Η περιστολή των δημόσιων δαπανών επηρέασε ευρύτερα τη λειτουργία του κράτους. Καθυστερήσεις πληρωμών, προβλήματα λειτουργίας λόγω ελλειψών στελέχωσης σε συνδυασμό με το κύμα συνταξιοδοτήσεων, μειωμένες υπηρεσίες πρόνοιας, καθυστερήσεις στην απονομή συντάξεων και στην παροχή άλλων κοινωνικών δικαιωμάτων, ανατροπή προσδοκιών για πρόσληψη επιτυχόντων σε διαγωνισμούς είναι ορισμένα από τα θέματα που κυριάρχησαν το 2010 στις αναφορές των πολιτών. Σε πολλές περιπτώσεις, η προσπάθεια διόρθωσης αναρθολογικών πρακτικών του παρελθόντος διατάραξε το πλαίσιο στο οποίο είχαν συνηθίσει να λειτουργούν οι υπηρεσίες και να δραστηριοποιούνται οι πολίτες.

Το 2010 έφερε και πολλές μεταρρυθμιστικές πρωτοβουλίες. Αξίζει να σημειωθεί η μεταρρύθμιση του «Καλλικράτη» σχετικά με την αναδιοργάνωση της περιφερειακής διοίκησης και της αυτοδιοίκησης της χώρας. Αν και χρειάζεται χρόνος για να αποφέρει καρπούς, αποτελεί σημαντικό βήμα στην κατεύθυνση της ενίσχυσης της αυτοδιοίκησης, η οποία αναλαμβάνει πλέον ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο, τόσο λόγω του αυξημένου μεγέθους των νέων ΟΤΑ όσο και λόγω των κρίσιμων αρμοδιοτήτων τους. Ωστόσο, θα πρέπει να υπάρξει εγρήγορση, ώστε να μην αναπαραχθούν οι παθολογίες που έχουν επισημανθεί παλαιότερα, το δε μεταβατικό στάδιο αποτελεί σημαντική πρόκληση, ώστε οι υπηρεσίες να λειτουργήσουν ομαλά και με την απαιτούμενη συνέχεια και αποτελεσματικότητα.

Σημαντική πρωτοβουλία αποτελεί ο νόμος για τη «Διαύγεια», που αντιμετωπίζει ριζικά ζητήματα διαφάνειας στη λειτουργία των δημόσιων φορέων. Έχοντας εκτεταμένη εμπειρία στα θέματα πρόσβασης σε δημόσια έγγραφα, η Αρχή είχε διαπιστώσει τις δυσκολίες να ικανοποιείται το σχετικό δικαίωμα σε ατομική βάση. Η δημοσιοποίηση των σχετικών εγγράφων όχι μόνον ενισχύει τη διαφάνεια και τη δυνατότητα ελέγχου, αλλά και απαλλάσσει τις υπηρεσίες από τον κατά περίπτωση χειρισμό των σχετικών αιτημάτων. Ακόμη σημαντικότερη όμως κατάκτηση θεωρεί ο Συνήγορος του Πολίτη την προοπτική να καταστεί με αυτόν τον τρόπο η διαφάνεια και αρχή της εσωτερικής λειτουργίας των δημόσιων φορέων: καλούνται πλέον να εσωτερικεύσουν την υποχρέωση λογοδοσίας και να μη λειτουργούν εν κρυπτώ ή με την πεποίθηση αυτή.

Αξίζει επίσης να αναφερθούν και οι μεταρρυθμίσεις που αφορούν τη διαχείριση των οικονομικών πόρων από τους δημόσιους φορείς. Ο επιχειρούμενος εξορθολογισμός της δημοσιονομικής διαχείρισης προφανώς εξυπηρετεί τον έλεγχο και τη συγκράτηση των δαπανών.

Ενισχύει, όμως, ταυτόχρονα και την πίεση για περισσότερο προγραμματισμό και πιο συνετή χρήση των δημόσιων πόρων.

Την έκθεση της ανεξάρτητης αρχής για το 2010 διατρέχει, τέλος, και μια ανησυχία. Φαίνεται να αποτελεί γενική διαπίστωση ότι, υπό την πίεση των συνθηκών που προαναφέρθηκαν, η διοίκηση τείνει να αμελεί διαδικαστικές της υποχρεώσεις απέναντι στους πολίτες. Η καθυστέρηση, η παράλειψη απάντησης ή η έλλειψη σεβασμού των προθεσμιών εμφανίζονται συχνότερα. Πιθανόν να συνδέονται με την αμηχανία της διοίκησης όταν δυσκολεύεται να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της. Πολίτες αναφέρουν επίσης ορισμένες συμπεριφορές αποθάρρυνσής τους εκ μέρους των υπηρεσιών όσον αφορά την άσκηση δικαιωμάτων τους, μέσω της πληροφόρησης που τους παρέχουν, ή ακόμη και άρνηση πρωτοκόλλησης αιτήσεών τους.

Οι συμπεριφορές αποθάρρυνσης είναι δυσκολότερο να εντοπιστούν και να ελεγχθούν από την Αρχή. Σε συνδυασμό όμως με την παραμέληση των διαδικαστικών υποχρεώσεων, πιθανόν να αποτελούν ένδειξη μιας υπαναχώρησης της διοίκησης, σε σχέση με όσα είχαν επιτευχθεί με την κατοχύρωση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, αλλά και τη γενικότερη προσπάθεια για αμεσότερη ανταπόκρισή της στους πολίτες. Θα χρειαστεί συνεπώς ιδιαίτερη εγρήγορση εκ μέρους του πολιτικού και διοικητικού συστήματος, ώστε να μην πληγούν κατακτήσεις και επιτεύγματα των τελευταίων ετών στο πεδίο της λειτουργίας του κράτους και των σχέσεών του με τους πολίτες, υπό το πρίσμα του κράτους δικαίου και των δικαιωμάτων.

Στις νέες συνθήκες, όπως περιγράφονται από τη δημοσιονομική κρίση, αλλά και από τις πρόσφατες μεταρρυθμίσεις, όλη η ελληνική διοίκηση καλείται να αναπροσαρμοστεί. Οι μεταρρυθμίσεις αναμφισβήτητα προκαλούν αναταράξεις στον τρόπο λειτουργίας των δημόσιων φορέων. Πρέπει να λειτουργήσουν σε ένα νέο πλαίσιο, με άλλες προδιαγραφές.

Αλλά και ο Συνήγορος του Πολίτη θα πρέπει να επινοήσει εκ νέου τους τρόπους παρέμβασής του. Η Αρχή θα συνεχίσει να παίζει τον ρόλο της στις νέες αντίξοες συνθήκες. Ενώ η πίεση της συγκυρίας εντείνει τις προσδοκίες των πολιτών απέναντί της, ταυτόχρονα περιορίζονται ορισμένες διαστάσεις της αποτελεσματικότητάς της. Τα προβλήματα στελέχωσης και χρηματοδότησης των υπηρεσιών λόγω της περιστολής των δαπανών αποτελούν παράγοντες που επηρεάζουν το έργο της διαμεσολάβησης και της καταπολέμησης της κακοδιοίκησης.

Ο Συνήγορος του Πολίτη καλείται λοιπόν να διαμορφώσει μια καινοτόμο προσέγγιση των προβλημάτων που τίθενται υπόψη του. Θα συνεχίσει να στηρίζει τη θεσμική λειτουργία του πολιτικού-διοικητικού συστήματος, την εμπέδωση των αρχών της νομιμότητας, του κράτους δικαίου και της δημοκρατίας, καθώς και την υπεράσπιση των δικαιωμάτων, με ιδιαίτερη ευαισθησία απέναντι στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Κρισιμότερη συμβολή του αποτελεί η οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ κράτους και πολιτών, που καθίσταται πιο απαραίτητη από ποτέ στην παρούσα συγκυρία.

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΣΠΑΝΟΥ
ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΡΙΑ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2011

Μετά την παραίτηση του Συνηγόρου του Πολίτη Γιώργου Χαμίνη τον Σεπτέμβριο του 2010, η Αρχή λειτούργησε υπό καθεστώς αναπλήρωσης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

13	ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
15	ΥΠΟΒΟΛΗ ΚΑΙ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΑΝΑΦΟΡΩΝ
15	ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΤΟΥ ΣτΠ

Νομικό πλαίσιο και λειτουργία του θεσμού

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ο Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ) είναι ανεξάρτητη αρχή κατοχυρωμένη στο Σύνταγμα. Ξεκίνησε τη λειτουργία του την 1η Οκτωβρίου 1998 και παρέχει τις υπηρεσίες του σε όλους τους πολίτες δωρεάν.

Η οργάνωση, η στελέχωση και η λειτουργία του ΣτΠ καθορίζονται στον Ν. 3094/2003 και στον Κανονισμό Λειτουργίας του (ΠΔ 273/1999), στο πλαίσιο που θέτουν οι διατάξεις του Συντάγματος μετά την αναθεώρησή του το 2001. Τα πλήρη νομοθετικά κείμενα που διέπουν τη λειτουργία του ΣτΠ δημοσιεύονται στον ιστότοπο: www.synigoros.gr

Αποστολή του ΣτΠ είναι η διαμεσολάβηση μεταξύ της δημόσιας διοίκησης και των πολιτών για την προστασία των δικαιωμάτων τους, την τήρηση της νομιμότητας και την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης. Ο ΣτΠ ασχολείται επίσης με την προάσπιση και την προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού.

Το 2004 εντάχθηκε στον ΣτΠ και ο θε-

σμός του Συνηγόρου της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Επίσης, με την ψήφιση του Ν. 3304/2005 για την «εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως εθνικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού», αποστολή της Αρχής αποτελεί πλέον και η προώθηση της ίσης μεταχείρισης στις δημόσιες υπηρεσίες.

Με τον Ν. 3488/2006 ο ΣτΠ ορίστηκε φορέας παρακολούθησης της εφαρμογής, στον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα, της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και ανέλιξη, στους όρους και στις συνθήκες εργασίας. Με τις διατάξεις του Ν. 3769/2009 (άρθρα 11 και 14) προστέθηκε στις αρμοδιότητες του ΣτΠ η παρακολούθηση και η προώθηση της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρό-

σβαση σε αγαθά και υπηρεσίες στον δημόσιο τομέα.

Στις 8.12.2010 δημοσιεύθηκε ο Ν. 3896/2010 (ΦΕΚ Α' 207), με τον οποίο καταργείται η ισχύουσα έως τώρα νομοθεσία (Ν. 3488/2006, ΠΔ 105/2003 και ΠΔ 87/2002) για την ισότητα των φύλων στην εργασία και κωδικοποιείται σε ένα ενιαίο και συνεκτικό νομοθετικό κείμενο, σύμφωνα με το πνεύμα και τις διατάξεις της Οδηγίας 2006/54/ΕΚ.

Με το άρθρο 25 του νόμου αυτού διευρύνεται η αποστολή του ΣτΠ και συγκεκριμένα καθίσταται πλέον αρμόδιος και για την *προώθηση* της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα απασχόλησης και εργασίας. Επίσης, η αποστολή του ΣτΠ εκτείνεται εφεξής και στον έλεγχο και την προώθηση της εφαρμογής της αρχής των ίσων ευκαιριών για άνδρες και γυναίκες σε εργασιακά θέματα. Με την παράγραφο 7 του ίδιου άρθρου επέρχεται τροποποίηση στο νομοθετικό

πλαίσιο που διέπει ΣτΠ (Ν. 3094/2003), καθώς προβλέπεται ότι, ειδικά και μόνον όταν συντρέχει παραβίαση της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στον τομέα της απασχόλησης, ο ΣτΠ έχει το δικαίωμα να «επιλαμβάνεται υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιον δικαστηρίων, δικαστικών ή εισαγγελικών αρχών, έως τη διεξαγωγή της πρώτης συζήτησης στο ακροατήριο ή την άσκηση ποινικής δίωξης ή έως ότου το αρμόδιο δικαστήριο ή η αρμόδια δικαστική αρχή αποφανθεί επί αιτήσεως παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας»¹.

Τέλος, δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 157 του Ν. 3839/2010 (ΦΕΚ Α' 51), σχετικά με το «Σύστημα επιλογής προϊσταμένων οργανικών μονάδων με αντικειμενικά και αξιοκρατικά κριτήρια – Σύσταση Ειδικού Συμβουλίου Επιλογής Προϊσταμένων (Ει.Σ.Ε.Π.) και λοιπές διατάξεις», ο ΣτΠ προτείνει έναν Βοηθό Συνήγορο του Πολίτη ως μέλος του Ειδικού Συμβουλίου Επιλογής Προϊσταμένων. Ως διαμεσολαβητής, ο ΣτΠ διατυπώνει συστάσεις και προτάσεις προς τη δημόσια διοίκηση. Δεν επιβάλλει κυρώσεις ούτε ακυρώνει τις παράνομες πράξεις της δημόσιας διοίκησης. Στον ΣτΠ μπορεί να προσφύγει οποιοσδήποτε έλληνας ή αλλοδαπός πολίτης που ζει στην Ελλάδα ή το εξωτερικό και συναλλάσσεται

με το ελληνικό δημόσιο. Ειδικά ως προς τις προσβολές των δικαιωμάτων του παιδιού, στον ΣτΠ μπορεί να προσφύγει το άμεσα ενδιαφερόμενο παιδί, γονέας ή συγγενής του, αλλά και κάθε τρίτο πρόσωπο που έχει άμεση αντίληψη της παραβίασης ενός δικαιώματος του παιδιού. Τα ίδια ισχύουν και για τα νομικά πρόσωπα ή τις ενώσεις προσώπων.

Ο ΣτΠ παρεμβαίνει σε προβλήματα που αντιμετωπίζει ο πολίτης στην επαφή του με τη δημόσια διοίκηση. Ενδεικτικά: ελλιπής παροχή ή άρνηση παροχής πληροφοριών, υπερβολική καθυστέρηση στη διεκπεραίωση αιτημάτων, παράβαση νόμου ή εφαρμογή παράνομης διαδικασίας και αθέμιτες διακρίσεις εις βάρος πολιτών.

Ο ΣτΠ είναι αρμόδιος για διαφορές του πολίτη με υπηρεσίες:

- του δημοσίου,
- των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης (δήμοι, περιφέρειες),
- άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ),
- των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου, των επιχειρήσεων και των οργανισμών που ελέγχονται από το κράτος ή από ΝΠΔΔ.

Ειδικά σε περιπτώσεις παραβίασης δικαιωμάτων του παιδιού και της αρχής της ίσης μεταχείρισης στην απασχόληση, ο ΣτΠ είναι αρμόδιος και

για πράξεις ιδιωτών, φυσικών και νομικών προσώπων.

Ο ΣτΠ δεν είναι αρμόδιος:

- αν έχουν περάσει περισσότεροι από έξι μήνες από τότε που ο πολίτης πληροφορήθηκε την παράνομη πράξη ή την παράλειψη της δημόσιας διοίκησης που τον αφορά·
- για την παροχή πληροφοριών και νομικών συμβουλών·
- για ιδιωτικές διαφορές·
- για υποθέσεις που αναφέρονται στην υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού των δημόσιων υπηρεσιών (εκτός αν πρόκειται για άνιση μεταχείριση υπαλλήλων με βάση τον Ν. 3304/2005 και τον Ν. 3488/2006), στην εθνική άμυνα, στην εξωτερική πολιτική και τις διεθνείς σχέσεις της χώρας, στην κρατική ασφάλεια·
- για υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον των δικαστηρίων, εκτός αν πρόκειται, όπως προαναφέρθηκε, για τα θέματα της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών·
- για πράξεις των δικαστικών αρχών, του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, των ανεξάρτητων αρχών, των θρησκευτικών ΝΠΔΔ·
- για πράξεις υπουργών και υφυπουργών που αφορούν τη διαχείριση της πολιτικής λειτουργίας.

¹ <http://www.synigoros.gr/diakriseis/nomothesia.htm>

ΥΠΟΒΟΛΗ ΚΑΙ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΑΝΑΦΟΡΩΝ

Ο ΣτΠ επιλαμβάνεται κάθε θέματος που εμπίπτει στις αρμοδιότητές του, ύστερα από ενυπόγραφη αναφορά κάθε άμεσα ενδιαφερόμενου φυσικού ή νομικού προσώπου ή ένωσης προσώπων. Οι αναφορές μπορούν να υποβληθούν αυτοπροσώπως, ταχυδρομικά ή μέσω τηλεομοιοτυπίας [φαξ].

Πρέπει να περιλαμβάνουν τα πλήρη και ακριβή στοιχεία του ενδιαφερομένου, σύντομη περιγραφή του προβλήματος, το αίτημα του ενδιαφερομένου, την εμπλεκόμενη δημόσια υπηρεσία ή, σε περιπτώσεις παραβίασης δικαιωμάτων του παιδιού, τον εμπλεκόμενο ιδιώτη, τις ενέργειες που έχουν προηγηθεί και το αποτέλεσμά τους, καθώς και κάθε αποδεικτικό στοιχείο ή πληροφορία που μπορεί να βοηθήσει στη διερεύνηση του θέματος.

Οι αναφορές εξετάζονται κατά θεματικές ενότητες που οργανώνονται σε έξι Κύκλους δραστηριότητας: Δικαιώματα του ανθρώπου, Κοινωνική προστασία, Ποιότητα ζωής, Σχέσεις κράτους—πολίτη, Δικαιώματα του παιδιού και Ισότητα των φύλων. Η διερεύνησή τους ανατίθεται σε ειδικό επιστήμονα-χειριστή του αρ-

μόδιου για την αναφορά Κύκλου. Ο πολίτης ενημερώνεται γραπτώς και τηλεφωνικά σε κάθε στάδιο της διαδικασίας. Η έρευνα ολοκληρώνεται με τη σύνταξη εγγράφου, το οποίο ο ΣτΠ απευθύνει προς την αρμόδια υπηρεσία.

Εφόσον όμως το απαιτεί η φύση της υπόθεσης, η Αρχή μπορεί να ενεργοποιήσει τις προβλεπόμενες από τον Ν. 3094/2003 θεσμικές της δυνατότητες, δηλαδή να προβεί σε διενέργεια αυτοψίας ή να διαβιβάσει την υπόθεση για εισαγγελικό ή πειθαρχικό έλεγχο.

Τέλος, όπου κρίνεται απαραίτητο, η έρευνα ολοκληρώνεται με τη σύνταξη πορίσματος, το οποίο γνωστοποιείται και στον καθ' ύλην αρμόδιο υπουργό.

Ο πολίτης ενημερώνεται γραπτώς όταν δεν υπάρχει δυνατότητα εξέτασης της αναφοράς του, επειδή ο ΣτΠ είναι αναρμόδιος ή η αναφορά είναι προφανώς αόριστη, αβάσιμη ή ασκείται κατά τρόπο καταχρηστικό.

Ο ΣτΠ μπορεί:

- Να ζητάει από τις δημόσιες υπηρεσίες κάθε πληροφορία, έγγραφο ή άλλο στοιχείο για την υπόθεση, να

εξετάζει πρόσωπα, να διενεργεί αυτοψία και να παραγγέλλει πραγματογνωμοσύνη.

- Να θέτει προθεσμία προς τις υπηρεσίες, μέσα στην οποία οφείλουν να τον ενημερώσουν για τις ενέργειές τους σχετικά με την εφαρμογή των προτάσεών του ή για τους λόγους που δεν επιτρέπουν την αποδοχή τους.

Άρνηση δημόσιου λειτουργού, υπαλλήλου κ.λπ. να συνεργαστεί με τον ΣτΠ κατά τη διεξαγωγή της έρευνας συνιστά, ανάλογα με την περίπτωση, πειθαρχικό παράπτωμα παράβασης καθήκοντος ή λόγος αντικατάστασης. Αν προκύπτει από εκθέσεις του ΣτΠ ότι λειτουργός ή υπάλληλος δημόσιας υπηρεσίας παρακωλύει, για δεύτερη φορά μέσα σε μια τριετία, το έργο της έρευνας ή αρνείται χωρίς σοβαρό λόγο να συμπράξει στην επίλυση του προβλήματος, μπορεί να του επιβληθεί η ποινή της οριστικής παύσης. Τέλος, αν προκύψουν αποχρώσεις ενδείξεις για τέλεση αξιόποινης πράξης, ο ΣτΠ διαβιβάζει την έκθεση και στον αρμόδιο εισαγγελέα.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΤΟΥ ΣτΠ

Η δομή της Αρχής εξειδικεύεται λεπτομερώς στον Κανονισμό Λειτουργίας της και απεικονίζεται σχηματικά στο Διάγραμμα 1.

Στις 31.12.2010 το σύνολο των απα-

σχολημένων, συμπεριλαμβανομένων των έξι Βοηθών Συνηγόρων, ήταν 201 άτομα, 61 άνδρες και 140 γυναίκες.

Το σύνολο του επιστημονικού προ-

σωπικού ανέρχεται σε 140 άτομα και του προσωπικού διοικητικής και γραμματειακής υποστήριξης σε 55 άτομα.

Από το επιστημονικό προσωπικό, 38

Περισσότερες και πιο αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με την οργάνωση και το προσωπικό του ΣτΠ μπορείτε να βρείτε στον ιστότοπο της Αρχής www.synigoros.gr

άτομα (27,14%) είναι διδάκτορες, 79 άτομα (56,43%) κατέχουν τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών και 23 άτομα (16,43%) είναι πτυχιούχοι ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της ημεδαπής ή της αλλοδαπής.

Από το διοικητικό προσωπικό και το προσωπικό γραμματειακής υποστήριξης, 14 άτομα (25,45%) κατέχουν τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών, 13 άτομα (23,64%) είναι πτυχιούχοι ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της ημεδαπής ή της αλλοδα-

πής, 4 άτομα (7,27%) κατέχουν πτυχίο ΤΕΙ, 19 άτομα (34,55%) κατέχουν τίτλους σπουδών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και 5 άτομα (9,09%) κατέχουν τίτλους υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Το επιστημονικό και διοικητικό προσωπικό καλύπτει ευρύ φάσμα επιστημονικών ειδικοτήτων. Μεταξύ όσων κατέχουν βασικό ή μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών από ΑΕΙ περιλαμβάνονται: 85 νομικοί, 11 πολιτικοί επιστήμονες, 5 φιλόλογοι, 8 οι-

κονομολόγοι, 9 κοινωνιολόγοι, 8 αρχαιολόγοι, 4 επικοινωνιολόγοι, 4 αρχιτέκτονες, 5 ψυχολόγοι, 3 γεωλόγοι, 3 ωκεανογράφοι, 3 χημικοί, 2 πολιτικοί μηχανικοί, 3 επιστήμονες παιδαγωγικής, 2 επιστήμονες στατιστικής και ασφαλιστικής επιστήμης, 1 γιατρός, 1 τοπογράφος μηχανικός, 1 μαθηματικός, 1 μηχανικός χωροτάκτης-πολεοδομίας, 4 επιστήμονες πληροφορικής, 1 βιβλιοθηκονόμος, 1 μηχανολόγος ηλεκτρολόγος, 5 επιστήμονες μάντζμεντ.

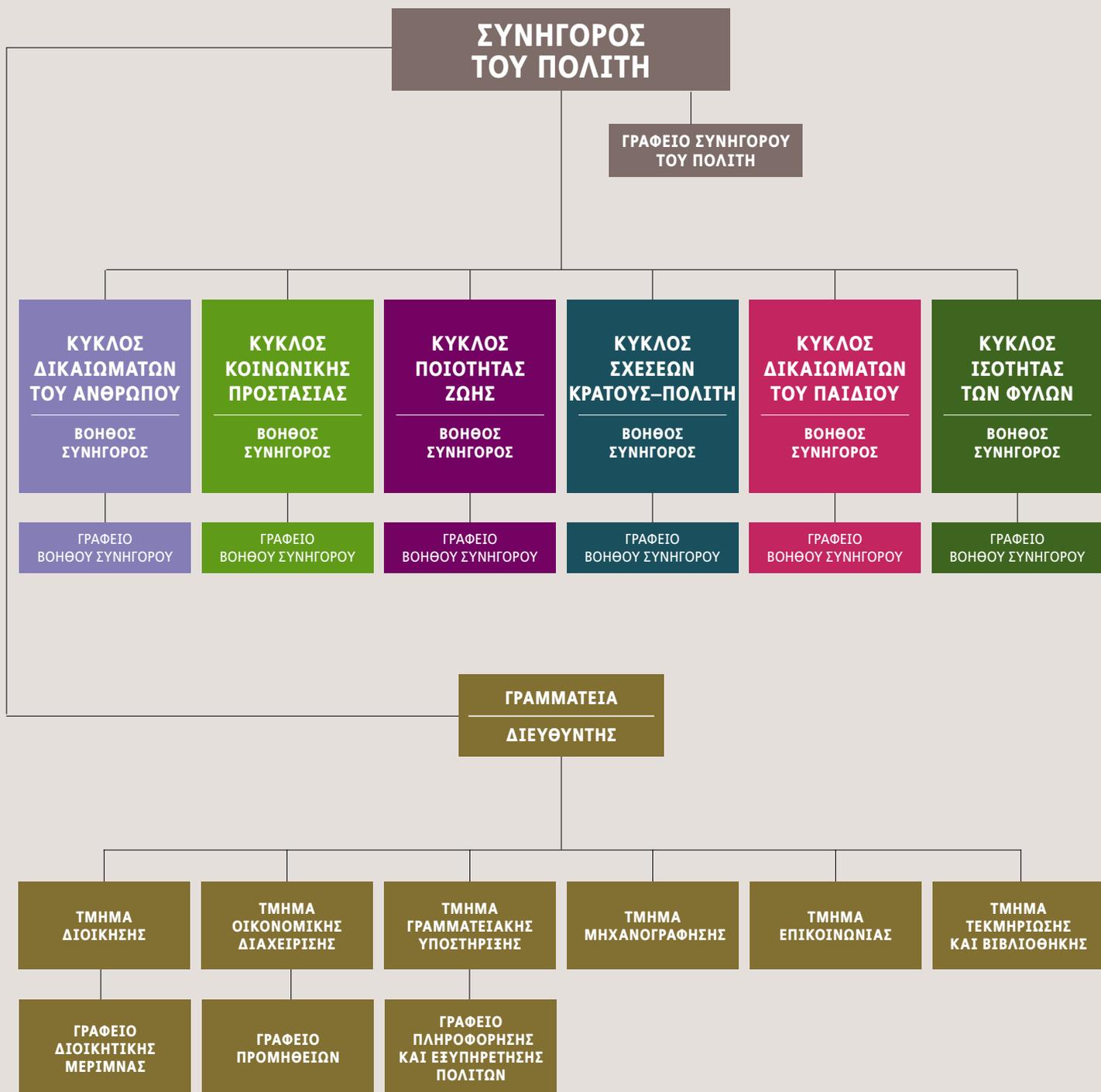
ΠΙΝΑΚΑΣ 1 ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΣΤΙΣ 31.12.2010
Συνήγορος του Πολίτη (από τις 24.9.2010 αναπληρώνεται από Βοηθό Συνήγορο)	–
Βοηθοί Συνήγοροι του Πολίτη	6
Διευθύντρια γραμματείας	1
Ειδικοί επιστήμονες (με απόσπαση)	24
Ειδικοί επιστήμονες (με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου)	115
Βοηθοί επιστήμονες (με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου)	1
Προσωπικό γραφείου Συνηγόρου του Πολίτη και Βοηθών Συνηγόρων	9
Γραμματεία	45
ΣΥΝΟΛΟ	201

Για την ονομαστική κατάσταση του προσωπικού, βλ. σ. 173–174.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1 ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

19	ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ
24	ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ
24	ΣΧΕΣΕΙΣ ΔΕΗ ΑΕ–ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ: Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΟΥ ΣτΠ
24	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΣΤΟΥΣ ΠΛΗΓΕΝΤΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΤΟΥ 2007
25	ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ: Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 142 ΤΟΥ Ν. 3655/2008
26	ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ
26	ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΗ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑ ΑΘΗΝΩΝ «ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ»
27	ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΗ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΙΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ ΚΑΙ ΛΑΡΙΣΑΣ ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΙΔΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΝΕΩΝ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ
28	ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΕ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ
28	ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΕ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΡΧΗ
29	ΑΥΤΟΨΙΕΣ – ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
29	ΗΜΕΡΙΔΕΣ, ΣΥΝΕΔΡΙΑ
29	ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΕΦΑΠΑΞ ΒΟΗΘΗΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ
29	«ΕΙΝΑΙ ΣΤΟ ΧΕΡΙ ΣΟΥ»: ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΤΙΜΩΡΙΑ
30	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ
31	Ο ΣτΠ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ
31	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ
32	ΕΞΟΡΜΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
32	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ
32	ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΜΚΟ
33	ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Η χρονιά με μια ματιά

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

Κατά τη διάρκεια του έτους ο Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ) δέχθηκε 13.179 νέες αναφορές (βλ. Γράφημα 1). Ο αριθμός αυτός είναι ελαφρώς μειωμένος (κατά 1,89%) σε σχέση με το 2009, χρονιά κατά την οποία καταγράφηκε ο μεγαλύτερος αριθμός αναφορών (13.433) από τη σύσταση του ΣτΠ. Την τελευταία τετραετία (2007–2010), μάλιστα, σημειώνεται σταθερή αύξηση των αναφορών των πολιτών.

Επιστρέφοντας στον απολογισμό του 2010, επισημαίνεται ότι στο αρχείο τέθηκε λόγω αναρμοδιότητας το 40,21% των νέων αναφορών (βλ. Γράφημα 2), ποσοστό αυξημένο κατά περίπου 9 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2009. Το γεγονός αυτό δεν προκαλεί έκπληξη, αν ληφθεί υπόψη η μεγάλη αύξηση του συνολικού αριθμού των αναφορών, σε σχέση με προηγούμενα χρόνια. Ειδικότερα, επί των εντός αρμοδιότητας αναφορών που χειρίστηκε ο ΣτΠ στη διάρκεια του 2010 (βλ. Γράφημα 3):

- Το 53,07% διαπιστώθηκε ότι ήταν βάσιμες, δηλαδή η καταγγελία του πολίτη ήταν δικαιολογημένη και υπήρχε κακοδιοίκηση.
- Το 38,08% διαπιστώθηκε ότι ήταν αβάσιμες, δηλαδή η διοίκηση είχε τηρήσει τη νομιμότητα.
- Στο 8,85% διακόπηκε, για διαφόρους λόγους, η έρευνα.

Οι βάσιμες αναφορές είχαν κατά μεγάλο ποσοστό θετική έκβαση. Αναλυτικότερα (βλ. Γράφημα 4):

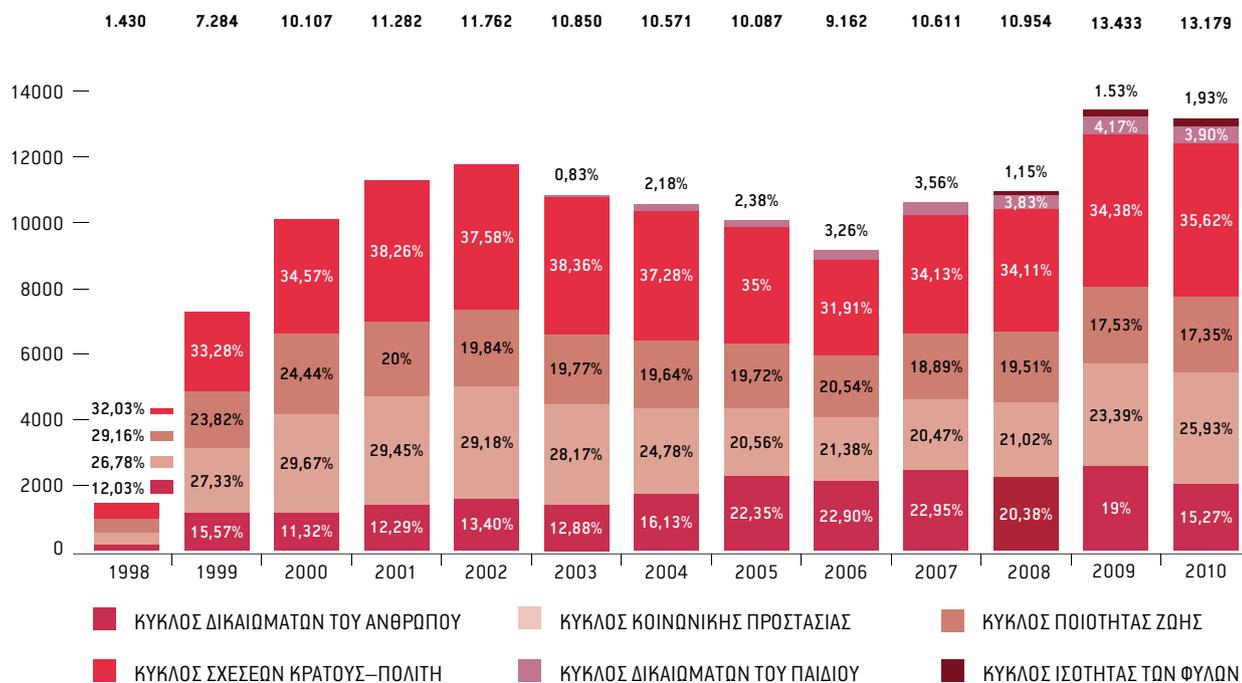
- Επιλύθηκαν, δηλαδή αποκαταστάθηκε το πρόβλημα που αντιμετώπιζε ο πολίτης, σε ποσοστό 73,16%.
- Δεν επιλύθηκε, παρά τη διαμεσολάβηση, το πρόβλημα που έθετε το 10,64% των βάσιμων αναφορών. Στις περιπτώσεις αυτές δεν έγιναν αποδεκτές οι προτάσεις του ΣτΠ.
- Στο 12,94% των βάσιμων αναφορών η επίλυση στάθηκε αδύνατη για λόγους που αποδίδονται σε κενά της νομοθεσίας ή σε πάγιες οργανωτικές αδυναμίες και δυσλειτουργίες της δημόσιας διοίκησης.

- Το 3,26% των υποθέσεων επιλύθηκε χωρίς ενέργειες του ΣτΠ, από την ίδια την υπηρεσία ή ύστερα από παρέμβαση άλλου φορέα.

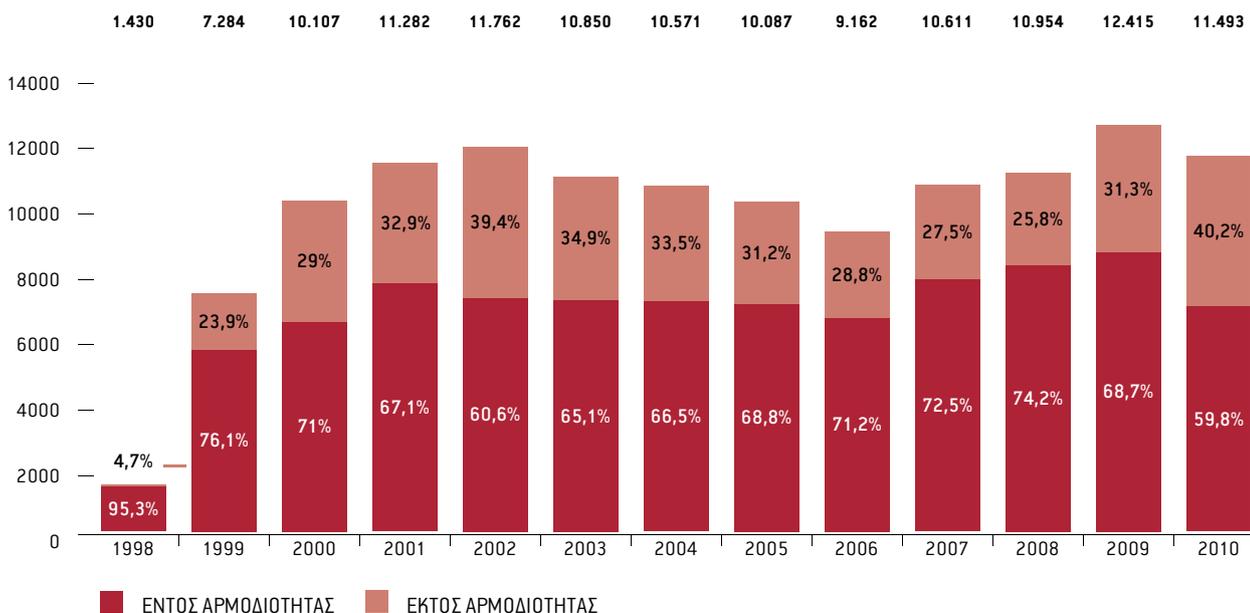
Προβλήματα κακοδιοίκησης το 2010 (βλ. Γράφημα 6) εντοπίστηκαν στους δήμους και τις κοινότητες (17,62%), στο Υπουργείο Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας (9,55%), στο ΙΚΑ (9,02%), στις Διευθύνσεις Αθλοδραμών και Μετανάστευσης Αττικής (6,80%), στις νομαρχίες (6,75%), στον ΟΑΕΕ 6,03%, στο Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης 5,86%, σε υπηρεσίες και φορείς εποπτευόμενους από υπουργεία (ΟΑΕΔ, ΑΕΙ, ΤΕΙ κ.λπ.) 5,86%, στο Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Διά Βίου Μάθησης (4,18%), στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη (4,15%) και, τέλος, σε φορείς επικουρικής ασφάλισης (4,07%).

Λεπτομερής ανάλυση των επί μέρους προβλημάτων περιέχεται στα κεφάλαια που ακολουθούν.

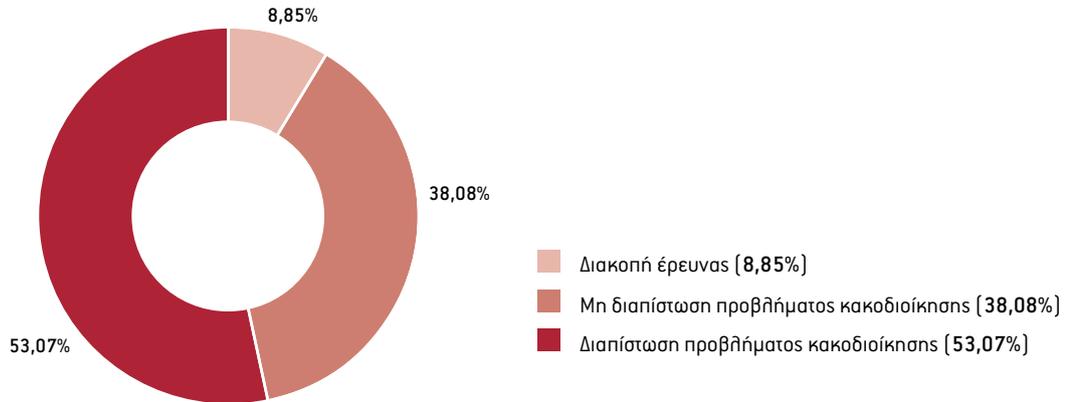
ΓΡΑΦΗΜΑ 1 ΝΕΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ 1998–2010

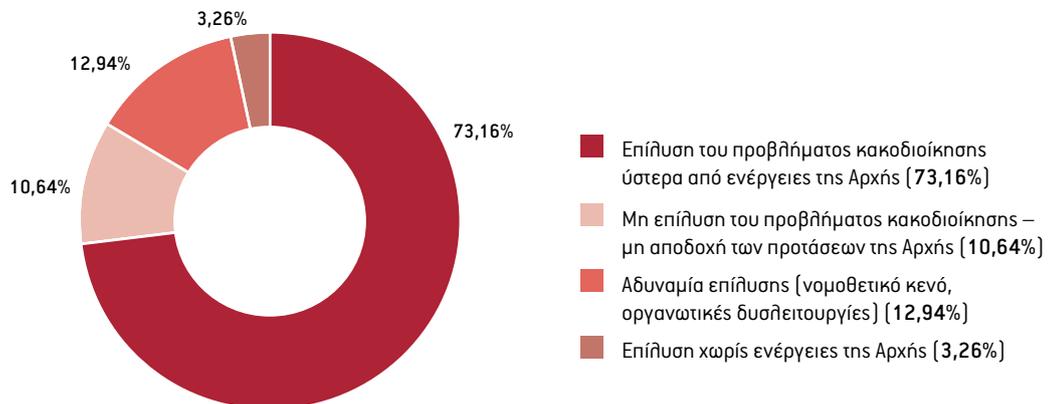
ΓΡΑΦΗΜΑ 2 ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1998–2010 ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

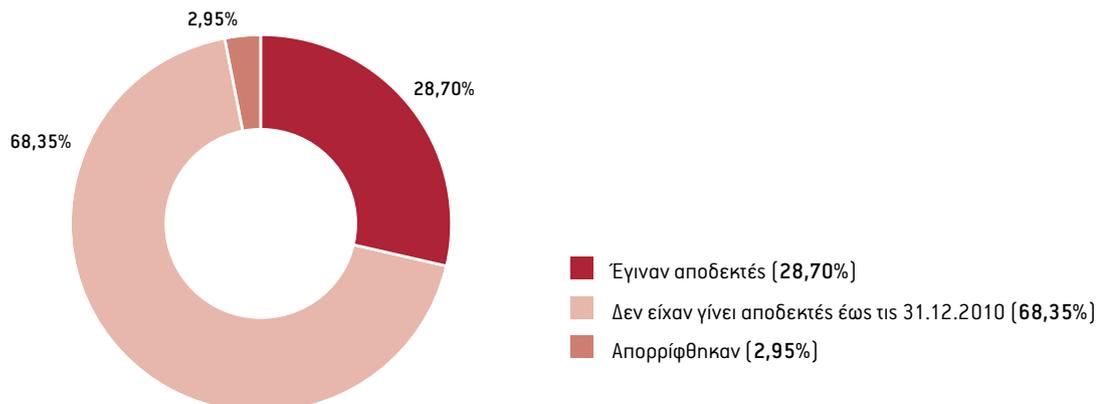
ΓΡΑΦΗΜΑ 3 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΕΝΤΟΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΠΟΥ ΔΙΕΚΠΑΡΑΙΩΘΗΚΑΝ ΤΟ 2010

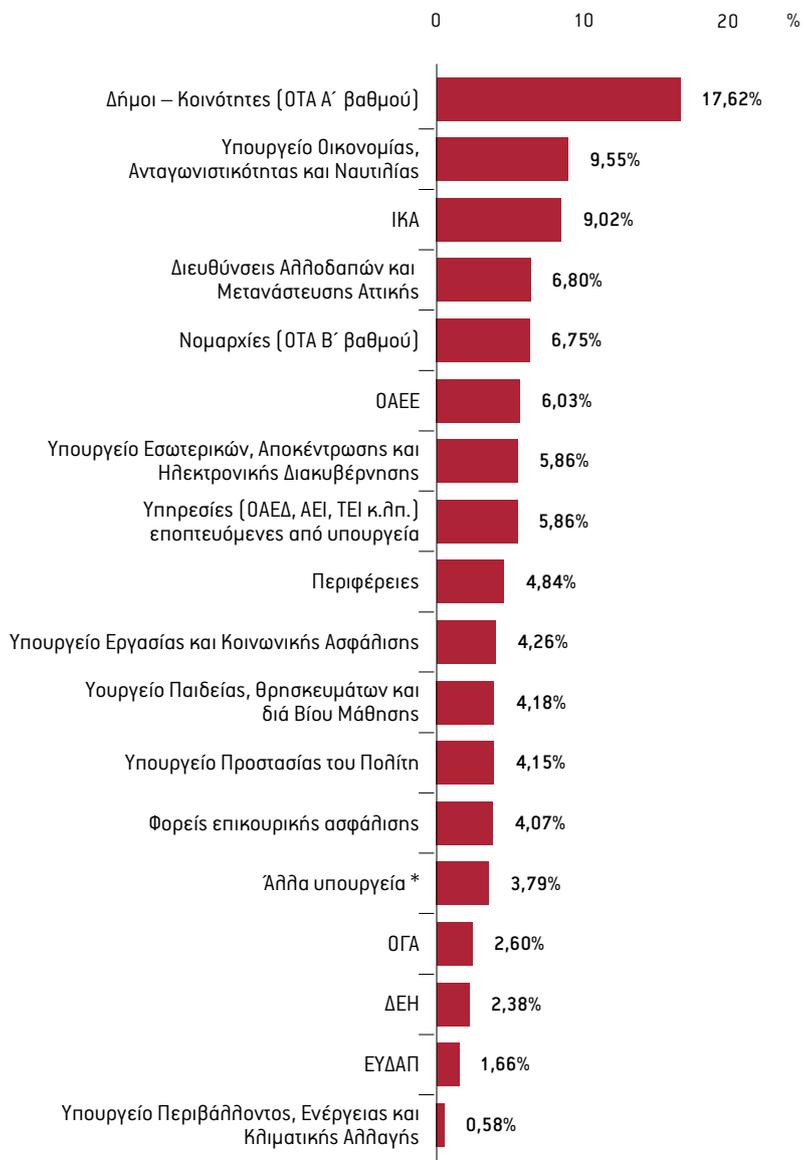
ΓΡΑΦΗΜΑ 4 ΕΚΒΑΣΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΜΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ

ΓΡΑΦΗΜΑ 5 ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΤΩΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ (1998–2010)

ΓΡΑΦΗΜΑ 6 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΜΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΑΝΑ ΦΟΡΕΑ

* Όσα δεν περιλαμβάνονται ονομαστικά στο γράφημα.

ΓΡΑΦΗΜΑ 7 ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΠΟΥ ΥΠΟΒΛΗΘΗΚΑΝ ΣΤΟΝ ΣτΠ ΤΟ 2010 ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
(υπολογισμός ανά 10.000 κατοίκους)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ – ΘΡΑΚΗ	6,9	3,18 %
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	7,2	10,21 %
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	4,6	1,03 %
ΗΠΕΙΡΟΣ	12,2	3,12 %
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	7,4	4,15 %
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	11,1	4,71 %
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	10,0	5,49 %
ΑΤΤΙΚΗ	16,8	49,52 %
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	15,7	2,50 %
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	13,9	6,31 %
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	11,2	1,75 %
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	17,1	3,87 %
ΚΡΗΤΗ	9,2	4,15 %

ΠΗΓΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος,
στοιχεία απογραφής 2001.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Για θέματα ιδιαίτερης σοβαρότητας και μείζονος σημασίας, ο ΣτΠ συντάσσει ειδικές εκθέσεις, τις οποίες υποβάλλει στον Πρωθυπουργό και στον Πρόεδρο της Βουλής και κοινοποιεί στους καθ' ύλην αρμόδιους υπουργούς. Κατά το 2010, ο ΣτΠ εκπόνησε τρεις ειδικές εκθέσεις.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΔΕΗ ΑΕ-ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ: Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΟΥ ΣτΠ¹

Ο ΣτΠ, κατά τα πρώτα έντεκα χρόνια της λειτουργίας του, εξέτασε 1.751 αναφορές που αφορούν τη λειτουργία της ΔΕΗ ΑΕ. Κεντρικοί άξονες των αναφορών των πολιτών είναι ζητήματα που αφορούν:

- τις υπηρεσίες της εμπορίας (πωλήσεις), και
- τις υπηρεσίες διανομής (δίκτυο).

Στην ειδική έκθεση παρατίθενται τα προβλήματα που εντόπισε ο ΣτΠ, αλλά και γενικότερα λειτουργικά ζητήματα της ΔΕΗ, καθώς και λύσεις και τρόποι πρόληψης που πρότεινε η Αρχή, αξιολογώντας την πολύχρονη ενασχόλησή της με τα σχετικά ζητήματα.

Τα κυριότερα θέματα που αναδεικνύονται στην έκθεση είναι:

- αιτήματα αποζημίωσης για βλάβες που προκλήθηκαν από την αυ-

ξομείωση της τάσης του ηλεκτρικού ρεύματος,

- καταλογισμός σε τρίτους ποσών που αφορούν κατανάλωση ρεύματος που είχε γίνει από άλλο πρόσωπο ή αφορούσε άλλη παροχή,
- παράνομες επανασυνδέσεις παροχής ρεύματος,
- διόρθωση εσφαλμένων λογαριασμών,
- σύσταση επιτροπής για την εξέταση αιτημάτων των καταναλωτών για παροχή διευκολύνσεων,
- διακανονισμοί οφειλών,
- αποκατάσταση βλαβών,
- αντικατάσταση παλαιού τύπου μετρητών,
- ικανοποίηση αιτημάτων ηλεκτροδότησης και διακοπής παροχής ρεύματος, αποκατάσταση βλαβών,
- ζητήματα που αφορούν τη γενικότερη εξυπηρέτηση των πολιτών, όπως την έγκαιρη απάντηση σε αιτήματα, την άμεση ενημέρωση των καταναλωτών, την έκδοση λογαριασμών κ.λπ.

Για όσα προαναφέρθηκαν, ο ΣτΠ κατέληξε σε προτάσεις, με κύριους άξονες την έγκυρη και έγκαιρη ενημέρωση του καταναλωτή, τον ορθολογικό διακανονισμό των οφειλών και την εκπόνηση ειδικών τεχνικών μελετών, οι οποίες διασφαλίζουν την αρτιότητα των υποδομών της επιχείρησης για την αποτροπή βλαβών, που τελικά βαρύνουν τον καταναλωτή.

Η συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών της ΔΕΗ και του ΣτΠ χαρακτηρίστηκε από την εποικοδομητική ανταλλαγή απόψεων και, σε σημαντικό βαθμό, την αποδοχή των προτάσεων και των θέσεων της Αρχής.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΣΤΟΥΣ ΠΛΗΓΕΝΤΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΤΟΥ 2007²

Στο πλαίσιο της έκθεσης και μετά τη διερεύνηση των σχετικών αναφορών, ο ΣτΠ διαπίστωσε ότι η λειτουργία της διοίκησης τέθηκε σε δοκιμασία κατά τη διαδικασία χορήγησης

¹ http://www.synigoros.gr/pdf.01/8653.2_dei2010.pdf

² http://www.synigoros.gr/pdf.01/8651.2_firfin.pdf

των οικονομικών ενισχύσεων. Επισημαίνει, ειδικότερα, ότι οι αδυναμίες της διοικητικής λειτουργίας, οι οποίες μπορεί να είναι γνωστό ότι υπάρχουν υπό ομαλές συνθήκες, αναπόφευκτα διογκώνονται σε περιόδους κρίσης, όταν δηλαδή η κρατική στήριξη είναι περισσότερο αναγκαία. Η προβληματική λειτουργία της διοίκησης εντοπίστηκε σε τρία ειδικότερα ζητήματα: α. στη διαδικασία για την ταμειακή διευκόλυνση των πυρόπληκτων παραγωγών, β. στη διαδικασία για την ενίσχυσή τους μέσω του Οργανισμού Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων, γ. στη διαδικασία ενίσχυσης των πυροπαθών με τη χορήγηση εφάπαξ ποσού.

Οι προτάσεις της Αρχής στα επί μέρους θέματα που προέκυψαν είναι οι ακόλουθες:

■ *Ως προς τον καθορισμό των μονίμων κατοίκων, δικαιούχων της ενίσχυσης των 3.000 ευρώ, και τον τρόπο βεβαίωσης της μόνιμου κατοικίας*
Η Αρχή επανέλαβε την πρόταση που είχε διατυπώσει σε σχετική ειδική έκθεση³ το 2009 για την ανάγκη να καταρτιστεί ειδικό μητρώο, στο οποίο κάθε κάτοικος της χώρας θα δηλώνει έναν και μόνο δήμο μόνιμου κατοικίας. Η προϋπόθεση αυτή θα είχε στην προκειμένη περίπτωση ως αποτέλεσμα τόσο την επιτάχυνση των διαδικασιών ενίσχυσης όσο

και την αποφυγή σωρείας προβλημάτων που προκύπτουν από αυτή την αιτία.

■ *Ως προς την πληροφόρηση*

Ο ΣτΠ εκτιμά ότι τα αιτήματα για πληροφόρηση δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ως γραφειοκρατική επιβάρυνση, ούτε για τη διοίκηση, που οφείλει να την παρέχει, ούτε και για τους πολίτες, τους οποίους προορίζεται να διαφωτίζει. Η πληροφόρηση αποτελεί κρίσιμη προϋπόθεση για την άσκηση δικαιωμάτων, αλλά και για την επίτευξη των στόχων της εκάστοτε πολιτικής. Ως εκ τούτου, δεν είναι δυνατόν να μετακυλίεται η ευθύνη της ακριβούς πληροφόρησης σε πηγές εκτός δημόσιας διοίκησης.

■ *Ως προς τη διαμεσολάβηση τρίτων στη σχέση διοίκησης–πολιτών*

Η λύση, στην οποία προσέφυγε η διοίκηση, της διαμεσολάβησης τρίτων στις σχέσεις της με τους πολίτες, εν προκειμένω των τραπεζών, αποδείχθηκε για άλλη μια φορά προβληματική. Η εν λόγω επιλογή κρίνεται κατ' αρχήν θεμιτή, προκειμένου να αποφευχθεί η επιβάρυνση των υπηρεσιών, να παρακαμφθούν οι γραφειοκρατικές διαδικασίες και να καταβληθούν άμεσα οι οικονομικές ενισχύσεις. Παραμένει, ωστόσο, η υποχρέωση υποβολής, στη συνέχεια, των απαραίτητων δικαιολογητικών για έλεγχο από τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες. Η παρεμβολή των τραπεζών διευκόλυνε μεν την πρώτη φάση, προκάλεσε όμως

προβλήματα σε ορισμένους πολίτες λόγω ανακριβούς πληροφόρησής τους για κάποιες βασικές παραμέτρους σχετικά με τον προσδιορισμό των δικαιούχων. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι δικαιούχοι στερήθηκαν της δυνατότητας να λάβουν την ενίσχυση και δημιουργήθηκαν προϋποθέσεις ανασφάλειας δικαίου και άνισης μεταχείρισης.

Πάγια άποψη του ΣτΠ είναι ότι η παρεμβολή τρίτων ως ενδιάμεσων στη σχέση διοίκησης–πολιτών (όπως εν προκειμένω τα πιστωτικά ιδρύματα) πρέπει να περιβάλλεται με εγγυήσεις. Λάθην, τα οποία διαπράττει ο ενδιάμεσος, δεν επιτρέπεται να έχουν ως συνέπεια την αποδυνάμωση των δικαιωμάτων των πολιτών και τον μη καταλογισμό της σχετικής ευθύνης.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ: Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 142 ΤΟΥ Ν. 3655/2008

Ο ΣτΠ εξέτασε σημαντικό αριθμό αναφορών σχετικά με τη χορήγηση της ειδικής παροχής για προστασία της μητρότητας (άρθρο 142 του Ν. 3655/2008).

Η Αρχή ερεύνησε τα καταγγελλόμενα και προχώρησε σε επικοινωνία τόσο με τις αρμόδιες κατά τόπους υπηρεσίες του ΟΑΕΔ όσο και με τις αρμόδιες διευθύνσεις της διοίκησης του οργανισμού, της Γενικής Γραμματείας Κοινωνικών Ασφαλίσεων και του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Απέστειλε, επίσης, δύο σχετικά πορίσματα

³ http://www.synigoros.gr/pdf.01/8346.2_eidek8monkat.pdf

και εκτενή έγγραφα με νομοθετικές προτάσεις προς την πολιτική ηγεσία του υπουργείου, έγγραφες προτάσεις-συστάσεις επί ατομικών υποθέσεων προς τη διοίκηση του ΟΑΕΔ και πραγματοποίησε δύο σχετικές συναντήσεις εργασίας με εκπροσώπους της διοίκησης.

Ωστόσο, τα προβλήματα που ανέκυψαν υπερβαίνουν τις διαστάσεις των ατομικών περιπτώσεων που μπορούν να διευθετηθούν με διαμεσολάβηση του ΣτΠ· απαιτούν νομοθετικές παρεμβάσεις, αλλά και επανεξέταση των θέσεων και των νομικών ερμηνειών που υιοθέτησε η

διοίκηση με την έκδοση σχετικών εγκυκλίων. Για τον λόγο αυτόν, ο ΣτΠ προχώρησε στη σύνταξη ειδικής έκθεσης, την οποία απέστειλε στις 26.10.2010 στον Πρόεδρο της Βουλής, στο Γραφείο Πρωθυπουργού, καθώς και στους καθ' ύλην αρμόδιους υπουργούς.

ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Ο ΣτΠ επιλαμβάνεται αυτεπάγγελτα θεμάτων που κρίνονται ιδιαίτερα σοβαρά και εμπίπτουν στις αρμοδιότητές του. Μέσα στο 2010 διενήργησε δύο αυτεπάγγελτες έρευνες.

ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΗ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑ ΑΘΗΝΩΝ «ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ»

Ο ΣτΠ αποφάσισε να διενεργήσει αυτεπάγγελτη έρευνα στους χώρους κράτησης της Διεύθυνσης Αστυνομίας του Αερολιμένα Αθηνών «Ελευθέριος Βενιζέλος», ύστερα από πληροφορίες που περιήλθαν σε γνώση της Αρχής τόσο από δημοσιεύματα του Τύπου όσο και από φορείς που ασχολούνται με θέματα δικαιωμάτων του ανθρώπου, σύμφωνα με τις οποίες στους χώρους κράτησης που προαναφέρθηκαν παραβιάζονται δικαιώματα των κρατουμένων, κυρίως ως προς τις συνθήκες κράτησης. Λόγω της σοβαρότητας των φερόμενων παραβιάσεων δικαιωμάτων των κρατουμένων και της δεδομένης εξουσιαστικής σχέσης κάτω

από την οποία αυτοί βρίσκονται και η οποία δυσχεραίνει την πρόσβασή τους στη διαδικασία υποβολής αναφοράς, η διενέργεια της εν λόγω έρευνας είχε τους εξής στόχους:

- Να διερευνηθεί κατά πόσον τηρείται ο σεβασμός των δικαιωμάτων των κρατουμένων και ιδίως εάν υπάρχουν συνθήκες διαβίωσης συμβατές με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.
- Να διακριβωθεί αν συντρέχει πα-

ραβίαση της νομιμότητας, όπως αυτή προκύπτει από το Σύνταγμα, τις διεθνείς συμβάσεις και την υπόλοιπη εθνική νομοθεσία.

Παρά την εξοικείωση του κλιμακίου του ΣτΠ με τις συνθήκες σε χώρους κράτησης στην Ελλάδα (φυλακές, αστυνομικά κρατητήρια κ.λπ.), η εικόνα των κρατητηρίων της Διεύθυνσης Αστυνομίας του αερολιμένα προκάλεσε ιδιαίτερα αρνητική

εντύπωση. Από την περιγραφή των χώρων κράτησης και των συνθηκών διαβίωσης προέκυψε ότι δεν ανταποκρίνονται στην απαίτηση για προστασία της ανθρώπινης αξίας (άρθρο 2 του Συντάγματος). Αντίθετα, η κράτηση για ορισμένο διάστημα σε αυτούς τους χώρους υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, κατά την έννοια του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Ύστερα από όσα προαναφέρθηκαν, κρίθηκε επιβεβλημένη η άμεση λήψη μέτρων για:

- τον τερματισμό της υφιστάμενης κατάστασης, με την εξασφάλιση των ελάχιστων συνθηκών ανθρώπινης διαβίωσης (καθαρισμός, εξασφάλιση χώρων, απολυμάνσεις κ.λπ.)·
- τον εξορθολογισμό της πρακτικής της κράτησης τόσο των παράνομα εισερχόμενων αλλοδαπών, των οποίων η απέλαση είναι ανέφικτη, και των αιτούντων άσυλο όσο και εκείνων που αδυνατούν να καταβάλουν τα δικαστικά έξοδα.

Τη διενέργεια της εν λόγω αυτεπάγγελτης έρευνας ακολούθησε σύσκεψη στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, κατά την οποία οι εκπρόσωποι των αρμόδιων φορέων δεσμεύτηκαν να απολυμάνουν άμεσα τους χώρους κράτησης, να αντικαταστήσουν τα στρώματα και να ζητήσουν από την Περιφέρεια την άμεση ολοκλήρωση της ανέγερσης του νέου χώρου κράτησης που έχει προ-

βλεφθεί. Ειδικά το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δεσμεύτηκε να προβεί πάραυτα σε ενέργειες, ώστε οι αλλοδαποί με αναστολή έκτισης ποινής να μην κρατούνται για περισσότερες μέρες λόγω της αδυναμίας τους να καταβάλουν τα δικαστικά έξοδα και έτσι να αποσυμφορηθεί άμεσα ο χώρος.

σκέψεις/αυτοψίες σε πολλές φυλακές της χώρας, είτε αυτεπαγγέλτως (Νεάπολη, Λάρισα, Βόλος) είτε ερευνώντας σχετικές αναφορές κρατουμένων (Χανιά, Αλικαρνασσός). Στόχος της δράσης αυτής ήταν να διακριβωθεί αν τηρούνται συνθήκες διαβίωσης συμβατές με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και παράλληλα να διαπιστωθεί αν συντρέχει παραβίαση της νομιμότητας.

ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΗ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΙΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ ΚΑΙ ΛΑΡΙΣΑΣ ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΙΔΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΝΕΩΝ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ

Η ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων των κρατουμένων αφενός και η δυσχέρεια πρόσβασής τους στη διαδικασία υποβολής αναφοράς αφετέρου ώθησαν τον ΣτΠ να αναλάβει συντονισμένη δράση, με επι-

Από τις αυτοψίες και τις επαφές με τους κρατούμενους και τα στελέχη της σωφρονιστικής διοίκησης διαμορφώθηκε μια πλήρης και άμεση εικόνα για την κατάσταση στις φυλακές. Η ανεπάρκεια και η παλαιότητα των εγκαταστάσεων, η απουσία διευκολύνσεων (π.χ. χώροι αναψυχής, επισκεπτηρίων), ο συνωστισμός των κρατουμένων, η παντελής έλλειψη οικονομικών πόρων για την κάλυψη

των στοιχειωδών αναγκών των κρατουμένων και η απουσία δραστηριοτήτων, προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης, ψυχικής απεξάρτησης, συμβουλευτικής κ.λπ. αποτελούν ενδεικτικά προβλήματα που εξακολουθούν να δυσχεραίνουν τη διαβίωση των κρατουμένων και απομακρύνουν το ενδεχόμενο της ομαλής κοινωνικής τους επανένταξης. Δυστυχώς, για άλλη μια φορά, επιβεβαιώνεται η προβληματική εφαρμογή του νομικού πλαισίου για τη χορήγηση αδειών στους αλληοδα-

πούς κρατουμένους, αλλά και η ανάγκη εξορθολογισμού του πλαισίου σχετικά με την ποινική ευθύνη των ανηλίκων.

Ο ΣτΠ, μετά τη σύνταξη των λεπτομερών εκθέσεων αυτοψίας και την ολοκλήρωση της έρευνάς του, συγκεντρώνει τις διαπιστώσεις και τις προτάσεις του προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης, ώστε να ληφθούν τα ενδεικνυόμενα μέτρα.

Στο πλαίσιο της πρόσφατης προσπάθειας εξορθολογισμού της ποινικής δικαιοσύνης, η πολιτεία αναγνώρι-

σε, μεταξύ άλλων, τη σοβαρότητα των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα σωφρονιστικά καταστήματα. Ως εκ τούτου, ανταποκρινόμενη και σε προτάσεις του ΣτΠ, προέβη σε νέα ευεργετική ρύθμιση (άρθρο 33 του Ν. 3904/2010, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 23.12.2010), σύμφωνα με την οποία παύει, από την έναρξη ισχύος του νόμου, η κράτηση σε σωφρονιστικά καταστήματα ατόμων που οφείλουν μόνο δικαστικά έξοδα ή που τους έχει επιβληθεί χρηματική ποινή έως 3.000 ευρώ.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΕ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

Σε περίπτωση που ο ΣτΠ διαπιστώσει, κατά τη διερεύνηση υπόθεσης, παράνομη συμπεριφορά διοικητικού οργάνου, η οποία πολλές φορές συνίσταται στην άρνηση συνεργασίας με τον ΣτΠ, συντάσσει έκθεση την οποία διαβιβάζει στο αρμόδιο για τον πειθαρχικό έλεγχο του υπαίτιου όργανο. Επισημαίνεται ότι η άρνηση συνεργασίας με τον ΣτΠ συνιστά, υπό προϋποθέσεις, ποινικό αδίκημα. Το 2010 ο ΣτΠ αξιοποίησε μία φορά την εν λόγω θεσμική δυνατότητα.

■ Παραπομπή του δημάρχου Ερινεοῦ σε πειθαρχικό έλεγχο

Ο ΣτΠ ζήτησε, από τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, τον πειθαρχικό έλεγχο του δημάρχου Ερινεοῦ λόγω της μη συνεργασίας του με την Αρχή (μη απάντηση σε τέσσερα έγγραφα και απουσία από προγραμματισμένη συνάντηση με κλιμάκιο του ΣτΠ). Στο πλαίσιο της διερεύνησης της σχετικής υπόθεσης, ο ΣτΠ διαπίστωσε υπαιτιότητα του δήμου για

αυθαίρετη ανακατασκευή έργων, τα οποία είχε αποξηλώσει η Διεύθυνση Ελέγχου Συντήρησης Έργων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, για αυθαίρετες επικωματώσεις και αυθαίρετη επίστρωση τμήματος του αιγιαλού με σκύρα, με σκοπό τη δημιουργία δρόμου στη ζώνη αιγιαλού για τη διέλευση τροχοφόρων. Η υπόθεση έχει παραπεμφθεί στον εισαγγελέα.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΕ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΡΧΗ

Εάν κατά τη διερεύνηση υπόθεσης προκύψουν αποχρώσεις ενδείξεις για τέλεση αξιόποινης πράξης από λειτουργό, υπάλληλο ή μέλος της διοίκησης, ο ΣτΠ υποχρεούται να διαβιβάσει σχετική έκθεση στον αρμόδιο

εισαγγελέα. Μέσα στο 2010 ο ΣτΠ αξιοποίησε μία φορά την εν λόγω θεσμική δυνατότητα.

■ Παραπομπή υπόθεσης νόμιμης και ασφαλούς λειτουργίας των νη-

πιαγωγείων στον Εισαγγελέα Πρωτοδικών Κέρκυρας

Ο ΣτΠ παρέπεμψε στον Εισαγγελέα Πρωτοδικών Κέρκυρας υπόθεση παραχώρησης κοινοχρήστου χώρου για λειτουργία αυλής νηπιαγωγείων

στο ιστορικό κέντρο της Κέρκυρας. Επιπροσθέτως, ο ΣτΠ αμφισβητεί τη νομιμότητα λειτουργίας των συγκεκριμένων νηπιαγωγείων, λόγω, με-

ταξύ άλλων, μη τήρησης των διαδικασιών για τη μίσθωση των κτιρίων, έλλειψης αδειών και εγκρίσεων από το Πολεοδομικό Γραφείο Δήμου

Κερκυραίων και την 21η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων και απουσία μελέτης πυροπροστασίας.

ΑΥΤΟΨΙΕΣ – ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η θετική εμπειρία του ΣτΠ σχετικά με την αποτελεσματικότητα των αυτοψιών, ιδίως όταν πρόκειται για πολεοδομικά και περιβαλλοντικά θέματα, ζητήματα προσωπικής ελευθερίας και προσωπικής ασφάλειας αλλοδαπών και ημεδαπών, τις συνθήκες διαβίωσης των Ρομά, ζητήμα-

τα υγειονομικής περίθαλψης και προνοιακών δομών, τη λειτουργία ιδρυμάτων για παιδιά κ.λπ., επιβεβαιώνεται συνεχώς.

Συχνά, χρειάζεται να πραγματοποιηθούν και συναντήσεις εργασίας με τους εμπλεκόμενους φορείς, με στόχο όχι μόνο την επίλυση των επίμα-

χων ζητημάτων, αλλά και την ανταλλαγή γνώσης και εμπειρίας. Ο ΣτΠ, κατά το 2010, πραγματοποίησε περίπου 22 αυτοψίες και 20 συναντήσεις εργασίας, ορισμένες από τις οποίες, ανάλογα με το θεματικό αντικείμενο, αναδεικνύονται στα επί μέρους σχετικά κεφάλαια της έκθεσης.

ΗΜΕΡΙΔΕΣ, ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Κατά τη διάρκεια του 2010 ο ΣτΠ διοργάνωσε τρεις εκδηλώσεις.

ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΕΦΑΠΑΞ ΒΟΗΘΗΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ

Στις 22 Φεβρουαρίου ο ΣτΠ διοργάνωσε συνάντηση εργασίας στα γραφεία της Αρχής με θέμα «Προβλήματα στη χορήγηση του εφάπαξ βοηθήματος από το Ταμείο Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων: Αιτίες και τρόποι επίλυσης». Οι συμμετέχοντες, εκπρόσωποι συνδικαλιστικών φορέων (ΓΣΕΕ, ΑΔΕΔΥ), εκπρόσωποι του Ταμείου Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων και του Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης Δημοσίων Υπαλλήλων, καθώς και εκπρόσωποι από τον πανεπιστημιακό χώρο και τον ΣτΠ, συμ-

μερίστηκαν την ανάγκη για άμεση εξεύρεση λύσης. Για την τήρηση της νομιμότητας και τον σεβασμό της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του διοικουμένου, ο ΣτΠ προκρίνει ως ύψιστης σπουδαιότητας την έκδοση διοικητικής πράξης μέσα στις προβλεπόμενες προθεσμίες, η οποία θα αναγράφει το ποσό που δικαιούται ο ασφαλισμένος, ον προβλεπόμενο από τη νομοθεσία χρόνο αποπληρωμής του, καθώς και τον χρόνο μέσα στον οποίο το ταμείο δεσμεύεται ότι θα πραγματοποιηθεί η αποπληρωμή. Ως βραχυχρόνια λύση προτάθηκε η χρηματοδότηση του ταμείου μέσω τραπεζικού ιδρύματος ή του κράτους, οι τεχνικές και νομικές παράμετροι της οποίας θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο διαπραγματεύ-

σης. Σε κάθε περίπτωση, κρίθηκε από τους συμμετέχοντες αναγκαίος ο εκτενής και ουσιαστικός διάλογος μεταξύ του Υπουργείου Οικονομικών, της διοίκησης του ταμείου και των κοινωνικών εταίρων για τις οποιεσδήποτε μελλοντικές νομοθετικές ρυθμίσεις, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητα του ταμείου και για τις επόμενες γενεές με την –όσο το δυνατόν– μικρότερη κρατική ενίσχυση.

«ΕΙΝΑΙ ΣΤΟ ΧΕΡΙ ΣΟΥ»: ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΤΙΜΩΡΙΑ

Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα κατά της Σωματικής Τιμωρίας στα Παιδιά, ο ΣτΠ συνδιοργάνωσε, με την Παιδαγωγική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

και το Δίκτυο κατά της Σωματικής Τιμωρίας στα Παιδιά, διήμερη εκδήλωση στη Θεσσαλονίκη, στις 29 και 30 Απριλίου. Στις δράσεις περιλαμβάνονται: εικαστικό εργαστήριο ευαισθητοποίησης, θεατρικά δρώμενα, έκθεση αφισών, εργαστήριο βιωμα-

τικής εμπειρίας για μαθητές, στρουγγυλό τραπέζι με θέμα «Από τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών χωρίς βία σε μια κοινωνία χωρίς βία». Παράλληλα, ύστερα από ενέργειες του ΣτΠ, το Υπουργείο Παιδείας, διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων

διακίνησε εγκύκλιο⁴ σε όλα τα σχολεία της χώρας, με την οποία προτείνεται οι δύο τελευταίες διδακτικές ώρες της 30ής Απριλίου κάθε έτους να αφιερώνονται σε εκδηλώσεις και εκπαιδευτικές δράσεις με το θέμα αυτό.

σκάσε !

30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2010

Παγκόσμια Ημέρα
κατά της Σωματικής Τιμωρίας των Παιδιών

Είναι στο χέρι σου!

πλ. Αριστοτέλους - κιν/φος:
ΟΛΥΜΠΙΟΝ
10:00π.μ. - 8:30μ.μ.

ΗΜΕΡΙΑΔΑ

10:00-10:30 Έκθεση αφισών - διανομή ενημερωτικού υλικού
10:00-13:30 Βιωματική ευαισθητοποίηση μαθητών/τριών
17:30- 20:30 Στρουγγυλό τραπέζι στον αίθουσα ΠΑΥΛΟΣ ΖΑΝΝΑΣ με τους/τις:

Γιάννη Τσιτσάκο, Καθηγητή Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης ΑΠΘ
Γιάννη Μόσκο, Νομικό - Εγκληματολόγο, Βοηθό Συνήγορο του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού
Ερήνη Φερβίτη, Εγκληματολόγο-Κοινωνιολόγο, Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού
Τιάννα Τουλουμπή, Συντονίστρια του Προγράμματος Home-Start στα Νέας Σπανίας-Βόλου

ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ: Θεατρικά δρώμενα - Εικαστικό εργαστήριο ευαισθητοποίησης φοιτητών/τριών, Πάρκο 29 Απριλίου, ισόγειο Πύργου Παιδαγωγικής Σχολής, 17:30-19:30

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ:

Κέντρο Ενταξιακής Πολιτικής, Παιδαγωγική Σχολή, ΑΠΘ - Συνήγορος του Παιδιού
Δίκτυο για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Σωματικής Τιμωρίας στα Παιδιά

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ

Ο ΣτΠ συνδιοργάνωσε σεμινάριο με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και το Συμβούλιο της Ευρώπης, με θέμα «Προστασία προσφύγων και αιτούντων άσυλο σύμφωνα με το δίκαιο ασύλου, το προσφυγικό δίκαιο και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου». Στο σεμινάριο, το οποίο πραγματοποιήθηκε στα γραφεία της Αρχής, στις 8 και 9 Οκτωβρίου, συμμετείχαν ως εισηγητές εκπρόσωποι της Ύπατης Αρμοστείας και του Συμβουλίου της Ευρώπης, καθώς και ειδικοί επιστήμονες του ΣτΠ. Η συζήτηση εστιάστηκε σε θέματα σχετικά με τις βασικές αρχές της διεθνούς προστασίας των προσφύγων και τις πρόσφατες νομοθετικές εξελίξεις στο σύστημα ασύλου, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην ΕΕ. Επιπλέον, αναπτύχθηκαν ειδικές θεματικές αναφορικά με τη διαχείριση των παράτυπα εισερχόμενων αλλοδαπών στη χώρα μας ή των αιτούντων άσυλο, υπό το πρίσμα της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώ-

⁴ <http://somatikitimoria.gr/downloads/ekiklios.doc>

ματα του Ανθρώπου και τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Το σεμι-

νάριο παρακολούθησαν εκπρόσωποι φορέων της κοινωνίας των πολιτών, υπάλληλοι εμπλεκόμενων δη-

μόσιων υπηρεσιών, καθώς και ιδιώτες που δραστηριοποιούνται στα θέματα αυτά.

Ο ΣτΠ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ

Ο ΣτΠ, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων που του έχουν ανατεθεί από το Σύνταγμα, εμφανίζεται ενώπιον κοινοβουλευτικών επιτροπών προκειμένου να ενημερώσει το κοινοβούλιο για ειδικότερα θέματα της αρμοδιότητάς του.

- Ο Συνήγορος του Πολίτη Γιώργος Καμίνης, καθώς και οι Βοηθοί Συνήγοροι συμμετείχαν (19 Ιανουαρίου) σε συνάντηση με την Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής προκειμένου να παρουσιάσουν την ετήσια έκθεση του 2009.
- Ο Συνήγορος του Πολίτη Γιώργος Καμίνης εμφανίστηκε (3 Μαρτίου) ενώπιον της Επιτροπής Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης της Βουλής και παρουσίασε τις απόψεις του θεσμού σε θέματα ιθαγένειας.

• Ο Συνήγορος του Πολίτη Γιώργος Καμίνης και η Βοηθός Συνήγορος για θέματα Ποιότητας Ζωής Ευαγγελία Μπαηλά εμφανίστηκαν (19 Μαΐου) ενώπιον της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Προστασίας Περιβάλλοντος της Βουλής, όπου παρουσίασαν τις κύριες μορφές κακοδιοίκησης στον τομέα του φυσικού, οικιστικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, τα προβλήματα στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και τις κύριες προτάσεις της Αρχής στα ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος από την έναρξη λειτουργίας της.

• Ο Βοηθός Συνήγορος για τα Δικαιώματα του Παιδιού Γιώργος Μόσχος συμμετείχε (18 Φεβρουαρίου και 15 Απριλίου) σε συνεδριάσεις της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Αν-

θρώπου, με θέμα ημερήσιας διάταξης την ενδοοικογενειακή βία.

• Ο Βοηθός Συνήγορος Κοινωνικής Προστασίας Γιάννης Σακέλλης εμφανίστηκε (3 Μαρτίου) ενώπιον της Υποεπιτροπής για τα θέματα Ατόμων με Αναπηρία της Διαρκούς Επιτροπής Κοινωνικών Υποθέσεων της Βουλής, κατά τη διάρκεια συνεδρίασης με θέμα «Υγειονομικές Επιτροπές Πιστοποίησης και Αξιολόγησης της Αναπηρίας για τα άτομα με ειδικές ανάγκες».

• Η Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη για την Ισότητα των Φύλων Σταματίνα Γιαννακούρου εμφανίστηκε (8 Μαρτίου) ενώπιον της Ειδικής Μόνιμης Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και μίλησε σε ειδική ημερίδα με θέμα «100 χρόνια γυναικείο κίνημα: κατακτήσεις και οράματα».

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

Ο Συνήγορος του Πολίτη συμμετέχει σε συλλογικά όργανα του κράτους, με σκοπό την αξιοποίηση της εμπειρίας του σε θέματα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και καταπολέμησης της κακοδιοίκησης. Είναι τακτικό μέλος της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Αν-

θρώπου και του Εθνικού Συμβουλίου Διοικητικής Μεταρρύθμισης. Επίσης, έχει συμβουλευτικό ρόλο στο Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο για την Πρόληψη και την Αντιμετώπιση της θυματοποίησης της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων, το οποίο συστάθηκε το 2010 από το Υπουρ-

γείο Δικαιοσύνης. Τέλος, εκπρόσωποι του ΣτΠ συμμετέχουν σε επιτροπές που ασχολούνται με θέματα που εμπίπτουν στις ειδικές αρμοδιότητες της Αρχής, όπως για παράδειγμα στην επιτροπή της Γενικής Γραμματείας Ισότητας για την προώθηση της γυναικείας απασχόλησης.

ΕΞΟΡΜΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Κλιμάκια του ΣτΠ επισκέπτονται κατά καιρούς την περιφέρεια της χώρας για να ενημερώσουν άμεσα τους πολίτες που ζουν εκεί για τις αρμοδιότητες του ΣτΠ και να παραλάβουν αναφορές. Παράλληλα, οι εκπρόσωποι της Αρχής αξιοποιούν την ευκαιρία και πραγματοποιούν συσκέψεις με παράγοντες της τοπικής αυτοδιοίκησης και των τοπικών δημό-

σιων υπηρεσιών εν γένει για τα θέματα που απασχολούν την τοπική κοινωνία και έρχονται σε επαφή και με τα τοπικά ΜΜΕ.

- Κλιμάκιο του ΣτΠ αποτελούμενο από την αναπληρώτρια Συνήγορο του Πολίτη Καλλιόπη Σπανού, τον Βοηθό Συνήγορο Γιάννη Σακέλλη και μέλη του προσωπικού της Αρχής

επισκέφθηκαν (13 Δεκεμβρίου) την Άμφισσα. Στη συνάντηση, που πραγματοποιήθηκε με πολίτες και εκπροσώπους δημόσιων φορέων, παρουσιάστηκαν οι αρμοδιότητες και η λειτουργία της Αρχής. Στη συζήτηση που ακολούθησε έγινε ανταλλαγή απόψεων με τις τοπικές αρχές και στελέχη δημόσιων υπηρεσιών και φορέων του νομού Φωκίδας.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Μέλη του επιστημονικού προσωπικού του ΣτΠ συμμετείχαν σε εκπαιδευτικές και επιμορφωτικές δράσεις, που οργανώθηκαν από ποικίλους φορείς της δημόσιας διοίκησης με στόχο την αξιοποίηση της εμπειρίας της Αρχής. Αναφέρονται ενδεικτικά:

- Προγράμματα και επιμορφωτικά σεμινάρια του Ινστιτούτου Επιμόρφωσης του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης.
- Επιμορφωτικό σεμινάριο της Εθνι-

κής Σχολής Δικαστικών Λειτουργιών με θέμα «Η αρχή της ίσης μεταχείρισης και της μη διάκρισης κατά το ευρωπαϊκό και το ελληνικό δίκαιο».

- Ημερίδες και επιμορφωτικά σεμινάρια για εκπαιδευτικούς ανά την Ελλάδα, σε συνεργασία με διευθύνσεις πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, σχολικούς συμβούλους, υπευθύνους αγωγής υγείας, περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και πολιτιστικών. Έμφαση δόθηκε σε θέματα σχετικά με την άσκηση και

την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών, την πρόληψη και την αντιμετώπιση της σχολικής και της οικογενειακής βίας, καθώς και την περιβαλλοντική εκπαίδευση.

- Επισκέψεις και συζητήσεις σε σχολεία και ιδρύματα όλης της χώρας για τα δικαιώματα των παιδιών, το περιβάλλον και την ισότητα των φύλων.
- Συναντήσεις με εκπροσώπους από κέντρα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης των νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΜΚΟ

Ο ΣτΠ επιδιώκει τη συστηματική συνεργασία με ΜΚΟ. Ειδικότερα, συντονίζει τη λειτουργία δύο δικτύων για την αμοιβαία ενημέρωση και πληροφόρηση σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων και την κοινωνική στήριξη των Ρομά, των αιτούντων άσυλο

και των προσφύγων. Στόχος των δικτύων είναι να διευκολύνουν την πρόσβαση των μελών των ευάλωτων αυτών ομάδων στις υπηρεσίες διαμεσολάβησης του ΣτΠ για την προστασία των δικαιωμάτων τους και να καλύψουν το έλλειμμα πληροφόρησης

και ειδικής τεχνογνωσίας που αντιμετωπίζουν πολλοί φορείς της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στα πεδία αυτά. Επίσης, ο ΣτΠ συνεργάζεται με ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε τομείς αιχμής, όπως είναι το περιβάλλον και η υγεία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Κατά το 2010 ο ΣτΠ εξέδωσε:

- Τα πεπραγμένα της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων για το 2009, με τη χορηγία της Aegean Airlines.
- Ενημερωτικό φυλλάδιο (ελληνικά και αγγλικά) με τίτλο: «Ο Συνή-

γορος του Πολίτη για το περιβάλλον και την ποιότητα ζωής».

- Τέλος, ο ΣτΠ εκδίδει τριμηνιαίο ηλεκτρονικό ενημερωτικό δελτίο, στο οποίο παρουσιάζεται συνοπτικά το έργο της Αρχής (πορίσματα, προτά-

σεις, διεθνείς σχέσεις κ.λπ.). Στόχος του ΣτΠ είναι να διευρύνει το φάσμα των συνομιλητών του και να έχει συνεχή, αδιαμεσολάβητη και αμφίδρομη επικοινωνία με τους πολίτες.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

35	ΟΙ «ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ» ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
36	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ: ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΠΟΥ «ΚΟΣΤΙΖΟΥΝ»
36	ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ
38	ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ ΡΟΜΑ
40	ΑΛΛΕΣ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΠΟΥ «ΚΟΣΤΙΖΟΥΝ»
41	ΘΕΣΜΙΚΟΣ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ: ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΙΣ
41	Η ΟΔΥΣΣΕΙΑ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
43	ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΑΙΤΗΜΑΤΩΝ ΑΣΥΛΟΥ
45	ΑΛΛΕΣ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΝ
47	ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΗ ΕΥΧΕΡΕΙΑ: ΝΗΣΙΔΕΣ ΑΥΘΑΙΡΕΣΙΑΣ ΧΩΡΙΣ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ
48	ΠΑΡΕΚΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ – ΠΡΟΪΕΝΕΙΑ
49	ΠΑΡΕΚΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ – ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
51	ΑΛΛΕΣ ΠΑΡΕΚΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
53	ΠΑΡΕΚΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Δικαιώματα του ανθρώπου

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΥΔΗΣ
Βοηθός Συνήγορος

ΟΙ «ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ» ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Η χρονιά που πέρασε φέρει αναμφισβήτητα τη σφραγίδα της βαθιάς οικονομικής και δημοσιονομικής κρίσης, η οποία είχε καθολική επίδραση σε όλες τις κοινωνικοοικονομικές παραμέτρους, συμπεριλαμβανομένου του πεδίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ζητήματα και προβλήματα που είχαν επανειλημμένα απασχολήσει τον Συνήγορο του Πολίτη (ΣτΠ), αλλά όχι επαρκώς την πολιτεία, εκδηλώθηκαν αυτή τη φορά με πρωτοφανή οξύτητα.

Ειδικά το ζήτημα των «αντικανονικών» μεταναστών και των αιτούντων άσυλο, καθώς και τα συναφή κοινωνικά προβλήματα, κυριάρχησαν καθ' όλη τη διάρκεια του έτους με αυξανόμενη ένταση. Έλαβαν δε εκρηκτικές διαστάσεις στο κοινωνικό πεδίο και τον δημόσιο λόγο κατά το δεύτερο εξάμηνο, εν όψει και των εκλογών για την τοπική αυτοδιοίκηση. Η κατάσταση στο ιστορικό και εμπορικό κέντρο της Αθήνας υπήρξε η αιχμή του δόρατος για την κοινωνική αναστάτωση. Ο ΣτΠ έγκαιρα επισή-

μανε την πολυπλοκότητα και την αντιφατικότητα του φαινομένου της κοινωνικής αναστάτωσης, υπογραμμίζοντας ταυτόχρονα τους πολλαπλούς κινδύνους που εγκυμονεί η πολύχρονη αδράνεια και ουσιαστικά η απόσυρση τόσο της κεντρικής διοίκησης όσο και της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ο συντονισμός των διαφορετικών αρμόδιων φορέων και υπηρεσιών για την ιεράρχηση των αναγκών και τη διαχείριση και την επίλυση, με συστηματικό και συνθετικό τρόπο, των προβλημάτων παραμένει απόλυτη προτεραιότητα για το αμέσως επόμενο διάστημα. Ο ΣτΠ προτίθεται να συμβάλει στην προσπάθεια αυτή, στο μέτρο των δυναμειών και των αρμοδιοτήτων του.

Ανάλογα ισχύουν και για την κοινωνικά ευάλωτη ομάδα των Ρομά (Τσιγγάνων). Φαίνεται ότι, παρά την επίσημη ρητορική και την ανάληψη κάποιων θετικών πρωτοβουλιών, η συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα εξακολουθεί να υπόκειται σε πολλαπλούς ομόκεντρους κύκλους κοινω-

νικού αποκλεισμού, γεγονός που ενισχύει την υπάρχουσα εις βάρος τους κοινωνική καχυποψία και απαξίωση, αλλά και την αφανή, πολύμορφη (και ενδοκοινοτική) θυματοποίηση, ιδίως των παιδιών και των γυναικών Ρομά.

Η εικόνα θα μπορούσε να είναι καλύτερη, εάν η διοίκηση ανταποκρινόταν ικανοποιητικά στα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις που ο ρόλος της και οι κανονιστικές διατάξεις επιτάσσουν. Όμως, όπως και κατά το παρελθόν έχει συμβεί, ο ΣτΠ διαπιστώνει αδυναμίες και καθυστερήσεις στην προσαρμογή του θεσμικού πλαισίου προς τις κοινωνικές ανάγκες από την άποψη των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών. Επίσης, επιμένουν ακόμη πρακτικές «στρέβλωσης» της νομιμότητας στο όνομα κακώς εννοούμενων σκοπιμοτήτων της διοίκησης, αλλά και για λόγους εξυπηρέτησης συντεχνιακών και άλλων συμφερόντων. Η κατάσταση επιδεινώνεται με την (κατά)χρηση από τους διοικητικούς φορείς της διακριτικής ευχέ-

ρειας, η οποία συχνά καταλήγει στη στρέβλωση των αρχών του κράτους δικαίου, αντί να λειτουργεί ως ασφαλιστική δικλίδα για την ευέλικτη και ουσιαστική επίλυση των προβληματικών καταστάσεων, στις οποίες εμπλέκονται οι πολίτες. Ιδιαίτερα, η έλλειψη επαρκούς αιτιολογίας εξακολουθεί να υπονομεύει τις σχέσεις διοίκησης και πολίτη, τροφοδοτώντας την αμοιβαία καχυποψία, δημιουργώντας εντάσεις στις μεταξύ τους σχέσεις και συμβάλλοντας στην περαιτέρω υποβάθμιση της «καθημερινής» ποιότητας της δημοκρατίας.

Η προϊούσα οικονομική κρίση, που έχει ήδη μετατραπεί σε πολιτική και

κοινωνική, θέτει την ευρύτερη δημόσια διοίκηση μπροστά σε ευθύνες, σημαντικότερες από ποτέ. Η υπεράσπιση και η περαιτέρω εμπάθυνση του κράτους δικαίου υπήρξε πάντοτε εγχείρημα επίπονο και δυσκολότερο έναντι της εύκολης διολίσθησης στον χυδαίο λαϊκισμό που πάντοτε λανθάνει για την υπονόμευση του κράτους δικαίου και στη βαρβαρότητα που πάντοτε ελλοχεύει για την κατεδάφισή του. Η ελληνική δημόσια διοίκηση και τα στελέχη της καλούνται, υπό εξαιρετικά δυσμενείς όρους και συνθήκες, να συμβάλουν στην ανασυγκρότηση του συνεκτικού κοινωνικού ιστού, να αντα-

ποκριθούν σε συνθετότερες απαιτήσεις πολιτών και κοινωνικά ευπαθών ομάδων, να αναλάβουν πρωτοβουλίες με ευελιξία, φαντασία και υψηλό φρόνημα.

Στην κατεύθυνση αυτή, και στο κρίσιμο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που αποτελεί βασικό δείκτη του νομικού και πολιτικού πολιτισμού ιδίως σε κάθε ευρωπαϊκή χώρα, ο αξιόπιστος διαμεσολαβητικός μηχανισμός του ΣτΠ θα σταθεί κριτικός αρωγός, με κατά το δυνατόν εποικοδομητικές παρεμβάσεις, προτάσεις και υποδείξεις, ιδέες και πρωτοβουλίες, στο πλαίσιο του συνταγματικού του ρόλου.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ: ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΠΟΥ «ΚΟΣΤΙΖΟΥΝ»

Η πραγματικότητα της οικονομικής κρίσης δεν θα μπορούσε να αφήσει άθικτα τα ανθρώπινα δικαιώματα, και μάλιστα σε ολόκληρο το φάσμα τους. Ιδιαίτερα οξυμένα, ωστόσο, εμφανίζονται τα προβλήματα σε πεδία που σχετίζονται με φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς εκεί οι επιπτώσεις της γενικότερης κρίσης είναι ήδη απτές και ορατές. Ευπαθείς ομάδες, όπως οι μετανάστες ή οι Ρομά, θίγονται ούτως ή άλλως άμεσα, με την υποβάθμιση των δικών τους δυνατοτήτων ή ευκαιριών επιβίωσης. Θίγονται όμως και έμμεσα, τουλάχιστον με δύο τρόπους. Πρώτον, όταν ο υπόλοιπος πληθυσμός καθίσταται ανασφαλής και καχύποπτος αναζητώντας αποδιοπομπαίους τράγους, όπως στην περίπτωση των μετανα-

στών στο κέντρο της Αθήνας. Δεύτερον, όταν η διοίκηση αναδιατάσσει τις προτεραιότητές της με αμιγώς ταμειακά κριτήρια και πάντως κατά τρόπο επιβαρυντικό για όσους στερούνται συμμετοχής στον δημόσιο λόγο, όπως στην περίπτωση της στεγαστικής αποκατάστασης των Ρομά. Υπό τους όρους αυτούς, προβλήματα κοινωνικά ευπαθών ομάδων, που εδώ και χρόνια απασχολούσαν τον ΣτΠ, αποκτούν τώρα νέες διαστάσεις και αυξημένο βαθμό δυσκολίας για την αντιμετώπισή τους.

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ο ΣτΠ εξέτασε μεγάλο αριθμό αναφορών από κατοίκους, επιχειρηματίες και εργαζομένους στο ιστορικό

εμπορικό κέντρο της Αθήνας σχετικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν από τη ραγδαία υποβάθμιση της περιοχής. Αφού διενήργησε αυτοψίες, πραγματοποίησε συναντήσεις με πολίτες και εκπροσώπους φορέων και υπηρεσιών, ο ΣτΠ πρόεβη σε κρίσιμες διαπιστώσεις για την κατάσταση που επικρατεί στην ευρύτερη περιοχή και, με βάση αυτές, διατύπωσε προτάσεις για την ενεργοποίηση των αρμόδιων φορέων και τη λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων¹.

¹ http://www.synigoros.gr/pdf.01/8695_1_EPISTOLLIISTORIKO_KENTRO.pdf

Τα προβλήματα του ιστορικού κέντρου

Το ιστορικό κέντρο της Αθήνας και η ευρύτερη περιοχή που γειτνιάζει με αυτό έχουν μεταβληθεί σε χώρο αθρόας συγκέντρωσης μεταναστών «χωρίς χαρτιά» και αιτούντων άσυλο, οι οποίοι διαμένουν σε μισθωμένα διαμερίσματα ή άλλες εγκαταστάσεις υπό συνθήκες πέρα από κάθε ανεκτό όριο αξιοπρεπούς διαβίωσης. Οι συνθήκες αυτές οδηγούν σε σοβαρή υποβάθμιση της εν γένει δυνατότητας των εκεί διαβιούντων ή απασχολουμένων, Ελλήνων ή αλλοδαπών, να απολαύουν των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους, όπως είναι η υγεία, η ασφάλεια, η ελεύθερη κυκλοφορία και η επιχειρηματικότητα.

Εκτός από την έλλειψη συνολικού σχεδιασμού και την ανεπάρκεια των κανονιστικών ρυθμίσεων, διαπιστώνεται επίσης πολύχρονη αδράνεια ή έλλειψη βούλησης, τόσο της κεντρικής διοίκησης όσο και της τοπικής αυτοδιοίκησης, να ασκήσουν τα προβλεπόμενα από το ήδη ισχύον νομοθετικό πλαίσιο καθήκοντά τους προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα άμεσα προβλήματα. Επιπλέον, η οιονεί απόσυρση του κράτους από την περιοχή, ιδίως από τον δημόσιο χώρο, αναπόφευκτα συμβάλλει στην ανάπτυξη τάσεων εθνοφυλετικής και κοινωνικής μισαλλοδοξίας.

Οι προτάσεις για το ιστορικό κέντρο

Τόσο ο συντονισμός και ο έλεγχος υλοποίησης των αναγκαίων επιμέρους δράσεων όσο και η εποπτεία της αποτελεσματικής εφαρμογής τους θα πρέπει να ανατεθούν σε κάποιον υφιστάμενο πολιτειακό φορέα ή αρχή που θα έχει και την κύρια ευθύνη λογοδοσίας. Στην κατεύθυνση αυτή ο ΣτΠ πρότεινε να ληφθούν άμεσα μέτρα ώστε να υπάρξει:

- Προστασία της δημόσιας τάξης και ασφάλειας, με την εφαρμογή ειδικού αστυνομικού σχεδιασμού προσαρμοσμένου στις τοπικές συνθήκες, ως συνέχιση στις σχετικές προσπάθειες της αστυνομίας που φέρονται να βρίσκονται ήδη σε εξέλιξη. Αναγκαία κρίνεται η αμεσότητα της αστυνομικής παρέμβασης, χωρίς όμως εκπώσεις αναφορικά με τα δικαιώματα των υπόπτων. Για την πιο αποδοτική και ορθή εφαρμογή του αστυ-

νομικού σχεδιασμού, κρίνεται σκόπιμο να διενεργηθεί τοπική θυματολογική έρευνα, που θα καταγράψει, εκτός από την επίσημη στατιστική, την πραγματική έκταση και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της εγκληματικότητας, τον βαθμό ανασφάλειας, αλλά και τις ανάγκες, τις στάσεις και τις αντιλήψεις των πολιτών, έτσι ώστε οι δράσεις να προσαρμοστούν πιο αποτελεσματικά στις ειδικές τοπικές συνθήκες. Στο πλαίσιο της δημιουργικής συμμετοχής των πολιτών στην εξεύρεση των προσφορότερων για τις ιδιαίτερες τοπικές συνθήκες λύσεων, θα πρέπει να ενεργοποιηθούν τα Τοπικά Συμβούλια Πρόληψης της Παραβατικότητας, που ήδη προβλέπει ο Ν. 2713/1999, και να συγκροτηθεί αντίστοιχα το προβλεπόμενο Κεντρικό Συμβούλιο, η θητεία του οποίου έχει λήξει από τον Ιούνιο του 2009.

- Ειδική μέριμνα για τους αλλοδαπούς που διαβιούν στην περιοχή και λήψη μέτρων και πρωτοβουλιών κατά προτεραιότητα στον βαθμό που επιτρέπει η παρούσα δημοσιονομική κατάσταση. Ανάμεσα στα απαιτούμενα μέτρα συγκαταλέγονται η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, η κοινωνική φροντίδα και η προληπτική ιατρική, η αποτροπή φαινομένων γκετοποίησης.

- Αναγνώριση ειδικού καθεστώτος διαμονής για τους αλλοδαπούς «χωρίς χαρτιά» που δεν είναι δυνατόν να απομακρυνθούν από τη χώρα, καθώς και αναγνώριση σε αυτούς των δικαιωμάτων, όπως της εργασίας, της στέγης και της ιατροφαρμακευτικής

περίθαλψης, που απορρέουν από τη νομιμότητα παραμονής. Με τον τρόπο αυτόν θα καταστεί δυνατή και η, σε κάθε περίπτωση αναγκαία, καταγραφή τους.

- Οργάνωση της υποδοχής των αιτούντων άσυλο σύμφωνα με τις σχετικές υποχρεώσεις της χώρας, όπως παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, δημιουργία Κέντρων Φιλοξενίας, καθώς και εφαρμογή των υπόλοιπων απαιτούμενων μέτρων για τη διασφάλιση της προβλεπόμενης προστασίας.

- Καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και προστασία των θυμάτων.

- Σχεδιασμός και υλοποίηση, άμεσα, από τους φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, μέτρων για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, όπως είναι η καθαριότητα της περιοχής, η τήρηση των όρων υγιεινής, η παροχή βασικών υπηρεσιών υγείας και ο έλεγχος των οχημάτων δραστηριοτήτων.

ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ ΡΟΜΑ

Η στεγαστική αποκατάσταση και η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των Ρομά απασχόλησαν και το 2010 ιδιαίτερος τον ΣτΠ, ο οποίος πάντως δεν παραγνωρίζει το γεγονός ότι οι δημοσιονομικές παράμετροι περιορίζουν τις προοπτικές επίλυσης των συγκεκριμένων προβλημάτων.

Βελτίωση συνθηκών διαβίωσης και προσωρινή μετεγκατάσταση

Ο ΣτΠ εξακολουθεί να διαπιστώνει αδράνεια ή απροθυμία των αρμόδι-

ων αρχών να λάβουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να εξασφαλιστεί στους πληθυσμούς Ρομά κατάλληλη στέγη υπό αξιοπρεπείς συνθήκες.

Χαρακτηριστικές είναι οι περιπτώσεις (Ασπρόπυργος, Βοτανικός, Πάτρα) κατά τις οποίες οι συναρμόδιες υπηρεσίες της τοπικής αυτοδιοίκησης και της κεντρικής διοίκησης όχι μόνο καθυστερούν υπερβολικά στην εξεύρεση λύσεων μετεγκατάστασης, αλλά σχεδόν συστηματικά αρνούνται να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών στους εκεί καταυλισμούς.

Οι παραλείψεις αυτές έχουν συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στη δημιουργία συνθηκών (έλλειψη ύδρευσης, αποχέτευσης ή ηλεκτρικού ρεύματος, παντελής απουσία υπηρεσιών καθαριότητας, καύση και επεξεργασία πρώτων υλών από τους διαμένοντες Ρομά) οι οποίες συνιστούν κίνδυνο για τη δημόσια υγεία και έχουν ως πρόσθετο αποτέλεσμα τις εύλογες αντιδράσεις των υπόλοιπων κατοίκων της περιοχής.

Επιπλέον, ο ΣτΠ έχει γίνει αποδέκτης αναφορών (υποθέσεις 125601/2010, 127487/2010 κ.ά.) για αναγκαστικές ή βίαιες εξώσεις Ρομά από καταυλισμούς, τις οποίες σε κάποιες περιπτώσεις κατόρθωσε να αποτρέψει. Συνήθως, η διαδικασία που ακολουθείται είναι η έκδοση

πρωτοκόλλων διοικητικής αποβολής και η εκτέλεσή τους σε περίπτωση κατάληψης δημόσιου ή δημοτικού ακινήτου. Εντούτοις, δεν λαμβάνεται μέριμνα για την εξεύρεση και τη διαμόρφωση χώρου μετεγκατάστασης υπό συνθήκες αξιοπρεπούς διαβίωσης, με αποτέλεσμα οι εκδιωκόμενοι να καταλαμβάνουν νέα ακίνητα και να εγκαθίστανται σε αυτά.

Ο ΣτΠ και κατά το παρελθόν έχει επισημάνει την ανεπάρκεια του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου, το οποίο προβλέπει τη δημιουργία χώρων μονάχα για την προσωρινή εγκατάσταση των πληνόδιων πληθυσμών. Ωστόσο, παρά τις αδυναμίες της ισχύουσας νομοθεσίας, ο ΣτΠ επισημαίνει την υποχρέωση της τοπικής και της περιφερειακής αυτοδιοίκησης, σύμφωνα με τον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, αλλά και σύμφωνα με την πρόσφατη αναδιοργάνωση της αυτοδιοίκησης, να λάβουν μέτρα για τη στεγαστική αποκατάσταση των ευπαθών κοινωνικών ομάδων που διαβιούν στις οικείες διοικητικές περιφέρειες.

Κατασχέσεις οικιών που είχαν αποκτηθεί με στεγαστικά δάνεια

Κατά τα τελευταία χρόνια, τα μέτρα που έχουν ληφθεί για τη στεγαστική αποκατάσταση των Ρομά εξαντλούνται σχεδόν αποκλειστικά στη χορήγηση στεγαστικών δανείων με την εγγύηση του ελληνικού δημοσίου για την απόκτηση πρώτης κατοικίας. Ωστόσο, από τη μέχρι σήμερα υλοποίηση του προγράμματος δανειοδότησης, διαπιστώνεται η αποτυχία ή έστω η αναποτελεσματικότητά του σε μεγάλο βαθμό, κυρίως λόγω προβλημάτων στη διαδικασία χορήγησης των δανείων και λόγω της απουσίας μηχανισμού ελέγχου και εποπτείας. Οι αιτίες των προβλημάτων αυτών εντοπίζονται τόσο στα κριτήρια υπαγωγής στο πρόγραμμα δανειοδότησης (οικονομικά, όπως το ύψος του εισοδήματος, ή κοινωνικά, όπως ο αριθμός των ανήλικων τέκνων) όσο και στη διαδικασία εκταμίευσης από τις συμβεβλημένες τράπεζες.

Παρά τις έντονες προσπάθειες του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέ-

ντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (ΥΕΑΗΔ), φαίνεται ότι κατά την τελική φάση της αποπληρωμής το πρόγραμμα οδηγείται σε κατάρρευση. Σειρά αναφορών στον ΣτΠ (υποθέσεις 126886/2010, 129260/2010 κ.ά.) έχουν ως αντικείμενο αναγκαστικές κατασχέσεις ακινήτων λόγω ληξιπρόθεσμων οφειλών, είτε με πρωτοβουλία ορισμένων ΔΟΥ (π.χ. στις Σέρρες), για οφειλές ακόμη και ανεξάρτητες από τις δόσεις του δανείου, είτε με πρωτοβουλία ιδιωτών δανειστών. Οι κατασχέσεις στηρίζονται ενίοτε σε οφειλές εξαιρετικά χαμηλές (π.χ. 1.500–3.500 ευρώ) σε σχέση με το δάνειο των 60.000 ευρώ που χορηγήθηκε. Ήδη το ΥΕΑΗΔ, απευθυνόμενο στο Υπουργείο Οικονομικών, συνιστά τη συνεκτίμηση «των ειδικότερων συνθηκών διαβίωσης των οφειλετών, κυρίως όταν η προς κατάσχεση κατοικία αποτελεί πρώτη κατοικία των ιδίων και των μελών της οικογένειάς τους και έχει αποκτηθεί στο πλαίσιο κοινωνικών προγραμμάτων που βρίσκουν έρεισμα στην καταπολέμηση των διακρίσεων και του κοινωνικού αποκλει-

σμού». Ωστόσο, η παραίτηση αυτή δεν αρκεί για τον τερματισμό των κατασχέσεων, καθώς οι συναρμόδιοι φορείς θα πρέπει επιπλέον να δρουν συντονισμένα για την επίτευξη του κοινού στόχου.

Ειδικότερα, ο ΣτΠ προτείνει:

Να καταστεί δυνατή η αποπληρωμή των στεγαστικών δανείων σε μικρές δόσεις, για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα και χωρίς επιπλέον τόκους, και να αποτραπεί το φαινόμενο, οικίες που έχουν αποκτηθεί με επιβάρυνση των φορολογουμένων να περιέρχονται στην κυριότητα μη δικαιούχων εξαιτίας οφειλών πολύ χαμηλότερων από το ποσό του δανείου.

ΑΛΛΕΣ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΠΟΥ «ΚΟΣΤΙΖΟΥΝ»

Στη δημόσια διοίκηση πάμπολλες είναι οι περιπτώσεις κατά τις οποίες η δημοσιονομική στενότητα μεταλλάσσεται ανεπαίσθητα ή και ανεπίγνωστα σε ζήτημα δικαιωμάτων. Σε πεδία όπως είναι οι χώροι κράτησης, οι δομές υποδοχής αιτούντων άσυλο ή η υπολειτουργία των υπηρεσιών, η πολιτεία αναγνωρίζει τα προβλήματα, αλλά αδυνατεί να τα επιλύσει, καθώς οι πόροι δεν επαρκούν ή διατίθενται κατά προτεραιότητα σε τομείς υψηλότερης δημοτικότητας. Τέλος, εμφανίζεται ισχυρή τάση μέρος των υποχρεώσεων του κράτους να μετακυλιέται στους ώμους των αποδεκτών της μιας ή της άλλης υπηρεσίας, όπως συνέβη με τα διδάκτρα για μεταπτυχιακές σπουδές.

Υπερσυνωστισμός στους χώρους κράτησης

Από σειρά επισκέψεων σε σημαντικό αριθμό καταστημάτων κράτησης σε όλη τη χώρα, διαπιστώνεται ότι παντού ο αριθμός των κρατουμένων υπερβαίνει κατά πολύ τα προβλεπόμενα όρια, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται σοβαρότατα προβλήματα τόσο για τους ίδιους, όσο και για το προσωπικό. Η κατάσταση επιδεινώνεται και τα προβλήματα οξύνονται σε πολλές περιπτώσεις, λόγω της παισιότητας των κτιριακών και άλλων υποδομών, αλλά και της απουσίας μέριμνας για συντηρήσεις και επισκευές. Κρατούμενοι κοιμούνται στο πάτωμα των αποχωρητηρίων λόγω έλλειψης οποιουδήποτε άλλου χώρου, χορηγείται ανεπαρκής ποσότητα καθαριστικών και ειδών προσωπικής υγιεινής και επιπλέον παρατηρείται σημαντική υστέρηση στην ποσότητα και την ποιότητα του φαγητού. Όπως έχει και άλλοτε επισημανθεί (βλ. ετήσιες εκθέσεις 2006, σ. 69–70· 2009, σ. 37–38), οι συνθήκες αυτές αποτελούν απειλή για την υγεία όλων, κρατουμένων και προσωπικού, και επιβαρύνουν το ήδη προβληματικό κλίμα δημιουργώντας μόνιμο καθεστώς έντασης, αλλά και αισθήματα εγκατάλειψης και απαξίωσης. Τέλος, σε σημείο έντονης τριβής έχει αναχθεί μια πρακτική που έχει αρχίσει να διαφάνεται, αυτή του περιορισμού των τακτικών αδειών, συχνά μάστιχα χωρίς αιτιολογία.

Δομές υποδοχής για τους αιτούντες άσυλο

Στην ελληνική επικράτεια, και ιδιαίτερα στις παραμεθόριες περιοχές, απουσιάζει οποιοδήποτε σύστημα για τον διαχωρισμό των εισερχομένων με βάση συγκεκριμένα κριτήρια, όπως είναι οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας². Αντίθετα, οι μαζικές αφίξεις αντιμετωπίζονται με ομοιόμορφες πρακτικές. Έτσι δημιουργούνται σοβαρά προβλήματα, τόσο σε σχέση με τη μεταχείριση των ανθρώπων αυτών σύμφωνα με τις υποχρεώσεις της χώρας, κατά τη διεθνή και την εθνική νομοθεσία, όσο και σε σχέση με τη δυνατότητα της πολιτείας να γνωρίζει πλήρως τον πληθυσμό που διέρχεται και διαμένει στη χώρα.

Η εκπόνηση πρότασης για τη δημιουργία και την οργάνωση Κέντρων Πρώτης Υποδοχής (screening centers) αποτέλεσε αντικείμενο επιτροπής εμπειρογνομόνων, η οποία συγκροτήθηκε στις αρχές του 2010 με πρωτοβουλία του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και στην οποία συμμετείχαν και εκπρόσωποι του ΣτΠ. Από τα κέντρα αυτά θα διέρχονται οι νεοεισερχόμενοι αλλοδαποί, στους οποίους θα παρέχονται οι πρώτες υπηρεσίες υποδοχής, καθώς και ψυχοκοινωνική και νομική βοήθεια. Ταυτόχρονα θα διαπιστώνεται το νομικό τους καθεστώς ή οι τυχόν ιδιαίτερες ανάγκες τους, προκειμένου να αποφασιστεί εξατομι-

² http://www.synigoros.gr/allodapoi/news_archive_02.htm

κευμένα η περαιτέρω μεταχείρισή τους. Ωστόσο, τις φιλόδοξες αυτές πρωτοβουλίες θέτει σε κίνδυνο η δυσμενής οικονομική συγκυρία, με άμεση συνέπεια να διαιωνίζεται η δομική παθολογία που παρατηρείται στην όλη διαχείριση του μεταναστευτικού φαινομένου.

Υπολειτουργία των υπηρεσιών έκδοσης αδειών διαμονής

Η μη ανανέωση της σχέσης εργασίας των συμβασιούχων ορισμένου χρόνου στον δημόσιο τομέα οδήγησε σε οριακό σημείο τη λειτουργία του συστήματος ανανέωσης των αδειών διαμονής. Κατά το 2010 ο ΣτΠ κατακλύστηκε από αναφορές, με κύριο αντικείμενο τις καθυστερήσεις στη διαδικασία εξέτασης των σχετικών αιτημάτων λόγω υποστελέχωσης των αρμόδιων υπηρεσιών, ιδίως στην Αττική, τη Θεσσαλονίκη και

την Περιφέρεια Ιονίου. Ελπίζεται ότι το πρόβλημα θα αντιμετωπιστεί με μετατάξεις προσωπικού από τις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις.

Για τον ίδιο λόγο σημειώθηκε ιδιαίτερη δυστοκία του ΟΑΕΔ στην έγκαιρη χορήγηση βεβαιώσεων κατοχής πράσινης κάρτας, εγγράφου απαραίτητου για την έκδοση άδειας διαμονής μακράς διάρκειας. Αξίζει να σημειωθεί ότι όλο το βάρος το επωμίστηκε ο ένας και μοναδικός υπάλληλος του Αρχείου Αλληλοδαπών του ΟΑΕΔ.

Αύξηση διδάκτρων

Είκοσι δευτεροετείς φοιτητές διευτούς Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών διαμαρτυρήθηκαν με αναφορά τους για την αύξηση των διδάκτρων στο μέσον του προγράμματος. Ενώ σύμφωνα με την αρχική πρόσκληση ενδια-

φέροντος «οι φοιτητές συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των δαπανών καταβάλλοντας το ποσό των 1.800 ευρώ ετησίως», μετά την εγγραφή τους η Γενική Συνέλευση Ειδικής Σύμβασης του τμήματος αποφάσισε αύξηση των διδάκτρων για το δεύτερο έτος. Ο ΣτΠ δεν αμφισβήτησε την αρμοδιότητα του εν λόγω οργάνου να προβαίνει σε ορισμό διδάκτρων, σύμφωνα με τον σχετικό νόμο. Επισήμανε, όμως, ότι η εκδήλωση ενδιαφέροντος για εγγραφή στο πρόγραμμα είχε στηριχθεί στις οικονομικές παραμέτρους που είχαν εξαρχής τεθεί και οι οποίες, κατά ρητή πρόβλεψη της πρόσκλησης, θα ίσχυαν για όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Η μεταγενέστερη αύξηση παραβιάζει την αρχή της χρηστής διοίκησης, έκφραση της οποίας αποτελεί η προστασία της αρχής της εμπιστοσύνης του διοικουμένου (υπόθεση 132184/2010).

ΘΕΣΜΙΚΟΣ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ: ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΙΣ

Σε αντίστιξη με την επικαιρότητα της οικονομικής κρίσης, η διοίκηση δεν διαθέτει το παραμικρό άλλοθι όταν την παραβίαση δικαιωμάτων ή την ελλιπή προστασία τους αποδίδει στην υστέρηση του νομοθετικού πλαισίου.

Ο θεσμικός εκσυγχρονισμός των τομέων που πάσχουν από νομοθετική υστέρηση, ακόμη και ύστερα από την αποκρυστάλλωση σαφούς σχετικής πολιτικής επιλογής,

προσκρούει, ωστόσο, σε δύο εγγενή εμπόδια:

- *στη βραδύτητα στο νομοπαρασκευαστικό επίπεδο, όπως στην περίπτωση της διαδικασίας εξέτασης αιτημάτων ασύλου.*
- *στις αντιστάσεις παγιωμένων συμφερόντων ή απλώς στην οργανωτική αδράνεια κατά την εφαρμογή και την υλοποίηση διατάξεων που ήδη έχουν τεθεί σε ισχύ, όπως στην περίπτωση των επαγγελματικών δικαιωμάτων.*

Η ΟΔΥΣΣΕΙΑ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Για μια ακόμη χρονιά διαπιστώθηκε η συστηματική παράλειψη της πολιτείας να ρυθμίσει επαγγελματικά δικαιώματα, παρά το γεγονός ότι η ίδια είχε συνοδεύσει με πλούσιες υποσχέσεις την ίδρυση των αντίστοιχων βαθμίδων και φορέων επαγγελματικής εκπαίδευσης. Με ιδιαίτερη οξύτητα ανέκυψαν προβλήματα που πλήττουν τόσο τους κατόχους τίτλων σπουδών της ημεδαπής, δευτερο-

βάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όσο και τους κατόχους τίτλων σπουδών της αλλοδαπής.

Πτυχιούχοι δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης

■ Χωρίς επαγγελματικά δικαιώματα παραμένουν οι κάτοχοι πτυχίων της ημεδαπής, δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης, δηλαδή Επαγγελματικών Σχολών (ΕΠΑΣ) και Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑΛ) μεγάλου αριθμού ειδικοτήτων, όπως «Τεχνικών ηλεκτρολογικών εργασιών», «Τεχνικών αερίων καυσίμων», «θερμοϋδραυλικών εγκαταστάσεων και συντηρητών κεντρικής θέρμανσης», «Μηχανικών και ηλεκτρολογικών συστημάτων αυτοκινήτου», «Μηχανολογικών εγκαταστάσεων και κατασκευών». Ειδικότερα, με τον Ν. 3475/2006 οι τίτλοι σπουδών Τεχνικών Επαγγελματικών Σχολών (ΤΕΣ), Τεχνικών Επαγγελματικών Λυκείων και Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΤΕΕ) αντικαταστάθηκαν από τους τίτλους ΕΠΑΣ/ΕΠΑΛ με ρύθμιση της σχετικής ισοτιμίας. Ωστόσο, ενώ έχουν ήδη εκδοθεί τα πρώτα πτυχία ΕΠΑΣ/ΕΠΑΛ, οι κάτοχοί τους στερούνται επαγγελματικών δικαιωμάτων (υποθέσεις 124673/2010, 128972/2010, 129240/2010, 134297/2010 κ.ά.), καθώς αυτά, κατά ειδικότητα και επίπεδο, απομένει να καθοριστούν με προεδρικά διατάγματα και έπειτα από εισήγηση της Εθνικής Επιτροπής Καθορισμού Επαγγελματικών Δικαιωμάτων (ΕΕΚΕΔ) και γνώμη του Οργανισμού Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρ-

τισης (ΟΕΕΚ). Η ΕΕΚΕΔ είχε μεν συγκροτηθεί από το 2008, έχει παραμείνει όμως έκτοτε αδρανής.

Ύστερα από παρέμβαση του ΣτΠ προς το Υπουργείο Παιδείας, διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, εκδόθηκαν υπουργικές αποφάσεις για τη συμπλήρωση της διοίκησης του ΟΕΕΚ και την ανασυγκρότηση της ΕΕΚΕΔ, η οποία, ωστόσο, συνεδρίασε συνολικά δύο φορές και επέλυσε μόνο το ζήτημα των πτυχιούχων ΤΕΕ Β' κύκλου σπουδών με ειδικότητες αντίστοιχες προς εκείνες των ΕΠΑΣ/ΕΠΑΛ. Αντίθετα, άφησε ανεπεξέργαστες όλες τις περιπτώσεις νέων ή διευρυμένων ειδικοτήτων, που έχουν προσελκύσει και τον μεγαλύτερο αριθμό σπουδαστών, αναζητώντας διάφορες λύσεις κατά ειδικότητα (όπως συνεργασία με συναρμόδια υπουργεία ή υποβολή ερωτημάτων στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο). Τέλος, η λειτουργία της ΕΕΚΕΔ ανεστάλη εκ νέου με τον Ν. 3879/2010, ο οποίος

κατάργησε τον ΟΕΕΚ, αλλά δεν προέβλεψε μεταφορά αρμοδιοτήτων της ΕΕΚΕΔ σε άλλο φορέα. Εύλογα οι ενδιαφερόμενοι συμπεραίνουν ότι η πολιτεία αδιαφορεί για το πρόβλημα των επαγγελματικών τους αδειών.

■ Άμοιροι προβλημάτων δεν είναι ούτε οι κάτοχοι πτυχίων παλαιού τύπου της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης, δηλαδή πτυχίου ΤΕΣ ή ΤΕΕ Α' κύκλου σπουδών. Ενδεικτικά, με αφορμή την απόρριψη αιτήματος από κάτοχο πτυχίου ΤΕΕ Α' κύκλου, ειδικότητας «Υδραυλικών και θερμικών εγκαταστάσεων», για εγγραφή στο Μητρώο Μέσων Τεχνικών Σχολών, ο ΣτΠ διαπίστωσε παράλληλη ισχύ αντιφατικών διατάξεων, καθώς οι κάτοχοι των εν λόγω τίτλων κατά μεν το ΠΔ 55/2000 δικαιούνται άδεια «Βοηθού τεχνίτη», κατά δε το ΠΔ 41/1988 δικαιούνται ευρύτερα επαγγελματικά δικαιώματα (υπόθεση 19756/2009).

Θετική εξέλιξη

Υστερα από πρόταση του ΣτΠ για κωδικοποίηση και απλοποίηση της λαβυρινθώδους νομοθεσίας που διέπει την αδειοδότηση τεχνικών επαγγελματιών, το Υπουργείο Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας συγκρότησε σχετική ομάδα εργασίας.

Πτυχιούχοι ΤΕΙ

Στάσιμο φαίνεται να παραμένει και το ζήτημα της θέσπισης επαγγελματικών δικαιωμάτων για πολλούς ειδικότητες των ΤΕΙ, ζήτημα που έχει επανειλημμένα αναδειχθεί σε ετήσιες εκθέσεις του ΣτΠ (βλ. ετήσιες εκθέσεις 1999, σ. 91–92· 2002, σ. 102· 2005, σ. 69· 2006, σ. 76). Με αφορμή σειρά νέων αναφορών, ο ΣτΠ ενημερώθηκε ότι τον Ιούλιο του 2010 εκκρεμούσαν στο Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας για διατύπωση γνώμης 22 σχέδια προεδρικών διαταγμάτων. Έκτοτε δεν έχει υπάρξει καμία σχετική εξέλιξη. Στους κατόχους πτυχίου ΤΕΙ αναγνωρίζονται, όπου αυτό είναι εφικτό, τα επαγγελματικά δικαιώματα των πτυχιούχων παλαιότερων ανώτερων σχολών, οπωσδήποτε αναντίστοιχων προς τα σημερινά ΤΕΙ, όπως εκείνα που ορίζονται στο ΒΔ 769/1972 για τις σχολές υπομηχανικών (ενδεικτικά, υπόθεση 133725/2010).

Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2005/36/ΕΚ και συγκρότηση του ΣΑΕΠ

Θετική εξέλιξη είχε το ζήτημα της προσαρμογής της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδη-

γίας 2005/36/ΕΚ για την αναγνώριση επαγγελματικών δικαιωμάτων στους κατόχους τίτλων σπουδών της αλλοδαπής. Πρέπει να σημειωθεί ότι η παρατεινόμενη καθυστέρηση στην ενσωμάτωση της Οδηγίας είχε οδηγήσει στην καταδίκη της Ελλάδας από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (απόφαση C465/2008/2.7.2009). Με την έκδοση του ΠΔ 38/2010 επέρχονται αλλαγές στο ισχύον σύστημα επαγγελματικής αναγνώρισης, με κυριότερη τη ρητή δέσμευση ότι αναγνωρίζονται επαγγελματικά δικαιώματα που έχουν αποκτηθεί σε κράτος-μέλος ύστερα από σπουδές που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα σε ίδρυμα συνεργαζόμενο με πανεπιστήμιο της αλλοδαπής (υποθέσεις 4523/2009, 19333/2009 κ.ά.).

Επίσης, καταργούνται τόσο το Συμβούλιο Επαγγελματικής Αναγνώρισης Τίτλων Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, η προβληματική λειτουργία του οποίου έχει επανειλημμένα αναδειχθεί σε ετήσιες εκθέσεις του ΣτΠ (βλ. ετήσιες εκθέσεις 2005, σ. 71–72· 2006, σ. 76), όσο και το Συμβούλιο Αναγνώρισης Επαγγελματικής Ισοτιμίας Τίτλων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, και αντικαθίστανται από το Συμβούλιο Αναγνώρισης Επαγγελματικών Προσόντων (ΣΑΕΠ). Η συγκρότηση του ΣΑΕΠ πραγματοποιήθηκε μόλις την 31η Αυγούστου 2010 και ο ΣτΠ ευελπιστεί ότι η έναρξη λειτουργίας του θα σηματοδοτήσει το τέλος φαινομένων κακοδιοίκησης, ιδίως με τη μορφή υπέρμετρων καθυστερήσεων και απορρίψεων με πλημμυρή αιτι-

ολογία, που χαρακτήριζαν τους φορείς που καταργήθηκαν³.

ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΑΙΤΗΜΑΤΩΝ ΑΣΥΛΟΥ

Η πορεία διαχείρισης του συστήματος ασύλου αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα αντίστασης των αρμόδιων φορέων στην εφαρμογή καινοτόμων ρυθμίσεων που αποσκοπούν στη διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά και αδυναμίας των υφιστάμενων δομών να ανταποκριθούν σε πιεστικές καταστάσεις.

Διεθνείς θεσμοί προστασίας και αδυναμία εφαρμογής τους σε εθνικό επίπεδο

Η ένταση του μεταναστευτικού φαινομένου στην Ελλάδα ανέδειξε τα σοβαρά ελλείμματα στην όλη διαχείρισή του, τόσο στο πεδίο της λεγόμενης παράνομης μετανάστευσης όσο και στο πεδίο του ασύλου. Οι προβληματικές γενικευμένες πρακτικές διαχείρισης της παράνομης μετανάστευσης, από τη στιγμή της εισόδου των αλλοδαπών στη χώρα μέχρι τα λιμάνια εξόδου προς τη Δύση, εκτός από την αμφισβητούμενη νομιμότητά τους και τον κίνδυνο να παραβιάζονται θεμελιώδη δικαιώματα, τραυματίζουν βαθύτατα και τον θεσμό του ασύλου. Οι δομικές δυσλειτουργίες που παρατηρούνται στη διαχείριση του ασύλου στη χώρα

³ <http://www.synigoros.gr/pdf.01/8644.2.20100526.SEATEK-EEKED.finalv.pdf>

μας δεν οφείλονται τόσο στην απουσία ή στην ανεπάρκεια του νομοθετικού πλαισίου, αλλά συνδέονται κυρίως με παράτυπες ή προβληματικές συμπεριφορές και πρακτικές που έχουν υιοθετηθεί κατά καιρούς από τις αρμόδιες αρχές. Μολοντί

των ΠΔ 220/2007, 96/2008 και 90/2008, τα οποία εισάγουν ρυθμίσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο και θέτουν ελάχιστες προδιαγραφές για τη διαδικασία αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα, παρέχουν επαρκές νομοθετικό

ροές που εισρέουν στις παραμεθόριες περιοχές. Ωστόσο, όσο έντονο και αν παρουσιάζεται σήμερα το πρόβλημα από άποψη αριθμών, οι σοβαρότατες δυσλειτουργίες που παρατηρούνται στις διαδικασίες του συστήματος ασύλου είναι, ως επί το πλείστον, απόρροια της δομικής παθογένειάς του. Ειδικότερα, όπως προκύπτει από πλήθος αναφορών που έχουν υποβληθεί στον ΣτΠ τα τελευταία χρόνια, η πρακτική της συλλήβδην κράτησης όλων των αλλοδαπών που εισέρχονται παράνομα στη χώρα και η αυτόματη έκδοση πράξης απέλασης εις βάρος τους φαίνεται ότι αλλοίωσαν την αντίληψη που οφείλουν να έχουν οι κατά τόπους αρμόδιες αρχές για τον θεσμό του ασύλου, υπονόμωσε δε τον ίδιο τον θεσμό στο σημείο της κρίσιμης ενεργοποίησής του, τη στιγμή δηλαδή της αρχικής επαφής του ενδιαφερομένου με τις αρχές της χώρας στην οποία καταφεύγει.

Λόγω των ιδιοτεροτήτων της κατάστασης στην Ελλάδα, πρόσωπα που χρήζουν διεθνούς προστασίας στερούνται ακόμη και της πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου. Παράλληλα, οικονομικοί μετανάστες επιχειρούν να προσφύγουν στις διαδικασίες ασύλου προκειμένου να νομιμοποιηθούν, έστω και προσωρινά, τη διαμονή τους στην Ελλάδα. Οι θλιβερές ουρές στη Διεύθυνση Αλλοδαπών της οδού Πέτρου Ράλλη, η κατά καιρούς αναστολή ή η επιλεκτική παραλαβή αιτημάτων ασύλου, η έλλειψη ενημέρωσης, διερμνεϊας ή νομικής συνδρομής, αποτέλεσαν αντι-

έχει αναπτυχθεί μια θετική δυναμική αναφορικά με την προστασία όσων δικαιούνται διεθνή προστασία, η οποία έχει αποτυπωθεί σε πλούσιο νομοθετικό έργο τόσο σε κοινοτικό όσο και σε εθνικό επίπεδο, στην πράξη παραμένουν έκδηλες μορφές συστημικών αδυναμιών.

Η έκδοση των Οδηγιών 2003/9/ΕΚ, 2004/85/ΕΚ, 2005/85/ΕΚ και, στη συνέχεια, η ενσωμάτωσή τους στην ελληνική νομοθεσία με την έκδοση

πλαισίου. Ωστόσο, παραμένει ζητούμενο η σύμφωνη με τους κανόνες της διεθνούς προστασίας μεταχείριση των αιτούντων άσυλο αλλοδαπών, ήδη από την πρώτη επαφή τους με τις αρμόδιες αρχές.

Ιδιαιτερότητες και προοπτικές του πολιτικού ασύλου

Δεν μπορεί να παραγνωρίσει κανείς την ασφυκτική πίεση που δέχεται το σύστημα ασύλου από τις μεικτές

κείμενο σημαντικού αριθμού αναφορών, από τη διερεύνηση των οποίων έγινε φανερό ότι οι παραπάνω πρακτικές συνιστούν όψεις του ίδιου προβλήματος και μέρος ενός ευρύτερου πλέγματος δομικών δυσλειτουργιών⁴. Ακόμη και στην περίπτωση που τα άτομα αυτά κατορθώσουν, παρά τις δυσκολίες που προαναφέρθηκαν, να υποβάλουν αίτημα ασύλου, δεν είναι δυνατόν να εξασφαλίσουν οι απαραίτητες εγγυήσεις για την τήρηση των υποχρεώσεων της Ελλάδας ως κράτους υποδοχής απέναντί τους.

Τα σημαντικότερα προβλήματα εντοπίζονται στις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο και στο επίπεδο της παρεχόμενης προστασίας, οφείλονται δε κυρίως στην έλλειψη επαρκών χώρων υποδοχής, υλικών παροχών, αλλά και ειδικής κοινωνικής μέριμνας ή αναγνώρισης άλλων δικαιωμάτων, όπως είναι η εργασία. Τέλος, κρίσιμη είναι η διαπίστωση ότι η διαδικασία ασύλου δεν παρέχει τις απαραίτητες εγγυήσεις για τη δίκαιη και αποτελεσματική εξέταση του σχετικού αιτήματος.

Με δεδομένες τις παραπάνω παρατηρήσεις, καθώς και τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει η υφιστάμενη κατάσταση στην Ελλάδα, η υλοποίηση της πρόσφατης νομοθετικής πρω-

τοβουλίας για αναμόρφωση του συστήματος ασύλου και η ίδρυση ανεξάρτητης υπηρεσίας ασύλου παραμένει διακύβευμα. Η καθυστέρηση στον νομικοτεχνικό σχεδιασμό της παραπάνω πρωτοβουλίας, καθώς και εκείνης για τα κέντρα υποδοχής ή του προεδρικού διατάγματος, για τη ρύθμιση του μεταβατικού σταδίου, όσον αφορά τις εκκρεμείς υποθέσεις, προσδοκάται ότι δεν αποτελεί ένδειξη επανάληψης παθογενών καταστάσεων του παρελθόντος.

ΑΛΛΕΣ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΝ

Προβλήματα δικαιωμάτων που ανάγονται σε ελλείψεις διατάξεις ή σε παράλειψη εφαρμογής των διατάξεων από τη διοίκηση είναι τόσο συνήθη, ώστε μια σταχυολόγηση δεν μπορεί παρά να είναι ενδεικτική. Ενίοτε, οι διαδοχικές παρερμηνείες νόμων κρίνεται αναγκαίο να επιλυθούν με νεότερους νόμους, οι οποίοι, ωστόσο, και πάλι κινδυνεύουν να εφαρμοστούν κατά το δοκούν, όπως στις περιπτώσεις της μετεγγραφής φοιτητών ή της χορήγησης ειδικής βεβαίωσης νόμιμης διαμονής. Άλλοτε πάλι, η πλήρωση των κανονιστικών κενών παραμένει ζητούμενο, όπως στις περιπτώσεις των συζύγων Ελλήνων που δεν διέμεναν νόμιμα στη χώρα ή της λειτουργίας κοιμητηρίων. Κάποτε, τέλος, φιλόδοξες νομοθετικές μεταρρυθμίσεις καταλαμβάνουν τη διοίκηση εξαπίνης, σε περιπτώσεις όπως είναι η πολιτογράφηση.

Μετεγγραφές αποφοίτων ΤΕΕ και εσπερινών λυκείων

Ήδη από την έναρξη εφαρμογής του Ν. 3282/2004, ο ΣτΠ είχε δεχθεί σημαντικό αριθμό αναφορών από σπουδαστές (βλ. *Ετήσια έκθεση 2004*, σ. 99–101) σχετικά με την αδυναμία να ικανοποιηθούν αιτήματα για μετεγγραφή που είχαν υποβάλει, για λόγους που σχετίζονται με τον τρόπο εισαγωγής των ενδιαφερομένων στην τρίτοβάθμια εκπαίδευση. Ωστόσο, κατά τον νόμο, ο τρόπος εισαγωγής δεν μπορεί να αποτελεί ερμηνευτικό κριτήριο για την απόρριψη αιτημάτων μετεγγραφής. Επιπλέον, τέτοιου είδους περιορισμοί εξαρτούν με τρόπο αθέμιτο τη μέριμνα του κράτους από ένα κριτήριο ασύνδετο με τη διαπίστωση ή μη της πραγματικής δυσχέρειας ή αδυναμίας του σπουδαστή να παρακολουθήσει τις σπουδές του στην έδρα του ιδρύματος στο οποίο είχε αρχικά εγγραφεί.

Με τον Ν. 3404/2005 προσδιορίστηκαν οι κατηγορίες των σπουδαστών που αποκλείονται από το δικαίωμα μετεγγραφής (εισαχθέντες με ειδικές διατάξεις, με κατατακτήριες, με προσσύξηση μορίων), χωρίς ωστόσο να υπάρχει σαφήνεια ή να παρέχεται ασφάλεια για το εύρος των εξαιρέσεων. Η απαγόρευση μετεγγραφής για τους αποφοίτους των Τεχνικών Επαγγελματικών Εκπαιδευτηρίων (ΤΕΕ) και των εσπερινών λυκείων προέκυψε μετά τη γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, με την οποία οι διατάξεις περί εισαγωγής αποφοίτων ΤΕΕ στην τρίτοβάθμια

⁴ <http://www.synigoros.gr/allodapoi/pdfs.01/8686.3.0miria.pdf>

εκπαίδευση χαρακτηρίστηκαν ευεργετικές. Ωστόσο, με απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Πειραιά κρίθηκε ότι οι απόφοιτοι αυτοί εξετάζονται μεν σε διαφορετικά μαθήματα, αλλά υπό τους ίδιους όρους με τις πανελλαδικές εξετάσεις, οπότε δεν εμπόδισαν στην εξαίρεση από τη δυνατότητα μετεγγραφής (υποθέσεις 8741/2009, 8866/2009, 12337/2009 κ.ά.).

Θετική εξέλιξη

Ύστερα από επανειλημμένες παρεμβάσεις του ΣτΠ, με τον Ν. 3794/2009 αναγνωρίστηκε ρητά η δυνατότητα μετεγγραφής και «στις περιπτώσεις των αποφοίτων Επαγγελματικών και Εσπερινών Λυκείων». Τέλος, με νεότερη τροποποίηση συμπεριλήφθηκαν και οι απόφοιτοι ΤΕΕ.

Ειδικές βεβαιώσεις νόμιμης διαμονής

Μέχρι πρότινος, η ειδική βεβαίωση νόμιμης διαμονής, ύστερα από προσωρινή διαταγή ή απόφαση αναστολής, δεν χορηγούνταν εάν είχε απορριφθεί αίτημα έκδοσης αρχικής άδειας διαμονής. Ο ΣτΠ εξέφρασε έντονο προβληματισμό, τονίζοντας ότι η χορήγηση ειδικής βεβαίωσης, στο πλαίσιο συμμόρφωσης με προσωρινή διαταγή ή απόφαση αναστολής, δεν συνιστά ανάκληση της απορριπτικής απόφασης που έχει προηγηθεί. Αντίθετα, συνέπεια του ανασταλτικού αποτελέσματος, το οποίο επιφέρει η έκδοση προσωρινής διαταγής ή η απόφαση επί της

αίτησης αναστολής, είναι να αναβιώνει το καθεστώς της παραμονής στη χώρα, σύμφωνα με το οποίο διαβιούσε ο αλλοδαπός μόλις κατέθετε το σχετικό αίτημα και έπαιρνε τη σχετική βεβαίωση και πριν εκδοθεί η προσβαλλόμενη απορριπτική απόφαση. Άλλωστε, η συμμόρφωση της διοίκησης στην προσωρινή διαταγή που εκδόθηκε δεν εξαντλείται στην αποχή από τις ενέργειες απομάκρυνσης του αλλοδαπού από τη χώρα, αλλά εκπληρώνεται με την αναβίωση του προηγούμενου καθεστώτος της νόμιμης διαμονής. Η κατοχή νομιμοποιητικού εγγράφου αποτελεί το απαιτούμενο αποδεικτικό στοιχείο προκειμένου ο αιτών να ασκήσει όσα δικαιώματα απορρέουν από τη νομιμότητα της παραμονής του (εργασία, κοινωνική ασφάλιση, συναλλαγή με τη διοίκηση).

Θετική εξέλιξη

Η παραπάνω επιχειρηματολογία έγινε, τελικά, δεκτή από τα συναρμόδια υπουργεία και με κοινή υπουργική απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2010 ορίστηκε ότι η ειδική βεβαίωση θα χορηγείται και στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η προσωρινή διαταγή ή η απόφαση αναστολής αφορά απόρριψη αιτήματος έκδοσης αρχικής άδειας [ενδεικτικά, υπόθεση 126211/2010].

Σύζυγοι Ελλήνων χωρίς νόμιμη διαμονή πριν από τον γάμο

Από τη διερεύνηση σημαντικού αριθ-

μού υποθέσεων διαπιστώνεται ότι παραμένει ανεπίλυτο το πρόβλημα της αρχικής χορήγησης δελτίου διαμονής σε πολίτες τρίτων χωρών, μέλη οικογένειας Έλληνα ή πολίτη της ΕΕ, στις περιπτώσεις που δεν είναι δυνατόν να προσκομίσουν ισχυρό τίτλο διαμονής στη χώρα ή στερούνται ισχυρού ταξιδιωτικού εγγράφου κατά τον χρόνο υποβολής του σχετικού αιτήματος.

Ο ΣτΠ επισήμανε ότι η Ελλάδα υποχρεούται να χορηγεί άδεια διαμονής στα μέλη οικογένειας πολιτών της ΕΕ ανεξάρτητα από τη νομιμότητα της εισόδου τους στη χώρα, καθώς μόνο λόγιοι δημόσιας τάξης, υπέρτεροι του δικαιώματος της οικογενειακής επανένωσης, θα μπορούσαν να επιτρέψουν την απόρριψη σχετικού αιτήματος⁵. Το ζήτημα έχει ήδη αποτελέσει αντικείμενο της νομολογίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων [C127/08, Metock κ.λπ. κατά Minister for Justice, 25.7.2008], που έκρινε ότι η Οδηγία 2004/38 συμπεριλαμβάνει και πολίτη τρίτης χώρας που είναι σύζυγος ευρωπαϊού πολίτη και τον συνοδεύει ή μεταβαίνει στο κράτος-μέλος υποδοχής με σκοπό την οικογενειακή επανένωση, ανεξάρτητα από τον τόπο ή την ημερομηνία σύναψης του γάμου τους, καθώς και από τον τρόπο με τον οποίο ο αλλοδαπός εισήλθε στο κράτος υποδοχής [ενδεικτικά, υπόθεση 12872/2009].

⁵ http://www.synigoros.gr/allodapoi/pdfs.01/8233.1.Aporripsi.aitimatos_adeias.diamonis.melous.oikogeneias.Ellinapoliti.pdf

Κανόνες λειτουργίας κοιμητηρίων

Για τους όρους λειτουργίας των κοιμητηρίων και τα συναφή προβλήματα, ο ΣτΠ εξέδωσε ειδική έκθεση το 2008. Ωστόσο, η συνεχιζόμενη ροή αναφορών με ταυτόσημο περιεχόμενο επαναφέρει θέματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν με γνώμονα την προστασία της αξίας του ανθρώπου, ούτως ώστε να αποτρέπονται φαινόμενα αυθαιρεσίας εκ μέρους υπαλλήλων ή ιδιωτών⁶.

Ειδικότερα, πρέπει να διασφαλιστεί η δυνατότητα ενταφιασμού ημεδαπών και αλλοδαπών, ανεξαρτήτως θρησκευματος, καθώς επίσης δημοτών και ετεροδημοτών, με αναλογικά ίσους όρους και χωρίς εξαιρέσεις στο ύψος των τελών ταφής. Χρήσιμο θα ήταν επίσης να εξεταστούν νέοι τρόποι απόδοσης τιμών προς τους νεκρούς, με την προϋπόθεση ότι δεν προσκρούουν σε βασικές αξιακές

επιλογές της κοινωνίας και της έννομης τάξης, όπως είναι, λόγου χάριν, η πρόβλεψη της δυνατότητας για παραχώρηση χρήσης τάφου για διάστημα μεγαλύτερο της τριετίας, χωρίς αυτό να τον μετατρέπει σε τάφο οικογενειακής χρήσης, ή η υιοθέτηση εναλλακτικών μορφών διαχείρισης και φύλαξης των οστών μετά την εκταφή και την ανακομιδή του νεκρού. Σε κάθε περίπτωση, τέλος, πρέπει να ληφθούν μέτρα ώστε να εκλείψει το φαινόμενο κοιμητηρίων που λειτουργούν εθιμικά χωρίς σαφή νομοθετική πρόβλεψη και να εκσυγχρονιστεί με ορθολογικά κριτήρια το περιεχόμενο των κανονισμών λειτουργίας όλων των κοιμητηρίων της χώρας.

Πολιτογράφηση

Από την έναρξη της λειτουργίας του, ο ΣτΠ δεν έπαψε να καταγράφει (βλ. ετήσιες εκθέσεις 1999, σ. 66–67·

2001, σ. 114–116· 2004, σ. 89· 2006, σ. 79–80· 2007, σ. 68–71· 2008, σ. 44–45) τα προβλήματα που δημιουργούνταν από τη θεσμοθετημένη αδιαφάνεια στη διαδικασία πολιτογράφησης, καθώς η έλλειψη αιτιολογίας και προθεσμιών καθιστούσε αδύνατη κάθε απόπειρα διαμεσολάβησης ή ελέγχου νομιμότητας. Το καθεστώς όμως αυτό μεταβλήθηκε άρδην με τον Ν. 3838/2010, ο οποίος, στο πλαίσιο ενός νέου συστήματος επεξεργασίας των αιτήσεων πολιτογράφησης, εισάγει προθεσμίες και υποχρέωση αιτιολογίας. Στη μεταβατική φάση, μέχρι να τεθεί το νέο αυτό σύστημα σε πλήρη λειτουργία, ο ΣτΠ παρακολουθεί τη διευθέτηση σωρείας εκκρεμών αιτήσεων, αναγνωρίζοντας ως αναπόφευκτο ότι θα χρειαστούν ακόμη μακροχρόνιες διεργασίες για την πλήρη προσαρμογή της διοίκησης στα δεδομένα του κράτους δικαίου.

ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΗ ΕΥΧΕΡΕΙΑ: ΝΗΣΙΔΕΣ ΑΥΘΑΙΡΕΣΙΑΣ ΧΩΡΙΣ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ

Η κακή χρήση της διακριτικής ευχέρειας και η πληθμελής αιτιολόγηση αποτελούν γνώριμα φαινόμενα κακοδιοίκησης σε όλα τα πεδία στα οποία εκτείνεται η αρμοδιότητα του ΣτΠ. Αυτές οι πρακτικές στηρίζονται στην εκάστοτε διαφορετική αξία ή νομική κατάσταση, την οποία ο ένας ή ο άλλος φορέας παρερμηνεύει προκειμένου να στηρίξει την απόκλι-

σή του από τις αρχές του κράτους δικαίου. Ειδικά σε ζητήματα δικαιωμάτων, οι επιλήψιμες αυτές πρακτικές μπορούν να ταξινομηθούν σε τρεις βασικές κατηγορίες, για τις οποίες, άλλωστε, έχει γίνει λόγος και σε παλαιότερες ετήσιες εκθέσεις.

Πρόκειται για:

- παρεκβάσεις της αποκέντρωσης, όταν οι αποκεντρωμένοι φορείς ισχυρίζονται ότι αντιλαμβάνονται πληρότερα τα θέματα των περιοχών

τους, προκειμένου να αποφύγουν την εποπτεία ή ακόμη και για να διορθώσουν τον νομοθέτη·

- παρεκβάσεις της αυτοδιοίκησης, όταν ο αυτοδιοικούμενος φορέας επικαλείται την έλλειψη θεσμικού ελέγχου θέλοντας να διευρύνει το πεδίο της κανονιστικής του αυτονομίας·

- παρεκβάσεις της ασφάλειας, όταν γίνεται επίκληση εκτιμήσεων για τη δημόσια ασφάλεια ή τάξη που υποτίθεται ότι επιτρέπουν απόκλιση από εγγυητικές διατάξεις.

⁶ http://www.synigoros.gr/pdf.01/8681_1_koimhthria7-10.pdf

ΠΑΡΕΚΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ – ΠΡΟΞΕΝΕΙΑ

Η εμπεδωμένη αλληλοίωση της έννοιας της αποκέντρωσης αρμοδιοτήτων μπορεί να οδηγήσει σε συστηματική παρανομία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, που άλλωστε απασχολεί διαχρονικά τον ΣτΠ (βλ. ετήσιες εκθέσεις 2006, σ. 90–91· 2007, σ. 59· 2009, σ. 39–40), αποτελούν οι προξενικές αρμοδιότητες. Τα προξενεία, κατά κανόνα με την κάλυψη του Υπουργείου Εξωτερικών, παρεισάγουν το στοιχείο της ιδιαίτερης βιωματικής αντίληψης των πραγμάτων ως υποκατάστατο αιτιολογίας, ακόμη και σε περιπτώσεις που ο νόμος δεν αφήνει τέτοια περιθώρια.

Άδειες εισόδου για οικογενειακή επανένωση ή βραχεία διαμονή

■ Το δικαίωμα επανένωσης του αλλοδαπού με τα μέλη της οικογένειάς του εξειδικεύεται σύμφωνα με την Οδηγία 2003/86/ΕΚ και την εθνική νομοθεσία (Ν. 3386/2005, ΠΔ 131/2006 και 167/2008), σύμφωνα με τις οποίες αρμόδιο όργανο για την εξέταση του σχετικού αιτήματος και την έκδοση της εγκριτικής απόφασης είναι ο Γενικός Γραμματέας της αρμόδιας κάθε φορά Περιφέρειας. Τα προξενεία εμπλέκονται μόνο στην προκαταρκτική φάση, ως υπηρεσίες αρμόδιες για τη διαπίστωση, με κάθε πρόσφορο μέσο, της οικογενειακής σχέσης και την αποστολή σχετικής αιτιολογημένης γνώμης. Στο τέλος, η εγκριτική απόφαση της Πε-

ριφέρειας διαβιβάζεται στο οικείο προξενείο ώστε να εκδοθεί η ειδική θεώρηση εισόδου. Στην πράξη, ωστόσο, τα προξενεία υπερβαίνουν την οριζόμενη από τη νομοθεσία αρμοδιότητά τους: αρνούνται να εκδώσουν θεώρηση εισόδου, είτε εμμένοντας σε τυχόν αρνητική αρχική τους γνώμη, που δεν έγινε δεκτή από την Περιφέρεια, είτε προβαίνοντας εκ των υστέρων, και μάλιστα χωρίς καμία απολύτως ειδική αιτιολόγηση, σε έλεγχο της ύπαρξης οικογενειακής σχέσης.

Παρεμβαίνοντας, ο ΣτΠ επισήμανε ότι, αν τυχόν, μετά την έκδοση της εγκριτικής απόφασης της Περιφέρειας, προκύψουν νέα, αντίθετα στοιχεία, τα προξενεία διαθέτουν μία μόνο δυνατότητα: να ενημερώσουν σχετικά την Περιφέρεια προκειμένου εκείνη να εξετάσει το ενδεχόμενο ανάκλησης της εγκριτικής απόφασης. Ατυχώς το Υπουργείο Εξωτερικών, επικαλούμενο γενικές ανησυχίες για τη γνησιότητα των προσκομιζόμενων πιστοποιητικών της αλλοδαπής, αρνείται ρητά να ασκήσει την εποπτική του αρμοδιότητα. Αναγνωρίζει στα προξενεία ανεξέλεγκτη διακριτική ευχέρεια, υπερτονίζοντας την αποφασιστική σημασία της άμεσης προσωπικής επαφής και παραβλέποντας την υποχρέωση αιτιολογίας (ενδεικτικά, υπόθεση 7723/2009).

■ Αντίστοιχα προβλήματα εντοπίζονται στη διαδικασία θεώρησης εισόδου βραχείας διαμονής (Schengen). Συχνά διαπιστώνεται συστηματική

άρνηση ορισμένων προξενείων να εγκρίνουν τέτοιες εισόδους. Επικαλούνται κινδύνους καταστράτηγησης του μέτρου αυτού ή εκφράζουν γενικότερες πολιτικοκοινωνικές εκτιμήσεις περί παράνομης μετανάστευσης, ακόμη και σε περιπτώσεις μελών οικογένειας Έλληνα ή πολίτη της ΕΕ ή όταν υπάρχει έγκριση (σπουδαστές, εθελοντές σε ευρωπαϊκά προγράμματα) από ελληνική αρχή (ενδεικτικά, υπόθεση 127865/2010).

Καθορισμός ιθαγένειας

Στη διαδικασία καθορισμού της ιθαγένειας, η αρμοδιότητα των προξενείων περιορίζεται στην παραλαβή και τη διαβίβαση των σχετικών αιτήσεων και δικαιολογητικών. Παρατηρείται, ωστόσο, τάση να εμπλέκονται στην ουσία, καθ' υπέρβαση της δικής τους αρμοδιότητας. Ο ΣτΠ έχει επισημάνει ότι οι προξενικές αρχές δεν πρέπει να προβάλλουν προσκόμματα στην παραλαβή ή τη διαβίβαση αιτήσεων, που εν τέλει απευθύνονται σε άλλες υπηρεσίες, και πρότείνει να εκδοθεί εγκύκλιος για την υποχρέωσή τους να παραλαμβάνουν αιτήματα και για την αναρμοδιότητά τους να τα ελέγχουν επί της ουσίας. Ατυχώς το Υπουργείο Εξωτερικών εκτιμά ότι η σχετική εμπλοκή των προξενείων «δεν είναι απλώς διεκπεραιωτική, καθώς απαιτείται έλεγχος του περιεχομένου των αλληλοδαπών ληξιαρχικών πιστοποιητικών». Ωστόσο, ενδεχόμενη αναγνώριση τέτοιας αρμοδιότητας στα προξενεία αφενός δεν

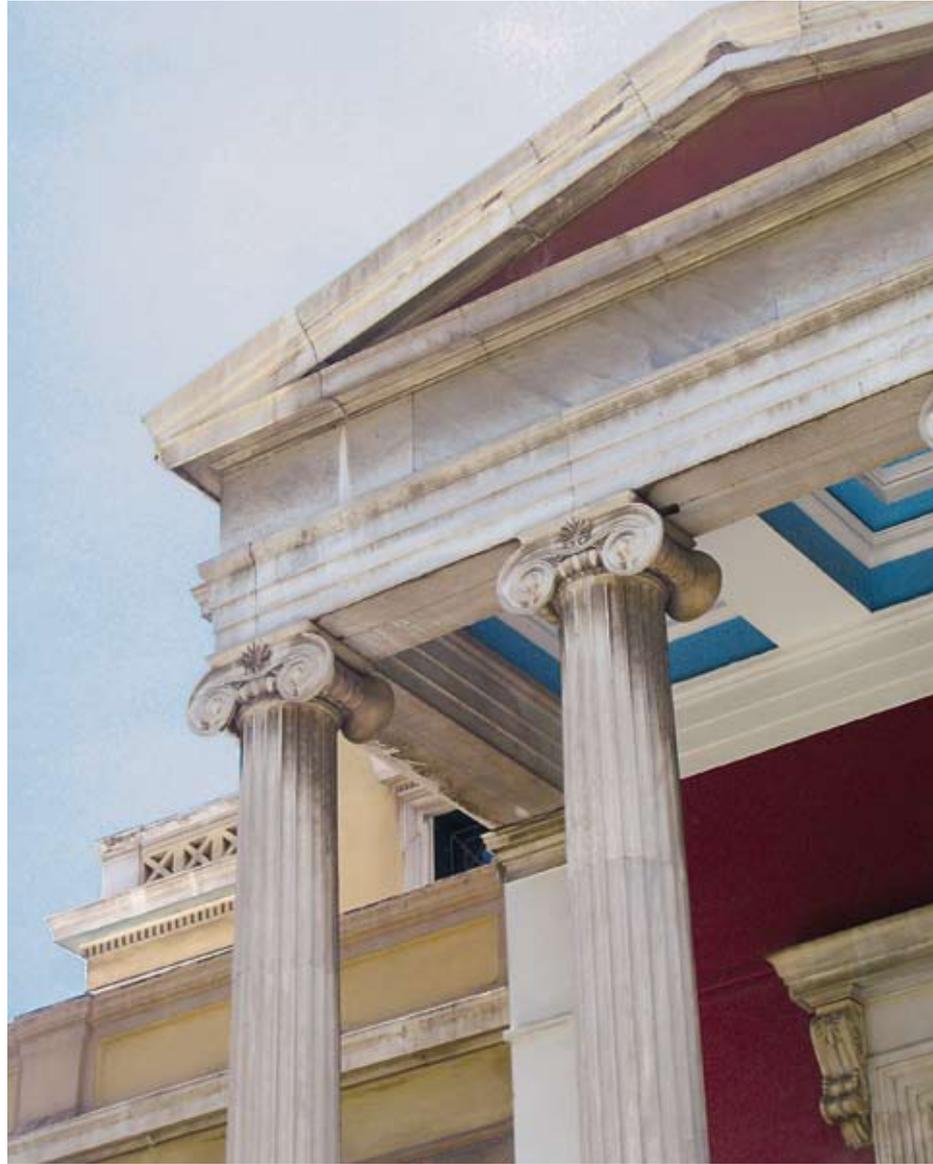

καλύπτεται από τις ισχύουσες διατάξεις και αφετέρου θα οδηγούσε το όλο σύστημα καθορισμού της ιθαγένειας σε πλήρη ανασφάλεια δικαίου, αν τυχόν αξιώνεται από τους ενδιαφερομένους να προσκομίσουν ακόμη περισσότερα αποδεικτικά συγγένειας ή καταγωγής εκτός από τα ληξιαρχικά πιστοποιητικά.

Τέλος, στις διαδικασίες για τη διαπίστωση της ιδιότητας του ομογενούς και για άδεια εισόδου ομογενών, τα προξενία ενίοτε παραλείπουν να αιτιολογήσουν τις γνωμοδοτήσεις τους. Η πρακτική αυτή οδηγεί μάλιστα σε ακραία αποτελέσματα, ιδίως όταν πρόκειται για αντιφατικές κρίσεις σχετικά με αιτήσεις από μέλη της ίδιας οικογένειας. Ο ΣτΠ αναγνωρίζει τη δυνατότητα της διοίκησης για εξατομικευμένη εξέταση κάθε ενδιαφερόμενου αλλοδαπού ανεξάρτητα από τυχόν αναγνώριση, παλαιότερα, κάποιου συγγενούς του ως ομογενούς. Αυτό, ωστόσο, δεν απαλλάσσει τη διοίκηση από την υποχρέωση να συνεκτιμά, τουλάχιστον, τις παλαιότερες κρίσεις της και να αιτιολογεί ειδικά κάθε απόκλιση από εκείνες.

ΠΑΡΕΚΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ – ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στην περίπτωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η αυτοδιοίκηση παρέχει έδαφος για πρακτικές κανονιστικής αυτονομίας κατά πολύ ευρύτερης από εκείνη που πράγματι αναγνωρίζουν οι νόμοι. Ωστόσο, ακόμη και απέναντι

στα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας, κάθε ΑΕΙ ή ΤΕΙ δεν παύει να δεσμεύεται από τους κοινούς κανόνες της διοικητικής διαδικασίας, με ιδιαίτερη έμφαση σε εκείνους που επιβάλλουν διαφάνεια και υποχρέωση αιτιολογίας. Εκ των πραγμάτων, πάντως, η απροθυμία του Υπουργείου Παιδείας να ασκήσει το εποπτικό του έργο συρρικνώνει αισθητά τις δυνατότητες που έχει ο ΣτΠ για αποτελεσματική παρέμβαση.

Αιτιολόγηση εκλογής διδασκόντων

Η επιλογή των «εκτός ΔΕΠ» διδασκόντων στα ΑΕΙ συνεχίζει να εκτρέφει φαινόμενα αυθαιρεσίας, όπως έχει επισημάνει ο ΣτΠ και κατά το παρελθόν (βλ. *Ετήσια έκθεση 2005*, σ. 58). Η πλειονότητα των αναφερομένων κάνει λόγο για καθεστώς πλήρους ρευστότητας και ανασφάλειας που επικρατεί στις διαδικασίες αξιολόγησής τους από τα αρμόδια πα-

νεπιστημιακά όργανα, το οποίο είναι απόρροια της έλλειψης σαφών νομοθετικών ρυθμίσεων. Η παράλειψη ενημέρωσης ή αιτιολογίας των σχετικών πράξεων αναδεικνύεται ως ιδιαίτερη πτυχή υπονόμευσης της διαφάνειας που όφειλε να διέπει τις διαδικασίες επιλογής.

Πράγματι, οι σχετικές διατάξεις του ΠΔ 407/1980, κατά τη γραμματική τους διατύπωση, δεν μνημονεύουν ρητά την υποχρέωση να τηρείται ορισμένη διαδικασία με εγγυήσεις ανάλογες εκείνων που παρέχουν οι Ν. 1268/1982 και 2083/1992. Ωστόσο, ο ΣτΠ επισήμανε εκ νέου ότι η λήψη των σχετικών αποφάσεων, υπό τους όρους του κράτους δικαίου, οφείλει να διέπεται από διαφάνεια, ώστε να καθίσταται εφικτός ο ακαδημαϊκός έλεγχος. Υπογράμμισε, μάλιστα, ως αυτονόητη υποχρέωση την αιτιολογία της συγκεκριμένης κάθε φορά επιλογής και αξιολόγησης. Τα εμπλεκόμενα ΑΕΙ ανταποκρίθηκαν εν μέρει στις επισημάνσεις του ΣτΠ, ωστόσο η διαρκής ροή συναφών αναφορών καταδεικνύει την ανάγκη να εξορθολογιστεί το νομικό πλαίσιο που διέπει αυτή την κατηγορία διδασκόντων (υποθέσεις 11452/2009, 18641/2009 κ.ά.).

Κρίσεις ως προς τη συνάφεια τίτλου σπουδών και αντικειμένου διδασκαλίας

Ο ΣτΠ εξέτασε αναφορά σχετική με την απόρριψη υποψηφιότητας για θέση εργαστηριακού συνεργάτη, σε τμήμα του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου

ορισμένου χρόνου ή με ανάθεση διδακτικού έργου. Το συμβούλιο του τμήματος, απορρίπτοντας σχετική ένσταση, κατέληξε στην άποψη ότι ο μεταπτυχιακός τίτλος της υποψηφίας δεν είναι συναφής με το αντικείμενο του τμήματος. Εκείνη όμως, επικαλούμενη το περιεχόμενο του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών, καθώς και το αντικείμενο της υποχρεωτικής μεταπτυχιακής εργασίας της, αμφισβήτησε τη μη συνάφεια των μεταπτυχιακών σπουδών της προς το γνωστικό αντικείμενο του τμήματος και ειδικότερα προς τα μαθήματα των οποίων τη διδασκαλία διεκδίκησε. Ο ΣτΠ, χωρίς φυσικά να υπεισέρχεται σε κρίσεις ουσίας τεχνικού–επιστημονικού χαρακτήρα, επισήμανε ότι η ονομασία ενός τίτλου σπουδών δεν στοιχειοθετεί, εκτός από ορισμένες καταφανείς περιπτώσεις, επαρκές κριτήριο για την εξαγωγή αιτιολογημένης κρίσης ως προς τη συνάφειά του με το αντικείμενο των προς διδασκαλία μαθημάτων, εφόσον δεν λαμβάνονται παράλληλα υπόψη κρίσιμες, κατά την κοινή πείρα, παράμετροι, όπως το περιεχόμενο του προγράμματος σπουδών, που οδηγεί στην κτήση του συγκεκριμένου τίτλου, ή το αντικείμενο της κύριας μελέτης που εκπονήθηκε στο ίδιο πλαίσιο. Επειδή η παραγνώριση αυτών των παραμέτρων οδηγεί σε μη νόμιμες αποφάσεις, ο ΣτΠ κάλεσε το ΤΕΙ να μεριμνήσει ώστε οι αποφάσεις επιλογής εκπαιδευτικού προσωπικού να περιέχουν πλήρη και επαρκή αιτιολογία (υπόθεση 123470/2010).

Δημοσιότητα των κανονισμών προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών

■ Διερευνώντας αναφορά αποφοίτου προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών του Πανεπιστημίου Αιγαίου, ο ΣτΠ διαπίστωσε απόκλιση ανάμεσα στη νομοθετημένη και την πραγματική διάρκειά του. Ειδικότερα, ενώ με βάση την εγκριτική υπουργική απόφαση η διάρκειά του είχε οριστεί «σε δώδεκα ημερολογιακούς μήνες (ένα πλήρες ακαδημαϊκό έτος) που περιλαμβάνει δύο διδακτικά εξάμηνα», κατά τη διετία 2007–2009 το πρόγραμμα ολοκληρώθηκε σε τέσσερα διδακτικά εξάμηνα, σύμφωνα και με την επίσημη ενημέρωση (από την οικεία ιστοσελίδα) που είχαν στη διάθεσή τους οι ενδιαφερόμενοι πριν εγγραφούν. Ο ΣτΠ κάλεσε το πανεπιστήμιο να διευκρινίσει αν η εν λόγω απόκλιση θα μπορούσε να εμποδίσει την απονομή μεταπτυχιακού τίτλου σε όσους ολοκλήρωσαν με επιτυχία την παρακολούθηση του προγράμματος ύστερα από τέσσερα εξάμηνα (υπόθεση 126438/2010).

■ Σε συναφή περίπτωση, ο ΣτΠ κλήθηκε να διερευνήσει τη νομιμότητα, καθώς και τις εν γένει συνθήκες της σύστασης, άτυπου διετούς μεταπτυχιακού προγράμματος του Πανεπιστημίου Αιγαίου, που, ελλείψει σχετικής νομοθετικής πρόβλεψης, δεν οδηγούσε σε απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, αλλά παρείχε απλώς τη δυνατότητα να ενσωματωθεί η μεταπτυχιακή έρευνα σε διδα-

κτορική διατριβή που ενδεχομένως θα αναλάμβανε ο ενδιαφερόμενος (υπόθεση 128559/2010).

Αρμοδιότητα οργάνων της διοίκησης και κανόνες δεοντολογίας

Καθηγητής του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών ζήτησε την παρέμβαση του ΣτΠ επειδή κείμενό του δεν έγινε δεκτό προς δημοσίευση στο τηλεματικό δίκτυο του ιδρύματος. Η σχετική απόφαση του αντιπρύτανη, με βάση την αρμοδιότητά του «σε θέματα οργάνωσης και λειτουργίας» του δικτύου, στηρίχθηκε στην αιτιολογία ότι δεν γίνονται δεκτά κείμενα με εκφράσεις που θίγουν την προσωπικότητα ή το ατομικό ήθος μελών που ανήκουν στο ΔΕΠ.

Ο ΣτΠ επισήμανε ότι η αρμοδιότητα του αντιπρύτανη εξαντλείται στη διασφάλιση και τη διατήρηση των προϋποθέσεων της κατά το δυνατόν αριστερης οργάνωσης και λειτουργίας του τηλεματικού δικτύου, προκειμένου τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας να αποκτήσουν σύγχρονο πεδίο έκφρασης, για την ευρεία διάδοση των απόψεών τους και την ανάπτυξη επωφελέους διαλόγου. Όταν όμως, για λόγους δεοντολογίας και αλληλοσεβασμού, ανακύπτει ζήτημα οριοθέτησης της ελεύθερης έκφρασης φορέων της ακαδημαϊκής ελευθερίας (άρθρο 16, παράγρ. 1 του Συντάγματος), απαιτούνται κριτήρια κοινά για όλους και ανεξάρτητα από τον χώρο εκδήλωσης του προβλήματος. Άλλωστε, η οριοθέτηση της ελεύθερης έκφρασης, που συχνά είναι δυσ-

διάκριτη και επιδέχεται πολλαπλές προσεγγίσεις, προϋποθέτει την εκτεταμένη διαλογική συζήτηση, καθώς οι εκτιμήσεις ενός και μόνο προσώπου θα μπορούσαν να καταλήξουν σε περιορισμούς πέραν του απολύτως αναγκαίου μέτρου. Η συζήτηση αυτή προϋποθέτει την αρμοδιότητα συλλογικών οργάνων κατά το πρότυπο των επιτροπών δεοντολογίας. Κατ' επέκταση, ο συλλογικός χαρακτήρας του οργάνου διευκολύνει την επεξεργασία κώδικα δεοντολογίας, ο οποίος θα ενίσχυε την εμπιστοσύνη όλων στον αντικειμενικό και διαχρονικό χαρακτήρα των κριτηρίων που εφαρμόζονται. Ως πρόσθετες εγγυήσεις θα πρέπει να προβλέπονται:

- Να αιτιολογείται εγγράφως και με μνεία τυχόν μειοψηφίας η απόρριψη του αιτήματος.
- Να προσκαλείται ο κατά περίπτωση άμεσα ενδιαφερόμενος για να αναπτύξει διά ζώσης εκείνες τις απόψεις του που κρίθηκαν ως μη δημοσιεύσιμες.

Δυνάμει του «Πρότυπου Γενικού Εσωτερικού Κανονισμού», εφαρμοστέου σε όσα ΑΕΙ δεν έχουν εκδώσει Εσωτερικό Κανονισμό σύμφωνα με τον Ν. 3549/2007, αρμόδιο συλλογικό όργανο είναι η Επιτροπή Δεοντολογίας.

Θετική εξέλιξη

Ο πρύτανης, ανταποκρινόμενος σε πρόταση του ΣτΠ, παρέπεμψε εν τέλει σε αυτήν ακριβώς την επιτροπή το ζήτημα της δημοσίευσης του συγκεκριμένου κειμένου (υπόθεση 122599/2009).

ΑΛΛΕΣ ΠΑΡΕΚΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Κάθε φαινόμενο κακοδιοίκησης σε αυτοδιοικούμενους φορείς επαναφέρει στο προσκήνιο το ζήτημα της εποπτείας: με άλλα λόγια, σε κάθε αυτοδιοικούμενο φορέα που παρερμηνεύει το εύρος της αυτοτέλειάς του αντιστοιχεί μία εποπτική αρχή που παραλείπει να ασκήσει την αρμοδιότητά της ή την ασκεί κατά τρόπο μη σύννομο ή ελλιπή. Σε περιπτώσεις όπως οι δικηγορικοί και άλλοι επαγγελματικοί σύλλογοι, την αίτηση της συντεχνιακής αυτοδυναμίας ενισχύει η αυτοπεποίθηση που προέρχεται από το αιρετόν των μελών. Σε περιπτώσεις όπως οι μεταδημοτεύσεις ή οι υποτροφίες, την ευαισθησία όλων των εμπλεκόμενων πλευρών επηρεάζει η πολιτική ή η οικονομική σημασία του εκάστοτε επίδικου αγαθού.

Πειθαρχικά συμβούλια δικηγορικών συλλόγων

Κατά το 2010 παρατηρήθηκε αξιοσημείωτη αύξηση στις αναφορές που αναδεικνύουν την προβληματική λειτουργία των πειθαρχικών συμβουλίων ικανού αριθμού δικηγορικών συλλόγων της χώρας, οι οποίοι βαρύνονται επιπροσθέτως με το ότι αποφεύγουν την ουσιαστική συνεργασία με τον ΣτΠ. Υπέρμετρα χρονική καθυστέρηση στην ολοκλήρωση της πειθαρχικής διαδικασίας, άρνηση χορήγησης αντιγράφων του πειθαρχικού φακέλου στον ίδιο τον καταγγέλλοντα, πληθμελής τήρηση των πρακτικών και έκδοση αποφάσεων που

πάσχουν από παντελή έλλειψη αιτιολογίας, είναι ορισμένα μόνο από τα ζητήματα που έχουν αναδειχθεί. Υπήρξαν ακόμη και περιπτώσεις που η άσκηση δημόσιας εξουσίας εκ μέρους δικηγορικών συλλόγων άγγιξε τα όρια της απόλυτης αυθαιρεσίας, με προεξάρχουσα την περίπτωση του Δικηγορικού Συλλόγου Πειραιά, ο οποίος αμφισβητεί τη δέσμευσή του από τις διατάξεις που διέπουν τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και εμμένει στην άποψη ότι το πειθαρχικό του συμβούλιο, ως δήθεν δικαστική αρχή, εξαιρείται από την αρμοδιότητα του ΣτΠ (υποθέσεις 16654/2009, 124414/2010 κ.ά.).

Καθίσταται περισσότερο επιτακτική από ποτέ η βελτίωση της πειθαρχικής διαδικασίας των δικηγορικών συλλόγων και η αναδιοργάνωση της λειτουργίας των συμβουλίων, προκειμένου η πειθαρχική διαδικασία να καταστεί αξιόπιστη, ενέλικτη και αποτελεσματική, χωρίς περιθώρια για αμφισβητήσεις ή υπόνοιες για μεροληψία και αδιαφάνεια.

Εγγραφή σε επαγγελματικούς συλλόγους

Οι επαγγελματικοί σύλλογοι συχνά εμπλέκουν παραμέτρους σκοπιμότητας σε υποθέσεις εγγραφής μελών, όπως έχει καταγράψει και στο παρελθόν ο ΣτΠ (βλ. ετήσιες εκθέσεις 2001, σ. 104–105· 2003, σ. 95–97· 2007, σ. 52–53). Πρόσφατο παράδειγμα αποτελεί η άρνηση του

Κεντρικού Διοικητικού Συμβουλίου του Πανελληνίου Συλλόγου Φυσικοθεραπευτών να χορηγήσει βεβαιώσεις εγγραφής σε πτυχιούχους ουγγρικού πανεπιστημίου. Οι πτυχιούχοι αυτοί ασκούσαν νόμιμα το επάγγελμα ήδη πριν από την ίδρυση του συλλόγου, χρειάζονταν όμως βεβαιώσεις εγγραφής για να λάβουν άδεια λειτουργίας φυσικοθεραπευτηρίου. Αιτία της άρνησης ήταν η αμφισβήτηση της νομιμότητας παλαιότερων πράξεων αναγνώρισης ισοτιμίας, τις οποίες είχε εκδώσει το τότε αρμόδιο όργανο, δηλαδή το Ινστιτούτο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης. Ήδη ο ΔΟΑΤΑΠ, στον οποίο απευθύνθηκε ο σύλλογος ζητώντας την επανεξέταση και την ανάκληση των επίμαχων πράξεων αναγνώρισης ισοτιμίας, απάντησε κατηγορηματικά ότι οι πράξεις εκείνες είναι έγκυρες και ισχυρές. Ωστόσο, ο σύλλογος εξακολούθησε να μην χορηγεί βεβαιώσεις εγγραφής, παρ' ότι ο ΣτΠ του υπενθύμισε την έλλειψη νόμιμου ερείσματος και την προκαλούμενη ηθική και υλική βλάβη (υπόθεση 125875/2010).

Μεταδημότευση

Στο πλαίσιο της διαδικασίας μεταδημότευσης, απαιτείται βεβαίωση μόνιμου κατοίκου από τον οικείο δήμο, σύμφωνα με σχετική διάταξη του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων. Συχνά, όμως, οι δήμοι αρνούνται να χορηγήσουν τέτοια βεβαίωση, ειδικά όταν ζητείται για τη συγκεκριμένη χρήση, με αόριστες και εν πολλοίς μη σύννομες αιτιολογίες. Ο ΣτΠ έχει επι-

σημάνει το πρόβλημα (βλ. ετήσιες εκθέσεις 2003, σ. 101–102· 2006, σ. 77· 2007, σ. 58, καθώς και δύο ειδικές εκθέσεις), ωστόσο από σειρά πρόσφατων αναφορών προκύπτει ότι δεν έχει επέλθει βελτίωση (υποθέσεις 20880/2009, 126365/2010, 129841/2010 κ.ά.).

Υποτροφίες κληροδοτημάτων

Ο ΣτΠ ασχολήθηκε με την έννοια της «ιδιαίτερης καταγωγής» ως προϋπόθεση για τη χορήγηση υποτροφίας από κληροδοτήματα, καθώς ο όρος «κεφαληκόνιτες επιστήμονες» της σχετικής διαθήκης δεν καθορίζεται με βάση συγκεκριμένα κριτήρια. Σύμφωνα με την Περιφέρεια Ιονίου, που απέρριψε σχετική πράξη της διαχειριστικής επιτροπής του κληροδοτήματος, ο τύπος καταγωγής του ατόμου προσδιορίζεται από τον τόπο γέννησης των γονέων του. Ωστόσο, η διαχειριστική επιτροπή του κληροδοτήματος ανέκαθεν έκανε δεκτές αιτήσεις υποψηφίων που οι ίδιοι είχαν γεννηθεί στην Κεφαλονιά εφόσον ήταν και δημότες. Ο ΣτΠ διατύπωσε την άποψη ότι, σύμφωνα με το άρθρο 109, παράγρ. 1 του Συντάγματος, κρίσιμο στοιχείο για την ερμηνεία του επίμαχου όρου αποτελεί η βούληση του διαθέτη, την οποία εν προκειμένω είχε ακολούθησει και η διαχειριστική επιτροπή. Άλλωστε, την ίδια ερμηνευτική εκδοχή της «καταγωγής» στηρίζει και σχετική νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας. Ανταποκρινόμενη στα παραπάνω, η Περιφέρεια ενέκρινε εν τέλει τη χορήγηση υποτροφίας με

βάση την πράξη της διαχειριστικής επιτροπής (υπόθεση 12352/2009).

ΠΑΡΕΚΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Ο ΣτΠ έχει επανειλημμένα ασχοληθεί (βλ. *Ετήσια έκθεση 2008*, σ. 47) με την επίκληση λόγων δημόσιας ασφάλειας και τάξης ως νομιμοποιητικό επιχείρημα για την περισταλή δικαιωμάτων ή την παράκαμψη νομοθετημένων εγγυήσεων. Η επίκληση αυτή δεν είναι άνευ άλλου τινός καταχρηστική: ενίοτε ο νομοθέτης έχει ρυθμίσει ρητά τη δυνατότητα συνεκτίμησης τέτοιων λόγων, οπωσδήποτε πάντως με συναφή αιτιολογία. Ωστόσο, σε πολλές άλλες περιπτώσεις, η διοίκηση θεωρεί αυτονόητο ότι η απλή επίκληση λόγων ασφαλείας δικαιολογεί την υπαγωγή όλων των ενδιαφερομένων στη δυσμενέστερη προβλεπόμενη μεταχείριση χωρίς εξατομικευμένη εκτίμηση και αιτιολογία.

Άδεια επανόδου απελαθέντος πολίτη της ΕΕ

Ρουμάνος πολίτης, ο οποίος είχε απελαθεί με δικαστική απόφαση, ζήτησε από τον Υπουργό Δικαιοσύνης να του χορηγηθεί άδεια επιστροφής στην Ελλάδα για σοβαρούς οικογενειακούς λόγους, καθώς εδώ κατοικούν η σύζυγος και τα τέκνα του. Επικαλέστηκε επίσης την ένταξή του στην ελληνική κοινωνία και αντιστοίχως την αποκοπή του από τη ρουμανική, καθώς και τη μη εμπλοκή του, στην Ελλάδα ή τη Ρουμανία, σε άλλη αξιόποινη πράξη. Όμως, η αίτηση αυτή, όπως και αντίστοιχη αίτηση

επανεξέτασης, απορρίφθηκαν αφού ο προβαλλόμενος λόγος δεν κρίθηκε «ικανός να κάμψει την αιτία για την οποία του επιβλήθηκε το μέτρο της απέλασης ... λόγω της φύσης και της βαρύτητας των αδικημάτων για τα οποία καταδικάστηκε».

Ωστόσο, όταν πρόκειται για πολίτη της ΕΕ, πρέπει να συντρέχουν στο πρόσωπό του οι προβλεπόμενες ιδιαίτερες προϋποθέσεις απέλασης, δηλαδή ο ίδιος να συνιστά μια «πραγματική, ενεστώσα και αρκούτσως σοβαρή απειλή στρεφόμενη κατά θεμελιώδους συμφέροντος της πολιτείας», σύμφωνα με Οδηγία της ΕΕ. Συνεπώς δεν φαίνεται πειστική ούτε νόμιμη η επίκληση της βαρύτητας του αδικήματος που είχε τελεστεί ή η απόδοση στον ενδιαφερόμενο της δυνατότητας «να τελέσει νέα αδικήματα». Εφόσον δεν αποδεικνύεται ότι συντρέχουν εξώχως σοβαροί λόγοι που να δικαιολογούν την εξακολούθηση της δικαστικής απέλασης ως εξαιρετικού μέτρου για την ασφάλεια, το αίτημα για χορήγηση άδειας επιστροφής θα έπρεπε να επανεξεταστεί (υπόθεση 1709/2008).

Γενικότερα, ο ΣτΠ διαπιστώνει την απουσία επεξεργασίας και την έλλειψη κριτηρίων στην άσκηση της αρμοδιότητας του Υπουργού Δικαιοσύνης να δίνει άδεια επανόδου σε αλλοδαπούς που έχουν απελαθεί. Προτείνει, ως εκ τούτου, την εξειδίκευση της συγκεκριμένης διαδικασίας και τη διασαφήνιση των σχετικών κανόνων.

Αντικατάσταση διαβατηρίου λόγω απώλειας ή κλοπής

Σύμφωνα με τον νόμο, σε περίπτωση απώλειας ή κλοπής διαβατηρίου, αυτό δεν αντικαθίσταται εάν δεν ερευνηθούν οι συνθήκες απώλειας ή κλοπής, έρευνα η οποία μπορεί να διαρκέσει μέχρι τρεις μήνες. Εξαιρέσεις επιτρέπονται μόνο για μετάβαση στο εξωτερικό για «σοβαρό» λόγο, ιδίως σε περιπτώσεις ασθένειας στενών συγγενών, ύστερα από γνώμη ειδικής επιτροπής της ΕΛΑΣ. Ωστόσο, όπως προκύπτει από πολλές αναφορές, αιτήσεις για άμεση χορήγηση νέου διαβατηρίου απορρίπτονται χωρίς να γίνεται γνωστό αν έχει προηγηθεί τέτοια γνωμοδότηση και τουλάχιστον σε μία περίπτωση διαπιστώθηκε ότι το αίτημα δεν είχε καν τεθεί από την αρμόδια υπηρεσία στην κρίση της ειδικής επιτροπής. Ο ΣτΠ ζήτησε να ενημερώνονται οι πολίτες ότι υπάρχει δυνατότητα να επισπευστούν οι διαδικασίες, αλλά και να υποβάλλονται στην κρίση της ειδικής επιτροπής όλα τα σχετικά αιτήματα, όπως άλλωστε προβλέπουν οι σχετικές διατάξεις (υποθέσεις 126566/2010, 129114/2010, 130519/2010 κ.ά.).

Διοικητικά μέτρα και κράτηση αιτούντων άσυλο ή υπό απέλαση αλλοδαπών

Στο πλαίσιο των νέων δεδομένων που δημιουργούν οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (SD κατά Ελλάδος και AA κατά Ελλάδος), ο ΣτΠ

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία (έγγραφα του ΣτΠ, απαντήσεις της διοίκησης, ειδικές εκθέσεις κ.ά.) μπορείτε να βρείτε:

Στον ιστότοπο του ΣτΠ www.synigoros.gr
[Επιλέξτε: Εκθέσεις – Πορίσματα, Κύκλος Δικαιωμάτων του Ανθρώπου]

Στην ιστοσελίδα για τους μετανάστες, τους πρόσφυγες και τους ομογενείς
<http://www.synigoros.gr/allodapoi> και
στην ιστοσελίδα για την ίση μεταχείριση
<http://www.synigoros.gr/diakriseis>

επισήμανε την ανάγκη να αξιολογηθούν εκ νέου οι διατάξεις που διέπουν την κράτηση των αιτούντων άσυλο ή των τελούντων υπό ανέφικτη απέλαση, καθώς ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόζονται συνιστά σαφή απόκλιση από τις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας [βλ. *Ετήσια έκθεση 2009*, σ. 42].

Ειδικότερα, σε όλα τα σημεία εισόδου, εξαντλείται το ανώτατο όριο της τρίμηνης κράτησης συλλήβδων για τους αιτούντες άσυλο και μάλιστα με ενδεχόμενο την περαιτέρω επιμήκυνση του διαστήματος αυτού, εν όψει του νέου ορίου για τη διοικητική κράτηση των υπό απέλαση αλλοδαπών (Ν. 3772/2009).

Η πρακτική αυτή προσλαμβάνει τιμωρητικό χαρακτήρα και αποθαρρύνει την υποβολή αιτημάτων ασύλου. Ο εξορθολογισμός του συστήματος ασύλου προϋποθέτει:

- επιλογή εναλλακτικών περιοριστικών μέτρων,
- εξειδίκευση των λόγων κράτησης,
- θέσπιση εύλογου ανώτατου χρονικού ορίου κράτησης,
- διασφάλιση περιοδικού δικαστικού ελέγχου των μέτρων που έχουν επιβληθεί.

Ενδοσωματικός έλεγχος κρατουμένων

Υστερα από αναφορές γυναικών κρα-

τουμένων, ο ΣτΠ ασχολήθηκε με το ζήτημα των ενδοσωματικών ελέγχων που διενεργούνται για να αποτραπεί η εισαγωγή ναρκωτικών ουσιών στα καταστήματα κράτησης. Από τη σχετική διερεύνηση προέκυψε ότι κατά πάγια πρακτική, σε πολλά σωφρονιστικά καταστήματα, όλες οι εισερχόμενες κρατούμενες υποβάλλονται σε υποχρεωτικό έλεγχο σωματικών κοιλωμάτων, πρόσκαιρη απομόνωση, αφόδευση ενώπιον άλλων ή ενώπιον κάμερας, προκειμένου να διαπισωθεί αν τυχόν μεταφέρουν ναρκωτικές ουσίες. Οι καταγγελίες αυτές ταυτίζονται πλήρως με τα ευρήματα της Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (CPT) του Συμβουλίου της Ευρώπης, σε πρόσφατες διαδοχικές επισκέψεις της στην Ελλάδα.

Σε σχετικό υπόμνημά του, ο ΣτΠ τόνισε ότι είναι άμεση ανάγκη:

- Να διακοπεί η πρακτική της συλλήβδων υπαγωγής όλων των εισερχόμενων κρατουμένων, αλλά ακόμη και όσων κρατούνται για αδικήματα σχετικά με τα ναρκωτικά, σε ειδικό αυστηρό καθεστώς απομόνωσης, ενδοσωματικών ελέγχων και παρακολούθησης. Τέτοια μέτρα δικαιολογούνται μόνον εφόσον εκτιμάται εξατομικευμένα και αιτιολογείται συγκεκριμένα ο κίνδυνος εισαγωγής ναρκωτικών ουσιών.

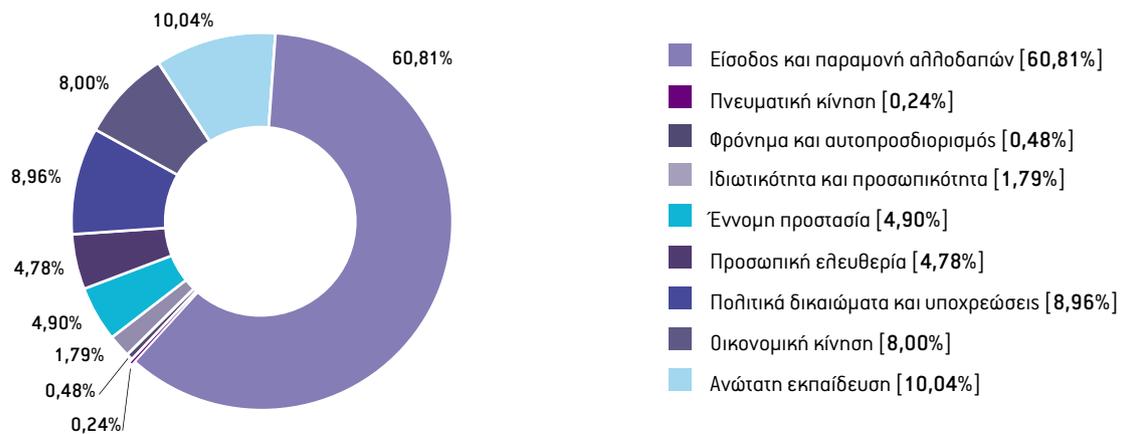
- Να σταματήσουν οι πρακτικές της χορήγησης καθαρτικών ουσιών και της ηλεκτρονικής παρακολούθησης των κρατουμένων κατά τη χρήση αποχωρητηρίου.

- Να εξευθεθούν και να διευθετηθούν κατάλληλοι χώροι για την παρακολούθηση των εισερχόμενων κρατουμένων που κρίνονται αιτιολογημένα ύποπτες. Τέτοιοι χώροι πρέπει να διασφαλίζουν τις αναγκαίες για την περίπτωση συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας (καθαριότητα, θέρμανση, δυνατότητα προαυλισμού) και να τελούν υπό τη διαρκή εποπτεία ιατρικού προσωπικού. Κρίνεται σκόπιμη, ιδίως όπου δεν υπάρχει νοσοκομείο φυλακής, η επιδίωξη συνεργασίας με δημόσιες νοσηλευτικές μονάδες.

Θετική εξέλιξη

Μετά την παρέμβαση του ΣτΠ, εκδόθηκε απόφαση του Υφυπουργού Δικαιοσύνης η οποία τερματίζει τις πρακτικές που προαναφέρθηκαν, ενώ εφεξής ενδοσωματική ή ακτινολογική έρευνα θα διενεργείται μόνο σε περιπτώσεις εύλογης εξατομικευμένης υπόνοιας, μόνο με εντολή δικαστικού λειτουργού και μόνον από γιατρό (ενδεικτικά, υπόθεση 12568/2008).

ΓΡΑΦΗΜΑ 8 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

57	ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΕΝ ΜΕΣΩ ΚΡΙΣΗΣ
59	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ
59	Η ΠΟΛΥΝΟΜΙΑ ΩΣ ΠΗΓΗ ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
61	ΜΗ ΣΥΝΝΟΜΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ ΜΕ ΕΓΚΥΚΛΙΟΥΣ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ
62	ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ – ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ
64	ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ – ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ
64	ΜΗ ΥΠΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΑΝΕΡΓΙΑΣ
66	ΜΗ ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΕΙΔΙΚΩΝ ΒΟΗΘΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΣΕ ΑΠΟΛΥΜΕΝΟΥΣ ΜΙΣΘΩΤΟΥΣ
67	ΥΓΕΙΑ
67	ΠΑΡΟΧΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ
69	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ
71	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ
72	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ
72	ΕΚΑΣ
73	ΕΠΙΔΟΜΑ ΑΠΟΛΥΤΟΥ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ ΣΕ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΥΣ ΓΗΡΑΤΟΣ

Κοινωνική προστασία

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΑΚΕΛΛΙΔΗΣ
Βοηθός Συνήγορος

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΕΝ ΜΕΣΩ ΚΡΙΣΗΣ

Στην *Ετήσια έκθεση 2009* είχε τονιστεί ότι η λειτουργία του Συνηγόρου του Πολίτη (ΣτΠ) λάμβανε χώρα μέσα σε μια δυσμενή οικονομική συγκυρία και «η ανάγκη να ληφθούν μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών και ιδιαίτερα των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού καθίσταται επιτακτική». Έναν χρόνο μετά, η γενικότερη οικονομική συγκυρία επιδεινώθηκε και για την αντιμετώπισή της κρίθηκε αναγκαία η λήψη βίαιων μέτρων που έπληξαν καίρια την ήδη επιβαρυσμένη οικονομική κατάσταση των πολιτών. Παράλληλα, δεν διαφαίνονται περιθώρια για αισιόδοξες προβλέψεις, καθώς η ανεργία, η οποία αποτελεί κομβικό παράγοντα στις εξελίξεις στον χώρο της κοινωνικής προστασίας, αναμένεται να σημειώσει περαιτέρω άνοδο λόγω των αρνητικών ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης. Αυτό σημαίνει διόγκωση των κοινωνικών πιέσεων και επίταση των κοινωνικών διεκδικήσεων για τη στήριξη των ευπαθών ομάδων, καθώς και για

την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και προγράμματα κοινωνικής αλληλεγγύης.

Ειδικότερα, σύμφωνα με έρευνα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το εργατικό δυναμικό, οι άνεργοι κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2010 ανήλθαν στους 600.000 και αποτελούν περίπου το 12% του εργατικού δυναμικού της χώρας, στην πλειοψηφία τους δε είναι νέοι και γυναίκες. Οι εξελίξεις στη μισθωτή εργασία είναι εξίσου αποθαρρυντικές, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΑΕΔ. Συγκρίνοντας το ισοζύγιο προσλήψεων–απολύσεων του Σεπτεμβρίου του 2010 με αυτό του 2008 αποκαλύπτεται πτώση κατά περίπου 65%. Πράγματι, τον Σεπτέμβριο του 2010 καταγράφηκαν 90.657 αναγγελίες πρόσληψης έναντι 114.650 τον Σεπτέμβριο του 2008. Ταυτόχρονα, οι καταγγελίες και οι λήξεις συμβάσεων εργασίας παρουσίασαν αύξηση [72.658 έναντι 64.514]. Αξίζει να σημειωθεί ότι εάν υπολογίσει κανείς και τις οικειοθελείς αποχωρήσεις, το ισοζύγιο είναι από το

2006 αρνητικό και βαίνει επιδεινούμενο. Η αύξηση των καταγγελιών συμβάσεων ή κατευθυνόμενων οικειοθελών αποχωρήσεων είναι φυσικό να προκαλέσει και αύξηση των επιδοτούμενων ανέργων, γεγονός που, μαζί με τα εκτεταμένα ενεργητικά μέτρα, θα δημιουργήσει ιδιαίτερη πίεση στις υπηρεσίες του οργανισμού και στα Κέντρα Προώθησης της Απασχόλησης και ταυτόχρονα την ανάγκη για σημαντικές διοικητικές μεταρρυθμίσεις.

Οι δείκτες της ανεργίας οπωσδήποτε θα επιδράσουν αρνητικά στην ήδη ζοφερή εικόνα που παρουσιάζουν η άνιση κατανομή του εισοδήματος και το ποσοστό φτώχειας. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία που είναι διαθέσιμα από την Ελληνική Στατιστική Αρχή, το 10% του πληθυσμού με πολύ χαμηλά –τα χαμηλότερα της κλίμακας– εισοδήματα κατέχει μόλις το 2% του συνολικά διανεμόμενου εισοδήματος, ενώ, αντίθετα, το 10% του πληθυσμού με πολύ υψηλά –τα υψηλότερα– εισο-

δήματα κατέχει πάνω από το 24% του εισοδήματος¹. Το αμέσως επόμενο από τα χαμηλότερα εισοδήματα δεκατημόριο κατέχει το 4,7% του εισοδήματος. Με δεδομένο ότι σταθερά, κατά την τελευταία δεκαετία, το 20% του πληθυσμού βρίσκεται κάτω από το όριο της φτώχειας, ένα σημαντικό μέρος αυτού διαβιού κάτω από συνθήκες ακραίας φτώχειας ή εξαθλίωσης.

Από τα διαθέσιμα στοιχεία για τις κοινωνικές δαπάνες προκύπτει ότι αυτές βρίσκονται σταθερά κοντά στον ευρωπαϊκό μέσο όρο και προσεγγίζουν το 25% του ΑΕΠ². Τη μερίδα του λέοντος αποτελούν φυσικά οι συντάξεις γήρατος (περίπου 43%), που έχουν –όπως είναι αναμενόμενο– σημαντικό αναδιανεμητικό ρόλο και ιδιαίτερος θετική επίπτωση στην περιστολή του ποσοστού φτώχειας. Οι δαπάνες υγείας αποτελούν την επόμενη κατηγορία, κατέχοντας περίπου 27% των κοινωνικών δαπανών. Ακολουθούν με μονοψήφια ποσοστά οι δαπάνες για την αναπηρία, την οικογένεια, την κατοικία και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Η συνδυαστική ανάληψη των δεδομένων έχει οδηγήσει πολλούς μελετητές του θέματος στο συμπέρασμα ότι τα συστήματα κοινωνικής προστασίας, υγείας και κοινωνικής αλληλεγγύης επιδέχονται σημαντικές βελτιώσεις με αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων

υπηρεσιών, χωρίς κατ' ανάγκην αντίστοιχη αύξηση πόρων.

Με βάση τα παραπάνω, αναδεικνύεται εξόχως σημαντική η σύννομη και απαλλαγμένη από φαινόμενα κακοδιοίκησης λειτουργία της διοίκησης. Η τήρηση των κανόνων της διοικητικής διαδικασίας και των αρχών του διοικητικού δικαίου συμβάλλει στη θεμελίωση σχέσεων εμπιστοσύνης ανάμεσα στον πολίτη και στη διοίκηση και στην εδραίωση της εικόνας της χρηστής διοίκησης στα μάτια των πολιτών. Η δίκαιη, διαφανής, αιτιολογημένη και αμερόληπτη άσκηση της

εξουσίας από τη διοίκηση παρέχει στους πολίτες, εκτός των άλλων, τη δυνατότητα να διαγνώσουν σε πρώτη φάση εάν μια συγκεκριμένη πράξη που τους αφορά είναι νόμιμη και να την αποδεχθούν, ακόμη και αν δεν είναι θετική για τα αιτήματά τους. Τέλος, η ορθή και έγκαιρη έκδοση διοικητικών πράξεων για την απονομή συντάξεων, εφάπαξ, επιδομάτων και παροχών ασθένειας αναμένεται να αντισταθμίσει την απώλεια εισοδημάτων που επιφέρει η άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής. Εξίσου σημαντική είναι υπ' αυτό το πρίσμα και η

¹ Ελληνική Στατιστική Αρχή, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης (SILC).

² Ελληνική Στατιστική Αρχή, Ευρωπαϊκό Σύστημα Κοινωνικών Στατιστικών (ESSPROS).

απρόσκοπτη λειτουργία των υπηρεσιών του δημόσιου συστήματος υγείας, ώστε να αποτραπεί η προσφυγή στους ιδιωτικούς φορείς υγείας και η περαιτέρω οικονομική επιβάρυνση των πολιτών.

Όλα τα παραπάνω, και με δεδομένη την πολιτική δραστηκής μείωσης του δημοσιονομικού ελλείμματος, συνηγορούν υπέρ της αναγκαιότητας μιας θωρακισμένης θεσμικά και οργανωμένης διοικητικά κοινωνικής πολιτικής.

Η τελευταία αποτελεί τη μοναδική οδό για την προάσπιση των κοινωνικών δικαιωμάτων, μέσω της αναδιανομής του εισοδήματος και της στήριξης των χαμηλών εισοδημάτων. Αυτό όμως απαιτεί δραστικές μεταρρυθμίσεις τόσο στο θεσμικό πλαίσιο όσο και στη διοικητική οργάνωση, κάτι που δεν φαίνεται να συμβαίνει, καθώς η

δράση της διοίκησης στο επίπεδο της κοινωνικής πολιτικής χαρακτηρίζεται από θεσμική ακινησία.

Με δεδομένο το παραπάνω πλαίσιο, ο ΣτΠ προχώρησε στις ακόλουθες διαπιστώσεις κατά τη διερεύνηση των σχετικών υποθέσεων:

- Αντί για τη θεσμική θωράκιση του συστήματος κοινωνικής προστασίας, υγείας και κοινωνικής αλληλεγγύης, εξακολουθούν να υφίστανται θεσμικά κενά που έχουν ως επακόλουθο τη μη ικανοποίηση εύλογων αιτημάτων των πολιτών.
- Η γραμματική ερμηνεία των διατάξεων προβάλλεται συνήθως ως ο κανόνας για την αντιμετώπιση των αιτημάτων και την περιστολή των παροχών.
- Τέλος, η δημοσιονομική αντιμετώπιση των αιτημάτων των πολιτών με στόχο την εξοικονόμηση των δαπανών υπερισχύει σε πολλές περιπτώσεις της αντιμετώπισής τους με

γνώμονα την πραγμάτωση των κοινωνικών δικαιωμάτων.

Επομένως, στην παρουσίαση της φετινής δραστηριότητας του Κύκλου Κοινωνικής Προστασίας έχει δοθεί έμφαση στην ανάδειξη της σημασίας αφενός της ποιότητας του νομικού πλαισίου για την ορθή και αποτελεσματική λειτουργία της κοινωνικής διοίκησης και αφετέρου του τρόπου εφαρμογής του από τις εκάστοτε δημόσιες υπηρεσίες. Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που τίθενται προς διερεύνηση, ο ΣτΠ προχώρησε, πέρα από προτάσεις για την αντιμετώπιση κενών, αντιφάσεων και ασαφειών του νομικού πλαισίου, και σε παρεμβάσεις, προκειμένου να ληφθούν κανονιστικά ή οργανωτικά μέτρα για την υλοποίηση της δηλωμένης νομοθετικής βούλησης και την αποτελεσματική απόλαυση των κοινωνικών δικαιωμάτων.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ

Η ΠΟΛΥΝΟΜΙΑ ΩΣ ΠΗΓΗ ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Μια από τις σημαντικότερες αιτίες του φαινομένου της κακοδιοίκησης στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης αποτελεί η πολυνομία που διέπει την άσκηση των δικαιωμάτων των ασφαλισμένων και τις σχέσεις τους με την κοινωνική διοίκηση. Έπειτα από αλληλένδετες τροποποιήσεις, πολλές φορές και με νόμους που δεν έχουν συνάφεια με την κοι-

νωνική ασφάλιση, γεννήθηκε ένα πλήγμα πολυάριθμων κανόνων, χωρίς ποιοτικά χαρακτηριστικά και εσωτερική συνοχή, με κενά, αντιφάσεις και αντινομίες, που είναι ουσιαστικά απρόσιτο στον πολίτη, αλλά παράλληλα και δύσκολα ελέγξιμο από τη διοίκηση.

■ Στην πανσπερμία νόμων που χαρακτηρίζεται το ισχύον κοινωνικοασφαλιστικό δίκαιο περιλαμβάνονται απο-

σπασματικές διατάξεις, οι οποίες ενίοτε προβλέπουν αντίθετη ρύθμιση για όμοιες περιπτώσεις ασφαλισμένων σε διαφορετικούς ασφαλιστικούς φορείς, θέτοντας έτσι την αρχή της ισότητας σε δοκιμασία. Πρωτίστως, όμως, λόγω της αποσπασματικότητας των ρυθμίσεων, είναι εκ των πραγμάτων αδύνατον να καλυφθούν όλες οι περιπτώσεις που ενδεχομένως θα ανακύψουν, με συνέπεια οι ενδιαφερόμενοι που εμπί-

πτουν σε αυτές να χάνουν τα ασφαλιστικά τους δικαιώματα λόγω έλλειψης ρύθμισης. Ενδεικτικά, τέθηκε υπόψη του ΣτΠ ότι ασφαλισμένοι, που εξακολουθούν να λαμβάνουν σύνταξη εξ ιδίου δικαιώματος από το δημόσιο και μετά την έκδοση του Ν. 3620/2007, δικαιώθηκαν από τον κύριο ασφαλιστικό φορέα τους (Γενικό Λογιστήριο του Κράτους – ΓΛΚ) ως προς τη μεταβίβαση του 25% της κύριας σύνταξης των αποθανόντων συζύγων τους. Το αίτημα να τους χορηγηθεί από το Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Δημοσίων Υπαλλήλων –κατόπιν επιλογής– διπλής επικουρικής σύνταξης από το δημόσιο (δηλαδή εξ ιδίου δικαιώματος και από μεταβίβαση) αντίθετα απορρίφθηκε, με την αιτιολογία ότι δεν υπήρχε σχετική πρόβλεψη στο καταστατικό του ταμείου ούτε ειδική νομοθετική διάταξη που να την επιτρέπει. Συνέπεια των παραπάνω είναι αυτή η κατηγορία δικαιούχων να μη λαμβάνει το ποσοστό της επικουρικής σύνταξης που αντιστοιχεί στην κυρία σύνταξη (υποθέσεις 126704/2010 και 131907/2010).

■ Άλλη συνέπεια της πολυπλοκότητας και της ελλειμματικής ποιότητας του νομικού πλαισίου στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης είναι η δυσκολία των ασφαλισμένων να εξακριβώσουν τα δικαιώματά και τις υποχρεώσεις τους. Αυτό, σε συνδυασμό με την ελλιπή ενημέρωση από την πλευρά της διοίκησης, οδηγούν σε αλληλεπλήρητες αμφισβητήσεις των αποφάσεων των ασφαλιστικών

οργάνων από τους ενδιαφερομένους. Με την υποβολή ενστάσεων από αυτούς επιβαρύνεται η διοικητική λειτουργία, επιμηκύνεται ο χρόνος ολοκλήρωσης της διοικητικής πράξης και, με τη συνακόλουθη προσφυγή στα δικαστήρια, αρχίζει ένας νέος κύκλος καθυστερήσεων, προβληματισμού και ασάφειας. Αλλά ακόμη και στην ίδια τη διοίκηση επικρατεί σύγχυση, με συνέπεια να υποστηρίζονται ποικίλες, ακόμη και αντικρουόμενες, ερμηνείες από διαφορετικά διοικητικά όργανα για το ισχύον κατά περίπτωση δίκαιο ή και το περιεχόμενό του και να είναι ανομοιόμορφη η εφαρμογή του. Ενδεικτική είναι η περίπτωση πολίτη που προσέφυγε στην Αρχή αφού είχε διανύσει ικανό ασφαλιστικό χρόνο στον ΟΑΕΕ–ΤΕΒΕ και στο ΙΚΑ–ΕΤΑΜ, ενώ στον ΟΓΑ, στον οποίο συνεχίζει να είναι ασφαλισμένος, θα έχει τις προϋποθέσεις ώστε να λάβει αυτοτελή σύνταξη όταν συμπληρώσει το 65ο έτος της ηλικίας του. Σε ερώτημα που τέθηκε προς τον ΟΑΕΕ–ΤΕΒΕ και το ΙΚΑ–ΕΤΑΜ για τη δυνατότητα θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος με την αναγνώριση και την εξαγορά της στρατιωτικής θητείας, το μεν ΙΚΑ–ΕΤΑΜ απάντησε θετικά, ενώ ο ΟΑΕΕ–ΤΕΒΕ αρνητικά, επισημαίνοντας ότι «ο ασφαλισμένος ενός οργανισμού που έχει λάβει ή πρόκειται να λάβει σύνταξη από άλλο ασφαλιστικό οργανισμό μπορεί να αναγνωρίσει τον χρόνο της στρατιωτικής υπηρεσίας, αλλά ο χρόνος αυτός υπολογίζεται μόνο για την προσαύξηση του ποσού της

σύνταξης και όχι για τη θεμελίωση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος». Επομένως, εδώ και 25 περίπου χρόνια παρατηρείται το παράδοξο κάποιιο ασφαλισμένοι, που έχουν τα ίδια ασφαλιστικά δεδομένα με τον πολίτη που προσέφυγε στην Αρχή, να θεμελιώνουν δικαίωμα και δεύτερης συνταξιοδότησης με αναγνώριση της στρατιωτικής τους θητείας, επειδή απλώς έτυχε να έχουν ως τελευταίο φορέα το ΙΚΑ–ΕΤΑΜ ή κάποιον άλλον οργανισμό, και άλλοι να στερούνται αυτής της δυνατότητας, επειδή είχαν ως τελευταίο φορέα τον ΟΑΕΕ–ΤΕΒΕ (υπόθεση 19454/2008).

■ Τέλος, η άσκηση συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων μπορεί να αποκλειστεί λόγω της μη τήρησης της οριζόμενης από το Σύνταγμα διαδικασίας. Ειδικότερα, στο άρθρο 73, παράγρ. 2 ορίζεται ότι τα νομοσχέδια που αναφέρονται στην απονομή συντάξεων και στις προϋποθέσεις της υποβάλλονται από τον Υπουργό Οικονομικών έπειτα από γνωμοδότηση του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Επιπλέον, προβλέπεται ότι οι διατάξεις που αφορούν ζητήματα συντάξεων πρέπει να περιλαμβάνονται μόνο σε ειδικά νομοσχέδια για συντάξεις και όχι σε νόμους που αποσκοπούν στη ρύθμιση άλλων θεμάτων. Υπόψη του ΣτΠ τέθηκε η ακόλουθη περίπτωση που καταδεικνύει ανάγλυφα το πρόβλημα. Με τον Ν. 3585/2007 έγινε ανασύσταση του σώματος της Ελληνικής Αγροφυλακής και προβλέφθηκε η δυνατότητα μετάταξης μόνιμων πο-

λιτικών υπαλλήλων ορισμένων κατηγοριών σε οργανικές θέσεις αγρονομικού προσωπικού της Ελληνικής Αγροφυλακής. Κάποιοι από τους πολιτικούς υπαλλήλους που μετατάχθηκαν στην εν λόγω υπηρεσία θεμελίωσαν συνταξιοδοτικό δικαίωμα και υπέβαλαν αίτημα στο ΓΛΚ για απονομή σύνταξης. Κατά την έκδοση των συνταξιοδοτικών πράξεων διαπιστώθηκε ότι ο χρόνος που διανύθηκε στην Ελληνική Αγροφυλακή δεν έχει υπολογιστεί ως συντάξιμος. Ο λόγος ήταν ότι ο προαναφερόμενος νόμος αποσκοπεί στη ρύθμιση άλλων θεμάτων και δεν είναι ειδικό συνταξιοδοτικό νομοθέτημα του Υπουργείου Οικονομικών. Επομένως, δεν μπορούσε να προσμετρηθεί ως συντάξιμο το χρονικό διάστημα από τη μετάταξη των πολιτικών υπαλλήλων στο σώμα μέχρι την αποχώρησή τους από αυτό ούτε να γίνει υπολογισμός της σύνταξης με τις αποδοχές που ορίζονται από τον Ν. 3585/2007, διότι δεν υπήρχε αντίστοιχη συνταξιοδοτική διάταξη. Οριστική επίλυση του θέματος επήλθε με το άρθρο 13 του Ν. 3865/2010 για τη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος του δημοσίου (υπόθεση 122380/2009).

ΜΗ ΣΥΝΝΟΜΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ ΜΕ ΕΓΚΥΚΛΙΟΥΣ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

Οι ασάφειες και τα κενά που χαρακτηρίζουν το νομικό πλαίσιο στην κοινωνική ασφάλιση καθιστούν συχνά αναγκαία την έκδοση εγκυκλίων ερ-

μνευτικών οδηγιών. Οι εγκυκλίαι αποτελούν εργαλείο στα χέρια των δημόσιων υπηρεσιών, προκειμένου να διευκολύνεται το έργο της διοίκησης και να αποσαφηνίζονται και να εξειδικεύονται τα κείμενα της κοινωνικοασφαλιστικής νομοθεσίας. Πολλές φορές, όμως, επιτείνουν αντί να επιλύουν το πρόβλημα ή, ακόμη χειρότερα, υποκαθιστούν και αυτή ακόμη τη νομοθετική λειτουργία. Κατά συνέπεια, απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή εκ μέρους της διοίκησης, ώστε να μην παρερμηνεύεται κείμενο νόμου από εγκύκλιο ούτε να εισάγονται με αυτή ρυθμίσεις που δεν περιέχονται σε κανόνα δικαίου.

Στο πλαίσιο της διερεύνησης αναφορών πολιτών, ο ΣτΠ διαπίστωσε ότι:

Συχνά προκαλούνται σημαντικά προβλήματα σε ασφαλισμένους από εγκυκλίους που τροποποιούν, αντί να εξειδικεύουν, διατάξεις της κοινωνικοασφαλιστικής νομοθεσίας. Η πρακτική αυτή παραβιάζει την αρχή της νομιμότητας, διότι η τροποποίηση του νομικού πλαισίου επέρχεται με σύννομο θεσπισμένο νεότερο τυπικό ή ουσιαστικό νόμο και όχι με αντίθετο περιεχομένου εγκύκλιο.

Ωστόσο, οι εγκυκλίαι αναπτύσσουν εσωτερική δεσμευτικότητα και εφαρμόζονται από τα διοικητικά όργανα έως την ανάκλησή τους ή την έκδοση νεότερης τροποποιητικής εγκυκλίου.

Πολύ χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της εγκυκλίου 113/2009 του ΟΑΕΕ-ΤΕΒΕ, της οποίας την άμεση ανάκληση ή τροποποίηση ζητούσε μεγάλος αριθμός ασφαλισμένων του οργανισμού –περί τους 300– με αναφορές τους προς τον ΣτΠ. Σύμφωνα με την εγκύκλιο αυτή, υπάγονταν υποχρεωτικά στον ΟΑΕΕ-ΤΕΒΕ ελεύθεροι επαγγελματίες που όμως, σύμφωνα με το ισχύον κοινωνικοασφαλιστικό δίκαιο, δεν έχουν υποχρέωση ασφάλισης από τον ΟΑΕΕ-ΤΕΒΕ, εφόσον:

- διαμένουν σε περιοχές κάτω των 2.000 κατοίκων, και
- πληρούν συγκεκριμένα εισοδηματικά κριτήρια (άρθρο 9 του Ν. 3050/2002).

Από τη διερεύνηση της υπόθεσης, διαπιστώθηκε ότι η διοίκηση του ΟΑΕΕ-ΤΕΒΕ αναρμοδίως και μη συννόμως τροποποίησε με εγκύκλιο μια ευνοϊκή για ορισμένους ελεύθερους επαγγελματίες κοινωνικοασφαλιστική ρύθμιση εις βάρος των δικαιωμάτων τους ως ασφαλισμένων. Η ρύθμιση της υποχρεωτικής υπαγωγής στην ασφάλιση του ΟΑΕΕ-ΤΕΒΕ με εγκύκλιο, κατά παρέκκλιση της ισχύουσας νομοθεσίας, αντίκειται ευθέως στην αρχή της νομιμότητας. Και τούτο, διότι οι διοικήσεις των ασφαλιστικών οργανισμών δεν έχουν γενική νομοθετική αρμοδιότητα, αλλά δεσμεύονται από το ισχύον κοινωνικοασφαλιστικό νομικό πλαίσιο, από την τήρηση του οποίου δεν επιτρέπεται να παρεκκλίνουν επικαλούμενες δημοσιονομικούς λόγους.

Για τη συνολική αντιμετώπιση του ζητήματος, ο ΣτΠ προχώρησε σε γραπτές παρεμβάσεις προς τον Διοικητή του ΟΑΕΕ-ΤΕΒΕ και τη Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΓΓΚΑ) και στη σύνταξη πορίσματος που απηύθυνε στον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, προτείνοντας την άμεση ανάκληση της εγκυκλίου, καθώς οποιαδήποτε τροποποίηση του σχετικού νόμου θα πρέπει να λάβει χώρα νομοθετικά³. Στις παρεμβάσεις αυτές τονιζόταν ότι η αναγκαία νέα νομοθετική ρύθμιση θα πρέπει να μην περιέχει αναδρομικές διατάξεις σχετικά με την ανατροπή όσων ισχύουν για την υπαγωγή στην ασφάλιση του ΟΑΕΕ-ΤΕΒΕ και να σέβεται την αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του πολίτη. Επίσης, ο ΣτΠ δήλωνε θετικός να συνεργαστεί με τη διοίκηση του ΟΑΕΕ-ΤΕΒΕ, προκειμένου να υποβληθεί πρόταση νομοθετικής αλλαγής της ρύθμισης του άρθρου 9 του Ν. 3050/2002.

Οι αρμόδιοι φορείς αποδέχθηκαν τη θεσμικά αυτονόητη πρόταση της Αρχής και προέβησαν σε νομοθετική τροποποίηση του ισχύοντος νομικού πλαισίου σύμφωνα με το περιεχόμενο της επίμαχης εγκυκλίου του 2009. Αυτή η νομοθετική τροποποίηση είναι το άρθρο 25 του Ν. 3846/2010. Μολοντί στη νέα ρύθμιση δεν λαμβάνονται αρκούντως υπόψη οι προτάσεις της Αρχής και υπάρχουν αρκετές ασάφειες, αυτή είναι νομικά δεσμευτική για τις υπηρεσίες του ΟΑΕΕ-

ΤΕΒΕ και αποτελεί ισχύον δίκαιο. Εξακολουθούν όμως να υποβάλλονται αναφορές για ζητήματα που δεν ρυθμίζονται με σαφήνεια από το νέο νομικό πλαίσιο. Έπειτα από την εξέλιξη αυτή, η απάντηση του ΟΑΕΕ-ΤΕΒΕ στα αιτήματα πολιτών για διαγραφή τους από τα μητρώα του θα εξαρτάται από το αν αυτοί υπάρχουν στους υπόχρεους ασφάλισης στον ΟΑΕΕ-ΤΕΒΕ με βάση το άρθρο 25 του νέου νόμου. Ως αποτέλεσμα της διαμεσολάβησης της Αρχής, η επίμαχη εγκύκλιος του 2009 έπαψε να εφαρμόζεται στην πράξη (ενδεικτικά, υποθέσεις 123517/2010, 123645/2010, 123698/2010, 123838/2010, 123896/2010).

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ – ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

Αποτελεί σχεδόν κανόνα για τους ασφαλιστικούς οργανισμούς η μη τήρηση της προθεσμίας των 50 ημερών που προβλέπεται στο άρθρο 4, παράγρ. 1 του Ν. 2690/1999, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 6, παράγρ. 1 του Ν. 3242/2004, για τη διεκπεραίωση υποθέσεων πολιτών από τη διοίκηση. Βασική αιτία αυτού του φαινομένου είναι η προβληματική οργανωτική δομή των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης (ελλείψεις στην υλικοτεχνική υποδομή, υποστελέχωση, ανεπαρκής εκπαίδευση κ.λπ.). Αποτέλεσμα της αναντιστοιχίας μεταξύ των χρονικών προθεσμιών που θέτει ο νόμος και των δυνατοτήτων εκπλήρωσής τους από την πλευρά των ασφαλιστικών ορ-

γανισμών είναι να λειτουργούν υπό καθεστώς «διαρκούς παρανομίας», παραβιάζοντας τις νόμιμες προθεσμίες ή ακόμη και παραλείποντας την έκδοση ατομικών διοικητικών πράξεων, παρά την κατά τον νόμο προς τούτο υποχρέωσή τους.

■ Χαρακτηριστική περίπτωση δυσλειτουργίας, που έχει ως συνέπεια να μην μπορεί ο ασφαλιστικός φορέας να ανταποκριθεί στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων που του έχουν ανατεθεί και εν τέλει να απέχει από αυτές, είναι τα προβλήματα που συναντώνται στην καταβολή της προσωρινής σύνταξης. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 15 του Ν. 3607/2007, οι οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης υπέχουν υποχρέωση καταβολής προσωρινής σύνταξης μέσα σε 15 ημέρες από την υποβολή της αίτησης για συνταξιοδότηση λόγω γήρατος ή θανάτου, η οποία είναι ίση με το 80% της σύνταξης που δικαιούται ο αιτών. Πολίτες όμως προσέφυγαν στην Αρχή, διότι το ΕΤΑΑ-ΤΣΜΕΔΕ δεν εφάρμοζε τη συγκεκριμένη διάταξη. Πράγματι, το ταμείο απάντησε εγγράφως στον ΣτΠ ότι, στον ήδη μεγάλο αριθμό εκκρεμών αιτήσεων ασφαλισμένων για συνταξιοδότηση που έχει συσσωρευθεί, προστέθηκαν αιτήματα για προσωρινή σύνταξη τόσο από πολίτες που είχαν ήδη κάνει αίτηση και ανέμεναν την έκδοση συνταξιοδοτικής πράξης όσο και από άλλους που υπέβαλαν αίτημα για πρώτη φορά. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μην μπορούν τα όργανα του ταμείου να ανταποκριθούν

³ http://www.synigoros.gr/pdf/01/8563_1_Porisma113.2009.30..3.10.pdf

στον πρόσθετο όγκο εργασίας. Έτσι, το διοικητικό συμβούλιο του ταμείου παράνομα έλαβε την απόφαση να μη χορηγούνται προσωρινές συντάξεις (υπόθεση 14004/2009).

Αντικείμενο μεγάλου αριθμού αναφορών που υποβάλλονται στον ΣτΠ εξακολουθεί να αποτελεί το πρόβλημα των καθυστερήσεων που εντοπίζονται:

- στην έκδοση των αποφάσεων για χορήγηση επικουρικής σύνταξης,
- στην αποστολή του χρόνου συμμετοχής στα αρμόδια ταμεία στο πλαίσιο της διαδοχικής ασφάλισης,
- στην περαίωση των αιτημάτων για χορήγηση βεβαίωσης του χρόνου ασφάλισης και ασφαλιστικής ενημερότητας,
- στη διαδικασία ελέγχου των καταχωρήσεων στοιχείων σχετικών με τις εργοδοτικές εισφορές.

Η καθυστέρηση, σε πολλές περιπτώσεις, ανέρχεται στα δύο και πλέον χρόνια (!) από την υποβολή της αίτησης, ανεξάρτητα από το είδος του αιτήματος, και επιτείνεται σε περιπτώσεις διαδοχικής ασφάλισης.

■ Ενδεικτική είναι η περίπτωση ασφαλισμένου που υπέβαλε αίτηση συνταξιοδότησης στο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Εμπορικών Καταστημάτων στις 19.11.2007, θεωρώντας ότι έχει θεμελιώσει το συνταξιοδοτικό δικαίωμά της. Στις 8.6.2010, με καθυστέρηση 30 μηνών (!), της

κοινοποιήθηκε απόφαση, σύμφωνα με την οποία πρέπει να αναγνωρίσει και να εξαγοράσει 20 ημέρες ως χρόνο επικουρικής ασφάλισης, προκειμένου να συμπληρώσει τις γενικές

και ειδικές προϋποθέσεις συνταξιοδότησης. Ταυτόχρονα, στην απόφαση αυτή υπήρχε η επισήμανση ότι «το συνταξιοδοτικό δικαίωμα γεννάται και η σύνταξη καταβάλλεται από την

πρώτη του επόμενου της εξόφλησης μήνα». Στις 16.6.2010 η ασφαλισμένη κατέβαλε το αναλογούν ποσό και στις 21.6.2010 απέστειλε αίτηση προς το ταμείο ζητώντας η σύνταξη της να ισχύσει από το πέρας της προβλεπόμενης από τον νόμο προθεσμίας για τη διεκπεραίωση του αιτήματος από την χρονολογία κατάθεσής του (2007).

Η Αρχή, με έγγραφο προς τον ασφαλιστικό οργανισμό, επισήμανε ότι σε περίπτωση που η καθυστέρηση της υποβολής αίτησης για υπαγωγή στην προαιρετική ασφάλιση οφείλεται στην πλημμελή ενημέρωση του ασφαλισμένου από τον υπόχρεο ασφαλιστικό φορέα, η εν λόγω καθυστέρηση δεν μπορεί να αποβαίνει εις βάρος του ασφαλισμένου, μεταθέτοντας τον χρόνο έναρξης της δικαιούμενης συνταξιοδότησης (υπόθεση 129761/2010).

Η μέχρι σήμερα ροή των αναφορών στην Αρχή, σε συνδυασμό με τις έγγραφες και προφορικές απαντήσεις των αρμοδίων του συγκεκριμένου ταμείου, καταδεικνύουν ότι, εξαιτίας της οργανωτικής αναδιάρθρωσης των ταμείων και της μεταφοράς προσωπικού, έχει επιδεινωθεί η αναλογία προσωπικού-όγκου εργασίας και δεν έχει αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά το πρόβλημα της ελλιπούς μηχανοργάνωσης. Οι καθυστερήσεις αυτές κλονίζουν την εμπιστοσύνη των ασφαλισμένων στη διοίκηση και επιφέρουν οικονομικές δυσχέρειες ή ζημιά, καθιστώντας αναγκαία την κατ' επανάληψη παρέμβαση του ΣτΠ για την αποκατάσταση της νομιμότητας.

Εξίσου χαρακτηριστική περίπτωση των οικονομικών και οργανωτικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει το ασφαλιστικό σύστημα της χώρας

αποτελούν οι περιπτώσεις οργανισμών χορήγησης εφάπαξ βοηθήματος στους συνταξιούχους του δημοσίου και του Ναυτικού Απομαχικού Ταμείου. Οι ενδιαφερόμενοι διαμαρτύρονται για τη μεγάλη καθυστέρηση που παρατηρείται τόσο στο Ταμείο Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων όσο και στα Ταμεία Πρόνοιας Κατώτερων Πληρωμάτων Εμπορικού Ναυτικού και Αξιοματικών Εμπορικού Ναυτικού για την καταβολή του εφάπαξ βοηθήματος. Ιδίως το πρόβλημα της καθυστέρησης στη χορήγηση εφάπαξ επιδόματος στους συνταξιούχους του δημοσίου, που επισημάνθηκε και στην *Ετήσια έκθεση 2009* (σ. 51 κε.), γίνεται περισσότερο έντονο. Το ταμείο αδυνατεί να αναχαιτίσει τη διαρκώς αυξανόμενη ροή των αιτημάτων, με αποτέλεσμα την ακόμη μεγαλύτερη συσσώρευση εκκρεμών πράξεων.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ – ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Οι μεταμορφώσεις της αγοράς εργασίας και οι επιπτώσεις τους στην κοινωνική προστασία των εργαζομένων απασχολούν την Αρχή από τον πρώτο χρόνο λειτουργίας της. Ειδικότερα όσον αφορά την κοινωνική προστασία των ανέργων, ο ΣτΠ έχει ήδη ασχοληθεί με τις δυσμενείς επιπτώσεις από την ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων, για τον μετριασμό των οποίων απαιτείται η με νομοθετική ρύθμιση υπαγωγής των εργαζομένων, με προσωρινές συμβάσεις εργασίας και έργου, στην

ασφάλιση ανεργίας (βλ. σχετικά στην Ετήσια έκθεση 2008, σ. 60 κε.).

Η επίταση των προβλημάτων απασχόλησης οδηγεί σε συχνότερη ενεργοποίηση του μηχανισμού ασφαλιστικής κάλυψης, αλλά και στη λήψη κανονιστικών ή άλλων μέτρων για την αντιμετώπιση των κοινωνικών κινδύνων. Στο πλαίσιο αυτό, η διοίκηση οφείλει να λειτουργεί με γνώμονα την πραγμάτωση και όχι τη ματαίωση των δικαιωμάτων

που απορρέουν από τις σχετικές με τις παροχές ανεργίας διατάξεις και να προβαίνει στις απαραίτητες ενέργειες για την υλοποίηση της εκπεφρασμένης νομοθετικής βούλησης, όπου αυτή εκδηλώνεται με τη χορήγηση πρόσθετων παροχών.

ΜΗ ΥΠΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Σύμφωνα με τη νομοθεσία περί ομαδικών απολύσεων, η οποία αποτελεί μεταφορά στο ελληνικό δίκαιο ευ-

ρωπαϊκών Οδηγιών, στην έννοια της απόλυσης περιλαμβάνονται και οι «συμφωνημένες» απολύσεις. Σκοπός του νόμου είναι να θέσει υπό έλεγχο τον σχεδιασμό των απολύσεων, στο μέτρο που αυτές είναι το ύστατο αποτέλεσμα των οικονομικών αποφάσεων με τις οποίες διαμορφώνεται η επιχειρηματική δράση, ανεξάρτητα από τη νομική μορφή που λαμβάνει η καταγγελία. Εξ ορισμού, η λύση της σύμβασης εργασίας που επέρχεται με πρωτοβουλία του εργοδότη, προκειμένου ο τελευταίος να υλοποιήσει τις οικονομικές αποφάσεις του, οφείλεται σε λόγους μη συνδεόμενους με το πρόσωπο των εργαζομένων. Η μορφή που λαμβάνει η διάρρηξη της σύμβασης δεν είναι κρίσιμη. Οι νομοθέτες των Οδηγιών και του Ν. 1387/1983 για τον έλεγχο των ομαδικών απολύσεων, καθώς και του Ν. 3488/2006 για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην εργασία αποτρέπουν να συσκοτιστεί ο μονομερής χαρακτήρας της καταγγελίας από τη συμφωνία των μερών, η οποία συνάπτεται νόμιμα, προκειμένου να ρυθμιστούν, μόνον επί το ευμενέστερον, οι συνέπειες της καταγγελίας. Όταν τέθηκε σε εφαρμογή σχέδιο ομαδικών απολύσεων από πολυεθνική επιχείρηση που δραστηριοποιείται στην Ελλάδα, ο ΣτΠ εξέτασε αναφορές ανέργων, των οποίων είχε απορριφθεί το αίτημα για χορήγηση τακτικής επιδότησης ανεργίας από τον ΟΑΕΔ, με την αιτιολογία ότι η εργασιακή σχέση τους τερματίστηκε με εκούσια αποχώρηση και όχι με καταγγελία

εκ μέρους του εργοδότη. Η επιχείρηση είχε προηγουμένως κινήσει τη διαδικασία διαβούλευσης που προβλέπει ο Ν. 1387/1983 περί ομαδικών απολύσεων, διαδικασία που όμως απέβη άκαρπη αφού δεν επιτεύχθηκε συμφωνία με τους εκπροσώπους των εργαζομένων. Το ζήτημα παραπέμφθηκε στον Νομάρχη Αθηνών, αρμόδιο κατά νόμο να εγκρίνει τις απολύσεις, ο οποίος απέρριψε το σχέδιο της επιχείρησης καθ' ολοκληρίαν. Στη συνέχεια, η εταιρεία έθεσε σε εφαρμογή πρόγραμμα εθελούσιας εξόδου προσωπικού, με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις που πρότεινε κατά τη διάρκεια της άκαρπης διαβούλευσης, ιδίως με την καταβολή αποζημίωσης, εμμένοντας στο αρχικό σχέδιο μείωσης του αριθμού των εργαζομένων. Οι ενδιαφερόμενοι υπέβαλαν αίτηση συμμετοχής στο πρόγραμμα και υπέγραψαν ιδιωτικά συμφωνητικά, με τα οποία ρυθμίστηκαν οι όροι της απόλυσης. Ωστόσο, οι ατομικές «συμφωνίες» των εργαζομένων δεν αφορούσαν την ίδια τη λύση της εργασιακής σχέσης και τον χαρακτήρα της ως απόλυσης, αλλά τους όρους με τους οποίους θα πραγματοποιούνταν, ενώ, τόσο στην πρόταση προσχώρησης στο πρόγραμμα όσο και στο συμφωνητικό, η λύση της σύμβασης αντιμετωπιζόταν ως αποτέλεσμα της καταγγελίας εκ μέρους του εργοδότη. Έτσι, με τις συμφωνίες αυτές, οι εργαζόμενοι ουσιαστικά παραιτήθηκαν, εν όψει της αυξημένης αποζημίωσης που θα καταβλήθονταν, από το δικαίωμά τους να αμφισβητήσουν το κύρος της καταγγελίας, χωρίς ωστόσο με αυτόν

τον τρόπο να αναιρείται ο χαρακτήρας της λύσης της σύμβασης εργασίας ως απόλυσης (υπόθεση 128093/2010).

Ερμηνεύοντας τις διατάξεις περί επιδότησης της ανεργίας, σύμφωνα με τις οποίες αποκλείεται η επιδότηση στην περίπτωση που η σύμβαση εργασίας τερματίστηκε με οικειοθελή αποχώρηση, η διοίκηση και εν προκειμένω ο ΟΑΕΔ αγνοεί τις διατάξεις του εργατικού δικαίου με τις οποίες προσδιορίζεται η έννοια της απόλυσης. Η προτεινόμενη από τον ΣτΠ ερμηνεία δεν κατατείνει σε αναλογική εφαρμογή ούτε συνιστά διασταλτική ερμηνεία, αλλά ορθή εννοιολόγηση των κρίσιμων όρων. Η απόρριψη των αιτημάτων των ασφαλισμένων παρακάμπτει το κρίσιμο—νομικά και πραγματικά—στοιχείο ότι οι εργαζόμενοι απώλεσαν τις θέσεις εργασίας τους για λόγους που υπαγορεύτηκαν από τις οικονομικές επιχειρηματικές αποφάσεις του πρώην εργοδότη τους και χωρίς τη βούλησή τους. Από τη σκοπιά του κοινωνικοασφαλιστικού δικαίου, στην περίπτωση των απολύσεων για οικονομικούς λόγους, η επέλευση του ασφαλιστικού κινδύνου είναι, περισσότερο από ό,τι σε κάθε άλλη περίπτωση, αποσυνδεδεμένη από το πρόσωπο και από τις ενέργειες των ασφαλισμένων. Η ασφάλιση ανεργίας στην περίπτωση αυτή σκοπό έχει να αποκαταστήσει εν μέρει το εισόδημα των εργαζομένων που χάθηκε συνεπεία της εφαρμογής των επιχειρηματικών αποφάσεων, αμβλύνοντας έτσι σε κάποιο βαθμό τις δυσμενείς κοινωνικές συνέπειες

που απορρέουν από την άσκηση της οικονομικής ελευθερίας εκ μέρους του εργοδότη.

ΜΗ ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΕΙΔΙΚΩΝ ΒΟΗΘΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΣΕ ΑΠΟΛΥΜΕΝΟΥΣ ΜΙΣΘΩΤΟΥΣ

Για την αντιμετώπιση των κοινωνικών κινδύνων που απειλούν εργαζομένους μετά την καταγγελία της σύμβασής τους, ο νομοθέτης μπορεί να προβεί, στο πλαίσιο της παροχικής διοίκησης και του κοινωνικού κράτους, στη λήψη ειδικών μέτρων και την απονομή δικαιωμάτων.

Για την υλοποίηση των μέτρων αυτών και την πραγματική άσκηση των δικαιωμάτων εκ μέρους των δικαιούχων δεν αρκεί η έκδοση κανονιστικών πράξεων, αλλά απαιτείται και η δημοσιονομικά ορθή εγγραφή των σχετικών πιστώσεων. Διαφορετικά, υπονομεύονται τα σχετικά δικαιώματα και εξωθούνται οι δικαιούχοι –όσοι έχουν την οικονομική δυνατότητα– στη δικαστική διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους.

■ Χαρακτηριστική περίπτωση παράλειψης εκ μέρους της διοίκησης της σφειλόμενης ενέργειας και υπονόμησης της βούλησης του νομοθέτη αποτελεί η υπόθεση των απολυμένων μισθωτών της Βιομηχανίας Φωσφορικών Λιπασμάτων Θεσσαλονί-

κης ΑΕ, η οποία αναλύθηκε εκτενώς στην *Ετήσια έκθεση 2009* (σ. 56). Συγκεκριμένα, οι απολυμένοι μισθωτοί –παρά τη ρητή πρόβλεψη του νόμου και την κατ' εξουσιοδότηση κανονιστική πράξη που εκδόθηκε– δεν έλαβαν από τον ΟΑΕΔ το επιπλέον της αποζημίωσης απόλυσης ειδικό βοήθημα, με την αιτιολογία ότι δεν είχε ολοκληρωθεί η διαδικασία πίστωσης της σχετικής δαπάνης από τον τακτικό κρατικό προϋπολογισμό. Οι υπηρεσί-

ες του ΟΑΕΔ και του ΓΛΚ υποδείκνυαν εμμέσως ως υπεύθυνη η μία την άλλη για την καθυστέρηση στην καταβολή της παροχής, εξαναγκάζοντας τους απολυμένους να καταφύγουν στη χρονοβόρο και οικονομικά επαχθή διαδικασία των δικαστηρίων. Μόνο ύστερα από σχετικό πόρισμα του ΣτΠ⁴ και τη δικαίωση των ανέργων με διαδοχικές αποφάσεις του Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης (930/2010, 1550/2010,

⁴ <http://www.synigoros.gr/pdf.01/8073.2.fosf.pdf>

1551/2010), ο ΟΑΕΔ χορήγησε το επιπλέον βοήθημα σε όλους τους απολυθέντες μισθωτούς της εν λόγω εταιρείας (υπόθεση 14908/2008).

■ Αντίστοιχη είναι η περίπτωση των πρώην εργαζομένων στις εταιρείες Ολυμπιακές Αερογραμμές ΑΕ, Ολυμπιακή Αεροπορία – Υπηρεσίες ΑΕ, Ολυμπιακή Αεροπλοΐα ΑΕ, την οποία διερευνά ο ΣτΠ. Μόλις τέθηκαν οι εταιρείες αυτές σε καθεστώς ειδικής εκκαθάρισης και καταγγέλθηκαν οι συμβάσεις εργασίας των εργαζομένων, ο νομοθέτης θέσπισε εφάπαξ ποσόν κοινωνικής ενίσχυσης, ως αντιστάθμισμα της αποζημίωσης απόλυσης, που οι υπό εκκαθάριση εται-

ρείες αδυνατούσαν να καταβάλουν. Το ποσόν αυτό, που το ύψος του διέφερε ανά δικαιούχο με βάση τις μηνιαίες αποδοχές και την προϋπηρεσία του, όφειλαν να καταβάλουν οι τοπικές υπηρεσίες του ΟΑΕΔ, σε ένα δίμηνο από την υποβολή της σχετικής αίτησης. Στις επανειλημμένες οχλήσεις των ανέργων, ο ΟΑΕΔ απαντούσε ότι θα καταβάλει την παροχή μετά τη μεταφορά των σχετικών κονδυλίων από τον κρατικό προϋπολογισμό. Ο ΣτΠ επισήμανε εγγράφως στον ΟΑΕΔ ότι η μη καταβολή συνιστά παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας και δημιουργεί προϋποθέσεις για αστική ευθύνη του δημοσίου. Μετά τις επισημάνσεις της Αρχής, εκδόθηκε

κοινή υπουργική απόφαση και καταβλήθηκε σε όλους τους απολυμένους το ποσόν των 15.000 ευρώ, το οποίο υπολείπεται –στην πλειονότητα των περιπτώσεων– του ποσού που ο νομοθέτης προέβλεπε να καταβληθεί ως σύνολο σε όλους του απολυμένους και εφάπαξ. Η περαιτέρω υπονόμηση του δικαιώματος των δικαιούχων επήλθε με την προσθήκη στην αρχική διάταξη του νόμου πρόβλεψης για τη δυνατότητα να ικανοποιείται η απαίτηση με ομόλογα του ελληνικού δημοσίου, σύμφωνα με τους όρους και τη διαδικασία έκδοσης που θα ορίσει υπουργική απόφαση, η οποία όμως ακόμη δεν έχει εκδοθεί (υπόθεση 12555/2010).

ΥΓΕΙΑ

ΠΑΡΟΧΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ

Ένας από τους βασικούς άξονες υλοποίησης του κοινωνικού δικαιώματος στην υγεία (άρθρο 21, παράγρ. 3 του Συντάγματος) αποτελεί η χορήγηση παροχών ασθένειας στο πλαίσιο της κοινωνικής ασφάλισης (άρθρο 22, παράγρ. 5 του Συντάγματος). Ειδικότερα, από τις διατάξεις αυτές απορρέει η υποχρέωση του κράτους και των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης να παρέχουν στους ασφαλισμένους υπηρεσίες υγείας υψηλού επιπέδου, οι οποίες πρέπει να καλύπτουν πλήρως τις ανάγκες διάγνωσης και θεραπείας των σχετικών παθήσεων, τις χειρουργικές επεμβάσεις, εφόσον απαιτούνται, και γενικώς τις ανάγκες νοσηλείας των εν λόγω.

Η υλοποίηση αυτής της υποχρέωσης προϋποθέτει τη νομοθετική εξειδίκευση των όρων και των προϋποθέσεων της κοινωνικοασφαλιστικής κάλυψης της ασθένειας. Αντίστοιχα, η πληρότητα και η αποτελεσματικότητα της κοινωνικοασφαλιστικής κάλυψης της ασθένειας εξαρτώνται από την ποιότητα του νομικού πλαισίου σε συνδυασμό με τον τρόπο εφαρμογής του από τη διοίκηση, με γνώμονα την πραγματική απόλαυσή τους.

■ Ειδικότερα, λόγω του περιεχομένου των σχετικών διατάξεων, μπορεί να

μην προβλεφθεί μια κατηγορία ατόμων ως δικαιούχων ορισμένης παροχής ή να είναι αντίστοιχα περιορισμένη η έκταση των χορηγούμενων παροχών σε κατηγορίες δικαιούχων. Χαρακτηριστική περίπτωση χωρίς αιτιολογία και άρα μη σύννομου, κατά τη γνώμη του ΣτΠ, αποκλεισμού κατηγορίας δικαιούχων αποτελεί η πρόβλεψη της πρόσβασης στο βοήθημα τοκετού μόνο των συζύγων των ασφαλισμένων του ΙΚΑ–ΕΤΑΜ και όχι και των ανήλικων άγαμων θυγατέρων τους. Παρά το γεγονός ότι οι ανήλικες άγαμες θυγατέρες έχουν, ως μέλη της οικογένειας ασφαλισμένου ή συνταξιούχου, πλήρη και ισότιμη πρόσβαση στην κατά τα άλλα παρεχόμενη από το ίδρυμα σε

έμμεσα ασφαλισμένους ιατρική περίθαλψη, ειδικότερη μορφή της οποίας αποτελεί η χορηγούμενη με τη μορφή του βοηθήματος τοκετού μαιευτική περίθαλψη, το ταμείο αρνείται να ικανοποιήσει τα σχετικά αιτήματα (υπόθεση 124011/2010).

■ Ως προς τον περιορισμό του εύρους της παρεχόμενης περίθαλψης, αναφέρεται ενδεικτικά ότι δεν προβλέπεται η κάλυψη της νοσοκομειακής δαπάνης από τον ΟΑΕΕ για νοσηλεία λόγω τοκετού, έπειτα από ανώμαλη εξέλιξη της εγκυμοσύνης. Στις περιπτώσεις αυτές χορηγείται μόνον επίδομα τοκετού για τις τέσσερις πρώτες ημέρες νοσηλείας και του κλειστού νοσηλίου για τις επόμενες. Η εγκυμοσύνη και ο τοκετός συνιστούν φυσιολογικές λειτουργίες του γυναικείου οργανισμού και γι' αυτό υπάγονται στις ειδικές διατάξεις περί μαιευτικής περίθαλψης. Ωστόσο, σε περιπτώσεις που η εγκυμοσύνη και ο τοκετός εξελίσσονται παθολογικά, με συμπτώματα που εκφεύγουν των συνήθων συμπτωμάτων και αγγίζουν, λόγω σοβαρότητας, τα όρια της ασθένειας, θα έπρεπε, σύμφωνα με τη θέση του ΣτΠ, να εξομοιώνονται ως προς το εύρος της κοινωνικοασφαλιστικής κάλυψης με τις περιπτώσεις της νοσοκομειακής περίθαλψης λόγω ασθένειας (υπόθεση 124184/2010).

Επιπλέον, η υλοποίηση της υποχρέωσης κρατικής μέριμνας για την υγεία των πολιτών τίθεται σε κίνδυνο, όταν το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο εξειδικεύεται και εφαρμόζεται από

τη διοίκηση με γνώμονα δημοσιονομικά κριτήρια. Είναι σαφές ότι οι εκατοστη δημοσιονομικές συνθήκες διαμορφώνουν τις επιλογές της παροχικής διοίκησης. Ωστόσο, η επίκληση της διασφάλισης δημόσιων πόρων και της εξοικονόμησης δαπανών ως μόνο κριτήριο για τον περιορισμό αξιώσεων που απορρέουν από κοινωνικά δικαιώματα, χωρίς ειδικότερη αναφορά στις προβλεπόμενες προϋποθέσεις για τη θεμελίωσή τους, δεν μπορεί να θεωρηθεί νόμιμη.

■ Ενδεικτική περίπτωση είναι αυτή του καθορισμού από τον ΟΓΑ εφάπαξ ποσού 180 ευρώ που θα αποδίδεται για ιατρικώς αναγκαία χρήση υγρού οξυγόνου, ανεξάρτητα από τη χρησιμοποιούμενη ποσότητα ή τη δαπάνη που έχει ζητηθεί (υπόθεση 15782/2009). Για τον καθορισμό του ποσού αυτού είναι χαρακτηριστική η επίκληση, εκ μέρους του ΟΓΑ, αφηρημένων κριτηρίων, όπως είναι ο «μέσος όρος τιμής της αγοράς» και «δείγμα χιλιάδων ασφαλισμένων». Άλλωστε, ο καθορισμός ενός τόσο μικρού ποσού σε σχέση με την πραγματική δαπάνη, που ενίοτε μπορεί να προσεγγίζει τα 1.000 ευρώ μηνιαίως, θίγει τον πυρήνα των δικαιωμάτων των ασφαλισμένων και των συνταξιούχων του οργανισμού. Για την απόδοση μεγαλύτερου του εφάπαξ ποσού των 180 ευρώ, έχει προβλεφθεί η προσφυγή των ασφαλισμένων στην Επιτροπή Διαχείρισης Παροχών Υγείας. Επειδή οι αποφάσεις της εν λόγω επιτροπής στερούνται ειδικής, σαφούς και επαρκούς

αιτιολογίας, αφενός δεν γίνονται κατονομαστοί οι λόγοι για την απόρριψη των προσφυγών και αφετέρου δεν προκύπτουν τα κριτήρια με τα οποία καθορίζεται το επιπλέον ποσό που εντέλει αποδίδεται στις περιπτώσεις εν μέρει αποδοχής των προσφυγών ούτε και οι λόγοι απόκλισης από την ιατρικώς ενδεδειγμένη και σύμφωνα με την ιατρική γνώμάτευση ποσότητα που πρέπει να χορηγηθεί.

■ Αντικείμενο πολλών αναφορών αποτελεί η μη απόδοση δαπάνης για ιατρικές πράξεις ή είδη πρόσθετης περίθαλψης λόγω μη κοστολόγησής. Το πρόβλημα αφορά τους ασφαλισμένους όλων των ασφαλιστικών φορέων, ανακύπτει ωστόσο ιδιαίτερα για τους ασφαλισμένους του Οργανισμού Περίθαλψης Ασφαλισμένων του Δημοσίου, λόγω της εκκαθάρισης των δαπανών από το ΓΛΚ. Η διευθέτηση του εν λόγω θέματος εκφεύγει της αρμοδιότητας των επιμέρους ασφαλιστικών φορέων ή των διοικητικών συμβουλίων των υπηρεσιών υγείας και άπτεται της επιτελικής διαχείρισης της πολιτικής υγείας, η οποία εμπίπτει στην αρμοδιότητα κυρίως του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΥΚΑ). Λόγω του μεγάλου αριθμού μη κοστολογημένων ιατρικών πράξεων και αντίστοιχα των εκκρεμών ή απορριφθέντων αιτημάτων απόδοσης δαπάνης γι' αυτές, κρίνεται επιτακτική η επικαιροποίηση των προεδρικών διαταγμάτων που ρυθμίζουν το κρατικό τιμολόγιο, με αναπροσαρμογή των προβλεπόμενων τιμών και ένταξη

νέων ιατρικών πράξεων σε αυτά. Σε αντίθετη περίπτωση, ο ΣτΠ θεωρεί ότι αποδυναμώνεται, έως ακυρώνεται, η συνταγματικά κατοχυρωμένη υποχρέωση κρατικής μέριμνας για την υγεία των πολιτών (άρθρο 21, παράγρ. 3 του Συντάγματος) (υποθέσεις 132978/2010, 133192/2010, 21518/2009, 19631/2009, 6686/2009, 7101/2009, 2290/2009).

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

Ουσιαστική παράμετρος για την υλοποίηση της συνταγματικής υποχρέωσης κρατικής μέριμνας για την υγεία των πολιτών αποτελεί η οργάνωση ενός δημόσιου συστήματος υγείας που απευθύνεται στο σύνολο των πολιτών. Αν και η πληρότητα του δικτύου των φορέων πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας περίθαλψης συναρτάται με τις υλικοτεχνικές και οικονομικές δυνατότητες της πολιτείας, ωστόσο δεν αναιρείται η ευθύνη της για την οργάνωση και τη λειτουργία των υπηρεσιών υγείας. Σχετικά προβλήματα που έχουν τεθεί κατ' επανάληψη υπόψη του ΣτΠ είναι η υποστελέχωση και η έλλειψη υποδομών, με ποικίλες συνέπειες, που εκτείνονται από την υποβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας, τη μη πλήρωση των ελάχιστων προδιαγραφών ασφαλείας περιθαλψής, όπου αυτές προβλέπονται, όπως π.χ. για την ασφαλή χορήγηση αναισθησίας, την πλημμελή τήρηση κανόνων καθαριότητας, απολύμανσης και αντισηψίας, έως την αναστολή λειτουργίας ολόκληρων τμημάτων νοσοκομείων.

Μονάδες μεταμοσχεύσεων

Ιδιαίτερος κρίσιμος είναι οι δυσλειτουργίες των υπηρεσιών υγείας στον τομέα των μεταμοσχεύσεων, λόγω του περιορισμένου αριθμού των διαθέσιμων μοσχευμάτων και της σοβαρότητας της κατάστασης της υγείας των προς μεταμόσχευση ασθενών. Η διενέργεια μεταμοσχεύσεων επιτρέπεται μόνο σε μονάδες μεταμοσχεύσεων, οι οποίες λαμβάνουν άδεια από τον εκάστοτε Υπουργό Υγείας, έπειτα από ορισμένη διαδικασία (πρόταση του Εθνικού Οργανισμού Μεταμοσχεύσεων και γνώμη του Κεντρικού Συμβουλίου Υγείας) και εφόσον πληρούν τους προβλεπόμενους στο νομικό πλαίσιο όρους. Με τη χορήγηση προσωρινής ή οριστικής άδειας λειτουργίας, οι μονάδες μεταμοσχεύσεων αναλαμβάνουν συγκεκριμένες δεσμεύσεις. Μεταξύ άλλων, μια αδειοδοτημένη μονάδα μεταμοσχεύσεων οφείλει να διαθέτει σε συνεχή ετοιμότητα ομάδα λήψης οργάνων και κατ' επέκταση ομάδα διενέργειας μεταμοσχεύσεων. Και αυτό, προκειμένου να είναι δυνατή η αδιάλειπτη αξιολόγηση και αξιοποίηση των διαθέσιμων μοσχευμάτων, πρωτίστως σε τοπικό-εθνικό επίπεδο, προς όφελος των υποψήφιων ληπτών, οι οποίοι, έχοντας εξαντλήσει κάθε προηγούμενη θεραπευτική μέθοδο, αναμένουν την ανεύρεση και τη λήψη του κατάλληλου μοσχεύματος. Η υλοποίηση αυτής της υποχρέωσης δεν είναι συγκυριακή ούτε αμβλύνεται ανάλογα με τη χρονική περίοδο ή την επάρκεια των ανθρώπινων πό-

ρων των μονάδων, η δε αθέτησή της συνεπάγεται την απώλεια μοσχευμάτων για την Ελλάδα και τους υποψήφιους λήπτες.

Κρίσιμη ως εκ τούτου είναι η άσκηση εποπτείας επί των μονάδων μεταμοσχεύσεων, ώστε να διαπιστώνονται οι δυσλειτουργίες και να λαμβάνονται μέτρα για την αποκατάστασή τους.

Προς αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων των φορέων που εμπλέκονται στο πεδίο των μεταμοσχεύσεων συμπαγών οργάνων, ο ΣτΠ εισηγήθηκε, στο πλαίσιο της διερεύνησης αναφοράς (υπόθεση 16902/2009), σειρά προτάσεων προς τον Υπουργό ΥΚΑ. Ειδικότερα, σε πόρισμά του⁵ πρότεινε, μεταξύ άλλων, να προβλεφθεί ρητά η αρμοδιότητα του Εθνικού Οργανισμού Μεταμοσχεύσεων να εποπτεύει τη λειτουργία των μονάδων μεταμοσχεύσεων, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στον νόμο, και να παρεμβαίνει για τη διερεύνηση δυσλειτουργιών. Εν γένει ζητήθηκε να συγκεκριμενοποιηθεί και να ενεργοποιηθεί πλήρως ο συντονιστικός και υποβοηθητικός προς τον Υπουργό ΥΚΑ ρόλος του οργανισμού, αφενός με την αυστηρή τήρηση των ήδη προβλεπόμενων υποχρεώσεων, όπως τη σύνταξη ετήσιας έκθεσης αξιολόγησης, και αφετέρου με την πρόβλεψη συγκεκριμένων υποχρεώσεων, όπως της άμεσης έγγραφης ενημέ-

⁵ http://www.synigoros.gr/pdf/01/8688_1_ONASIO_PORISMA.pdf

ρωσης του ΥΓΚΑ για δυσλειτουργίες σε μονάδες μεταμοσχεύσεων.

Οργανωτικά προβλήματα υπηρεσιών του ΕΚΑΒ

Κάθε στάδιο παροχής ιατροφαρμακευτικής φροντίδας, πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας ή τριτοβάθμιας, εμπεριέχει μια διοικητική διαδικασία που είναι απαραίτητη για την ορθή λειτουργία των υπηρεσιών υγείας. Ενδεικτική για την ορθότητα της λειτουργίας τους είναι η συστηματική απεικόνιση της διαδικασίας παροχής ιατρονοσηλευτικής φροντίδας, με την καταγραφή των πληροφοριών στον ιατρικό φάκελο του ασθενούς. Η υποχρέωση να τηρείται ιατρικό αρχείο από τους δημόσιους φορείς παροχής υπηρεσιών υγείας και το δικαίωμα πρόσβασης σε αυτό απορρέουν όχι μόνον από τον Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας, αλλά και από τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και το ισχύον τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα νομικό πλαίσιο για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

■ Από τη διερεύνηση αναφορών που υποβλήθηκαν στον ΣτΠ με αντικείμενο την πρόσβαση σε αρχείο που τηρείται από το ΕΚΑΒ, προέκυψαν ιδιαίτερες σχετικές με την τήρηση του αρχείου από τον εν λόγω φορέα. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις προβλεπόμενες διαδικασίες, γίνεται καταγραφή των συνομιλιών που πραγματοποιούνται από το συντονιστικό κέντρο του ΕΚΑΒ, το οποίο διαχειρίζεται τις κλήσεις και συντονίζει την

κίνηση των ασθενοφόρων της περιοχής ευθύνης του. Ωστόσο, η απομαγνητοφώνηση των κλήσεων αυτών είναι δυνατόν να καταστεί ιδιαίτερα δυσχερής για τεχνικούς λόγους. Κατά τη διερεύνηση αναφοράς προέκυψε ότι η αναπαραγωγή κλήσεων του συντονιστικού κέντρου του ΕΚΑΒ δεν ήταν εφικτή λόγω βλάβης του καταγραφικού μηχανήματος, η οποία δεν κατέστη δυνατόν να αποκατασταθεί από την προμηθεύτρια εταιρεία, επειδή το συγκεκριμένο μοντέλο είχε καταργηθεί. Ως εκ τούτου, αν και η υπηρεσία κατείχε το υλικό καταγραφής των συνομιλιών που έλαβαν χώρα κατά τον κρίσιμο χρόνο, δεν είχε τη δυνατότητα εντοπισμού, διαχωρισμού και αναπαραγωγής των αιτούμενων συνομιλιών, ώστε να μεταφερθούν σε άλλο ψηφιακό ή αναλογικό μέσον (cd, usb κ.λπ.) ή να απομαγνητοφωνηθούν από την αρμόδια επιτροπή απομαγνητοφώνησης (υπόθεση 6308/2009).

■ Επίσης, κατά τη διακομιδή των περιστατικών από τα ασθενοφόρα και τις κινητές ιατρικές μονάδες του ΕΚΑΒ, το πλήρωμα και ο επιβαίνων γιατρός συμπληρώνουν συγκεκριμένα έντυπα – είτε ατομικό δελτίο διακομιδής με ασθενοφόρο είτε δελτίο μεταφοράς ασθενούς με κινητή μονάδα. Τα έντυπα αυτά αφορούν κάθε ασθενή ατομικά και δεν συμπίπτουν με το ημερήσιο δελτίο κίνησης του ασθενοφόρου ή της κινητής μονάδας, στο οποίο καταγράφεται η συνολική κίνηση του οχήματος κατά τη διάρκεια της βάρδιας. Για την τήρη-

ση του αρχείου των εγγράφων που αφορούν τη διακομιδή των περιστατικών με ασθενοφόρα, την ημερήσια κίνηση των οχημάτων, τη διαχείριση των περιστατικών από την κεντρική υπηρεσία, καθώς και κάθε άλλου εγγράφου που αφορά τις δραστηριότητες της, αρμόδια είναι κατ' αρχήν η νοσηλευτική υπηρεσία, η δε χορήγηση αντιγράφων των εντύπων που συμπληρώνονται από τους γιατρούς του ΕΚΑΒ πραγματοποιείται από την ιατρική υπηρεσία, η οποία τηρεί και το σχετικό αρχείο. Λόγω των παραπάνω, είναι δυνατόν να προκληθεί σύγχυση στον ενδιαφερόμενο αναφορικά με τον χαρακτηρισμό του αιτούμενου αντιγράφου και την αρμόδια για τη χορήγησή του υπηρεσία, της οποίας γίνεται κακώς επίκληση για να δικαιολογηθεί υπέρμετρη καθυστέρηση στην ικανοποίηση των σχετικών αιτημάτων. Τέλος, στο πλαίσιο διερεύνησης αναφοράς διαπιστώθηκε απώλεια του εγγράφου που είχε ζητηθεί. Καθώς δεν υπήρξε επαρκής έγγραφη αιτιολογία για το συμβάν, ο ΣτΠ ζήτησε τη διενέργεια διοικητικής έρευνας για τις συνθήκες της απώλειας αυτής, τα πορίσματα της οποίας αναμένονται. Με αφορμή τις διαπιστώσεις του, ο ΣτΠ προτίθεται να θέσει υπόψη της αρμόδιας διεύθυνσης του ΥΓΚΑ συγκεκριμένες οργανωτικές προτάσεις που θα βοηθήσουν στην καλύτερη οργάνωση των υπηρεσιών του ΕΚΑΒ και εντέλει στην απρόσκοπτη πρόσβαση των ενδιαφερομένων στα τηρούμενα αρχεία (υπόθεση 123016/2010).

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

Ο ΣτΠ έχει επισημάνει κατ' επανάληψη τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επαγγελματίες υγείας λόγω της αναγκαιότητας να τηρούνται πολλές διοικητικές διαδικασίες για την απόκτηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος, για την έναρξη ειδικότητας ή για την τοποθέτηση σε θέσεις των φορέων υγείας (νοσοκομεία, ασφαλιστικά ταμεία κ.α.). Ειδικότερα, έχουν εντοπιστεί προβλήματα κατά την εξέλιξη των διαδικασιών αυτών με αρνητικές επιπτώσεις για τους επαγγελματίες υγείας, τα οποία, δυστυχώς, έχουν δυσμενείς συνέπειες και στους αποδέκτες των υπηρεσιών υγείας. Τα προβλήματα αυτά οφείλονται είτε στην ποιότητα του θεσμικού πλαισίου είτε στον τρόπο εφαρμογής του από τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες.

■ Ενδεικτικά αναφέρεται η καθυστέρηση ολοκλήρωσης της διαδικασίας κρίσεων και αξιολογήσεων των γιατρών του ΕΣΥ, με συνέπεια να μένουν για μεγάλο χρονικό διάστημα κενές θέσεις. Η καθυστέρηση οφείλεται κυρίως στον κατακερματισμό της νομοθεσίας που διέπει τη συγκρότηση και τη σύνθεση των αρμόδιων συμβουλίων και στις αλληπάλληλες τροποποιήσεις στη διαδικασία λήψης αποφάσεων (υποθέσεις 2030/2009, 9375/2009).

■ Ιδιαίτερως απασχόλησε τον ΣτΠ η πρόβλεψη ορίων ηλικίας ως απαραίτητης προϋπόθεσης για την υποβολή υποψηφιότητας σε προκηρύξεις θέ-

σεων ιατρών του κλάδου ΕΣΥ. Συγκεκριμένα, οι γραμματείες των συμβουλίων προσλήψεων και αξιολογήσεων δεν διαβιβάζουν τους φακέλους στους εισηγητές για την εκπόνηση της σχετικής εισήγησης και τα συμβούλια δεν εξετάζουν τους φακέλους, όταν οι υποψήφιοι έχουν υπερβεί το 45ο έτος της ηλικίας τους κατά τον χρόνο λήξης της προθεσμίας για την υποβολή των δικαιολογητικών. Ωστόσο, η πρόβλεψη ορίων ηλικίας προσκρούει στο άρθρο 26 του Ν. 3304/2005, με τον οποίο ενσωματώθηκαν στην ελληνική νομοθεσία οι Οδηγίες 2000/43/ΕΚ και 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου της Ευρώπης για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα. Σχετικά, ο ΣτΠ έχει απευθυνθεί στην ηγεσία του ΥΓΚΑ ζητώντας την αναμόρφωση του σχετικού νομικού πλαισίου, σύμφωνα και με τις επιταγές της ίσης μεταχείρισης στην απασχόληση και την εργασία (υποθέσεις 5817/2009, 8516/2009, 18892/2009, 124018/2010, 124748/2010, 126398/2010, 128555/2010).

■ Στο παρελθόν ο ΣτΠ είχε ασχοληθεί με αναφορές γιατρών που διαμαρτύρονταν για τις αλλαγές που επέφερε η εφαρμογή της ΥΑ Υ10δ/οικ.43440/2006, όπως τροποποιήθηκε με την ΥΑ Υ10δ/οικ. 38059/2007, στη διαδικασία τοποθέτησής τους σε νοσηλευτικά ιδρύματα για ειδικευση. Οι γιατροί που προσέφυγαν στον ΣτΠ επιθυμούσαν να λάβουν ειδικότητα που περιλαμβάνει τρία στάδια, όπως

είναι η ειδικότητα της ψυχιατρικής και της παιδοψυχιατρικής. Στην *Ετήσια έκθεση 2008* (σ. 65) είχε αναφερθεί η πρόταση που είχε γίνει προς το ΥΓΚΑ να συμπληρωθεί η νεότερη τροποποιητική υπουργική απόφαση με μεταβατική διάταξη που προβλέπει τη διάκριση μεταξύ παλαιών και νέων γιατρών εγγεγραμμένων στις λίστες αναμονής για ειδικότητα με περισσότερα από δύο στάδια ειδικεύσεως. Ήδη, με την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας ακυρώθηκε η εν λόγω υπουργική απόφαση. Ωστόσο, προκλήθηκε νέα σύγχυση, καθώς η Γενική Διεύθυνση Υγείας του ΥΓΚΑ εξέδωσε εγκύκλιο, για να ανασυνταχθεί η σειρά προτεραιότητας των αιτήσεων που είχαν υποβληθεί στις αρμόδιες νομαρχίες από την ημερομηνία έκδοσης (28.3.2007) της υπουργικής απόφασης που ακυρώθηκε. Κατόπιν τούτου, με τον Ν. 3868/2010 εισήχθη μεταβατική ρύθμιση (άρθρο 25, παράγρ. 8) για τη διευθέτηση του ζητήματος της ανασύνταξης της σειράς προτεραιότητας. Για τον λόγο αυτόν εκδόθηκε σχετική εγκύκλιος. Ωστόσο, ο ΣτΠ έχει ήδη δεχθεί αναφορές για την προβληματική εφαρμογή των διατάξεων του νόμου αυτού, και ειδικότερα της παραπάνω μεταβατικής διάταξης, εκ μέρους του ΥΓΚΑ, καθώς και των αρμόδιων υπηρεσιών των νομαρχιών, με αποτέλεσμα η τοποθέτηση γιατρών σε νοσοκομεία προκειμένου να αποκτήσουν ειδικότητα που περιλαμβάνει περισσότερα από δύο στάδια να μη διεξάγεται ομαλά (υποθέσεις 130624/2010, 133611/2010, 134980/2010).

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ

Στο πλαίσιο της κοινωνικής αλληλεγγύης, αποτελεί αδήριτη ανάγκη, αλλά και στοιχειώδη υποχρέωση της πολιτείας, η διαμόρφωση και η εφαρμογή πολιτικών και προγραμμάτων, που θα στηρίζουν κοινωνικές ομάδες, οι οποίες λόγω οικονομικοασφαλιστικής κατάστασης (χαμηλοσυνταξιούχοι) ή ειδικών συνθηκών (π.χ. άτομα με ειδικές ανάγκες, πολύτεκνοι) βρίσκονται κάτω από τα όρια της φτώχειας και απειλούνται με κοινωνική περιθωριοποίηση.

Σκοπός των πολιτικών και των προγραμμάτων αυτών είναι η δημιουργία συνθηκών για την πλήρη και ισότιμη ένταξη τους στην οικονομική και κοινωνική ζωή. Πέρα από τη λήψη μέτρων στήριξης, όπως της θεσμοθέτησης ειδικής διαδικασίας πρόσληψης π.χ. για πολύτεκνους, βασικό μέσο άσκησης κοινωνικής πολιτικής αποτελεί η χορήγηση χρηματικών παροχών.

Χαρακτηριστική περίπτωση τέτοιων παροχών αποτελούν το επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης συνταξιούχων (ΕΚΑΣ) και το επίδομα απόλυτης αναπηρίας. Τα εν λόγω αντιπροσωπευτικά κοινωνικοασφαλιστικά μέτρα αποσκοπούν στην ανακούφιση των προβλημάτων ιδιαίτερα ευάλωτων ομάδων πληθυσμού και κινούνται στον πυρήνα της έννοιας της κοινωνικής αλληλεγγύης. Στη συνέχεια, θα παρατεθούν ενδεικτικά κάποια προ-

βλήματα που παρουσιάζονται κατά την υλοποίηση του προγράμματος χορήγησής τους και δυσχεραίνουν την εκπλήρωση του σκοπού για τον οποίο θεσμοθετήθηκαν.

ΕΚΑΣ

Το ΕΚΑΣ χορηγείται, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 24 του Ν. 2556/1997, σε όλους τους χαμηλοσυνταξιούχους γήρατος, αναπηρίας και θανάτου των οργανισμών κύριας ασφάλισης και του Ναυτικού Απομαχικού Ταμείου, πλην του ΟΓΑ, των οποίων το ετήσιο εισόδημα δεν ξεπερνάει ορισμένα όρια (εισοδηματικά κριτήρια). Η χορήγηση του ΕΚΑΣ στους συνταξιούχους του δημοσίου θεσμοθετήθηκε με πράξη νομοθετικού περιεχομένου, η οποία κυρώθηκε με τον Ν. 2453/1997.

Τα ποσά που αναφέρονται στα εισοδηματικά κριτήρια αναπροσαρμόζονται, με κοινή υπουργική απόφαση (ΚΥΑ), σε ετήσια βάση, λαμβάνοντας υπόψη την αύξηση του εισοδήματος από συντάξεις, με εισόδημα αναφοράς εκείνο που αντιστοιχεί σε συνταξιούχο πλήρους κατώτατου ορίου κύριας σύνταξης γήρατος του ΙΚΑ χωρίς τις προσαυξήσεις. Με την ίδια ΚΥΑ είναι δυνατόν να αναπροσαρμόζονται και τα ποσά του ΕΚΑΣ. Εντούτοις, και ενώ η αναπροσαρμογή των εισοδηματικών κριτηρίων διενεργείται κανονικά, τα χορηγούμενα ποσά του ΕΚΑΣ παραμένουν αμετάβλητα από το 2008, όταν αυξήθηκαν για τελευταία φορά. Έτσι, τόσο η σχετική ΚΥΑ, που αφορά

το ΕΚΑΣ του 2009, όσο και η μεταγενέστερη, που αφορά του 2010, «πάγωσαν»⁶ τα χορηγούμενα ποσά και στα τέσσερα κλιμάκια που προβλέπονται με εισοδηματικά κριτήρια, στο ύψος του 2008 και συγκεκριμένα στα ποσά των 230, 172, 50, 115 και 57,5 ευρώ. Η καθήλωση του ποσού του ΕΚΑΣ στα επίπεδα του 2008, σε συνδυασμό με τη μη καταβολή, μετά την ισχύ των Ν. 3845/2010 και 3847/2010, ενός επιπλέον επιδόματος ως δώρου Χριστουγέννων και μισού επιδόματος ως δώρου Πάσχα και επιδόματος αδείας πλήττουν ιδιαίτερα και δυσανάλογα ως προς άλλες εισοδηματικές ομάδες τη συγκεκριμένη κατηγορία μικροσυνταξιούχων.

Πρόβλημα αποτελεί, επίσης, η παρατηρούμενη καθυστέρηση, ιδίως τα τελευταία χρόνια, στην έκδοση της προναφερόμενης ΚΥΑ. Επισημαίνεται ότι για το 2009, η σχετική ΚΥΑ εκδόθηκε (και το επίδομα χορηγήθηκε) τον Μάρτιο του 2010, ενώ για το 2010 η ΚΥΑ εκδόθηκε τον Οκτώβριο του 2010 και το ΕΚΑΣ χορηγήθηκε από τις 22.11 έως την 1.12.2010 με τη σύνταξη του Δεκεμβρίου 2010. Έτσι, καθυστερεί η καταβολή του επιδόματος στους νέους δικαιούχους, με συνέπεια, αν και το λαμβάνουν αναδρομικά από την αρχή του έτους, να στε-

⁶ Παρά το γεγονός ότι και οι δύο αυτές ΚΥΑ έχουν ως τίτλο «Αναπροσαρμογή ποσών και εισοδηματικών κριτηρίων [...]», στην πράξη η αναπροσαρμογή αφορούσε μόνο τα εισοδηματικά κριτήρια, όχι όμως και τα ποσά.

ρούνται για ικανό χρονικό διάστημα ενός βασικού βιοτικού πόρου. Επίσης, η μη έγκαιρη έκδοση της αναγκαίας για τη χορήγηση του επιδόματος ΚΥΑ έχει ως επακόλουθο κυρίως οι νέοι δικαιούχοι να μην μπορούν να επωφεληθούν από την προβλεπόμενη για τους δικαιούχους του ΕΚΑΣ μειωμένη συμμετοχή στη φαρμακευτική περίθαλψη και να εξακολουθούν να καταβάλλουν μεγαλύτερη από αυτή που υποχρεούνται.

Τέλος, η διαφοροποίηση ως προς τη δυνατότητα αναδρομικής καταβολής του επιδόματος, που κυμαίνεται

από δύο έως πέντε χρόνια, ανάλογα με τη νομοθεσία που διέπει τον κάθε φορέα, αναδεικνύει την ανάγκη ομοιόμορφης αντιμετώπισης του ζητήματος από όλους του φορείς. Ειδικότερα, απαιτείται να αναληφθεί σχετική νομοθετική πρωτοβουλία με γνώμονα τον τρόπο με τον οποίο έχει διευθετηθεί το ζήτημα από τον μεγαλύτερο ασφαλιστικό φορέα της χώρας, το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ. Με την εγκύκλιο 55/2002, το ταμείο αυτό έχει δεχθεί ότι κάθε απαίτηση για χορήγηση του ΕΚΑΣ παραγράφεται μετά την παρέλευση πενταετίας.

ΕΠΙΔΟΜΑ ΑΠΟΛΥΤΟΥ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ ΣΕ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΥΣ ΓΗΡΑΤΟΣ

Στο πλαίσιο διερεύνησης υπόθεσης, διαπιστώθηκε ότι το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τη χορήγηση του επιδόματος απολύτου αναπηρίας προβλέπει τη χορήγησή του μόνο σε συνταξιούχους αναπηρίας και θανάτου, αποκλείοντας, χωρίς συγκεκριμένη αιτιολογία, τους συνταξιούχους γήρατος (με εξαίρεση τους τυφλούς), ακόμη και εάν αυτοί πληρούν τις προϋποθέσεις της «απόλυτης αναπηρίας». Επομένως, κριτήριο για τη χορήγηση του επιδόματος απολύτου αναπηρίας δεν αποτελεί η κατάσταση της απόλυτης αναπηρίας, αλλά η αιτία συνταξιοδότησης. Ωστόσο, το κριτήριο αυτό δεν συνάδει με τον σκοπό του νομοθέτη, που είναι η ανακούφιση όλων ανεξαιρέτως των συνταξιούχων που πάσχουν από σοβαρή ασθένεια και εξαιτίας αυτής βρίσκονται σε κατάσταση που απαιτεί συνεχή επίβλεψη, περιποίηση και συμπαράσταση από άλλο πρόσωπο (απόλυτη αναπηρία) και η πρόβλεψή του συνεπάγεται τη διακριτική μεταχείριση συνταξιούχων που αντιμετωπίζουν ίδιες βαρύτητες προβλήματα υγείας. Σε συνέχεια των παραπάνω, ο ΣτΠ εισήχθηκε την τροποποίηση της διάταξης του άρθρου 42, παράγρ. 3 του Ν. 1140/1981⁷, έτσι ώστε με βάση και

⁷ Συγκεκριμένα προτάθηκε (βλ. *Ετήσια έκθεση 2008*, σ. 137) η τροποποίηση του εν λόγω άρθρου ως εξής: «Το ποσό της καταβαλλόμενης σύνταξης στους συνταξιούχους ασφαλιστικών φορέων αρμοδιότητας Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, προσαυξάνεται

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία (έγγραφα του ΣτΠ, απαντήσεις της διοίκησης, ειδικές εκθέσεις κ.ά.) μπορείτε να βρείτε:

Στον ιστότοπο του ΣτΠ
www.synigoros.gr
 [Επιλέξτε: Εκθέσεις – Πορίσματα, Κύκλος Κοινωνικής Προστασίας]

Στην ιστοσελίδα για την υγεία και την κοινωνική αλληλεγγύη
<http://www.synigoros.gr/υγεία>

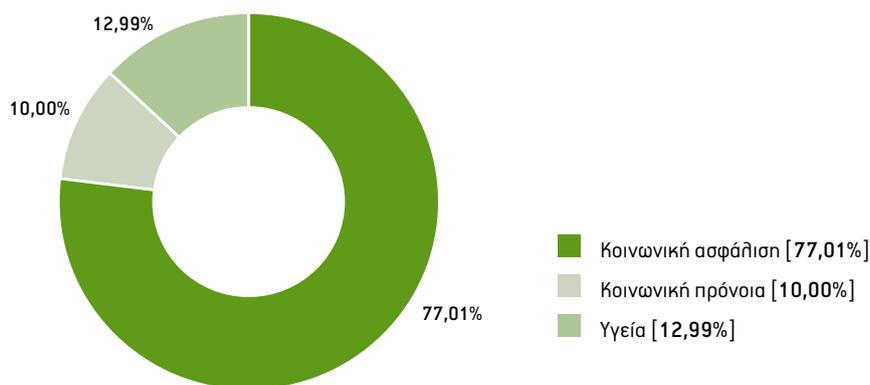
τη συνταγματική επιταγή περί ισότητας των Ελλήνων ενώπιον του νόμου (άρθρο 4 του Συντάγματος) να επεκταθεί η χορήγηση του επιδόματος σε όλους τους συνταξιούχους, ανεξάρτητα από την αιτία συνταξιοδότησης, οι οποίοι, αντιμετωπίζοντας σοβαρότατα προβλήματα υγείας, σύμφωνα με γνωμάτευση των αρμόδιων υγειονομικών επιτροπών, έχουν τις ίδιες ανάγκες συμπαράστασης. Στο

κατά ποσοστό 50% εφόσον ο συνταξιούχος, σύμφωνα με απόφαση της αρμόδιας υγειονομικής επιτροπής, βρίσκεται διαρκώς σε κατάσταση που απαιτεί συνεχή επίβλεψη, περιποίηση και συμπαράσταση ετέρου προσώπου (απόλυτος αναπηρία)».

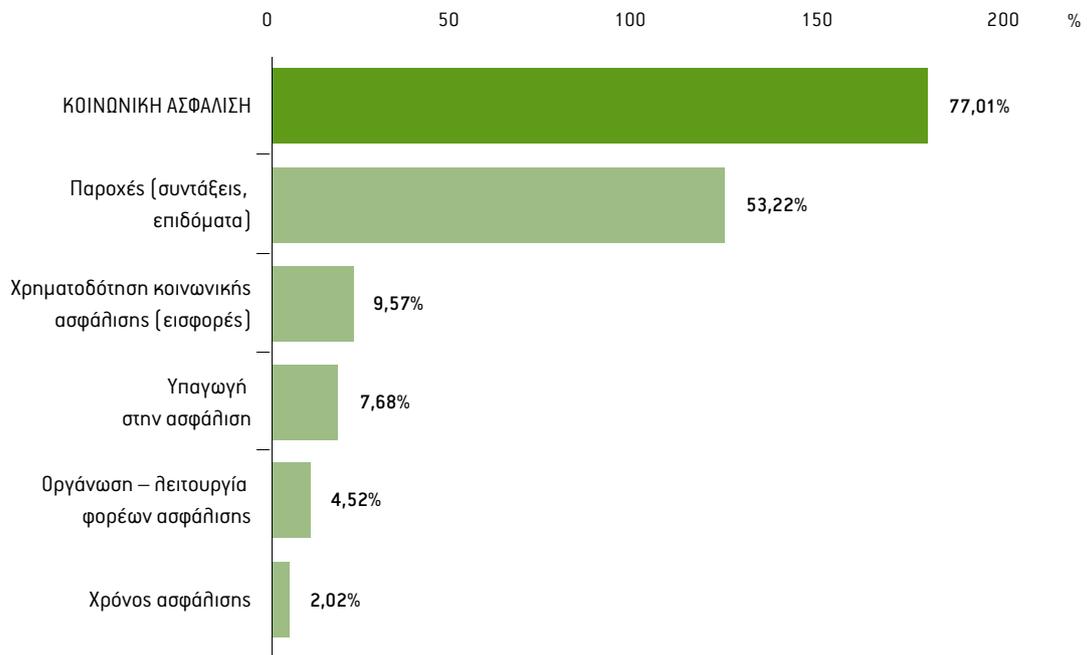
σχετικό πόρισμα της Αρχής απάντησε η Διεύθυνση Αναλογιστικών Μελετών της ΓΓΚΑ ότι «η ετήσια οικονομική επιβάρυνση μόνο για το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, χωρίς να συμπεριλαμβάνεται η επιβάρυνση άλλων φορέων, εκτιμάται ότι θα ανέλθει σε 70,4 εκ. ευρώ». Με την απάντηση αυτή το κέντρο βάρους μετατίθεται στο δημοσιονομικό σκέλος και παραβλέπονται οι άλλες παράμετροι του ζητήματος που πρέπει επίσης να συνεκτιμηθούν. Η αντιμετώπιση του ζητήματος της χορήγησης επιδόματος απολύτου αναπηρίας και στις υπόλοιπες κατηγορίες συνταξιούχων, πέρα από υποχρέωση μιας ευνομούμενης πολιτείας, καθίσταται

ακόμη πιο επιβεβλημένη στη δύσκολη οικονομική συγκυρία ως έκφραση αλληλεγγύης προς εκείνους που πλήττονται βαρύτερα, όπως είναι τα άτομα με βαριές αναπηρίες, τα οποία στερούνται ουσιαστικής δυνατότητας αντίδρασης. Από αυτή την άποψη εμπνέει αισιοδοξία η πρόταση που υπέβαλε η Γενική Διεύθυνση Ασφαλιστικών Υπηρεσιών της διοίκησης του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ προς τη ΓΓΚΑ για την επέκταση του επιδόματος απόλυτης αναπηρίας στους συνταξιούχους λόγω γήρατος, η οποία, τουλάχιστον επί του παρόντος, δεν έχει υλοποιηθεί με νομοθετική τροποποίηση (υπόθεση 6718/2007).

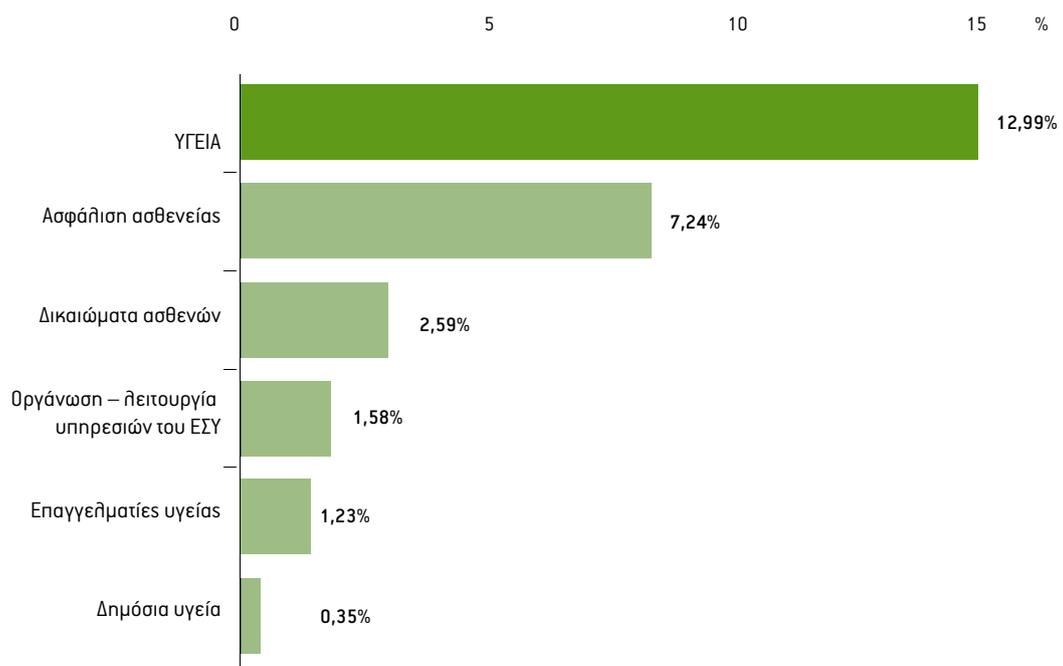
ΓΡΑΦΗΜΑ 9 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΓΡΑΦΗΜΑ 10 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ

ΓΡΑΦΗΜΑ 11 ΥΓΕΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

77	ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΣΕ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ: ΟΙ ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΕ ΚΛΙΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑΣ
78	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (ΒΙΩΣΙΜΗ;) ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: ΤΟ ΜΕΤΕΩΡΟ ΒΗΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ
79	Η ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΥ ΠΕΡΑΣΕ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ
81	ΠΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ
81	ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΕ ΕΝΑ ΥΓΙΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ
85	ΕΡΓΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ
87	ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ: Η ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ
91	Η «ΜΙΚΡΟΣΚΟΠΙΚΗ» ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ: ΟΨΕΙΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΠΑΘΟΓΕΝΕΙΑΣ
94	Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣτΠ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΤΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

Ποιότητα ζωής

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΜΠΑΛΜΑ
Βοηθός Συνήγορος

ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΣΕ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ: ΟΙ ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΕ ΚΛΙΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑΣ

Το 2010 παρουσιάστηκε στην Ελλάδα η μεγαλύτερη δημοσιονομική κρίση στη μεταπολεμική περίοδο. Οι δύο βασικές συνιστώσες της κρίσης αυτής, το υψηλό ποσοστό του ελλείμματος και του δημόσιου χρέους επί του ΑΕΠ οδήγησαν στην ανάγκη μείωσης των δημόσιων δαπανών και αύξησης των έμμεσων (κυρίως) φόρων, μέτρα που έφεραν την ελληνική οικονομία σε συνθήκες πρωτοφανούς ύφεσης.

Η δημοσιονομική κρίση και η υφιστάμενη τροχιά της ελληνικής οικονομίας έχουν προφανείς επιπτώσεις σε όλο το φάσμα των υποθέσεων που διερευνά ο Κύκλος Ποιότητας Ζωής.

Έτσι, οι διαχρονικές διαπιστώσεις του Συνηγόρου του Πολίτη (ΣτΠ) για πάγιες αδυναμίες της διοίκησης, κυρίως αυτές που αφορούν την υποστελέχωση των υπηρεσιών και την ανεπάρκεια

πόρων, καθίστανται στην παρούσα συγκυρία περισσότερο επίκαιρες από ποτέ.

Οι κυριότερες εκφάνσεις των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στο πεδίο της προστασίας του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής αφορούν:

- την ανεπάρκεια κονδυλίων για την αποζημίωση λόγω απαλλοτρίωσης ή μακροχρόνιας δέσμευσης ιδιοκτησιών με σκοπό τη δημιουργία ή την αύξηση των κοινωφελών/κοινοχρήστων χώρων, την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και τη δημιουργία έργων υποδομής·
- τη μείωση των δημόσιων δαπανών για την προστασία του περιβάλλοντος και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών (κατεδαφίσεις αυθαιρέτων, δημιουργία έργων περιβαλλοντικής υποδομής κ.ά.)·
- τη μείωση ιδιωτικών δαπανών, κυρίως από βιομηχανίες και επιχειρήσεις, για την εισαγωγή και τη χρήση τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον και τη συνεπή τήρηση των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων·

λογιών φιλικών προς το περιβάλλον και τη συνεπή τήρηση των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων·

- την έλλειψη οικονομικών πόρων για την αντιμετώπιση χρόνιων αναγκών στη στελέχωση των δημόσιων υπηρεσιών (πολεοδομίες, εφορείες αρχαιοτήτων κ.ά.) και στην παροχή υλικοτεχνικής υποδομής, προκειμένου να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στα ελεγκτικά και κυρωτικά τους καθήκοντα.

Παράλληλα, τη χρονιά αυτή προωθήθηκαν πολλές θεσμικές ρυθμίσεις, με σημαντικότερη αυτή της διοικητικής μεταρρύθμισης, που αναδιατάσσει τα επίπεδα της τοπικής (πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας) και της αποκεντρωμένης διοίκησης διευρύνοντας σημαντικά τις αρμοδιότητες της πρώτης, ιδίως στον τομέα του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής.

Με δεδομένες τις παραπάνω διαπιστώσεις και σε περιβάλλον οικονο-

μικής αβεβαιότητας, η δυνατότητα δημιουργίας συνθηκών και προϋποθέσεων για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος, σε

μια χώρα που μέχρι σήμερα είχε επιδείξει φτωχές περιβαλλοντικές επιδόσεις, υψηλό αριθμό περιβαλλοντικών παραβάσεων και από τις χαμη-

λότερες στην ΕΕ κατά κεφαλήν δαπάνες για την προστασία του περιβάλλοντος, προβάλλεται δυσοίων.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (ΒΙΩΣΙΜΗ;) ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: ΤΟ ΜΕΤΕΩΡΟ ΒΗΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Το 2010 προωθήθηκε εμφατικά στον δημόσιο λόγο η ανάγκη για εγκαθίδρυση ενός νέου αναπτυξιακού μοντέλου με επίκεντρο την «πράσινη ανάπτυξη», σε αντίθεση με το πεπερασμένο, κατά την άποψη αυτή, σύστημα της και οικοδομής στο οποίο στηρίχθηκε μεταπολεμικά η οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Δεν πρέπει ωστόσο να λησμονείται ότι το σύστημα αυτό κληροδότησε με αρνητικά χαρακτηριστικά στο φυσικό και στο δομημένο περιβάλλον, αλλά συνδέθηκε και με διαδικασίες που συνέβαλαν θετικά αφενός στην κοινωνική ενσωμάτωση και συνοχή, μέσα από τη δημιουργία έργων προσόδων και υπεραξιών που διανεμήθηκαν σε ευρύτερα κοινωνικά στρώματα, και αφετέρου στη στήριξη της ελληνικής οικονομίας σε κρίσιμες περιόδους.

Υπό το πρίσμα αυτό, η διερεύνηση των υποθέσεων αλλά και η προσεκτική ανάγνωση δύο βασικών νομοθετημάτων με ευθεία αναφορά τόσο στο επιχειρούμενο νέο πρότυπο της πράσινης ανάπτυξης όσο και στο κλασικό αναπτυξιακό μοντέλο, όπως είναι οι νέοι νόμοι για την επιτάχυνση της ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) και για τη ρύθμιση των ημιυπαίθριων χώρων, αναδει-

κνύουν δυσλειτουργίες στην εφαρμογή των νόμων, αλλά και γενικότερα προβλήματα νομιμότητας.

Συγκεκριμένα, ο ΣτΠ δέχθηκε το 2010 σημαντικό αριθμό καταγγελιών που αφορούν την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών (Φ/Β) σταθμών, από τη διερεύνηση των οποίων προκύπτει αδυναμία της διοίκησης να προβεί έγκαιρα στις απαραίτητες εγκρίσεις στο πλαίσιο της αδειοδοτικής διαδικασίας. Ενδεικτικές υποθέσεις που διερευνήθηκαν είναι:

■ Εγκατάσταση Φ/Β σε εκτός σχεδίου περιοχές στη θήρα, για την οποία το Πολεοδομικό Γραφείο θήρας είχε καθυστερήσει να χορηγήσει την «έγκριση εργασιών δόμησης μικρής κλίμακας». Μετά την επέμβαση του ΣτΠ το ζήτημα επιλύθηκε. Συγκεκριμένα, η Αρχή με έγγραφό της προς το Πολεοδομικό Γραφείο θήρας, το οποίο κοινοποίησε στο Γραφείο Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και στον Νομάρχη Κυκλάδων, επισήμανε ότι οι αρμόδιες υπηρεσίες που εμπλέκονται σε διαδικασίες αδειοδότησης έργων ΑΠΕ πρέπει να γνωρίζουν ότι η επιτάχυνση ανάπτυξης των ΑΠΕ αποτελεί εθνικό στόχο και

άρα οφείλουν να λειτουργούν προς την κατεύθυνση της επίσπευσης των διαδικασιών αυτών και όχι να καθυστερούν αδικαιολόγητα στην εξέταση των αιτημάτων των υποψήφιων επενδυτών ΑΠΕ (υπόθεση 126395/2010).

■ Εγκατάσταση Φ/Β στην Κρήτη. Η αρχαιολογική υπηρεσία αρνήθηκε να χορηγήσει σε επενδυτή του οποίου η αίτηση απορρίφθηκε τα στοιχεία των θετικών γνωμοδοτήσεών της. Αυτό τελικά επιτεύχθηκε μετά την παρέμβαση του ΣτΠ (υπόθεση 21311/2009).

Ός προς το θέμα των ημιυπαίθριων χώρων, μετά την αναστολή εφαρμογής του προηγούμενου νόμου, το Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ), επανήλθε στο ζήτημα της «ρύθμισης» αυτών των χώρων με τη δημοσίευση του Ν. 3843/2010. Με τον νόμο αυτόν επιχειρείται η αντιμετώπιση του «φαινομένου» της μετατροπής των ημιυπαίθριων, υπογείων και άλλων χώρων σε χώρους κύριας χρήσης και η αποκατάσταση της περιβαλλοντικής βλάβης που έχει επιφέρει η αντίστοιχη αύξηση της δόμησης στις περιοχές όπου βρίσκονται τα ακίνητα αυτά.

Κατά τη διάρκεια της υποβολής των σχετικών δηλώσεων, ο ΣτΠ δέχθηκε σχετικά μικρό αριθμό αναφορών, ανάλογο της μειωμένης προσέλευσης των ιδιοκτητών που σκόπευαν

να προχωρήσουν στη ρύθμιση τουλάχιστον μέχρι το τέλος του 2010. Από την εξέταση των υποθέσεων αυτών, τα προβλήματα που έχουν αναδειχθεί μέχρι στιγμής αφορούν τη

μη έγκαιρη έκδοση διευκρινιστικών εγκυκλίων, αλλά και την αδυναμία να αντιμετωπιστούν περιπτώσεις οι οποίες δεν είχαν προβλεφθεί στο νομοθετικό πλαίσιο.

Η ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΥ ΠΕΡΑΣΕ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

Η ευρύτητα και κατ' επέκταση η πολυπλοκότητα των προβλημάτων που καλείται να επιλύσει καθημερινά ο Κύκλος Ποιότητας Ζωής αντανακλάται και στο πλήθος των κατηγοριών και υποκατηγοριών στις οποίες ταξινομούνται οι αναφορές των πολιτών, οι οποίες εντάσσονται σε τρεις βασικές ενότητες: του οικιστικού, του φυσικού και του πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Η πιο εκτεταμένη θεματική κατηγορία είναι αυτή του οικιστικού περιβάλλοντος, η οποία, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνει τόσο τα ζητήματα του πολεοδομικού σχεδιασμού και της εφαρμογής του όσο και τα προβλήματα που σχετίζονται με τις αυθαίρετες κατασκευές και τις οικοδομικές άδειες.

Μέσω των αναφορών τους για τα θέματα αυτά, οι πολίτες ζητούν από την Αρχή να διαμεσοληθήσει προς τη διοίκηση για την ορθή εφαρμογή της νομοθεσίας και την επίσηυση των σχετικών διαδικασιών, καθώς και για τη συμμόρφωση της διοίκησης με ακυρωτικές δικαστικές αποφάσεις, ιδίως στους τομείς της έκδοσης οικοδομικών αδειών και της τήρησης της διαδικασίας σχετικά με τις αυθαίρετες κατασκευές (διενέργεια

αυτοψίας, έκδοση και επιβολή προστίμων, κατεδάφιση αυθαιρέτων). Τα αιτήματα των πολιτών αφορούν επίσης την επιτάχυνση της διαδικασίας σύνταξης των πράξεων εφαρμογής και γενικότερα θέματα έγκρισης και εφαρμογής των πολεοδομικών σχε-

δίων, ελέγχου των επιτρεπόμενων χρήσεων γης, αποσαφήνισης του καθεστώτος δόμησης σε οικισμούς και σε εκτός σχεδίου περιοχές.

Οι αυθαίρετες κατασκευές αποτελούν εκτεταμένο και διαχρονικό πρόβλημα για τον ΣτΠ.

Τα σημαντικότερα προβλήματα που διαπιστώθηκαν στη διαδικασία που αφορά τις αυθαίρετες κατασκευές είναι:

- καθυστέρηση των αρμόδιων πολεοδομικών υπηρεσιών να ανταποκριθούν στα αιτήματα των πολιτών ή του ΣτΠ για τη διενέργεια αυτοψιών·
- ανεπαρκής αιτιολόγηση εκθέσεων αυτοψίας, με αποτέλεσμα τη μετέπειτα ακύρωσή τους από τα δικαστήρια και την επανάληψη της διαδικασίας που αφορά τα αυθαίρετα (αυτοψία, σύνταξη έκθεσης κ.λπ.), με ό,τι αυτό συνεπάγεται στη χρήση διοικητικών και οικονομικών πόρων·
- καθυστέρηση στη σύγκληση της αρμόδιας επιτροπής για την εξέταση των ενστάσεων που αφορούν αυθαίρετες κατασκευές ή παράλειψη συγκρότησής της·
- πολλαπλές αναβολές, με αποτέλεσμα την υπέρβαση των προβλεπόμενων προθεσμιών στην εξέταση των ενστάσεων·
- καθυστέρηση στην άσκηση ποινικών διώξεων (βεβαίωση προστίμου) και αποστολής χρηματικού καταλόγου στα ταμεία·
- συνεχώς προβαλλόμενη αιτιολογία για έλλειψη πιστώσεων και αδυναμία να συγκροτηθούν συνεργεία κατεδάφισης.

Σημαντικό ποσοστό των αναφορών του Κύκλου καταλαμβάνουν οι υποθέσεις που σχετίζονται με τη διερεύνηση της νομιμότητας σχετικά με τη χωροθέτηση, την αδειοδότηση και τον έλεγχο των όρων λειτουργίας έργων υποδομής. Ενδεικτικές υπο-

θέσεις ως προς τα προβλήματα νομιμότητας σε έργα περιβαλλοντικής υποδομής που έχει διαπιστώσει ο ΣτΠ στην κατηγορία αυτή αναλύονται στην αντίστοιχη ενότητα. Τα προβλήματα διοικητικής δράσης στην κατηγορία του φυσικού περιβάλλοντος αφορούν κυρίως τις καθυστερήσεις στη διενέργεια των πράξεων χαρακτηρισμού από τις δασικές υπηρεσίες, τη συστηματική απόρριψη προϊόντων εκσκαφής και υγρών αποβλήτων στα ρέματα και τη σταθερή υποβάθμιση της ζώνης αιγιαλού/παραλίας από παράνομες δραστηριότητες, μαζί με τις χρόνιες καθυστερήσεις των αρμόδιων υπηρεσιών να προβούν σε οριοθέτηση της ζώνης αιγιαλού/παραλίας. Στην κατηγορία αυτή υψηλό ποσοστό καταλαμβάνουν οι αναφορές πολιτών που σχετίζονται με τους υδάτινους πόρους (υπόγεια και επιφανειακά ύδατα) και την ποιότητα του πόσιμου νερού.

Η συνολική δραστηριότητα του Κύκλου Ποιότητας Ζωής το 2010 παρέμεινε εστιασμένη στον χειρισμό των αναφορών και στη συνεχή βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες, καθώς και στην παροχή γνώσης και εμπειρίας προς τη δημόσια διοίκηση για την αποτελεσματικότερη λειτουργία της.

Στο πλαίσιο αυτό, οργανώθηκαν συναντήσεις εργασίας με κρίσιμες υπηρεσίες της διοίκησης. Επίσης, δόθηκε έμφαση στη μείωση του χρόνου εξυπηρέτησης των πολιτών και στη συστηματική υπόμνηση προς τις υπηρεσίες οι οποίες δεν ανταποκρίνονταν άμεσα στα αιτήματα της Αρχής.

Παράλληλα, το προηγούμενο έτος, μετά την αποστολή των προτάσεων του ΣτΠ στα αρμόδια υπουργεία, πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις εργασίας για την προώθηση των προτάσεων της Αρχής με το Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων και αναπτύχθηκε αλληλογραφία με το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού (ΥΠΠΟΤ) (βλ. εδw σ. 94 κ.ε.) με σκοπό τη λυσιτελή αντιμετώπιση μακροχρόνιων εκκρεμοτήτων των πολιτών.

Βασική θέση του ΣτΠ αποτελεί ότι η βελτίωση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος, ακόμη και σε συνθήκες οικονομικής ευημερίας, πολύ δε περισσότερο σε συνθήκες οικονομικής κρίσης, δεν μπορεί να επέλθει μόνο με κεντρικές «εκ των άνω» πολιτικές, αλλά με την ουσιαστική αλλαγή στάσεων και συμπεριφορών σε ατομικό επίπεδο.

Ο ΣτΠ, ως καταξιωμένο θεσμικό πρότυπο για τα περιβαλλοντικά ζητήματα, ανέλαβε πρωτοβουλία για την ανάπτυξη δράσης περιβαλλοντικής εκπαίδευσης για το σχολικό έτος 2010–2011 σε σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στο πλαίσιο του προγράμματος «Δεκαετία των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση υπέρ της Αειφόρου Ανάπτυξης». Στόχος της δράσης αυτής είναι η μεταφορά στην εκπαιδευτική κοινότητα της πολυετούς εμπειρίας του ΣτΠ σε θέματα προστασίας του φυσικού, οικιστικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, με σκοπό την ευαισθητοποίηση και την ενεργοποίηση παιδιών και εφήβων

και ειδικά την ενημέρωσή τους ως προς το δικαίωμά τους σε ένα καθαρό περιβάλλον και ταυτόχρονα την υποχρέωσή τους (ατομική και συλλογική ευθύνη) για την προστασία του περιβάλλοντος.

Στο πλαίσιο της δράσης αυτής, ο Κύκλος Ποιότητας Ζωής πρότεινε σε σχολεία που θα εκδηλώσουν σχετι-

κό ενδιαφέρον τρεις θεματικές ενότητες:

- κοινόχρηστοι χώροι (δρόμοι, πλατείες, πάρκα, πεζοδρόμια),
- διαχείριση αποβλήτων–απορριμμάτων (στερεά και υγρά απόβλητα, αποκομιδή απορριμμάτων, επικίνδυνα απόβλητα),
- νερό (υγρότοποι, ποιότητα πόσι-

μου νερού κ.ά.). Για τον σκοπό αυτόν αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα για το περιβάλλον υλικό από τη δράση του Κύκλου στις παραπάνω θεματικές (πορίσματα, συνόψεις διαμεσολάβησης, παραπομπές στις ετήσιες εκθέσεις κ.λπ.)¹.

ΠΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΕ ΕΝΑ ΥΓΙΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Η συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικής ρύπανσης και των (άμεσων και μακροχρόνιων) αρνητικών επιδράσεων της στην υγεία έχει πλέον αποδειχθεί επιστημονικά, παρά το γεγονός ότι δεν έχουν αναλυθεί επαρκώς οι μηχανισμοί που επιδρούν σε αυτό.

Βασικοί περιβαλλοντικοί παράγοντες οι οποίοι διαπιστωμένα σχετίζονται με την επιβάρυνση της υγείας του ανθρώπου είναι:

- η ατμοσφαιρική ρύπανση,
- η κακή ποιότητα του πόσιμου νερού,
- η υποβάθμιση των εδαφών,
- οι ηλεκτρομαγνητικές ακτινοβολίες, και
- ο θόρυβος.

Ο ΣτΠ κατά τη δωδεκαετή λειτουργία του έχει ασχοληθεί συστηματικά με αναφορές πολιτών που σχετίζονται, μεταξύ άλλων, με τις συνέπειες των παραπάνω περιβαλλοντικών παρα-

μέτρων στην υγεία του ανθρώπου. Στόχος του, εκτός από την ανάδειξη φαινομένων κακοδιοίκησης και μη τήρησης της νομιμότητας, παραμένει η ευαισθητοποίηση της δημόσιας διοίκησης και των αρμόδιων φορέων ώστε να λάβουν έγκαιρα και αποτελεσματικά μέτρα για την προστασία της δημόσιας υγείας. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην αναγκαιότητα να συμπεριληφθεί η αρχή της προφύλαξης στα μέτρα που λαμβάνει η πολιτεία και στις ρυθμίσεις που θεσπίζει. Στον τομέα της προστασίας της δημόσιας υγείας, σημαντικές υποθέσεις που διερευνά ο ΣτΠ σχετίζονται με την ποιότητα των υδάτινων πόρων και της ατμόσφαιρας. Γενική διαπίστωση αποτελεί το γεγονός ότι, ενώ συνήθως η φύση του προβλήματος και η μορφή κακοδιοίκησης εντοπίζονται έγκαιρα, καθυστερεί

η επίλυση των προβλημάτων και η λήψη μέτρων για την αποκατάσταση της περιβαλλοντικής βλάβης.

Η ποιότητα του πόσιμου νερού

Ο ΣτΠ εξακολουθεί να δέχεται σημαντικό αριθμό αναφορών για προβλήματα στα δίκτυα ύδρευσης, που επηρεάζουν άμεσα την ποιότητα του πόσιμου νερού.

Θετική εξέλιξη

Οι διευθύνσεις υγείας των κατά τόπους νομαρχιών, όταν ξεκινάει η διερεύνηση μιας υπόθεσης, ανταποκρίνονται πλέον άμεσα κινώντας τη διαδικασία υγειονομικών αναγνωρίσεων και δειγματοληψιών. Αυτό θεωρείται ένα μικρό επίτευγμα του ΣτΠ, που επί σειρά ετών τονίζει ότι η διενέργεια υγειονομικών αναγνωρίσεων και ο έλεγχος της ποιότητας του πόσιμου νερού επιβάλλεται να γίνονται τακτικά, ώστε να εντοπίζονται οι τυχόν υγειονομικοί κίνδυνοι.

¹ <http://www.synigoros.gr/perivallon/water.resources.html>
<http://www.synigoros.gr/perivallon/waste.html>
<http://www.synigoros.gr/perivallon/areas.html>

■ Παραμένει ωστόσο θλιβερή διαπίστωση το γεγονός ότι οι δήμοι δεν αξιολογούν τους κινδύνους για τη δημόσια υγεία και καθυστερούν υπερβολικά στην υλοποίηση των μέτρων αποκατάστασης. Τέτοιες φύσης ζητήματα εντοπίστηκαν στις υποθέσεις που διερευνώνται για τις περιοχές Κατακάλι Κορινθίας, Καστέλλα Μονεμβασιάς, Πύλου και Χιλιοχωρίων Μεσσηνίας (υποθέσεις 16339/2007, 15156/2008, 12351/2009).

■ Είναι γεγονός ότι θετική εξέλιξη επιτυγχάνεται μόνον έπειτα από μεγάλο χρόνο διαμεσολήθνης του ΣτΠ, καθώς απαιτούνται τακτικοί και συστηματικοί έλεγχοι, υλοποίηση τεχνικών εργασιών και διάθεση κονδυλίων για τον σκοπό αυτόν. Χαρακτηριστική περίπτωση είναι οι υποθέσεις των Κυθήρων, όπου πολλά δημοτικά διαμερίσματα, ύστερα από τρία χρόνια διαμεσολήθνης του ΣτΠ, ξεπέρασαν το πρόβλημα της μικροβιακής ρύπανσης του νερού, όταν τελικά ο δήμος εγκατέστησε τον απαραίτητο εξοπλισμό για το φίλτράρισμα και την απολύμανσή του, υλοποιώντας παράλληλα εργασίες για την αποκατάσταση βλαβών του δικτύου (υποθέσεις 17738/2008, 5142/2008, 16003/2009).

■ Χαρακτηριστική είναι η υπόθεση που απασχόλησε τον ΣτΠ το 2010 στον τομέα της ποιότητας του πόσιμου νερού και αναδεικνύει τα προβλήματα λειτουργίας των διυλιστηρίων νερού των δημοτικών διαμερισμάτων Οινοφύτων και Αγίου Θωμά

στον Δήμο Οινοφύτων. Υπήρξε εν μέρει θετική εξέλιξη, καθώς ο δήμος, ύστερα από αυτοψία που διενήργησε ο ΣτΠ και σχετικές επισημάνσεις, πραγματοποιεί πλέον περιοδική, ανά εικοσιτετράωρο, παρακολούθηση της λειτουργίας των ταχυδιυλιστηρίων από κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό. Επιπλέον, άλλαξε το υλικό πλήρωσης των διυλιστηρίων και δρομολογήθηκε περαιτέρω η διαδικασία συνεχούς παρακολούθησης της λειτουργίας τους. Ωστόσο, εξακολουθεί να αναμένεται η ανταπόκριση της διοίκησης σε επισημάνσεις του ΣτΠ, οι οποίες αφορούν τεχνικές διαφοροποιήσεις που διαπιστώθηκαν στο διυλιστήριο του δημοτικού διαμερίσματος Οινοφύτων συγκριτικά με τα τεύχη δημοπράτησης, καθώς και σημαντικές ελλείψεις στη διαδικασία απολύμανσης (υπόθεση 124217/2010).

■ Ιδιαίτερη δυσκολία στην αποτελεσματικότητα των ελέγχων της ποιότητας του νερού παρουσιάζουν τα νησιά. Οι διευθύνσεις υγείας, αδυνατώντας να διενεργήσουν οι ίδιες τις αναλύσεις των δειγμάτων λόγω έλλειψης εργαστηριακής υποστήριξης, τα αποστέλλουν στο Κεντρικό Εργαστήριο Δημόσιας Υγείας. Έχει παρατηρηθεί δυστοκία στη διαδικασία, καθώς κάποιες φορές η έγκαιρη αποστολή των δειγμάτων εξαρτάται από παράγοντες φαινομενικά ανεξάρτητους, όπως επί παραδείγματι τα δρομολόγια ακτοπλοΐας (υπόθεση 13454/2007).

■ Ένα ειδικό ζήτημα που αναδείχθηκε το 2010 είναι το πρόβλημα της κάλυψης των αναγκών υδροδότησης στα νησιά, όπου ως ενδεικνυόμενη λύση προτείνεται η λειτουργία μονάδων αφαλάτωσης θαλασσινού

νερού. Ο ΣτΠ ανέδειξε το νομικό κώλυμα που υφίσταται για τη χωροθέτηση γενικότερα έργων υποδομής στη θήρα, λόγω των περιοριστικών διατάξεων του ΠΔ 19/16.2.1990, το οποίο καθορίζει Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου. Ειδικότερα, το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο επιτρέπει στη Ζώνη Γ' (όπως η περίπτωση της θήρας) μόνο μη οχλούσες βιοτεχνικές εγκαταστάσεις, ενώ οι αφαλάτώσεις θεωρούνται, ανάλογα με τη δυναμικότητά τους, δραστηριότητες χαμηλής ή μέσης όχλησης. Με έγγραφό του προς το ΥΠΕΚΑ, ο ΣτΠ ζήτησε την επίσημη τροποποίηση του προεδρικού διατάγματος, ώστε να είναι εφικτή η χωροθέτηση μονάδων αφαλάτωσης στη θήρα, καθώς και άλλων έργων που άπτονται της προστασίας της δημόσιας υγείας. Δεδομένου μάλιστα της κρίσιμης δημοσιονομικής συγκυρίας στην οποία βρίσκεται η χώρα, επισημάνθηκε ότι η προώθηση της ανάπτυξης, μέσω της υλοποίησης έργων υποδομής, με σεβασμό πάντοτε στην περιβαλλοντική νομοθεσία, καθίσταται ύψιστη προτεραιότητα [υπόθεση 126499/2010].

■ Σε άλλη περίπτωση, πολίτης ζήτησε την παρέμβαση της Αρχής προκειμένου να διερευνηθεί την πιθανότητα μόλυνσης του υδάτινου φορέα από τον οποίο υδρεύεται η Αθήνα, λόγω της λειτουργίας δύο Φ/Β σταθμών σε πολύ κοντινή απόσταση. Σε αυτή την υπόθεση ο ΣτΠ διερευνά τη νομιμότητα έγκρισης περιβαλλοντικών όρων δύο μεγάλων Φ/Β σταθμών μέσα στη ζώνη προστασίας της λί-

μνης Υλίκης. Πρόκειται για σημαντικό ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος, καθώς η υγειονομική διάταξη για την προστασία των νερών ύδρευσης της πρωτεύουσας θέτει απαγορεύσεις και περιορισμούς στην εκτέλεση έργων μέσα στη ζώνη αυτή και μόνον έπειτα από γνωμάτευση της ΕΥΔΑΠ και των αρμόδιων υγειονομικών υπηρεσιών. Στην προκειμένη περίπτωση, η ΕΥΔΑΠ και οι άλλες αρμόδιες υπηρεσίες έχουν γνωμοδοτήσει αρνητικά για την εγκατάσταση των Φ/Β σταθμών, ενώ το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης έχει εκφράσει τις επιφυλάξεις του ως προς το ότι δεν υπάρχουν κίνδυνοι από την εγκατάστασή τους στην άμεση ζώνη προστασίας των λιμνών υδροδότησης. Ωστόσο, η αρμόδια διεύθυνση της Περιφέρειας ενέκρινε τους περιβαλλοντικούς όρους ύστερα από σχετικό έγγραφο της Υπουργού ΠΕΚΑ, τον Δεκέμβριο του 2009, που καλούσε την αρμόδια Περιφέρεια να προωθήσει άμεσα τις σχετικές εγκρίσεις για την εγκατάσταση των Φ/Β. Ο ΣτΠ επισήμανε ότι κατά την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων δεν συνεκτιμήθηκαν οι γνωμοδοτήσεις των αρμόδιων υπηρεσιών. Παράλληλα, μνημονεύοντας την αρχή της προφύλαξης, τόνισε πως το γεγονός ότι η αλληλογραφία της διοίκησης πιθανολογεί τη μόλυνση ενός πολύτιμου αγαθού, όπως είναι το νερό ύδρευσης, καθιστά τη χωροθέτηση των Φ/Β σταθμών εντός της ζώνης προστασίας ιδιαίτερα επισφαλής, καθώς ενδεχόμενη αστοχία πιθανόν να προκαλέσει μείζονες περιβαλλοντι-

κές επιπτώσεις. Επιπλέον, η επέμβαση σε περιοχή που βρίσκεται υπό καθεστώς ειδικής προστασίας, όπως στη συγκεκριμένη, θα μπορούσε να επιτραπεί μόνον εφόσον διαπιστωθεί, ύστερα από εξαντλητική διερεύνηση των εναλλακτικών λύσεων, ότι είναι αδύνατη η κατασκευή του έργου σε άλλη θέση και κατά τρόπο που να μη θίγει την περιοχή. Ο ΣτΠ αναμένει τις απόψεις του ΥΠΕΚΑ στις επισημάνσεις του και θα παρακολουθεί την εξέλιξη του θέματος [υπόθεση 24473/2009].

Η ποιότητα της ατμόσφαιρας

Η προστασία της ποιότητας της ατμόσφαιρας δεν έχει αποτελέσει μέχρι στιγμής ζήτημα υψηλής προτεραιότητας για την κεντρική διοίκηση. Ο ΣτΠ έχει επισημάνει εδώ και χρόνια την έλλειψη ενός αξιόπιστου μηχανισμού ελέγχου της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα. Ενδεικτικό παράδειγμα εξακολουθεί να αποτελεί η περίπτωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στους νομούς Κοζάνης και Φλώρινας από τη λειτουργία των εγκαταστάσεων της ΔΕΗ ΑΕ. Έως σήμερα δεν έχει υπάρξει ανταπόκριση στην πρόταση του ΣτΠ για εγκατάσταση και λειτουργία σταθμών μέτρησης της ποιότητας της ατμόσφαιρας, καθώς και για ενίσχυση με προσωπικό των αρμόδιων ελεγκτικών υπηρεσιών. Πάντως, το Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (ΥΕΑΗΔ) ενημέρωσε ότι, σύμφωνα με το άρθρο 10 του Ν. 3833/2010, καθ' όλη τη διάρκεια του 2010 δεν χορηγούνταν εγκρίσεις για την πλή-

ρωση κενών οργανικών θέσεων ούτε στις Περιφέρειες της χώρας, που έχουν τη σχετική αρμοδιότητα για τους σταθμούς μέτρησης.

Ο ΣτΠ εξέφρασε, ωστόσο, την ικανοποίησή του προς το ΥΠΕΚΑ και τη Νομαρχία Κοζάνης για την πρόσφατη επιβολή υψηλών προστίμων στη ΔΕΗ, συνολικού ύψους 500.000 ευρώ. Θεωρεί ότι είναι μια εν μέρει ανταπόκριση στα συνεχή αιτήματά του για διενέργεια αυτοψιών από τις ελεγκτικές υπηρεσίες και επιβολή κυρώσεων όταν διαπιστώνονται παραβάσεις. Ειδικά η Νομαρχία Κοζάνης ενημέρωσε ότι μέσα στο 2010 πραγματοποίησε, μέσω των Κλιμακίων Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος, έξι ελέγχους στη ΔΕΗ που οδήγησαν στην επιβολή προστίμων. Από το αρμόδιο ΥΠΕΚΑ ο ΣτΠ, σε συνέχεια παλαιότερης πρότασής του, ενημερώθηκε ότι ενισχύθηκε η στελέχωση της Επιθεώρησης Μεταλλείων Βορείου και Νοτίου Ελλάδος με τέσσερις και πέντε υπαλλήλους αντίστοιχα. Σημειώνεται, ωστόσο, ότι πρόκειται κυρίως για διοικητικό και όχι τεχνικό προσωπικό, γεγονός που δεν βοηθάει στη βελτίωση του συστήματος ελέγχων. Θετικές πάντως αξιολογούνται αφενός η ένταξη στο ΕΣΠΑ 2007–2013 του έργου αναβάθμισης του Εθνικού Δικτύου Παρακολούθησης Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης στον νομό Κοζάνης και αφετέρου η διαχειριστική επάρκεια που έχει λάβει η αρμόδια διεύθυνση του ΥΠΕΚΑ. Στην ίδια κατεύθυνση αξιολογείται και η ανταπόκριση της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας να αναλάβει τη λει-

τουργία και την εποπτεία του δικτύου μέτρησης ρύπων της ΔΕΗ.

Η πρόσφατη ανακοίνωση για ένα πενταετές επιχειρησιακό σχέδιο μεταξύ ΥΠΕΚΑ και ΔΕΗ, που θα εξειδικεύει τις περιβαλλοντικές δράσεις της επιχείρησης ώστε να συμμορφωθεί πλήρως με τη νομοθεσία, αποτελεί θετική ενέργεια της πολιτείας, που πιθα-

κολούθησης, των πληθυσμών που πλήττονται. Σε ερώτημα του ΣτΠ για την πρόοδο στην εκπόνηση επιδημιολογικών μελετών, η νομαρχία απέστειλε αντίγραφο μελέτης, από την οποία όμως δεν φαίνεται να προκύπτει επιβάρυνση στην υγεία των κατοίκων από την πολυετή λειτουργία των ορυχείων και των ατμοηλεκτρι-

νόν σηματοδοτεί μια νέα αφετηρία στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων από τη λειτουργία των ατμοηλεκτρικών σταθμών και των ορυχείων στη δυτική Μακεδονία. Έχει επίσης καταλογιστεί στη διοίκηση ότι δεν προβαίνει σε αξιολόγηση των κινδύνων που υπάρχουν για την υγεία, μέσω επιδημιολογικής παρα-

κών σταθμών. Αναμένονται τα αποτελέσματα μίας ακόμη επιδημιολογικής μελέτης στον νομό Κοζάνης, η οποία βρίσκεται στη φάση της εκπόνησης.

Οι δυσμενείς επιπτώσεις στην ατμόσφαιρα από επικίνδυνα απόβλητα του εγκαταλελειμμένου εργοστασίου παραγωγής προϊόντων αμιάντου

στον Δήμο Ρίου έχει απασχολήσει επίσης τον ΣτΠ. Η σχετική έρευνα έχει αναδείξει την παραβίαση των διατάξεων της κείμενης νομοθεσίας για τη διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων με σοβαρές επιπτώσεις γενικότερα στο περιβάλλον και στη δημόσια υγεία. Η υπόθεση αυτή καταδεικνύει την αδυναμία της πολιτείας να ανταποκριθεί στη σοβαρότητα των περιβαλλοντικών κινδύνων, καθώς καθυστερεί υπερβολικά η αποκατάσταση του ρυπασμένου με αμίαντο χώρου, παρά την επιβολή προστίμων στον περιβαλλοντικό παραβάτη. Οι ελεγκτικές υπηρεσίες έχουν επανειλημμένα επισημάνει, θέτοντας προθεσμίες που δυστυχώς παρήλθαν άκαρπες, ότι πρέπει να υποβληθεί ειδική μελέτη εξυγίανσης—αποκατάστασης του χώρου. Παρά την επιβολή διοικητικών κυρώσεων από τον Νομάρχη Αχαΐας, και προσφάτως υψηλού προστίμου από την Υπουργό ΠΕΚΑ, το πρόβλημα με τις ποσότητες αμιαντούχων υλικών που βρίσκονται εκτεθειμένες παραμένει (υπόθεση 11025/2008).

ΕΡΓΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Η υλοποίηση έργων υποδομής αποτελεί προτεραιότητα για την προστασία του περιβάλλοντος, αλλά και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών. Εντούτοις, είναι απαραίτητο να καταπολεμηθούν οι κακές διοικητικές πρακτικές όχι μόνο για λόγους τυπικής νομιμότητας, αλλά και διότι, όπως έχει αποδειχθεί και στην

πράξη, δυσχεραίνουν ουσιαστικά την αποτελεσματική λειτουργία των έργων υποδομής. Στο κεφάλαιο αυτό συνοψίζονται οι βασικές διαπιστώσεις του ΣτΠ από τη διερεύνηση υποθέσεων σχετικά με έργα υποδομής στον τομέα της επεξεργασίας υγρών αποβλήτων και με λιμενικά και εγχειοβελτιωτικά έργα.

Εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού αστικών λυμάτων

Ο ΣτΠ έχει διερευνήσει αρκετές υποθέσεις που σχετίζονται με τη νόμιμη και αποτελεσματική λειτουργία εγκαταστάσεων επεξεργασίας αστικών λυμάτων και κυρίως βιολογικών καθαρισμών (ΒΙΟΚΑ).

Τα βασικά προβλήματα εντοπίζονται στη μη τήρηση των νόμιμων διαδικασιών κατά την αδειοδότησή τους, στη συστηματική παράλειψη τήρησης των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων και στην πλημμελή λειτουργία τους.

■ Ιδιαίτερα αποτελεσματική έχει αποδειχθεί η παρέμβαση της Αρχής στις περιπτώσεις που η καταγγελία αφορά και άρνηση της διοίκησης να παρέχει περιβαλλοντική πληροφόρηση. Ωστόσο, η έρευνα δείχνει ότι η άρνηση αυτή οφείλεται σε προσπάθεια απόκρυψης των ουσιαστικών προβλημάτων που υπάρχουν. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί ο έλεγχος νομιμότητας του ΒΙΟΚΑ Οινόφυτων, όπου διαπιστώθηκαν ελλείψεις στις διαθέσιμες άδειες και λειτουρ-

γικά προβλήματα του έργου, οφειλόμενα στη μη ορθή εφαρμογή των εγκεκριμένων μελετών. Οι παραλείψεις εντοπίστηκαν, ύστερα από αυτοψία, αρχικά από τον ΣτΠ και στη συνέχεια επιβεβαιώθηκαν από την Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος του ΥΠΕΚΑ. Μετά τις υποδείξεις του ΣτΠ επήλθε βελτίωση, ως έναν βαθμό, των προβλημάτων που είχαν διαπιστωθεί. Εξακολουθεί, όμως, να παραμένει η παραβίαση των περιβαλλοντικών όρων σε σημαντικά ζητήματα, όπως στη διάθεση της ιλύος (λυματολάσπης) και στις ελλείψεις του βασικού εξοπλισμού, των οποίων την εξέλιξη θα παρακολουθησει ο ΣτΠ (υπόθεση 1682/2009).

■ Η εγκατάσταση ΒΙΟΚΑ των Δήμων Κερατέας και Λαυρεωτικής είναι μια ακόμη περίπτωση έργου που από την έναρξη λειτουργίας του δεν διαθέτει την απαιτούμενη από τον νόμο άδεια λειτουργίας. Ύστερα από παρέμβαση του ΣτΠ, στάλθηκαν τα απαραίτητα δικαιολογητικά για τη χορήγηση της άδειας και αναμένεται η αξιολόγησή τους από την αρμόδια υπηρεσία. Διαπιστώθηκε επίσης μη τήρηση των περιβαλλοντικών όρων, για την οποία επιβλήθηκε και πρόστιμο από τον νομάρχη, καθώς και μη έγκαιρη ανανέωσή τους μετά τη λήξη ισχύος τους (υπόθεση 13150/2009).

■ Στην περίπτωση του ΒΙΟΚΑ Αρχαίας Επιδαύρου, με αφορμή καταγγελία περιοίκων για λόγους όχλησης, διαπιστώθηκε η λειτουργία του έργου δίχως εγκεκριμένους περιβαλλοντι-

κούς όρους και δίχως να έχει καν υποβληθεί η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων (υπόθεση 20841/2009).

■ Μια ακόμη περίπτωση, στην οποία παρατηρήθηκε το φαινόμενο της παράλειψης εκπόνησης των απαιτούμενων μελετών, είναι ο ΒΙΟΚΑ Πάτρας, που λειτουργεί για χρόνια δίχως να έχει εφοδιαστεί με άδεια λειτουργίας και, επιπλέον, προβαίνει με μη σύνομο τρόπο στη διάθεση της παραγόμενης ιλύος (υπόθεση 19099/2009).

■ Ενδεικτικό παράδειγμα ΒΙΟΚΑ με πολυετή προβληματική λειτουργία και δυσμενείς επιπτώσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον, λόγω διάθεσης ανεξεργαστων λυμάτων, αποτελεί η υπόθεση του Αρκαδικού Χωριού στον Δήμο Βόρειας Κυνουρίας. Διαπιστώθηκε καθυστέρηση τριών ετών στον εφοδιασμό του έργου με άδεια διάθεσης των λυμάτων και μη τήρηση της απαιτούμενης συχνότητας στη διενέργεια δειγματοληψιών, γεγονός που κατέστησε αδύνατη την αξιολόγηση του βαθμού ρύπανσης της θάλασσας. Ο ΣτΠ πρότεινε τον συντονισμό των υπηρεσιών για την εξεύρεση εναλλακτικού τρόπου διάθεσης των λυμάτων έως ότου επιλυθεί το πρόβλημα (υπόθεση 5274/2008).

Λιμενικές υποδομές και εγγειοβελτιωτικά έργα

■ Ο ΣτΠ έχει αναδείξει περιπτώσεις λιμενικών εγκαταστάσεων που λειτουργούν παράνομα και των οποίων η νομιμοποίηση επιχειρείται απλώς εκ των υστέρων. Χαρακτηριστικό πα-

ράδειγμα αποτελεί το λιμάνι του Βόλου, που λειτουργεί για χρόνια δίχως εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους για το σύνολο των εν λειτουργία εγκαταστάσεών του. Παράλληλα, με ελέγχους των αρμόδιων φορέων έχουν διαπιστωθεί παραβιάσεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας ως προς τη ρύπανση της ατμόσφαιρας, την απόρριψη στερεών αποβλήτων και τη διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων, για τις οποίες έχουν επιβληθεί διοικητικές κυρώσεις. Παρά τις σχετικές επισημάνσεις της Αρχής, η διαδικασία περιβαλλοντικής αδειο-

δότησης δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη (υπόθεση 123432/2010).

■ Παρόμοιο φαινόμενο κακοδιοίκησης παρατηρείται στο λιμάνι Αγίου Νικολάου Ζάκυνθου, που λειτουργεί επί δεκαετίες χωρίς νόμιμη χωροθέτηση και αδειοδότηση. Ο ΣτΠ έχει επισημάνει ότι για την αδειοδότησή του απαιτείται επανακαθορισμός αιγιαλού, καθορισμός ζώνης λιμένα και κατεδάφιση των αυθαιρέτων. Θετική εξέλιξη αποτελεί η, έστω καθυστερημένη, έναρξη περιβαλλοντικής αδειοδότησης (υπόθεση 18702/2007).

■ Σε κάποιες περιπτώσεις πάντως, όπως σε εκείνη του αυθαίρετου λιμενίσκου στο «Βρωμοπούσι» Κερατέας, είναι αδύνατη η εκ των υστέρων νομιμοποίηση και απαιτείται η κατεδάφιση των παράνομων εγκαταστάσεων. Όμως, αν και το πρωτόκολλο κατεδάφισης έχει εκδοθεί από το 2001, η εκτέλεσή του καθυστερεί, παρ' ότι το Λιμεναρχείο Λαυρίου έχει επισημάνει τους κινδύνους που ενέχει η λειτουργία του λιμενίσκου (υπόθεση 11001/2008).

■ Ο ΣτΠ διερεύνησε υποθέσεις που αφορούν προβλήματα στον σχεδιασμό και τη λειτουργία του εγχειρίδιου έργου «Δίκτυο ανοικτών διωρύγων πεδιάδος Μόρνου». Διαπίστωσε παραλείψεις στην τήρηση του θεσμικού πλαισίου, καθώς το έργο εκβολής της τάφρου Τ3 δεν είχε αξιολογηθεί και αδειοδοτηθεί περιβαλλοντικά. Επίσης, δεν τηρήθηκαν οι προβλεπόμενες από τον νόμο διαδικασίες για την παραχώρηση αιγιαλού και παραλίας και δεν είχαν χορηγηθεί οι απαραίτητες εγκρίσεις πριν από την έναρξη των εργασιών στη ζώνη αιγιαλού, γεγονός που οδήγησε σε επιβληθή διοικητικού προστίμου (υποθέσεις 7362/2008, 4064/2009).

■ Σημαντική υπόθεση αποτελεί η απαγόρευση της αγκυροβολίας πλοίων στην Πάχη Μεγάρων μέχρι την έκδοση Ειδικού Κανονισμού Λιμένα με τη ρύθμιση συγκεκριμένων όρων και προϋποθέσεων, που επιτεύχθηκε ύστερα από παρέμβαση του ΣτΠ. Ειδικότερα, το Λιμεναρχείο Ελευσί-

νας χορηγούσε επαναλαμβανόμενες άδειες παραμονής αγκυροβολημένων δεξαμενόπλοιων, με τη μορφή «προσωρινής άδειας αγκυροβολίας», παρά το γεγονός ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας είχε αποφανθεί ότι επιβάλλεται να απαγορευθούν οι αγκυροβολίες έως ότου θεσπιστεί ειδική ρύθμιση με τις απαιτούμενες προϋποθέσεις και όρους αγκυροβολίας για την προστασία του περιβάλλοντος. Ο ΣτΠ είχε τονίσει την υποχρέωση του λιμεναρχείου να συμμορφωθεί με τη δικαστική απόφαση και την αναγκαιότητα να απαγορευθεί η συστηματική αγκυροβολία εάν δεν θεσπιστούν ειδικοί όροι. Μετά την παρέμβαση της Αρχής, το Κεντρικό Λιμεναρχείο συμμορφώθηκε με την δικαστική απόφαση για την απαγόρευση της αγκυροβολίας των πλοίων έως την έκδοση του Ειδικού Κανονισμού Λιμένα (υπόθεση 123004/2010)².

ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ: Η ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ

Η διαβίωση και η αρμονική συμβίωση στην πόλη εξαρτώνται από την ενεργητική, εκ μέρους των αρμόδιων αρχών, εξασφάλιση της καθαριότητας, της δημόσιας υγείας, της ασφάλειας, της προστασίας του περιβάλλοντος και της αισθητικής του χώρου. Ο ΣτΠ δέχεται πλήθος σχετικών αναφορών από πολίτες, οι οποίες θέτουν στο επίκεντρο προβλήματα που αφορούν τη γειτονιά, αλλά και την πόλη στο σύνολό της. Σε πολλές περιπτώσεις απαιτείται αναθεώρηση του σχεδιασμού των χρήσεων γης,

των επιτρεπόμενων δραστηριοτήτων, καθώς και κανονιστικές και νομοθετικές ρυθμίσεις για τη συνολική διευθέτηση των προβλημάτων της περιοχής, οι οποίες ανάγονται σε επίπεδο νομοθετικής πρωτοβουλίας και πολιτικής απόφασης. Σε αυτό το επίπεδο και ανάλογα με τον βαθμό ωριμότητας των σχετικών υποθέσεων που διερευνά, ο ΣτΠ διατυπώνει νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις ή συμμετέχει σε επιτροπές αναμόρφωσης της νομοθεσίας.

Το ιστορικό κέντρο της Αθήνας

Το 2010 ο ΣτΠ ασχολήθηκε εντατικά με τη διερεύνηση αναφορών από μεγάλο αριθμό κατοίκων, επιχειρηματιών και εργαζομένων σχετικά με την υποβάθμιση της ποιότητας ζωής στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας και ειδικότερα στην περιοχή της Ομόνοιας, στο Γεράνι, στην πλατεία Βάθης, στον Κεραμεικό, στην περιοχή του Μουσείου κ.α.

Στον τομέα της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος τα σημαντικότερα προβλήματα αφορούν:

- την καταστροφική των εγκεκριμένων χρήσεων γης, που οδηγεί σε συστηματική υποβάθμιση της κατοικίας και της νόμιμης επιχειρηματικής και εμπορικής δραστηριότητας, την άγνοια του παραεμπορίου σε δημόσιους χώρους, που παρεμποδίζουν το δικαίωμα της ελεύθερης και ανεμπόδιστης χρήσης των χώρων αυτών·

² http://www.synigoros.gr/pdf.01/8844_1_PACHH.MEGARON.SYNOPSH.DIAMES.pdf

- την παρεμπόδιση της ομαλής λειτουργίας των καταστημάτων—επιχειρήσεων και των ξενοδοχείων της περιοχής, από την αύξηση παράνομων δραστηριοτήτων, αλλά και την έξαρση της εγκληματικότητας του «δρόμου»·

- τη συσσώρευση μεγάλου αριθμού καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος σε συγκεκριμένες χωρικά περιοχές (Ψυρρή, Γκάζι), με τα συνεπακόλουθα προβλήματα (ηχορύπανση, κατάληψη κοινόχρηστων χώρων από τραπεζοκαθίσματα, αυθαιρεσίες πολεοδομικού χαρακτήρα, απορρίμματα) από τη συστηματική παραβίαση των όρων λειτουργίας τους και τον πληθμελή έλεγχό τους·

- την απαξίωση του αστικού εξοπλισμού και των κοινοχρήστων χώρων, την έλλειψη σε κοινωνικές υποδομές (σχολικά κτίρια, παιδικό σταθμό κ.ά.) και την ανεπαρκή συντήρηση των υφιστάμενων·

- την ελλιπή τήρηση των όρων υγιεινής και καθαριότητας στους δημόσιους και τους κοινόχρηστους χώρους, αλλά και σε ιδιωτικά εγκαταλελειμμένα ακίνητα, με κίνδυνο για τη δημόσια υγεία, λόγω της αύξησης του αριθμού των αστέγων και της μαζικής διαμονής αλλοδαπών σε διαμερίσματα υπό ανεπαρκείς συνθήκες υγιεινής.

Για τη διερεύνηση των σχετικών υποθέσεων, ο ΣτΠ διενήργησε αυτοψίες και συναντήσεις με συλλόγους πολιτών στην περιοχή και στα γραφεία της Αρχής. Συμμετείχε σε συσκέψεις με τον Εισαγγελέα Περιβάλλοντος για το ιστορικό κέντρο της Αθήνας και

τις αρμόδιες αρχές ασφαλείας, με τον Αντιδήμαρχο Καταστημάτων και Ασφάλειας του Δήμου Αθηναίων, με την πρόεδρο της Εταιρείας Ενοποίησης Αρχαιολογικών Χώρων και με την εκτελεστική επιτροπή του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας Περιβάλλοντος Αθήνας.

Η απαξίωση του οικιστικού ιστού, η έλλειψη υποδομών και αστικού εξοπλισμού και η επιδείνωση των κλιματικών συνθηκών λόγω της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, που ανάγκασαν ήδη από τις αρχές του 1990 τους κατοίκους σε φυγή από το κέντρο της πόλης στα προάστια, δημιούργησαν συνθήκες πρόσφορες για την όξυνση των προβλημάτων που προαναφέρθηκαν. Τα προβλήματα αυτά επιδεινώθηκαν είτε με κεντρικές πολιτικές επιλογές, που οδήγησαν σε μονομερή ανάπτυξη των χρήσεων γης (ψυχαγωγία και διασκέδαση), είτε με την απουσία άλλων δημόσιων πολιτικών (μεταναστευτική πολιτική και πολιτική ασύλου), που είχαν ως αποτέλεσμα την ανεξέλεγκτη συνάθροιση μεγάλου αριθμού «αντικανονικών» μεταναστών στην περιοχή.

Ως προς τα θέματα που αφορούν την ποιότητα ζωής, ο ΣτΠ εκτιμά ότι απαιτείται κατά προτεραιότητα η πιστή και εντατική εφαρμογή από κάθε αρμόδιο όργανο της υφιστάμενης νομοθεσίας του τομέα ευθύνης του, γεγονός που θα βελτιώσει αισθητά την καθημερινότητα στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας. Συγκεκριμένα ως άμεσα μέτρα προτείνονται:

- αυστηροί και συστηματικοί έλεγχοι

για την απομάκρυνση παράνομων δραστηριοτήτων·

- άμεση σφράγιση χρήσεων που παραβιάζουν την υγειονομική και την πολεοδομική νομοθεσία·

- αυστηρός και συστηματικός έλεγχος της λειτουργίας των καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος και επιβολή κυρώσεων σε περιπτώσεις παραβίασης των όρων λειτουργίας τους·

- τακτική συντήρηση των κοινόχρηστων χώρων και εντατικοποίηση του προγράμματος καθαριότητας των δημόσιων χώρων.

Δεδομένης ωστόσο της πολυπλοκότητας της υφιστάμενης κατάστασης, που δεν συμβάλλει στη μακροπρόθεσμη και οριστική επίλυση των προβλημάτων, θα πρέπει να προωθηθούν νομοθετικές και κανονιστικές ρυθμίσεις για τον σχεδιασμό μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων μέτρων και κινήτρων, με σκοπό τη σταδιακή ανάταξη της περιοχής, που θα έχουν ως επίκεντρο τρεις βασικούς στόχους:

- την πολεοδομική αναβάθμιση,
- την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, και

- την οικονομική ανазωογόνηση της περιοχής.

Στην κατεύθυνση αυτή, κατά την άποψη του Κύκλου Ποιότητας Ζωής, θεωρείται αναγκαία η αναθεώρηση των όρων δόμησης και των χρήσεων γης, με ενίσχυση των χρήσεων κατοικίας και κεντρικής λειτουργίας πόλης (οικονομικές, εμπορικές λειτουργίες), που θα αυξήσουν την επισκεψιμότητα του κέντρου και συγ-

χρόνος θα αποθαρρύνουν χρήσεις και δραστηριότητες που συμβάλλουν σε φαινόμενα γκετοποίησης και κοινωνικού αποκλεισμού. Η ενίσχυση, ωστόσο, των λειτουργιών στο κέντρο της πόλης θα πρέπει να συνοδεύεται από προσεκτικό σχεδιασμό, που θα περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την παροχή κινήτρων (π.χ. οικονομικά και φορολογικά) προκειμένου να έχει πιθανότητες επιτυχούς εφαρμογής.

Το ιστορικό κέντρο της Κω

Ο ΣτΠ διερευνά τη νομιμότητα λειτουργίας καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος στο ιστορικό κέντρο της Κω. Αυτή αφορά τόσο την απουσία εγκρίσεων εκ μέρους των

αρμόδιων εφορειών αρχαιοτήτων κατά τη διαδικασία χορήγησης άδειας λειτουργίας καταστήματος που βρίσκεται κοντά σε μνημεία και την αισθητική υποβάθμισή τους όσο και τις οχλήσεις των περιοίκων λόγω της πχορύπανσης από την ανεξέλεγκτη λειτουργία και τη συσσώρευση καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος στην ευρύτερη περιοχή.

Η Αρχή έχει διαπιστώσει την παραβίαση των εγκεκριμένων χρήσεων γης (αμιγής κατοικία), την έλλειψη των απαιτούμενων εγκρίσεων από τις αρμόδιες εφορείες αρχαιοτήτων, την έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των περιφερειακών υπηρεσιών του ΥΠΠΟΤ και του Δήμου Κω, την έλλειψη συστηματικού ελέγχου τήρησης των όρων

λειτουργίας των καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος, αλλά και την έλλειψη αποτελεσματικής αστυνόμευσης της περιοχής.

Ο ΣτΠ συνεχίζει τη διερεύνηση της υπόθεσης, ζητώντας περαιτέρω ενημέρωση και συνεργασία των αρμόδιων αρχών, αναφορικά με τη συνολική διευθέτηση των χώρων γύρω από τα μνημεία και τους αρχαιολογικούς χώρους, καθώς και της χρήσης τους. Ζητάει την τήρηση της νομιμότητας για τη λειτουργία καταστημάτων γύρω από τον αρχαιολογικό χώρο και τη λήψη άμεσων μέτρων σε περιπτώσεις κατάληψης κοινοχρήστων χώρων κοντά σε μνημεία, πχορύπανσης, τροποποίησης των όρων λειτουργίας καταστημάτων και πο-

λεοδομικών αυθαιρεσιών (υπόθεση 6692/2006).

Παράνομη εγκατάσταση διαφημιστικών πινακίδων

Ο ΣτΠ και το 2010 συνέχισε τη διερεύνηση και τη διαμεσολάβηση σε υποθέσεις σχετικά με την παράνομη τοποθέτηση διαφημιστικών πινακίδων στο οδικό δίκτυο αρμοδιότητας των Περιφερειών Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας, καθώς και των Δήμων Βύρωνα, Αγίου Ιωάννη Ρέντη, Αθηναίων, Φιλοθέης, Αγίας Παρασκευής, Αμαρουσίου, Χαλανδρίου και Ηρακλείου Αττικής. Οι πολίτες διαμαρτύρονται για τις συνέπειες του φαινομένου στην οδική ασφάλεια και την αισθητική των πόλεων.

Από τις αναφορές προκύπτουν τα ακόλουθα γενικά συμπεράσματα:

- Μεγάλος αριθμός διαφημιστικών πινακίδων τοποθετείται αυθαίρετα και συντηρείται παράνομα.
- Παρά την πρόσφατη πρόοδο στο θέμα, έχει παρατηρηθεί γενικά ολιγωρία ή αδράνεια στη διαδικασία άμεσης αποξήλωσης των πινακίδων, μετά τη διαπίστωση της παράνομης τοποθέτησής τους.
- Τα πρόστιμα που προβλέπει ο σχετικός νόμος δεν επιβάλλονται σε όλες τις περιπτώσεις. Αυτά αφορούν τον εκμισθωτή του οικείου χώρου, τη διαφημιστική εταιρεία, αλλά και τον ίδιο τον διαφημιζόμενο. Η αρμοδιότητα επιβολής προστίμων ενίοτε παρερμηνεύεται ως διακριτική ευχέρεια, ενώ είναι δέσμια αρμοδιότητα. Παρατηρείται, επίσης, αοριστία ή ανεπάρκεια της αιτιολογίας στην

επιβολή προστίμου, που συχνά επιφέρει ακύρωσή του από τα διοικητικά δικαστήρια. Συχνά δε η δυσαναλογία των καταλογιζόμενων προστίμων προς το κέρδος των διαφημιστικών εταιρειών ματαιώνει την αποτρεπτική λειτουργία του προστίμου. Εξάλλου, η συχνή μεταβολή της νομικής μορφής των εταιρειών και η μη αναγραφή των στοιχείων τους στα διαφημιστικά πλαίσια δυσχεραίνουν την επιβολή και την είσπραξη των προστίμων. Σοβαρή όμως κρίνεται και η παράλειψη επιβολής προστίμου εις βάρος του διαφημιζόμενου, ο οποίος μπορεί να εντοπιστεί ευχερώς.

Όσον αφορά την ανταπόκριση των υπηρεσιών στην παρέμβαση της Αρχής, σημειώνεται ότι οι Περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας απάντησαν εγγράφως ότι έχουν δρομολογήσει διαδικασίες για την καθαίρεση παράνομων διαφημιστικών πλαισίων στα όρια ευθύνης τους. Επιπλέον, η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, τον Ιούνιο του 2010, διατύπωσε συγκεκριμένες προτάσεις για την αντιμετώπιση των κενών και της ανεπάρκειας της ισχύουσας νομοθεσίας. Οι προτάσεις αυτές διαβιβάστηκαν, με πρωτοβουλία του ΣτΠ, στο Γραφείο του Γενικού Γραμματέα του ΥΕΑΗΔ προς αξιολόγηση, στο πλαίσιο της νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας που ξεκίνησε.

Η ανταπόκριση των δημοτικών αρχών συνίσταται σε αποξήλωση διαφημιστικών πλαισίων ή δρομολόγηση της σχετικής διαδικασίας και σε επιβολή προστίμων.

Ειδικότερα, ο Δήμος Αθηναίων ενημέρωσε τον ΣτΠ για:

- την καταγραφή των παράνομων διαφημιστικών πλαισίων,
- τη διαβίβαση σχετικού πίνακα στη Διεύθυνση Καθαριότητας, και
- την αποστολή στο ΥΠΕΚΑ και στην Περιφέρεια Αττικής καταστάσεων με παράνομα διαφημιστικά πλαίσια εγκατεστημένα στα όρια ευθύνης του.

Ο Δήμος Χαλανδρίου γνωστοποίησε στην Αρχή αναλυτικό κατάλογο των παράνομων διαφημιστικών πλαισίων που αποξηλώθηκαν από το 2003 έως το 2009, και των προστίμων που, κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, εκκρεμούν ακόμη, έχουν βεβαιωθεί ή έχουν εισπραχθεί. Ομοίως, ο Δήμος Αμαρουσίου απέστειλε αναλυτική κατάσταση με τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν και βεβαιώθηκαν από το 2005 έως και το 2009, απαριθμώντας και τις αποξηλώσεις που διενεργήθηκαν μεταξύ των ετών 2007–2009. Ο Δήμος Βύρωνα ενημέρωσε την Αρχή σχετικά με την προσπάθεια που καταβύλλει για την αποξήλωση των παράνομων διαφημιστικών πλαισίων, ενώ ο Δήμος Φιλοθέης διαβεβαίωσε ότι δεν υφίστανται παράνομα διαφημιστικά πλαίσια επί της οδού Καποδιστρίου. Ο Δήμος Αγίας Παρασκευής προέβη στην αποξήλωση παράνομων διαφημιστικών πλαισίων αντιπροσωπεΐας αυτοκινήτων επί της λεωφόρου Μεσογείων αρ. 339 και μετά τις παρατηρήσεις της Αρχής, επέβαλε και πρόστιμο. Ο Δήμος Αγίου Ιωάννη Ρέντη πληροφόρησε τον ΣτΠ ότι έχει στείλει στην Περιφέρεια Αττικής έγγραφο για την απομάκρυνση διαφημιστικών πινα-

κίδων επί της Λεωφόρου Κηφισού, και, τέλος, ο Δήμος Ηρακλείου Αττικής ενημέρωσε ότι έχει δρομοποιηθεί η διαδικασία επιβολής προστίμου και αποξήλωσης των παράνομων διαφημιστικών πινακίδων επί της οδού Κουντουριώτου αρ. 20 (υποθέσεις 19299/2009, 16749/2009, 10307/2009, 6960/2009, 16369/2008, 2333/2008, 2340/2008).

Ο ΣτΠ, στο πλαίσιο της διαμεσολάβησής του γι' αυτή την κατηγορία αναφορών και της συμμετοχής του ως παρατηρητή στην Επιτροπή Κωδικοποίησης και Αναθεώρησης της σχετικής νομοθεσίας, θεωρεί αναγκαία τη θέσπιση συγκεκριμένων κριτηρίων κωροθέτησης των διαφημιστικών πλαισίων, με κύριο γνώμονα την οδική ασφάλεια και την αισθητική του τοπίου. Σκόπιμη, τέλος, θεωρείται η εξειδίκευση των κατά νόμο «περιστάσεων» για την εκτίμηση του ύψους των επιβαλλόμενων προστίμων, καθώς και η πρόβλεψη προστίμου για τη διατήρηση παράνομου διαφημιστικού πλαισίου.

Η «ΜΙΚΡΟΣΚΟΠΙΚΗ» ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ: ΟΨΕΙΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΠΑΘΟΓΕΝΕΙΑΣ

Ο Κύκλος Ποιότητας Ζωής, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, δέχεται πλήθος αναφορών από πολίτες που καταγγέλλουν τη δημόσια διοίκηση για διαφθορά, αδιαφορία, ανεπίτρεπτες συνθήκες εξυπηρέτησης, σπα-

τάλη χρόνου και πόρων. Η καθημερινή επαφή του ΣτΠ με τις υπηρεσίες, λόγω του διαμεσολαβητικού του ρόλου για τον έλεγχο της νομιμότητας των πράξεών τους και την ικανοποίηση των νόμιμων αιτημάτων των πολιτών, του δίνει τη δυνατότητα να αποτιμήσει με διαύγεια και νηφαλιότητα τα πραγματικά αίτια που καθιστούν προβληματική και αναποτελεσματική τη λειτουργία τους.

Σε γενικές γραμμές, τα αίτια που επιβαρύνουν καθημερινά την ομαλή λειτουργία των υπηρεσιών είναι:

- η υποστελέχωση ή/και η έλλειψη ικανά καταρτισμένου προσωπικού,
- η έλλειψη μηχανοργάνωσης και υλικοτεχνικών μέσων,
- η έλλειψη ενημέρωσης—επιμόρφωσης των στελεχών,
- η διχογνωμία ή και πολλές φορές η αδυναμία «επικοινωνίας» μεταξύ των συναρμόδιων φορέων,
- η πολυνομία και η πολυπλοκότητα της ισχύουσας νομοθεσίας.

Σε αυτά, προστίθενται πλέον και οι ευρύτερες θεσμικές μεταρρυθμίσεις που προωθήθηκαν το 2010, οι οποίες διευρύνουν το πεδίο των αρμοδιοτήτων της τοπικής αυτοδιοίκησης, χωρίς ωστόσο να έχει δημιουργηθεί ένα ασφαλές πλαίσιο λειτουργίας που θα αντιμετωπίζει τις διαπιστωθείσες αδυναμίες και ανεπάρκειες του συστήματος.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, οι υπηρεσίες ασφυκτιούν, αδυνατούν να αντεπεξέλθουν στα καθήκοντά τους και σε πολλές περιπτώσεις αδρα-

νούν, με αποτέλεσμα σε αυτό το ομιχλώδες τοπίο να γεννώνται και να αναπτύσσονται φαινόμενα διαφθοράς και αδιαφάνειας.

Στην ενότητα αυτή επιχειρείται μια οριζόντια ανάγνωση μερικών μόνον από τις υπηρεσίες με τις οποίες έρχεται καθημερινά σε επαφή ο Κύκλος και η ανάδειξη όψεων και πρακτικών διοικητικής παθογένειας με παρόμοια, σε πολλές περιπτώσεις, χαρακτηριστικά κακοδιοίκησης.

Πολεοδομικές υπηρεσίες

Από την ίδρυση του ΣτΠ έως σήμερα, η λειτουργία των πολεοδομικών υπηρεσιών αποτέλεσε ένα από τα κύρια πεδία ενασχόλησής του. Το πλήθος των σχετικών αναφορών που κατατέθηκαν και συνεχίζουν να κατατίθενται στην Αρχή έχουν αναδείξει βασικές δομικές αδυναμίες των πολεοδομικών υπηρεσιών, τόσο των πρωτοβάθμιων όσο και των δευτεροβάθμιων ΟΤΑ.

Τα χρονίζοντα προβλήματα της διοικητικής δράσης των πολεοδομικών υπηρεσιών αφορούν την καθυστέρηση αφενός στην τήρηση της διαδικασίας περί αυθαιρέτων και αφετέρου στην έκδοση οικοδομικών αδειών και άλλων συναφών πράξεων.

Τα αίτια αυτών των προβλημάτων εντοπίζονται κυρίως στην πολυπλοκότητα της πολεοδομικής νομοθεσίας και την έλλειψη κωδικοποίησής της, που δημιουργούν σύγχυση τόσο στους

πολίτες όσο και στη διοίκηση ως προς το εφαρμοστέο πολεοδομικό καθεστώς και ενισχύουν τα περιθώρια αντιφατικών ερμηνειών και νομιμοφανούς αυθαιρεσίας. Σε αρκετές περιπτώσεις έχει παρατηρηθεί ακόμη έλλειμμα πληροφόρησης εκ μέρους των υπηρεσιών που εφαρμόζουν την πολεοδομική νομοθεσία. Επιπροσθέτως, καθυστερήσεις και σύγχυση ως προς τον τρόπο εφαρμογής πολεοδομικών διατάξεων δημιουργούνται και ύστερα από ερμηνευτικά έγγραφα των συναρμόδιων υπηρεσιών. Επίσης, η έλλιπη καταγραφή και οριοθέτηση περιοχών με ειδικό καθεστώς προστασίας, η καθυστέρηση εφαρμογής των ρυμοτομικών σχεδίων και των πράξεων εφαρμογής και οι ελλείψεις σε προσωπικό και μηχανοργάνωση παρακωλύουν την άσκηση των αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών, με αποτέλεσμα να καθυστερεί η έκδοση ή η ανάκληση παράνομων διοικητικών πράξεων, εις βάρος των δικαιωμάτων των πολιτών.

Ο ΣτΠ έχει επανειλημμένα επισημάνει τις αδυναμίες των πολεοδομικών υπηρεσιών και τις κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις που αυτές επιφέρουν, χωρίς ωστόσο να υπάρξει καμία αξιοσημείωτη πρόοδος στον τομέα αυτόν.

Αντίθετα, τα επί μακρόν οργανωτικά και λειτουργικά προβλήματα διογκώνονται, με αποτέλεσμα την αδυναμία των υπηρεσιών να ανταποκριθούν συστηματικά τόσο στα ελεγκτικά όσο και στα κυρωτικά τους καθήκοντα, ιδίως σε μια συγκυρία κατά την οποία οι νέες θεσμικές ρυθμί-

σεις (ημισυαίθριοι, πρόγραμμα «Καλλικράτης» κ.ά.) απαιτούν την πλήρη ετοιμότητα των υπηρεσιών, δημιουργώντας μια δυσάρεστη καθημερινότητα τόσο για τους πολίτες όσο και για τους υπαλλήλους.

Είναι χαρακτηριστικό ότι ο ΣτΠ υπήρξε αποδέκτης μεγάλου αριθμού αναφορών που αφορούν τα προβλήματα των πολιτών και το επίπεδο εξυπηρέτησής τους από τις πολεοδομίες. Η προσπάθεια ωστόσο διαμεσοδιάθεσής του προσέκρουσε στη δεδηλωμένη πια και αντικειμενική αδυναμία των υπηρεσιών να ανταποκριθούν στα αιτήματα των πολιτών.

Συγκεκριμένα, ο Νομάρχης Κυκλάδων με έγγραφό του (30.8.2010 προς τον Υπουργό Εσωτερικών εκθέτει τη δραματική κατάσταση που επικρατεί στα πολεοδομικά γραφεία του νομού (Τήνος, Μήλος, Νάξος και Θήρα) λόγω της έλλειψης προσωπικού και ζήτησε την άμεση ενίσχυσή τους. Επίσης, σε έγγραφο της Πολεοδομίας Άνδρου, Πύλου και της Τεχνικής Υπηρεσίας Ναυπάκτου, καθώς και της Διεύθυνσης Πολεοδομίας και Περιβάλλοντος της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Κυκλάδων, δηλώνεται η αντικειμενική αδυναμία των υπηρεσιών αυτών να ανταποκριθούν στα αιτήματα των πολιτών λόγω έλλειψης προσωπικού (βλ. επίσης *Ετήσια έκθεση 2009*, σ. 81–82).

Δασικές υπηρεσίες

Ο ΣτΠ ανέλαβε να εξετάσει υπόθεση πολίτη σχετικά με την παράλειψη του Δασαρχείου Πειραιά να απαντήσει σε αιτήσεις του για την έκδοση

πράξης χαρακτηρισμού ιδιοκτησιών του στην περιοχή Καραβά Κυθήρων. Η καθυστέρηση οφείλεται, όπως επανειλημμένα αναφέρθηκε στον ενδιαφερόμενο πολίτη αλλά και στην Αρχή, στην έλλειψη προσωπικού (πρόβλημα που αντιμετωπίζουν, όπως έχει διαπιστώσει ο ΣτΠ, οι περισσότερες, αν όχι όλες οι δασικές υπηρεσίες), στις αυξημένες αρμοδιότητες που οι λιγοστοί εναπομείναντες υπάλληλοι έχουν (μεταξύ των οποίων αναφέρθηκαν οι εκτός έδρας μετακινήσεις για τη διενέργεια αυτοψιών, αλλά και για την αποτύπωση των καμένων δασικών εκτάσεων) και στην έλλιπη χαρτογράφηση των δασικών εκτάσεων. Μετά την παρέμβαση του ΣτΠ, ο οποίος επικαλέστηκε και τις προθεσμίες που τάσσει ο Ν. 998/1979, στις 13.9.2010 εκδόθηκε η μία από τις δύο πράξεις χαρακτηρισμού. Παράλληλα δε, μετά και την προσκόμιση από τον ενδιαφερόμενο πολίτη των συμπληρωματικών στοιχείων που ζητήθηκαν από τη δασική υπηρεσία, η εξέταση της δεύτερης πράξης χαρακτηρισμού βρίσκεται σε εξέλιξη (υπόθεση 22697/2009).

Αρχαιολογική υπηρεσία

Πολίτης προσέφυγε στην Αρχή με αίτημα την επίσπευση της διενέργειας ανασκαφής στο οικόπεδό του, η οποία εκκρεμούσε για δέκα και πλέον έτη. Το ακίνητο βρίσκεται μέσα στα όρια του αρχαίου νεκροταφείου στη θέρμη Θεσσαλονίκης, όπου διενεργείται συστηματική ανασκαφή ήδη από το 1988. Σύμφωνα με τη σχετική κοινή υπουργική απόφαση, για

«κάθε υπόθεση που απαιτεί ανασκαφή» ορίζεται «ως χρόνος διεκπεραίωσης 1 χρόνος».

Η αρμόδια ΙΣΤ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων καθυστέρησε τη διεκπεραίωση του αιτήματος, επικαλούμενη ότι, εκτός του ότι τηρείται προτεραιότητα στις κατατιθέμενες αιτήσεις, δεν υπάρχουν θεσμοθετημένα κριτήρια για τον χρόνο διενέργειας ανασκαφών σε ιδιωτικά ακίνητα. Ως εκ τούτου, με δεδομένη την οικονομική αδυναμία του ιδιοκτήτη να καλύψει ο ίδιος το κόστος της ανασκαφής, η αίτησή του δεν έτυχε ανταπόκρισης για πολλά χρόνια.

Θετική εξέλιξη

Μετά την παρέμβαση του ΣτΠ, τον Απρίλιο του 2010 το ΥΠΠΟΤ προέβη στην έκδοση υπουργικής απόφασης με την οποία χορήγησε στην αρμόδια εφορεία αρχαιοτήτων πίστωση για τη συγκεκριμένη ανασκαφή (υπόθεση 24509/2009)³.

Συναρμοδιότητες φορέων

Η πλειονότητα των αναφορών που δέχεται ο Κύκλος Ποιότητας Ζωής εμπίπτουν στις αρμοδιότητες περισσότερων του ενός φορέα. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις ο ΣτΠ διαπιστώνει ότι η αδράνεια των υπηρεσιών και η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των συναρμοδίων φορέων λειτουργούν αρνητικά τόσο για το οικιστικό όσο για το πολιτιστικό και το φυσικό περιβάλλον.

Ενδεικτική είναι η αναφορά κατοίκων του δημοτικού διαμερίσματος Αθήρα του Δήμου Παλλικής στην Κεφαλονιά

σχετικά με αυθαίρετες παρεμβάσεις (ανέγερση αθλιευτικού καταφυγίου στον αιγιαλό και τη θάλασσα και άλλων κτισμάτων, καθώς και διάνοιξη δύο δρόμων πρόσβασης προς την παραλία) μέσα στα όρια της ενταγμένης στο δίκτυο Natura 2000 περιοχής του όρμου Αθήρα, στην οποία φιλοξενείται και κτιριακό συγκρότη-

εν λόγω περιοχής. Ειδικότερα, κατά τα αναφερόμενα σε δύο εκθέσεις του Εθνικού Κέντρου Θαλάσσιων Ερευνών, η αυθαίρετη ανέγερση (ήδη από το 1992–1993) του αθλιευτικού καταφυγίου (λιμενοβραχίονας και τέσσερις μικρές προβλήτες) προκάλεσε ρύπανση και υποβάθμιση της γύρω περιοχής, διάβρωση της παραλίας και

μα, δείγμα της νεότερης επανασιακής αρχιτεκτονικής, χαρακτηρισμένο από το Υπουργείο Πολιτισμού ως έργο τέχνης.

Από την εξέταση της υπόθεσης, ο ΣτΠ διαπίστωσε ότι η αδράνεια των συναρμοδίων φορέων για τη λήψη άμεσων μέτρων και η ανοχή έως σήμερα των αυθαίρετων παρεμβάσεων αλλοίωσαν το φυσικό περιβάλλον της

σχηματισμό σπηλαιώσεων κάτω από το εκκλησιάκι του διατηρητέου κτιριακού συγκροτήματος.

Μετά την παρέμβαση της Αρχής, ο Λιμενικός Σταθμός Ληξουρίου και η Κτηματική Υπηρεσία Κεφαλληνίας βε-

³ <http://www.synigoros.gr/pdf.01/8668.1.synopsi.diamesolabisis.anaskafes.june.2010.pdf>

βαίωσαν αρμοδίως τις παραβάσεις, εισηγήθηκαν την απομάκρυνση του αλιευτικού καταφυγίου και εξέδωσαν τα πρωτόκολλα κατεδάφισης. Η Διεύθυνση Πολεοδομίας της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Κεφαλληνίας προχώρησε στη σύνταξη της πράξης αναλογισμού αποζημίωσης για τη διάνοιξη της ζώνης παραλίας Αθήρα, η κύρωση της οποίας έχει ήδη κριθεί τελεσιδίκως.

Ο ΣτΠ, επισημαίνοντας την ανάγκη συνεργασίας των συναρμόδιων φορέων, ζήτησε από τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων την άμεση κατεδάφιση των αυθαίρετων κατασκευών και τόνισε την υποχρέωση εκπόνησης ειδικής περιβαλλοντικής μελέτης πριν από κάθε παρέμβαση ή κατασκευή στην περιοχή.

Θετική εξέλιξη

Η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων ενημέρωσε τον ΣτΠ ότι:

- Εξασφάλισε πίστωση για την ανάθεση των εργασιών κατεδάφισης του αλιευτικού καταφυγίου και του αυθαίρετου λιμενοβραχίονα, η οποία αναμένεται να ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 2010.
- Σκοπεύει να προβεί στην εκπόνηση ειδικής περιβαλλοντικής μελέτης για την ουσιαστική προστασία και ανάδειξη του όρμου Αθήρα, με τη δημιουργία και τη στελέχωση των αρμόδιων υπηρεσιών μετά την έναρξη εφαρμογής του προγράμματος «Καλλικράτης» (υπόθεση 11649/2008)⁴.

Κτηματολογικά γραφεία

Ο ΣτΠ δέχθηκε και αυτή τη χρονιά σημαντικό αριθμό αναφορών σχετικά με τη λειτουργία του κτηματολογίου. Η θεματολογία των αναφορών αυτών επικεντρώνεται κυρίως στο αίτημα διόρθωσης των σφαλμάτων που έχουν εμφιλοχωρήσει στις αρχικές κτηματολογικές εγγραφές και αφορούν νομικά σφάλματα, αλλά και αστοχίες στις καταχωρήσεις γεωμετρικών στοιχείων.

Σποραδικά, αναφορές αφορούν την πληθμελή λειτουργία αυτών των ίδιων των κτηματολογικών γραφείων, με σημείο αιχμής την ελλιπή πληροφόρηση του κοινού. Από την άποψη αυτή, εξακολουθεί να ισχύει η ήδη διατυπωμένη άποψη της Αρχής (Ετήσια έκθεση 2009, σ. 71) για την αναγκαιότητα προετοιμασίας και οργάνωσης των οριστικών κτηματολογικών γραφείων.

Ο ΣτΠ παγίωσε την τακτική της κοινοποίησης των εγγράφων του που απευθύνονται στα κτηματολογικά γραφεία, στην «Κτηματολόγιο» ΑΕ, με σκοπό την επιτάχυνση της ανταπόκρισής τους για την επίλυση των προβλημάτων των πολιτών.

Στο πλαίσιο διερεύνησης σοβαρών και χρονιζόντων προβλημάτων που αφορούν κτηματογραφημένες περιοχές, η Αρχή διοργάνωσε συνάντηση εργασίας στη Μυτιλήνη. Στη συνάντηση αυτή έλαβε μέρος ο πρόεδρος της «Κτηματολόγιο» ΑΕ και στελέχη της εταιρείας, καθώς και όλοι οι εμπλεκόμενοι, στη λειτουργία του κτηματολογίου, τοπικοί φορείς. Απόρροια της συντονισμένης

και επίμονης προσπάθειας που είχε καταβάλει ο ΣτΠ είναι η θετική εξέλιξη που σημειώθηκε μετά τη συνάντηση. Συγκεκριμένα, η εταιρεία αναγνώρισε την έκταση και τη σοβαρότητα των προβλημάτων και ανακοίνωσε ότι δεσμεύεται να:

- Επεξεργαστεί τις διαδικασίες για ομαδικές διορθώσεις.
- Προωθήσει στον αρμόδιο Αναπληρωτή Υπουργό ΠΕΚΑ πρόταση νομοθετικής ρύθμισης για την απρόσκοπτη εφαρμογή των διαδικασιών διόρθωσης χωρίς περαιτέρω οικονομική επιβάρυνση των πολιτών.

Ο ΣτΠ, στο πλαίσιο της διερεύνησης της υπόθεσης, παρακολουθεί την εξέλιξη του θέματος προκειμένου να διαπιστώσει την υλοποίηση των προαναφερομένων και τη λειτουργικότητα της προτεινόμενης νομοθετικής ρύθμισης για την απρόσκοπτη λειτουργία του κτηματολογίου και την εδραίωση της εμπιστοσύνης των πολιτών στον θεσμό (υπόθεση 7220/2008)⁵.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣτΠ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΤΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

Ο ΣτΠ έχει επανειλημμένα επισημάνει τα προβλήματα των πολιτών που σχετίζονται με το ΥΠΠΟΤ, τόσο στις ετήσιες εκθέσεις του όσο και σε συ-

⁴ <http://www.synigoros.gr/perivallon/pdf.01/8888.1.ORMOS.KATELEIYOU.pdf>

⁵ <http://www.synigoros.gr/perivallon/pdf.01/8887.1.DeltioTypouKtimatologio.pdf>

ναντήσεις εργασίας για επί μέρους θέματα (βλ. ετήσιες εκθέσεις 2007, σ. 116–117· 2008, σ. 84–86).

Τον Απρίλιο του 2010 ο ΣτΠ συνόψισε τις απόψεις που προέρχονταν από όλες τις εκκρεμείς υποθέσεις και απέστειλε εκ νέου στο υπουργείο τις προτάσεις του για επίλυσή τους. Επιπροσθέτως, ο ΣτΠ ζήτησε από το υπουργείο να ορίσει μόνιμο εκπρόσωπο, με σκοπό τη συστηματική αντιμετώπιση των εκκρεμοτήτων.

Τον Ιούνιο του 2010 ο Υπουργός ΠΟΤ όρισε εκπρόσωπο για τις επαφές του υπουργείου με την Αρχή, αναγνωρίζοντας τα προβλήματα που έχουν αναδειχθεί από τον ΣτΠ, και τόνισε τρεις κυρίως διοικητικές παθογένειες:

- την αδυναμία του υπουργείου και των εποπτευόμενων φορέων να ανταποκριθούν εγκαίρως και αποτελεσματικά στις υποχρεώσεις για καταβολή τόσο των επιδικασθέντων ποσών αποζημιώσεων λόγω απαλλοτριώσεων ακινήτων για αρχαιολογικούς σκοπούς όσο και πλήρους αποζημίωσης στις περιπτώσεις ουσίωδους περιορισμού ή οριστικής στέγησης χρήσης του ακινήτου·
- τη σημαντική καθυστέρηση εξυπηρέτησης των πολιτών, που οφείλεται στην αναγκαιότητα για ολοκληρωμένη προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς·
- το πρόβλημα της έλλειψης επαρκούς και εξειδικευμένου προσωπικού στις υπηρεσίες του υπουργείου.

Ειδικότερα, ο Υπουργός ΠΟΤ ακολούθησε τις προτάσεις του ΣτΠ και:

- Έθεσε κριτήρια για τη χρονική προτεραιότητα των εκκρεμών υποθέσεων με αντικείμενο τις δεσμεύσεις ιδιοκτησιών, όπως είναι η σπουδαιότητα των ευρημάτων, η δυνατότητα διατήρησης και ανάδειξής τους και ιδίως ο χρόνος δέσμευσης·

- Ζήτησε να υπάρχει πλήρης αιτιολόγηση των σχετικών αποφάσεων των υπηρεσιών και των αντίστοιχων γνωμοδοτικών οργάνων·

- Δεσμεύτηκε για την αναμόρφωση άμεσα του νομοθετικού πλαισίου ως προς το ζήτημα του χαρακτηρισμού ως αγροτικών εκτός σχεδίου ακινήτων, με κριτήριο όχι τη θέση τους εντός ή εκτός αστικής ζώνης, αλλά τον προορισμό τους από τη νομοθεσία για τη συγκεκριμένη περιοχή.

Επιπλέον, μετά την εξέταση πρότασης του ΣτΠ για έλεγχο της λειτουργίας της Επιτροπής Απαλλοτριώσεων, αποφασίστηκε να καταργηθεί, εφόσον η λειτουργία της συνεπαγόταν χρονική επιβάρυνση στην εξέταση των αιτημάτων από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο και περιττό φόρτο εργασίας για το προσωπικό.

Επίσης:

- Επιταχύνθηκε η διαδικασία εισαγωγής υποθέσεων στα αρμόδια γνωμοδοτικά συμβούλια.

- Δόθηκε εντολή για επιτάχυνση των διαδικασιών γνωμοδότησης.

- Στην περίπτωση των οριοθετήσεων ή αναοριοθετήσεων θα λαμβάνεται υπόψη, εκτός από το ενδιαφέρον για την προστασία των αρχαιολογικών χώρων, και η μη διατάραξη της κοινωνικής και οικονομικής ζωής.

- Συστάθηκε κοινή επιτροπή του ΥΠΕΚΑ και του ΥΠΠΟΤ για τα ζητήματα καθορισμού όρων δόμησης και χρήσεων γης στις Ζώνες Β΄ και αποσαφηνίστηκαν οι αρμοδιότητες των αρχαιολογικών και των πολεοδομικών υπηρεσιών στο θέμα αυτό.

Ο υπουργός υποστήριξε ακόμη ότι, σε περίπτωση που μια σωστική ανασκαφή λαμβάνει χαρακτήρα συστηματικής, θα έπρεπε το συγκεκριμένο ακίνητο να απαλλοτριώνεται, αλλά αυτό θα προσέκρουε στις οικονομικές δυσχέρειες του υπουργείου. Επιπλέον, γίνεται επεξεργασία αντισταθμιστικών μέτρων για τις περιπτώσεις στέγησης γης, π.χ. ανταλλαγή, μεταφορά συντελεστή δόμησης, σε συνδυασμό με τη δημιουργία ενός ταμείου γης, φορολογικά οφέλη κ.λπ., σύμφωνα με προτάσεις του ΣτΠ.

Τέλος, ο ΣτΠ ενημερώθηκε ότι το ΥΠΠΟΤ θα επεκτείνει το σύστημα μέτρησης και αποδοτικότητας των τομέων της πολιτικής του σε όλες τις γενικές γραμματείες του υπουργείου, σύμφωνα με τον Ν. 3230/2004, με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών.

Παρά τις προαναφερθείσες εξελίξεις, σημαντικός αριθμός υποθέσεων που χειρίζεται ο ΣτΠ εκκρεμεί.

Επεμβάσεις σε εβραϊκές συναγωγές

Ο ΣτΠ διερευνά τα τελευταία τρία χρόνια υπόθεση με θέμα επεμβάσεις σε προστατευόμενες από την αρχαιολογική και την πολεοδομική νομοθεσία εβραϊκές συναγωγές στην Αθήνα και

στη Βέροια. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση της συναγωγής «Γιαννιωτών» στην Αθήνα, η Πολεοδομία του Δήμου Αθηναίων ανακάλεσε το 2010 τις οικοδομικές άδειες που είχε η ίδια εκδώσει για πραγματοποίηση επεμβάσεων στη συναγωγή (διατηρητέο κτίριο με απόφαση του ΥΠΕΧΩΔΕ) ύστερα από παρέμβαση του ΣτΠ, λόγω έλλειψης προηγούμενης έγκρισης των εργασιών από την Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων Αττικής που απαιτούνταν, εφόσον το κτίριο της συναγωγής ήταν προγενέστερο των 100 τελευταίων ετών. Η Αρχή επισήμανε ότι ο δήμος οφείλει να αναλάβει τη δαπάνη αποκατάστασης του εσωτερικού χώρου της συναγωγής, με βάση τις διατάξεις της πολεοδομικής νομοθεσίας και της σχετικής νομολογίας του Συμβουλίου της Επικρατείας. Ωστόσο, η Πολεοδομία του Δήμου Αθηναίων με νεότερο έγγραφό της απάντησε ότι δεν προκύπτει επιπλέον ανάγκη αποκατάστασης του κτιρίου της Συναγωγής και ότι όταν εκδόθηκε η αρχική άδεια του κτιρίου δεν είχαν συμπληρωθεί 100 έτη από την αποπεράτωση αυτού και για τον λόγο αυτόν δεν είχε ζητηθεί έγκριση από την εφορεία. Με αυτή την απάντησή της η πολεοδομία έρχεται κατ' ουσίαν σε πλήρη αντίφαση με προηγούμενά έγγρατά της, καθώς και με την ανάκληση των οικοδομικών αδειών, στην οποία είχε ήδη προβεί λόγω της, σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, έλλειψης προηγούμενης έγκρισης από την αρμόδια εφορεία.

Σε αντίστοιχη περίπτωση επεμβάσεων σε συναγωγή της Βέροιας (ιστορικό διατηρητέο μνημείο με απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού), η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων Κεντρικής Μακεδονίας ζήτησε από τους ιδιοκτήτες της συναγωγής και τον Δήμο Βέροιας να της υποβάλουν τεχνική τεκμηρίωση των επεμβάσεων που πραγματοποιήσαν στη συναγωγή μεταξύ των ετών 1997–2005 χωρίς την έγκριση της εφορείας, καθώς και μελέτη αποκατάστασης του μνημείου. Η εφορεία δεσμεύτηκε ότι, σε περίπτωση που οι παραπάνω υπεύθυνοι των επεμβάσεων δεν ανταποκριθούν, θα προβεί η ίδια στις απαραίτητες ενέργειες για τη βελτίωση και την εν μέρει αποκατάσταση του μνημείου (υπόθεση 4911/2007).

Δέσμευση ιδιοκτησίας χωρίς καταβολή αποζημίωσης για 36 χρόνια

Το Υπουργείο Πολιτισμού δέσμευε για 36 χρόνια το ιστορικό διατηρητέο μνημείο του τεμένους Ορτά Τζαμί στη Βέροια, χωρίς να καταβάλει αποζημίωση στον ιδιοκτήτη. Μετά την τριετή διαμεσολάβηση του ΣτΠ εκδόθηκε τελικά κοινή υπουργική απόφαση αναγκαστικής απαλλοτριώσεως, χωρίς ωστόσο να ληφθεί υπόψη η νέα αντικειμενική αξία του απαλλοτριωθέντος ακινήτου, η οποία ήταν όμως εγκαίρως γνωστή στη Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων (υπόθεση 9011/2007).

Απαγόρευση ανέγερσης οικίας στον Γαλατά Δήμου Τροιζηνίας, μέσα σε κηρυγμένο αρχαιολογικό χώρο

Η ΚΣΤ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων δεν ενέκρινε την ανέγερση οικίας στον Γαλατά Δήμου Τροιζηνίας, μέσα στον κηρυγμένο αρχαιολογικό χώρο, με την αιτιολογία ότι η ιδιοκτησία δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις αρτιότητας με βάση απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού. Ο ΣτΠ επισήμανε στην εφορεία αρχαιοτήτων ότι η απόφασή της δεν στηριζόταν σε κάποια εκτελεστέα υπουργική απόφαση, αλλά σε πρόταση για θέσπιση όρων και περιορισμών δόμησης και χρήσεων γης μέσα στη Ζώνη Β΄ του συγκεκριμένου αρχαιολογικού χώρου. Τρία χρόνια μετά την αρχική της άρνηση και ύστερα από διετή διαμεσολάβηση του ΣτΠ, η εφορεία τελικά ενέκρινε με όρους την ανέγερση της οικοδομής. Ο ΣτΠ ζήτησε από το ΥΠΠΟΤ να εκδώσει, το συντομότερο δυνατόν, την κοινή υπουργική απόφαση με την οποία θα καθορίζονται οι όροι και οι περιορισμοί δόμησης και χρήσης γης στην εν λόγω Ζώνη Β΄ του αρχαιολογικού χώρου, καθώς, εξαιτίας της απουσίας κανονιστικής απόφασης, δεν προστατεύεται επαρκώς ο συγκεκριμένος αρχαιολογικός χώρος και υπάρχει καθεστώς ασάφειας και ανασφάλειας για τους πολίτες ως προς τις επιτρεπόμενες χρήσεις και δραστηριότητες στην περιοχή (υπόθεση 16771/2007).

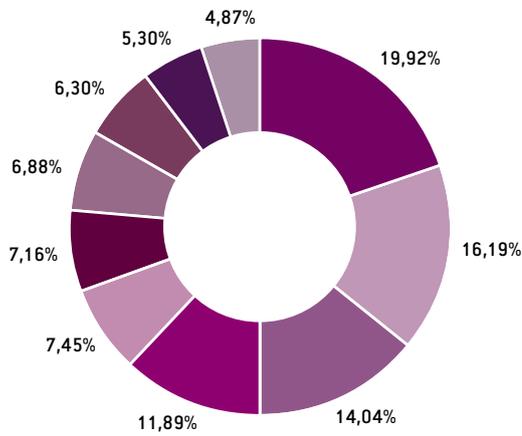
Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία (έγγραφα του ΣτΠ, απαντήσεις της διοίκησης, ειδικές εκθέσεις κ.ά.) μπορείτε να βρείτε:

Στον ιστότοπο του ΣτΠ
www.synigoros.gr
[Επιλέξτε: Εκθέσεις – Πορίσματα, Κύκλος Ποιότητας Ζωής]

Στην ιστοσελίδα για το περιβάλλον
www.synigoros.gr/perivallon

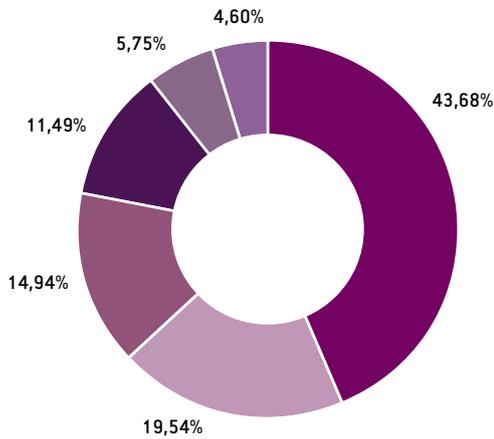

ΓΡΑΦΗΜΑ 12 ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
[84,10% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ]

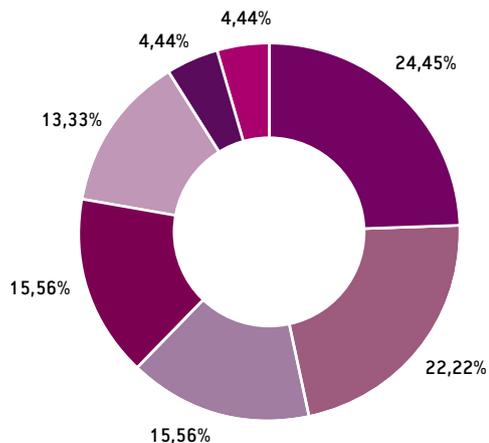
- Χωροθέτηση – Αδειοδότηση και έλεγχος όρων λειτουργίας έργων υποδομής [19,92%]
- Αυθαίρετες κατασκευές [16,19%]
- Χωροθέτηση – Αδειοδότηση και έλεγχος όρων λειτουργίας εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων [14,04%]
- Πολεοδομικός σχεδιασμός – Ρυμοτομικά σχέδια [11,89%]
- Χορήγηση οικοδομικών αδειών [7,45%]
- Ατμόσφαιρα – Θόρυβος – Έδαφος [7,16%]
- Δεσμεύσεις – Απαλλοτριώσεις [6,88%]
- Δημόσια κτήματα [6,30%]
- Κυκλοφοριακές ρυθμίσεις [5,30%]
- Ειδικότερα θέματα υγειονομικού ενδιαφέροντος [4,87%]

ΓΡΑΦΗΜΑ 13 ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
[10,48% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ]

- Δάση και δασικές εκτάσεις [43,68%]
- Αιγιαλός και παράκτιες ζώνες [19,54%]
- Υδάτινοι πόροι [14,94%]
- Ρέματα [11,49%]
- Θαλάσσιο περιβάλλον [5,75%]
- Προστατευόμενες περιοχές [4,60%]

ΓΡΑΦΗΜΑ 14 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
[5,42% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ]

- Μνημεία [24,45%]
- Αρχαιολογικοί χώροι [22,22%]
- Δεσμεύσεις – Απαλλοτριώσεις [15,56%]
- Άλλες περιπτώσεις πολιτιστικού ενδιαφέροντος [15,56%]
- Διατηρητέα [13,33%]
- Θαλάσσιες περιοχές υποβρύχιας δραστηριότητας [4,44%]
- Παραδοσιακοί οικισμοί [4,44%]

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

99	ΕΙΣΑΓΩΓΗ
100	Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ
102	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΡΑΤΟΥΣ–ΠΟΛΙΤΩΝ
102	ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΩΣ ΑΠΟΔΕΚΤΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΙΔΙΩΤΩΝ: ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ
106	Η ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ
110	ΟΡΟΙ, ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ
113	ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΩΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ: ΦΥΣΙΚΟ ΑΕΡΙΟ

Σχέσεις κράτους-πολίτη

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΣΠΑΝΟΥ
Βοηθός Συνήγορος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πολλά από τα θέματα με τα οποία ασχολείται ο Κύκλος Σχέσεων Κράτους-Πολίτη εμπεριέχουν σημαντικές οικονομικές διαστάσεις. Στη διάρκεια του 2010, οι αναφορές με οικονομικό αντικείμενο παρουσίασαν σημαντική αύξηση. Οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης αποτυπώθηκαν ανάγλυφα, ακόμη και σε περιπτώσεις που ο Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ) δεν είναι αρμόδιος να διερευνήσει. Πολλές αναφορές περιλάμβαναν αιτήματα για βοήθεια και υποστήριξη από πολίτες, οι οποίοι εισήλθαν σε φάση έντονης οικονομικής δυσχέρειας ή και αδυναμίας. Σε κάθε περίπτωση, οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης έγιναν ιδιαίτερα αισθητές. Για τον λόγο αυτόν, η παρουσίαση των πεπραγμένων του Κύκλου στην ετήσια έκθεση του 2010 εστιάζει σε θέματα οικονομικής δραστηριότητας.

Η επιδείνωση των οικονομικών δεδομένων είχε σαφείς επιπτώσεις σε όλο το φάσμα των σχέσεων μεταξύ διοίκησης και πολιτών. Κινδυνεύει μάλιστα να συμπαρασύρει πρόσφατες –και άρα ακόμη ενάλωτες– κατακτήσεις, όπως αυτές των διαδικαστικών δικαιωμάτων.

Η υποχρέωση των υπηρεσιών να απαντούν στους πολίτες και μάλιστα επαρκώς, να τηρούν τις προθεσμίες και άλλες προδιαγραφές της διοικητικής δράσης, που προβλέπει ο Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας, δοκιμάζονται. Θα απαιτηθεί ιδιαίτερη εγρήγορση εκ μέρους του πολιτικού και διοικητικού συστήματος, ώστε ποιοτικές διαστάσεις της λειτουργίας του να μην περιθωριοποιηθούν υπό το βάρος οικονομικών προτεραιοτήτων και πιέσεων.

Πέρα όμως από τις ανησυχίες, ο ΣτΠ εκφράζει ικανοποίηση διότι, στη διάρκεια του 2010, ορισμένες από τις προτάσεις που είχε διατυπώσει κα-

τά τα τελευταία χρόνια ενσωματώθηκαν στην πρόσφατη φορολογική μεταρρύθμιση (Ν. 3842/2010)¹. Μεταξύ άλλων, αποκαταστάθηκε μερικώς μια ισορροπία στον τρόπο που αντιμετωπίζονται διαδικαστικά δικαιώματα, κυρίως στη φορολογία συζύγων.

Στο σύνολο των αναφορών που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Κύκλου και εξετάστηκαν το 2010, το 18,71% αφορά θέματα φορολογίας, το 17,17% παροχές κοινής ωφέλειας, το 13,06% θέματα μεταφορών (με έμφαση στα ζητήματα που προέκυψαν κατά τη διαδικασία της απόσυρσης αυτοκινήτων παλαιάς τεχνολογίας) και το 8,61% άλλες οικονομικές δραστηριότητες (συμπεριλαμβάνονται οι δημόσιες προμήθειες και ζητήματα που σχετίζονται με την ευθύνη του δημοσίου). Με γενικότερα θέματα που άπτονται της λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης (κυρίως περιπτώσεις διεκπεραίωσης υποθέσεων) συνδέεται το 16,83% των αναφορών που εξέτασε ο Κύκλος.

¹ http://www.synigoros.gr/pdf.01/8842_1_synopsitropop..1.pdf

Οι επόμενες ενότητες αφιερώνονται σε διάφορες πλευρές των οικονομικών σχέσεων κράτους και πολιτών. Πρώτα, επιχειρείται μια συνθετική παρουσίαση των προβλημάτων που ανέδειξε η οικονομική κρίση, αλλά και

των προσαρμογών που έχουν πλέον αρχίσει να εισάγονται στον τρόπο οικονομικής διαχείρισης. Ωστόσο, η κρίση μάλλον επέτεινε προβλήματα τα οποία προϋπήρχαν. Υπ' αυτή την έννοια αξίζει να παρουσιαστούν, στη

συνέχεια, οι πάγιες αδυναμίες σε διάφορα πεδία οικονομικής δραστηριότητας όπου εμπλέκονται το κράτος και οι πολίτες, όπως τις έχει καταγράψει η Αρχή μέσα από τη διερεύνηση των σχετικών υποθέσεων.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

Η δύσκολη οικονομική συγκυρία στην οποία βρίσκεται η χώρα μας επέτεινε ορισμένα χρονίζοντα προβλήματα της δημόσιας διοίκησης ή και δημιουργήσε νέα. Ειδικότερα, διαχρονικό είναι το ζήτημα της καθυστέρησης του δημοσίου, των ΝΠΔΔ, των ΟΤΑ και των υπόλοιπων δημόσιων φορέων να εξοφλήσουν τις οφειλές τους, είτε αυτές αφορούν συμβατικές υποχρεώσεις είτε παροχές προς τους πολίτες είτε προκύπτουν από άλλους λόγους (π.χ. απαλλοτριώσεις). Σε ετήσιες εκθέσεις παλαιότερων ετών είχαν ήδη επισημανθεί τέτοια προβλήματα. Στο πλαίσιο της παρούσας οικονομικής συγκυρίας, οι καθυστερήσεις αυτές είναι πλέον κανόνας.

Ωστόσο, η πίεση της οικονομικής συγκυρίας οδήγησε και σε μέτρα εξορθολογισμού προβληματικών διαδικασιών, τις οποίες είχε εντοπίσει και επισημάνει στο παρελθόν ο ΣτΠ. Έτσι, η οικονομική διαχείριση μέχρι πρότινος έπασχε από έλλειψη προγραμματισμού, συστηματικότητας και αυστηρότητας, όσον αφορά τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες γίνονταν η ανάληψη οικονομικών υποχρεώσεων αφενός και η εκτέλεση δαπανών αφετέ-

ρου. Η αναμόρφωση της οικονομικής διαχείρισης με τις διατάξεις του νέου Ν. 3871/2010, σε συνδυασμό με την επέκταση του ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου σε όλους τους ΟΤΑ (Ν. 3852/2010), οδηγούν στην αναθεώρηση πρακτικών του παρελθόντος, όπως είναι εκείνη της «παράβλεψης», ηθελημένης ή μη, τυχόν παρατυπιών ή/και παρανομιών στις διαδικασίες ανάληψης μιας οικονομικής υποχρέωσης. Οι πρακτικές αυτές αντικαθίστανται από αυστηρό και ενδελεχή έλεγχο για την τήρηση των προβλεπόμενων ρυθμίσεων, ο οποίος συνοδεύεται από κυρώσεις τόσο για τα πρόσωπα όσο και για το κύρος των διοικητικών πράξεων. Επίσης, με τον νέο Ν. 3871/2010 περιορίζονται σημαντικά τα περιθώρια για τη, συνηθισμένη μέχρι πρότινος, πρακτική της αναζήτησης συμπληρωματικών πιστώσεων (προβλέπονται ανώτατα όρια και κυρώσεις), τίθενται δε αυστηρές κυρώσεις στην περίπτωση που διαπιστώνεται υπέρβαση στα όρια του προϋπολογισμού. Ο ΣτΠ, ως υπερασπιστής της νομιμότητας, επικροτεί τη συγκεκριμένη μεταστροφή. Διαπιστώνει, ωστόσο, ότι η αυστηρότε-

ρη αυτή διαχείριση έχει ως συνέπεια η μόνη διέξοδος που απομένει για τον πολίτη (ο οποίος ήρθε σε συναλλαγή με τη διοίκηση) να είναι η αναζήτηση των οφειλομένων δικαστικά, μέσω της άσκησης αγωγής για αδικαιολόγητο πλουτισμό.

Από την άλλη πλευρά, η καθυστέρηση εξόφλησης, που επιτείνεται σε ορισμένες περιπτώσεις, ενδέχεται να έχει περαιτέρω συνέπειες.

Ορισμένες από αυτές, οι οποίες μάλιστα απασχόλησαν τον ΣτΠ, είναι:

- Η καθυστέρηση στην καταβολή οφειλών. Αυτή συνδέεται άμεσα με το ζήτημα της καταβολής των τόκων υπερημερίας. Μάλιστα, το ΠΔ 166/2003 προβλέπει σε ορισμένες περιπτώσεις υποχρέωση καταβολής τόκων υπερημερίας χωρίς όχληση. Επιπροσθέτως, η πρόσφατη νομολογία έχει επιβάλει την εξομίωση του ύψους των τόκων υπερημερίας που καταβάλλει το δημόσιο με εκείνους που καταβάλλουν οι ιδιώτες. Η επιβολή εκ του νόμου της πληρωμής τόκων (και μάλιστα αυξημένων και όχι μόνον 6%) σε περίπτωση που υπάρχει καθυστέρηση στην καταβολή της απαίτησης ασκεί σημαντική πίεση

προς τους δημόσιους φορείς να επιταχύνουν την καταβολή του σχετικού ποσού.

- Η μεγάλη καθυστέρηση στην αποπληρωμή των οφειλών και η τυχόν παρελκυστική πολιτική της διοίκησης, οι οποίες καθιστούν περισσότερο άμεσο τον κίνδυνο παραγραφής των σχετικών αξιώσεων.

Ο ΣτΠ, κατά τη διαμεσολάβησή του, επισημαίνει τον σχετικό κίνδυνο στους πολίτες, προκειμένου να λάβουν τα ανάλογα μέτρα.

Ακόμη, οι πολίτες παραπονούνται ότι οι δημόσιοι φορείς δεν τηρούν χρονική προτεραιότητα στην εξόφληση οφειλών. Ο ΣτΠ επισημαίνει την υποχρέωση να τηρείται η χρονική προτεραιότητα ως έκφραση της αρχής της χρηστής διοίκησης.

Τέλος, ορισμένα ζητήματα αφορούν άλλες πλευρές κακοδιοίκησης που συνοδεύουν την καθυστέρηση εξόφλησης οφειλών. Για παράδειγμα, η διοίκηση δεν απαντά σε γραπτά αιτήματα πολιτών, με τα οποία ζητούν να πληροφορηθούν τους λόγους για την καθυστέρηση στην εξόφληση των απαιτήσεών τους, προσθέτοντας στις αιτίες της κακοδιοίκησης την παράβαση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας. Ακόμη και αν ο λόγος για τη μη καταβολή αφορά την έλλειψη πιστώσεων, είναι σημαντικό να υπάρχει και εγγράφως η διαβεβαίωση για το ότι, τουλάχιστον κατά την άποψη του φορέα, δεν υφίστανται προβλήματα νομιμότητας της δαπάνης. Πρόσθετη αιτία κακοδιοίκησης αποτελεί η μη

συμμόρφωση με δικαστική απόφαση, στην περίπτωση που η οικονομική απαίτηση έναντι του δημοσίου έχει επιδικαστεί με δικαστική απόφαση. Η μη συμμόρφωση συνιστά κατάφωρη παραβίαση του Συντάγματος, αλλά και κρίσιμων διατάξεων τόσο του ευρωπαϊκού όσο και του διεθνούς δικαίου.

Ζήτημα παράβασης διατάξεων του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας τίθεται ενδεχομένως σε υποθέσεις σχετικά με επιδοματικές ενισχύσεις, που χορηγούνται μέσω των ΔΟΥ (π.χ. στεγαστικό επίδομα φοιτητών, εισοδηματική ενίσχυση για νοικοκυριά σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές). Συγκεκριμένα, υπήρξαν παράπονα σχετικά με την άρνηση οικονομικών υπηρεσιών να παραλάβουν τις αιτήσεις και τα δικαιολογητικά των ενδιαφερομένων, με την αιτιολογία ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση των επιδομάτων. Στην περίπτωση μάλιστα που προβλέπονται αποκλειστικές προθεσμίες για την υποβολή των σχετικών αιτημάτων, η άρνηση παραλαβής των αιτήσεων οδηγεί σε απώλεια δικαιώματος, χωρίς το αρμόδιο διοικητικό όργανο να έχει εξετάσει αν πράγματι πληρούνται οι σχετικές προϋποθέσεις για τη χορήγηση των επιδομάτων και χωρίς να έχει αποφανθεί εγγράφως επί των αιτημάτων των πολιτών.

Αξίζει επίσης να αναφερθεί ένα ειδικότερο θέμα το οποίο συναρτάται άμεσα με την πολιτική περιστολής των δημόσιων δαπανών, λόγω της αναστολής στις προσλήψεις και

τους διορισμούς που επιβλήθηκε για το 2010 και του περιορισμού στις προσλήψεις προσωπικού στον δημόσιο τομέα για τα επόμενα έτη (ενδεικτικά, υποθέσεις 127440/2010, 127099/2010, 128456/2010). Ο ΣτΠ διερεύνησε υποθέσεις για τις οποίες διαπιστώθηκε ότι υπήρχε παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας εκ μέρους της διοίκησης, σχετικά με την ολοκλήρωση των διαδικασιών πρόσληψης και τον διορισμό των ενδιαφερομένων πριν από την έναρξη ισχύος του Ν. 3833/2010. Υποστηρίχθηκε ότι οι περιπτώσεις αυτές δεν υπάγονται στην απαγόρευση/αναστολή των διορισμών που θεσπίστηκε, δεδομένου ότι οι οικείες διατάξεις του νόμου που προαναφέρθηκε δεν έχουν αναδρομική ισχύ, αλλά ισχύουν από τη δημοσίευσή του (15.3.2010).

Θετική εξέλιξη

Τελικά, τον Οκτώβριο του 2010 αποφασίστηκε να απορροφηθούν, μέσα στο δεύτερο εξάμηνο του έτους, όλοι οι επιτυχόντες σε διαδικασίες διορισμού/πρόσληψης σε υπηρεσίες και φορείς του δημοσίου για τις οποίες είχαν εκδοθεί οριστικά αποτελέσματα έως και τις 31.12.2009.

Ειδική αναφορά απαιτείται να γίνει και στη φορολογική διοίκηση. Στις παρούσες συνθήκες της οικονομικής κρίσης, παρατηρείται μεγαλύτερη δυσκολία στη διαμεσολάβηση της Αρχής προς τη φορολογική διοίκηση. Ισχυροποιείται η τάση για αυστηρή,

ανελαστική ερμηνεία και εφαρμογή των φορολογικών διατάξεων, καθώς και ο περιορισμός της χρήσης της διακριτικής ευχέρειας για την ευνοϊκή μεταχείριση των φορολογουμένων.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αποδυναμώνεται η δυνατότητα του ΣτΠ για διαμεσολάβηση και η αποτελεσματικότητά της σε πολλές φορολογικές υποθέσεις, ιδίως αν ληφθεί υπόψη:

- η ιδιαίτερη οριστικότητα με την οποία περιβάλλονται οι προσδιοριστικές πράξεις του φόρου και οι πράξεις επιβολής των παρεπόμενων προσαυξήσεων, προστίμων και διοικητικών κυρώσεων·
- τα περιορισμένα χρονικά περιθώρια διαμεσολάβησης μέχρι να καταστεί οριστική η φορολογική εγγραφή·
- η απροθυμία ενίοτε των φορολογικών οργάνων να επανεξετάσουν νο-

μικά πλημμελείς πράξεις, με την αιτιολογία ότι ο φορολογούμενος μπορεί να ασκήσει τα προβλεπόμενα ένδικα βοηθήματα και μέσα στο πλαίσιο της δικαστικής προστασίας.

Από την άλλη πλευρά, ενώ εντείνονται οι διαδικασίες λήψης αναγκαστικών μέτρων για είσπραξη ανεξόφλητων οφειλών προς το δημόσιο (κατασχέσεις, πλειστηριασμοί κ.λπ.), αυξάνεται ο αριθμός των πολιτών που επικαλούνται οικονομική αδυναμία. Ωστόσο, μπορεί να μην πληρούνται στην περίπτωση τους οι προϋποθέσεις ώστε να υπαχθούν στις ρυθμίσεις που αφορούν τη διαγραφή, ολική ή μερική, χρεών (Ν. 2648/1998).

Ο ΣτΠ διαμεσολαβεί, ενημερώνοντας και καθοδηγώντας τους πολίτες, προκειμένου

να αξιοποιήσουν τις θεσμικές δυνατότητες για την παροχή διευκολύνσεων και τις ρυθμίσεις που έχουν θεσπιστεί αναφορικά με τα ληξιπρόθεσμα χρέη προς το δημόσιο (άρθρο 14 του Ν. 3888/2010) κ.λπ.

Τέλος, η απόφαση να ανασταλούν επιστροφές ΦΠΑ σε επιχειρήσεις πριν διενεργηθεί προσωρινός ή τακτικός φορολογικός έλεγχος (ΠΟΛ 1016/2010 και ΠΟΛ 1072/2010), προκειμένου να αντιμετωπιστούν καταστρατηγήσεις σχετικά με την επιστροφή του ΦΠΑ, προκάλεσε τις έντονες αντιδράσεις των παραγωγικών φορέων της χώρας. Σχετικές διαμαρτυρίες δέχθηκε και ο ΣτΠ. Ωστόσο, το ζήτημα αυτό ρυθμίστηκε με νεότερη υπουργική απόφαση (ΠΟΛ 1108/2010).

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΡΑΤΟΥΣ-ΠΟΛΙΤΩΝ

Εκτός από τα ζητήματα που προαναφέρθηκαν ως απόρροια της αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης, κρίθηκε σκόπιμο να γίνει ειδική αναφορά σε θέματα τα οποία αφορούν διάφορες εκφάνσεις της σχέσης κράτους-πολίτων με αντικείμενο οικονομικές δραστηριότητες εκατέρωθεν. Σε αυτές εντάσσονται οι συμβάσεις με ιδιώτες για παροχή έργου προς το δημόσιο, αλλά και παρεμβάσεις κοινωνικής ή και αναπτυξιακής λογικής, η ρύθμιση των προϋποθέσεων για την άσκηση οικονομικής δραστηριότητας, οι επιχειρηματικές δραστηριότητες του δημοσίου στους τομείς

κοινής ωφέλειας κ.ά. Τα ζητήματα που παρουσιάζονται στη συνέχεια δεν συνδέονται άμεσα με την κρίση, αλλά αφορούν πάγιες διοικητικές αδυναμίες.

ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΩΣ ΑΠΟΔΕΚΤΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΙΔΙΩΤΩΝ: ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Οι δημόσιοι διαγωνισμοί για προμήθειες και έργα αποτελούν σημαντικό μέρος της οικονομικής δραστηριότητας σε κάθε χώρα. Είναι λοιπόν σημαντικό να διαφυλάσσονται όχι μό-

νο τα συμφέροντα του δημοσίου, αλλά και των εμπλεκόμενων ιδιωτών. Κρίσιμη είναι εν προκειμένω η διαφάνεια και η συνεπής τήρηση των σχετικών διαδικασιών τόσο κατά το στάδιο της ανάθεσης όσο και κατά την εκτέλεση και την ολοκλήρωση των έργων.

Κατά το στάδιο της διαγωνιστικής διαδικασίας ανάθεσης

Οι δημόσιοι διαγωνισμοί αποσκοπούν αφενός στην αποτελεσματική και αφετέρου στη διαφανή και αμερόληπτη επιλογή αναδόχου. Ζητούμενο

αποτελεί η ισορροπία μεταξύ των δύο αυτών απαιτήσεων, δηλαδή της αποτελεσματικότητας και της διαφάνειας. Επομένως, στο πλαίσιο της διαγωνιστικής διαδικασίας, με αυτόν τον γνώμονα οφείλει να ενεργεί η διοίκηση, είτε πρόκειται για τη διατύπωση των προκηρύξεων είτε για την ανταπόκριση στα δικαιώματα των μερών. Η διαμεσολάβηση του ΣτΠ περιορίζεται από την ανάγκη ταχείας διεκπεραίωσης της διαδικασίας, αλλά και της ύπαρξης δικαιωμάτων τρίτων εμπλεκομένων. Συχνά, πάντως, οι φορείς συμμορφώνονται με τις συστάσεις του ΣτΠ, που αφορούν την τήρηση των προδιαγραφών διαφάνειας. Ορισμένες ενδεικτικές υποθέσεις είναι οι ακόλουθες.

Έγκαιρη και πλήρως αιτιολογημένη απάντηση σε ενστάσεις

Στο πλαίσιο διαγωνισμού του Γενικού Νοσοκομείου Αθηνών «Ιπποκράτειο» για την «Κατασκευή ηλεκτρικών πινάκων πεδίων», εταιρεία προσέφυγε στον ΣτΠ διαμαρτυρούμενη για μη απάντηση σε ένσταση που είχε υποβάλει για να απορριφθεί ανταγωνίστρια εταιρεία, διότι η εγγυητική επιστολή που είχε καταθέσει ήταν μικρότερη από αυτή που όριζε η προκήρυξη του διαγωνισμού. Ύστερα από παρέμβαση της Αρχής, το νοσοκομείο απάντησε στην ένσταση της εταιρείας με καθυστέρηση δύο μηνών.

Ο ΣτΠ υπενθύμισε τη συνταγματικά

κατοχυρωμένη υποχρέωση της διοίκησης να παρέχει έγκαιρη και πλήρως αιτιολογημένη απάντηση στα αιτήματα των πολιτών. Υπογράμμισε επίσης ότι η οικονομία της διαγωνιστικής διαδικασίας επιβάλλει την άμεση ανταπόκριση της διοίκησης, προκειμένου να διασφαλίζονται τα δικαιώματα των συμμετεχόντων μέσα στις βραχύτατες προθεσμίες που προβλέπονται για την άσκηση των σχετικών ένδικων μέσων. Η υπέρμετρη καθυστέρηση απάντησης συνεπάγεται, επομένως, προσβολή του δικαιώματος αναφοράς (άρθρο 10 του Συντάγματος) και του δικαιώματος στην έγκαιρη και αποτελεσματική δικαστική προστασία (άρθρο 20 του Συντάγματος).

Σε σχετικό πόρισμά του², ο ΣτΠ προτείνει να καταρτίζεται υποχρεωτικά δημόσιο πρωτόκολλο σε κάθε στάδιο της διαδικασίας, στο οποίο θα καταχωρίζονται:

- το σύνολο των ενστάσεων – αιτήσεων των συμμετεχόντων,

- οι απαντήσεις της διοίκησης,
- αποδεικτικά αποστολής ή/και παραλαβής των απαντήσεων από τους ενδιαφερομένους, πριν από την έναρξη του επόμενου σταδίου της διαδικασίας (υπόθεση 20063/2009).

Πρόσβαση σε έγγραφα διαγωνισμού

Σε άλλη περίπτωση, εταιρεία που συμμετείχε σε διαγωνισμό για την προμήθεια κρανών μοτοσικλετιστών, που είχαν προκηρύξει τα ΕΛΤΑ ΑΕ, ζήτησε να λάβει αντίγραφο της απόφασης που έκρινε όλες τις προσφορές ως απορριπτέες και ματαίωσε τον διαγωνισμό. Αρχικά, τα ΕΛΤΑ ισχυρίστηκαν ότι, εφόσον ο διαγωνισμός ματαιώθηκε, η εταιρεία δεν έχει πλέον έννομο συμφέρον ώστε να λάβει αντίγραφο της σχετικής απόφασης. Ο ΣτΠ, κατά τη διαμεσολάβησή του, αντέταξε ότι με την τελευταία αναθεώρηση του Συντάγματος το δικαίωμα των πολιτών να λαμβάνουν πληροφορίες και έγγραφα ενισχύεται ιδιαίτερα. Το πεδίο εφαρμο-

² http://www.synigoros.gr/pdf.01/8719_2_porisma_site.pdf

γής του συνταγματικού δικαιώματος επεκτείνεται στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, αλλά και σε αμιγώς ιδιωτικές σχέσεις, στις οποίες το δικαίωμα αυτό προσιδιάζει (αρχή της τριτενέργειας). Αναμφισβήτητα, λοιπόν, το δικαίωμα αυτό οφείλουν να σέβονται και ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι οποίες, όπως τα ΕΛΤΑ, είτε ανήκουν στο δημόσιο είτε ασκούν κατά παραχώρηση δημόσια υπηρεσία είτε είναι δημόσια επιχείρηση ή επιχείρηση κοινής ωφέλειας. Η σχετική συνταγματική διάταξη είναι μάλιστα άμεσος εφαρμογής. Παράλληλα, η υποχρέωση χορήγησης αντιγράφου της απόφασης πηγάζει και από τη θεμελιώδη αρχή της διαφάνειας, σύμφωνα με την οποία πρέπει να διασφαλίζεται για όλους τους διαγωνιζομένους ο προσήκων βαθμός δημοσιότητας, γεγονός που επιτρέπει αφενός το άνοιγμα των αγορών στον ανταγωνισμό και αφετέρου τον έλεγχο του αμερόληπτου των δημόσιων διαγωνισμών. Τέλος, η μη χορήγηση αντιγράφου θεμελιώνει ευθύνη των ΕΛΤΑ που πηγάζει από διαπραγματεύσεις, καθώς τα μέρη, κατά τη διάρκεια των διαφόρων φάσεων του διαγωνισμού, οφείλουν να συμπεριφέρονται σύμφωνα με την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη, δηλαδή με ευθύτητα και εντιμότητα, καθώς και με σεβασμό απέναντι στα δικαιώματα του ασθενέστερου συναλλασσομένου. Τα ΕΛΤΑ δέχθηκαν το σκεπτικό που προαναφέρθηκε και χορήγησαν στην εταιρεία αντίγραφο της επίμαχης απόφασης (υπόθεση 125064/2010).

Ακύρωση διαγωνισμού λόγω παραβίασης της αρχής της ίσης μεταχείρισης

Ο ΣτΠ επισήμανε στον Δήμο Γλυφάδας το βάσιμο της ένστασης που υπέβαλε εταιρεία, διότι η προκήρυξη διαγωνισμού για την προμήθεια τεμαχιστή ξύλων ερχόταν σε αντίθεση με τη θεμελιώδη αρχή του ευρωπαϊκού δικαίου για την ελεύθερη κυκλοφορία προϊόντων, προσώπων και υπηρεσιών. Συγκεκριμένα, στις τεχνικές προδιαγραφές του διαγωνισμού προβλεπόταν η υποχρέωση επίδειξης του τεμαχιστή μόνον εντός της ελληνικής επικράτειας. Συνεπώς, αποκλειόταν η επίδειξη σε άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ, γεγονός που συνιστά συγκεκριμένη μορφή δυσμενούς διάκρισης εις βάρος όσων αναπτύσσουν δραστηριότητα σε άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ. Επίσης, για τον λόγο αυτόν, η Αρχή υποστήριξε ότι πρέπει να γίνουν αποδεκτές βεβαιώσεις καλής λειτουργίας και από φορείς που δεν είναι εγκατεστημένοι στην ελληνική επικράτεια.

Θετική εξέλιξη

Η επιτροπή του δήμου αποδέχθηκε τις υποδείξεις της Αρχής και προέβη σε ορθή επανάληψη της προκήρυξης του διαγωνισμού, απαλείφοντας τον όρο για επίδειξη του τεμαχιστή εντός της ελληνικής επικράτειας, καθώς και οποιονδήποτε άλλο που ερχόταν σε αντίθεση με την ομαλή λειτουργία της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς (υπόθεση 23648/2009).

Ακύρωση διαγωνισμού λόγω παραβίασης της αρχής της διαφάνειας

Εταιρεία προσέφυγε στον ΣτΠ διότι, στο πλαίσιο διαγωνισμού για τη συντήρηση ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων στο Ειδικό Αντικαρκινικό Νοσοκομείο Πειραιά «Μεταξά», διαπιστώθηκε ότι το νοσοκομείο είχε χορηγήσει στους ενδιαφερομένους διαφορετικές εκδοχές της προκήρυξης του διαγωνισμού. Η Αρχή επισήμανε ότι υπάρχει παραβίαση των αρχών της διαφάνειας και του υγιούς ανταγωνισμού που πρέπει να διέπουν τους διαγωνισμούς των προμηθειών του δημοσίου. Το νοσοκομείο αμέσως αναγνώρισε την παραβίαση της νομιμότητας και, αποδεχόμενο τις υποδείξεις του ΣτΠ, ματαίωσε τον διαγωνισμό και προέβη σε επανάληψή του, ώστε να χορηγηθεί σε όλους τους ενδιαφερομένους το σωστό κείμενο της προκήρυξης (υπόθεση 133659/2010).

Κατά το στάδιο της εκτέλεσης

Η ολοκλήρωση της προμήθειας ή του έργου προσκρούει συχνά σε προβλήματα που αφορούν ενδοδιοικητικές διαδικασίες παραλαβής και αποπληρωμής. Η Αρχή διαμεσολαβεί σε πολλές περιπτώσεις προκειμένου να επιλυθούν προβλήματα εσωτερικού συντονισμού και συνεργασίας, αλλά και αδυναμίες προηγούμενων σταδίων της διαδικασίας τα οποία έχουν επίπτωση στο στάδιο της εκτέλεσης. Αναδεικνύεται πάντως, μεταξύ άλλων, ο ανεπαρκής οικονομικός προγραμματισμός, ο οποίος καταλήγει

σε σημαντικές καθυστερήσεις της αποπληρωμής. Τα προβλήματα αυτά επηρεάζουν, συχνά με κρίσιμο τρόπο, την υγιή επιχειρηματικότητα και δεν συνδέονται απαραίτητα με την παρούσα οικονομική συγκυρία. Χαρακτηριστικά είναι τα ακόλουθα παραδείγματα.

Υπέμετρη καθυστέρηση στη σύνταξη πρωτοκόλλου οριστικής παραλαβής και επιστροφή εγγυητικής επιστολής

Ο ΣτΠ, ήδη από τον Μάιο του 2008, ανέλαβε διαμεσοληθτική δράση, επισημαίνοντας κακοδιοίκηση λόγω αδικαιολόγητης καθυστέρησης στη σύνταξη του πρωτοκόλλου οριστικής παραλαβής έργου ανάπλασης πεζοδρομίων του Δήμου Αθηναίων. Και αυτό, διότι το έργο είχε παραδοθεί στη χρήση ήδη από το 2006 και είχε εξοφληθεί ολοσχερώς, ύστερα από έγκριση της σχετικής δαπάνης από το Ελεγκτικό Συνέδριο. Η καθυστέρηση αυτή συνεπαγόταν τη μη επιστροφή της εγγυητικής επιστολής καλής εκτέλεσης του Ταμείου Συντάξεων Μηχανικών και Εργοληπτών Δημοσίων Έργων (ΤΣΜΕΔΕ). Το 2009 ο ενδιαφερόμενος πολίτης απεβίωσε, η δε σύζυγος και τα δύο ανήλικα τέκνα του αναγκάζονται, από την αναπηρική σύνταξη που τους καταβάλλει το ΤΣΜΕΔΕ, να στερούνται 100 ευρώ περίπου τον μήνα για έξοδα διατήρησης της εν λόγω εγγυητικής επιστολής.

Κατά τη διετή διαμεσοληθότητά της, η Αρχή συγκέντρωσε πληθώρα εγγρά-

φων του δήμου, που πιστοποιούν ότι τα μέλη της επιτροπής παραλαβής επί χρόνια αδυνατούν να συντάξουν κοινά αποδεκτό πρωτόκολλο παραλαβής. Ο ΣτΠ επανειλημμένα τόνισε ότι αντίκειται σε κάθε έννοια χρηστής διοίκησης η διατήρηση της οικογένειας του εκλιπόντος πλέον πολίτη στην κατάσταση της ιδιότητας αυτής ομηρίας. Ωστόσο, επειδή η διαμεσοληθότητα απέβη άκαρπη, η Αρχή συνέταξε πόρισμα, που το απύθυνε προς τον Δήμαρχο Αθηναίων, ζητώντας την άμεση απαλλογή της οικογένειας του εκλιπόντος από τα έξοδα συντήρησης της εγγυητικής επιστολής. Ο δήμαρχος δεν έχει μέχρι σήμερα ανταποκριθεί. Η υπόθεση διερευνάται πλέον και από το Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης, το οποίο επίσης διαπιστώνει κακοδιοίκηση από την τετραετή καθυστέρηση (υπόθεση 8395/2008).

Αδικολόγητη καθυστέρηση για αντικατάσταση ΧΕΠ και τραπεζικής επιταγής λόγω απώλειας

Πολίτης ειδοποιήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2008 από το Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης «ΑΧΕΠΑ» να προσέλθει για να εισπράξει χρηματικό ποσό, προς εξόφληση τιμολογίου για εκτέλεση εργασιών ανακαίνισης στα αποδυτήρια και τους χώρους στάθμευσης του νοσοκομείου. Στο ταμείο τον ενημέρωσαν ότι χάθηκαν τα χρηματικά ένταλμα πληρωμής (ΧΕΠ) και η αντίστοιχη τραπεζική επιταγή 35.000

ευρώ. Ύστερα από περισσότερο από έναν χρόνο, ο ενδιαφερόμενος προσέφυγε στον ΣτΠ, επειδή δεν είχε διευκρινιστεί η διαδικασία που έπρεπε να ακολουθηθεί για την επανέκδοση του ΧΕΠ. Ήδη από τον Οκτώβριο του 2008 είχε διαταχθεί ένορκη διοικητική εξέταση με τη διαδικασία του κατεπείγοντος, το πόρισμα της οποίας πρότεινε τη συγκρότηση επιτροπής που θα ερευνούσε τους χώρους του νοσοκομείου για την ανεύρεση των εγγράφων και στη συνέχεια θα προέβιαι στην πληρωμή του πολίτη. Έπειτα από αρκετές ενδιάμεσες ενέργειες, τον Ιούλιο του 2009, η Υπηρεσία Δημοσιονομικού Ελέγχου (ΥΔΕ), στην οποία στάλθηκαν προς έγκριση τα σχετικά έγγραφα, κοινοποίησε στο νοσοκομείο έγγραφο του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, το οποίο αναφερόταν γενικά στην απόλυτη επιταγή και στους όρους αντικατάστασης, χωρίς όμως να παρέχει συγκεκριμένες οδηγίες για τη διεκπεραίωση της υπόθεσης, με αποτέλεσμα να ανακοπεί κάθε περαιτέρω διαδικασία. Με την παρέμβαση της Αρχής, διευκρινίστηκε ότι η ΥΔΕ θεωρούσε ότι ήταν αναρμόδια να εγκρίνει την έκδοση του αντιγράφου του χρηματικού εντάλματος, επειδή την εποπτεία του νοσοκομείου είχε η Διοίκηση Υγειονομικής Περιφέρειας (ΔΥΠΕ) Κεντρικής Μακεδονίας. Προκειμένου να επιλυθεί η συγκεκριμένη υπόθεση, τα σχετικά έγγραφα υπογράφηκαν και από την ΥΔΕ και από την αρμόδια ΔΥΠΕ, και έτσι, μετά τη διαμεσοληθότητα του ΣτΠ, ο πολίτης εισέπραξε τα οφει-

λόγμενα τον Οκτώβριο του 2010, δηλαδή δύο χρόνια μετά την απώλεια εντάλματος και επιταγής. Πρέπει να σημειωθεί ότι η ΥΔΕ δεν έκανε καμία προσπάθεια να επικοινωνήσει με το Ελεγκτικό Συνέδριο, προκειμένου να διευκρινίσει το νομικό ζήτημα που είχε ανακύψει (υπόθεση 22885/2009).

Καθυστέρηση στην εξόφληση τιμολογίου παροχής υπηρεσιών

Πολίτης διαμαρτυρήθηκε για την πολύμηνη καθυστέρηση στην εξόφληση από τη 18η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων τιμολογίου παροχής υπηρεσιών για λογιστική υποστήριξη ύψους 8.000 ευρώ. Το έργο είχε ανατεθεί σε αυτόν με απευθείας ανάθεση, όμως η υπηρεσία ουδέποτε έστειλε τον σχετικό φάκελο προς έγκριση στην αρμόδια ΥΔΕ, παρά το γεγονός ότι βεβαίωνε τον πολίτη για το αντίθετο. Αρνούνταν δε συστηματικά να απαντήσει στις οχλήσεις του, όπως και στα διαμεσολαβητικά έγγραφα του ΣτΠ. Για τον λόγο αυτόν, η Αρχή απευθύνθηκε προς το Υπουργείο Πολιτισμού, το οποίο τελικά χορήγησε την πίστωση που ήταν αναγκαία για την εξόφληση της οφειλής (υπόθεση 20370/2009).

Ανεξόφλητες οφειλές από ολυμπιακά έργα

Κοινοπραξία εταιρειών προσέφυγε στον ΣτΠ διότι δεν είχε αποπληρωθεί το ολυμπιακό έργο «Ανάπλαση του κόμβου λεωφόρου Κηφισού και λεωφόρου Ποσειδώνος» που ανέ-

λαβε, εκτέλεσε και παρέδωσε ήδη από το καλοκαίρι του 2004. Η αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής αναγνώρισε τη σχετική οφειλή των 1.180.017 ευρώ, επικαλέστηκε όμως ανυπαρξία κονδυλίων. Δεσμεύτηκε, ωστόσο, να την εξοφλήσει, όταν θα αποστέλλονταν οι σχετικές πιστώσεις από το Υπουργείο Οικονομικών. Ο ΣτΠ επισήμανε τις ιδιαίτερα δυσμενείς για τους πολίτες συνέπειες αυτής της καθυστέρησης (απώλεια οικονομικών πόρων, φορολογικά και λειτουργικά έξοδα για τη διατήρηση της κοινοπραξίας, αδυναμία συνταξιοδότησης των μελών της) και ζήτησε από το υπουργείο να τους πληροφορήσει άμεσα για την πορεία έγκρισης των σχετικών κονδυλίων. Ήδη τμήμα της οφειλής καταβλήθηκε και η Αρχή εξακολουθεί να παρακολουθεί την υπόθεση έως και την ολοσχερή εξόφληση (υπόθεση 24051/2009).

Η ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Η παρέμβαση του δημοσίου στην οικονομική δραστηριότητα καθοδηγείται από επί μέρους στοχεύσεις, οικονομικές, κοινωνικές και αναπτυξιακές. Αυτές επιδιώκονται μέσω της παροχής κινήτρων, επιχορηγήσεων, δανειοδοτήσεων κ.λπ. Στα παραδείγματα που αναφέρονται στη συνέχεια αναδεικνύονται διάφορες αδυναμίες στον τρόπο με τον οποίο παρεμβαίνει το δημόσιο και που οι συνέπειές τους επιβαρύνουν συστημα-

τικά τους αποδέκτες των πολιτικών αυτών.

Τον ΣτΠ απασχόλησε άλλη μια φορά ο ρόλος των ενδιαμέσων στη σχέση διοίκησης-πολιτών, που είχε αναδειχθεί και στην περίπτωση των ενισχύσεων για τους πυροπαθείς (βλ. *Ετήσια έκθεση 2009*, σ. 90 κε.). Αυτή τη φορά, η αφορμή δόθηκε στο πλαίσιο της δράσης του Ταμείου Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων. Σε πόρισμα που συνέταξε³, ο ΣτΠ επισήμανε την αντικειμενική ευθύνη της διοίκησης σχετικά με ζημιόγones ενέργειες των ιδιωτών στους οποίους αναθέτει μέρος των αρμοδιοτήτων της. Στο πλαίσιο του διαμεσολαβητικού ρόλου της, η Αρχή είχε μάλιστα συναντήσεις εργασίας με τον πρόεδρο του ταμείου, αλλά και με εκπροσώπους της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών. Διαπιστώθηκε πάντως διάθεση των εμπλεκόμενων να συνεργαστούν εν όψει της διαμόρφωσης των προϋποθέσεων για τον σεβασμό των δικαιωμάτων των πολιτών (έγκαιρη και πλήρης ενημέρωση, σεβασμός της αρχής της χρονικής προτεραιότητας κ.ά.).

Κίνητρα για την απόσυρση αυτοκινήτων παλαιάς τεχνολογίας

Μεταξύ των θεμάτων αυτής της ενότητας, αξίζει να αναφερθεί το ζήτημα που προέκυψε με την παροχή οικονομικών κινήτρων για αγορά αυτοκινήτων νέας αντιρρυπαντικής

³ <http://www.synigoros.gr/pdf.01/8662.2.tempe-site.pdf>

τεχνολογίας και απόσυρση αυτοκινητών παλαιάς τεχνολογίας. Το μέτρο θεσπίστηκε όχι με νόμο, αλλά με πράξη νομοθετικού περιεχομένου στις 16.9.2009, λίγο πριν από τις βουλευτικές εκλογές της 4ης Οκτωβρίου 2009. Σύμφωνα με το Σύνταγμα, πράξη νομοθετικού περιεχομένου εκδίδεται μόνο σε «έκτακτες περιπτώσεις εξαιρετικά επείγουσας και απρόβλεπτης ανάγκης». Δύσκολα όμως μπορεί να υποστηριχθεί ότι η λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση χρόνιων προβλημάτων, όπως είναι η ρύπανση του περιβάλλοντος, αποτελεί ανάγκη τέτοιου είδους, ώστε να δικαιολογείται η σχετική σπουδή. Μετά τις εκλογές, λόγω της δυσχερούς δημοσιονομικής κατάστασης, το μέτρο της απόσυρσης καταργήθηκε με νεότερη πράξη, στις 2.11.2009, η οποία δημοσιεύθηκε την ίδια ημέρα στο ΦΕΚ. Αν και το ΦΕΚ στην πραγματικότητα κυκλοφόρησε στις 6.11.2009, το μέτρο είχε ήδη από τις 2.11.2009 «παγώσει» μέσω ανακοινώσεων στα ΜΜΕ και με προφορικές οδηγίες προς τους φορείς υποδοχής των προς απόσυρση οχημάτων. Η πρακτική αυτή στόχευε στον περιορισμό του αιφνιδιασμού των πολιτών. Δημιούργησε ωστόσο συνθήκες σύγχυσης και ανασφάλειας δικαίου στους ενδιαφερόμενους πολίτες, ενώ η ακύρωση του μέτρου εκ των πραγμάτων εισήγαγε ένα απολύτως τυχαίο (μη προβλέψιμο) χρονικό κριτήριο, που οδήγησε σε άνιση μεταχείριση. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι πολλοί ενδιαφερόμενοι, με την πεποίθηση ότι το μέτρο βρίσκεται σε ισχύ, είχαν ήδη

προβεί στις απαραίτητες διαδικαστικές ενέργειες (π.χ. μεταβιβάσεις, καταβολή τελών κυκλοφορίας, άρση ακινησίας), επωμιζόμενοι και το ανάλογο οικονομικό κόστος. Παράλληλα, δεν ήταν σαφές αν δικαιούνταν την είσπραξη του προβλεπόμενου κινήτρου πολίτες που είχαν παραδώσει τα οχήματά τους στις ανακυκλώτριες εταιρείες αρκετές ημέρες πριν από την κατάργηση του μέτρου ή και την ίδια ημέρα και για τεχνικούς λόγους δεν είχαν λάβει εγκαίρως τις βεβαιώσεις παραλαβής. Ακόμη, όσοι είχαν προγραμματίσει να παραδώσουν προς απόσυρση τα οχήματά τους στο διάστημα από 2.11.2009 έως και 5.11.2009 παρεμποδίστηκαν λόγω του άτυπου «παγώματος» του μέτρου και έχασαν το σχετικό δικαίωμα σε χρονικό σημείο κατά το οποίο δεν είχε ακόμη τεθεί σε κυκλοφορία το ΦΕΚ, στο οποίο δημοσιεύονταν η πράξη νομοθετικού περιεχομένου που καταργούσε την απόσυρση. Αλλά ταλαιπωρία υπέστησαν τόσο οι υπηρεσίες όσο και οι πολίτες οι οποίοι δικαιούνταν την καταβολή του κινήτρου, και ενώ είχαν εκδοθεί τα χρηματικά εντάλματα, αφού όφειλαν να επαναλάβουν τη διαδικασία μετά την τροποποίηση της διαδικασίας με βάση νέα κοινή υπουργική απόφαση (ενδεικτικά, υποθέσεις 122211/2009, 123400/2010, 124240/2010, 128496/2010, 131324/2010). Γενικότερα, το παράδειγμα της εισαγωγής και της κατάργησης του μέτρου καταδεικνύει την ανάγκη περυστολής της σπουδής με την οποία συχνά ο νομοθέτης προχωρεί τόσο στην

εισαγωγή όσο και στην κατάργηση ρυθμίσεων. Επιπλέον, η πρόβλεψη μιας μεταβατικής περιόδου προσαρμογής θα μπορούσε να αποτρέψει σε μεγάλο βαθμό τα προβλήματα αυτά.

Επιχορηγήσεις και ενισχύσεις επενδύσεων

Κακός οικονομικός προγραμματισμός ή και διοικητικές παραλείψεις καταλήγουν σε καθυστέρηση στην καταβολή επιχορηγήσεων και ενισχύσεων σε επενδύσεις, με σημαντικές συνέπειες για τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις.

■ Τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η πολύμηνη καθυστέρηση για τη βεβαίωση συντέλεσης τμήματος επενδυτικού σχεδίου που αφορούσε την ανέγερση παραδοσιακού ξενώνα στο Πήλιο. Ειδικότερα, τον Φεβρουάριο του 2010 ο πολίτης υπέβαλε αίτηση για συγκρότηση Περιφερειακού Οργάνου Ελέγχου, ώστε να βεβαιωθεί η περάτωση του 50% της επένδυσης, όρος απαραίτητος προκειμένου να καταβληθεί η πρώτη δόση της επιδότησης, ύψους 165.000 ευρώ. Χρειάστηκε παρέμβαση του ΣτΠ προκειμένου να συγκροτηθεί τον Σεπτέμβριο το αρμόδιο όργανο ελέγχου και να οριστεί τον Οκτώβριο ημερομηνία κατά την οποία θα πραγματοποιούνταν ο έλεγχος της επένδυσης (υπόθεση 129113/2010).

■ Σε άλλη περίπτωση, πολίτης προσέφυγε στην Αρχή διότι δεν είχε λάβει την πρώτη δόση από επιχορή-

γηση επενδυτικού σχεδίου για ανέγερση ξενοδοχειακής μονάδας στο Καστράκι (Καλαμπάκα). Ήδη από τον Οκτώβριο του 2009, το Τμήμα Κινητήρων Περιφερειακής Ανάπτυξης της Περιφέρειας Θεσσαλίας είχε βεβαιώσει την ολοκλήρωση του 50% της επένδυσης. Ωστόσο, η υπηρεσία δήλωσε αδυναμία να καταβάλει το σχετικό ποσό, επικαλούμενη ανυπαρξία πόρων. Δεσμεύτηκε όμως να το πράξει, όταν θα αποστέλλονταν τα σχετικά κονδύλια από το Υπουργείο Οικονομίας. Ο ΣτΠ επισήμανε ότι ο πολίτης καλοπροαίρετα υπολόγισε στην είσπραξη της ενίσχυσης προκειμένου να αντιμετωπίσει λειτουργικά έξοδα της επιχείρησής του και να αποπερατώσει την ξενοδοχειακή μονάδα και ζήτησε άμεση ενημέρωση για την πορεία εκταμίευσης των αναγκαίων κονδυλίων.

Θετική εξέλιξη

Τελικά, μετά την παρέμβαση του ΣτΠ, τον Μάιο του 2010 καταβλήθηκε το 50% της ενίσχυσης και τον Σεπτέμβριο το υπόλοιπο ποσό (υπόθεση 124684/2010).

■ Η διετής καθυστέρηση στην καταβολή επιδότησης ύψους 178.500 ευρώ εκ μέρους του ΕΟΤ για την ανανέωση και τον εκσυγχρονισμό του στόλου των τουριστικών λεωφορείων δημόσιας χρήσης οδήγησε εταιρεία να ζητήσει τη συνδρομή του ΣτΠ. Διαπιστώθηκε ότι δεν είχαν γίνει όλες οι απαραίτητες διαδικασίες προκειμένου να χορηγηθεί η επιδότηση. Ύστερα από επανειλημμένες

οχλήσεις της Αρχής, ο ΕΟΤ τελικά ενέταξε την επιδότηση της εταιρείας στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων για το 2010. Τον Οκτώβριο του 2010, δύομισι χρόνια μετά την έγκριση της επιδότησης, ο ενδιαφερόμενος εισέπραξε το 40% του ποσού της επιδότησης και αναμένεται σχετική χρηματοδότηση από το Υπουργείο Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας για την καταβολή του υπολοίπου (υπόθεση 123862/2010).

■ Δέκα νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις (ΝΑ) δεν είχαν καταβάλει τη συμφωνημένη αμοιβή σε εταιρεία για παροχή υπηρεσιών τουριστικής προβολής κατά την έκθεση «Εκπαιδευτικός τουρισμός: περιβάλλον και παιδεία», που πραγματοποιήθηκε στο Ζάππειο το 2008. Ειδικότερα, πρόκειται για δαπάνες των ΝΑ που θα καλύπτονταν από επιχορήγηση του ΕΟΤ. Επειδή όμως ο ΕΟΤ είχε αποστείλει μόνο το 40% της επιχορήγησης, οι ΝΑ, επικαλούμενες ανυπαρξία πόρων και προτάσσοντας άλλες δαπάνες τους ως πιο κρίσιμες, ανέμεναν και το υπόλοιπο 60% της επιχορήγησης, προκειμένου να εξοφλήσουν τον πολίτη. Ύστερα από την παρέμβαση της Αρχής, ο ΕΟΤ άρχισε να καταβάλει σε όσες ΝΑ αποστέλλουν τα αναγκαία δικαιολογητικά και το υπόλοιπο 60% της επιχορήγησης. Ήδη τέσσερις ΝΑ εξόφλησαν, ωστόσο, επειδή η εταιρεία του πολίτη δεν είναι πλέον φορολογικά ενήμερη, ανακλύπτουν ιδιαίτερα προβλήματα αναφορικά με την προσκόμιση των απαιτούμενων δικαιολογητικών

για την είσπραξη του ποσού (υπόθεση 123628/2010).

Δάνεια από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων

Το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (ΤΠΔ) αποτελεί, πέραν των άλλων, και οργανισμό που, στο πλαίσιο της εξυπηρέτησης του κοινωνικού συμφέροντος, χρηματοδοτεί δάνεια για ανέγερση ή αποπεράτωση πρώτης κατοικίας σε υπαλλήλους και συνταξιούχους του δημοσίου. Στο πλαίσιο αυτό, όμως, οι επιπτώσεις από τις λειτουργικές και διοικητικές αδυναμίες του μετακυλίνουν στους δανειολήπτες, παρ' ότι αυτοί έχουν ενεργήσει με καλή πίστη. Ειδικότερα:

■ Αρκετές φορές έχουν τεθεί υπόψη του ΣτΠ περιπτώσεις κατά τις οποίες πολίτες δεν ενημερώθηκαν έγκαιρα για τη διακοπή εξυπηρέτησης των δανείων τους. Συγκεκριμένα, η παρακράτηση από τον μισθό ή τη σύνταξή τους του ποσού που αναλογεί για τις δόσεις του δανείου που είχαν λάβει από το ΤΠΔ, είτε λόγω παράλειψης της υπηρεσίας τους είτε λόγω αλλαγής της εργασιακής τους σχέσης (π.χ. σύνταξη) ή χώρου εργασίας (π.χ. μετάταξη) ή ακόμη λόγω παράλειψης των ίδιων, διακόπηκε ή δεν ξεκίνησε ποτέ. Ενώ το ΤΠΔ δεν ενημέρωσε έγκαιρα τους δανειολήπτες για τη διακοπή εξυπηρέτησης του δανείου, όταν αυτοί, με δικές τους ενέργειες, ύστερα από αρκετά χρόνια αντιλήφθηκαν το γεγονός, κλήθηκαν να καταβάλουν, στις περισσότερες περιπτώσεις άμε-

σα και στο σύνολό του, όχι μόνο το οφειλόμενο ποσόν (τόκοι και χρεολύσια), αλλά επιπλέον και τους τόκους υπερημερίας που αναλογούσαν. Ο ΣτΠ έχει επανειλημμένα επισημάνει ότι το ζήτημα της ελλιπούς παρακολούθησης της εξυπηρέτησης δανείων εκ μέρους του ΤΠΔ αποτελεί έκφραση κακοδιοίκησης, χωρίς όμως ανταπόκριση (ενδεικτικά, υποθέσεις 17194/2009, 122968/2010, 131908/2010).

■ Σε άλλη περίπτωση, ωστόσο, το ΤΠΔ λειτούργησε διαφορετικά. Συγκεκριμένα, ο Δήμος Περάματος, ενώ παρακρατούσε από τη μισθοδοσία υπαλλήλων του το ποσόν για τις τοκοχρεωλυτικές δόσεις των δανείων τους, δεν απέδιδε τα σχετικά ποσά στο ΤΠΔ. Συνέπεια αυτού ήταν:

- αδυναμία να αρθεί η υποθήκη της

κατοικίας των πολιτών στις περιπτώσεις που σε ένα δάνειο έχουν καταβληθεί όλες οι δόσεις,

- αδυναμία να εκπέσει το σχετικό ποσόν των τόκων από τη φορολογία εισοδήματος των υπαλλήλων, και
  - ανασφάλεια αναφορικά με την τύχη εξυπηρέτησης του δανείου τους.
- Όταν το ΤΠΔ διαπίστωσε το πρόβλημα, ζήτησε εγγράφως την παρέμβαση της Γενικής Διεύθυνσης Επιθεώρησης του Υπουργείου Οικονομικών. Μετά τη διαμεσολάβηση του ΣτΠ, το ΤΠΔ πρότεινε, για όσους υπαλλήλους το επιθυμούν, να παύσει η παρακράτηση από τη μισθοδοσία τους μέσω του δήμου, η δε καταβολή της δόσης να γίνεται από τους ίδιους, απευθείας στο ΤΠΔ, κατά παρέκκλιση των σχετικών διατάξεων. Επισημαίνεται ότι την υπόθεση ερευνά και η Διεύθυνση Οικονομικής Επιθεώ-

ρησης του Υπουργείου Οικονομικών (υπόθεση 126254/2010).

■ Τέλος, σε άλλη περίπτωση, το ΤΠΔ επέδειξε δυσκαμψία όταν χρειάστηκε να αντιμετωπίσει περίπτωση προφανούς αδυναμίας αποπληρωμής δόσεων στεγαστικού δανείου. Ο πολίτης είχε προ τετραετίας λάβει από το ΤΠΔ δάνειο ύψους 108.000 ευρώ. Η διάρκεια εξυπηρέτησης του δανείου ήταν 20 χρόνια και η μηνιαία δόση είχε οριστεί στα 900 ευρώ. Λόγω προβλημάτων υγείας, αλλά και άλλων σοβαρών οικογενειακών προβλημάτων, ο πολίτης, του οποίου οι μηνιαίες αποδοχές ανέρχονταν στα 1.100 ευρώ, αδυνατούσε να πληρώνει τη δόση των 900 ευρώ. Για τον λόγο αυτόν, ζήτησε από το ΤΠΔ να αυξηθεί η διάρκεια εξυπηρέτησης του δανείου του από 20 σε 30 χρόνια, με ανάλο-

γη μείωση της μηνιαίας δόσης. Αρχικά το αίτημα απορρίφθηκε, ύστερα όμως από την επιτυχή διαμεσολάβηση του ΣτΠ, το διοικητικό συμβούλιο του ΤΠΔ αποφάσισε την επιμήκυνση της διάρκειας εξόφλησης του συγκεκριμένου δανείου από 40 σε 60 εξαμηνιαίες δόσεις, με αντίστοιχη μείωση της μηνιαίας δόσης (υπόθεση 5449/2008).

ΟΡΟΙ, ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

Ο ρόλος της διοίκησης στη διαμόρφωση και την τήρηση των προδιαγραφών για την άσκηση των οικονομικών δραστηριοτήτων και των συναφών δικαιωμάτων είναι αναμφισβήτητος κρίσιμος. Ωστόσο, ορισμένες φορές παρατηρείται η διοίκηση να απαιτεί πρόσθετες προϋποθέσεις και εγγυήσεις, οι οποίες δεν έχουν νόμιμο έρεισμα. Στις υποθέσεις που αναφέρονται στη συνέχεια αναδεικνύεται η πρακτική αυτή ως παράγοντας κακοδιοίκησης, με σημαντικές επιπτώσεις στους πολίτες.

Διαδικασίες ενώπιον των οικονομικών υπηρεσιών

Η χορήγηση αποδεικτικού φορολογικής ενημερότητας αποτελεί προϋπόθεση για την άσκηση διαφόρων δικαιωμάτων οικονομικής κυρίως φύσης. Το μέτρο της στέρησης της φορολογικής ενημερότητας αποσκοπεί να αποτρέψει απώλεια ή καθυστέρηση στην είσπραξη δημοσίων εσόδων από δύστροπους οφει-

λότες. Ειδικά όταν πρόκειται για επιχειρηματικές δραστηριότητες, άρνηση ή ακόμη και ολιγόμηνη καθυστέρηση στη χορήγηση του εν λόγω αποδεικτικού μπορεί να έχει σοβαρότατες συνέπειες για την επιβίωση των επιχειρήσεων, καθώς η φορολογική ενημερότητα είναι απαραίτητη προκειμένου οι επιχειρήσεις να μπορούν να εισπράττουν αμοιβές τους από τον ευρύτερο δημόσιο τομέα, να συμμετέχουν σε διαγωνισμούς, να μεταβιβάζουν πάγια κ.ά. Οι σχετικές περιπτώσεις θα πρέπει επομένως να αντιμετωπίζονται με ιδιαίτερη προσοχή από τη διοίκηση. Τα παραδείγματα που ακολουθούν είναι χαρακτηρισικά.

■ Η ΔΟΥ ΦΑΕΕ Αθηνών αρνήθηκε να χορηγήσει φορολογική ενημερότητα σε εταιρεία, λόγω χρέους της προς την Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ) από εκμίσθωση χώρων σε αερολιμένες της χώρας. Παρ' ότι το Πρωτοδικείο Αθηνών είχε αποδεχθεί ανακοπή που άσκησε η εταιρεία και είχε ακυρώσει τη σχετική ατομική βεβαίωση χρεών της ΦΑΕΕ και τις βεβαιώσεις της ΥΠΑ, στις οποίες αυτή στηριζόταν, η ΦΑΕΕ επέμεινε ότι αναμένει αφενός την εκδίκαση της έφεσης του δημοσίου, αφετέρου την ακύρωση από την ΥΠΑ των πράξεων βεβαίωσης της οφειλής.

Στην παρέμβαση του, ο ΣτΠ υποστήριξε ότι η άρνηση ήταν παράνομη. Ειδικότερα ότι:

- Η ΥΠΑ με έγγραφό της είχε ήδη δηλώσει ότι παρέλκει κάθε ακύρωση εκ μέρους της, καθώς οι πράξεις

αυτές ακυρώθηκαν με τη δικαστική απόφαση·

- Όπως ενημέρωσε και τη ΦΑΕΕ Αθηνών, σύμφωνα με πάγια νομολογία και σχετική γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, μετά την αποδοχή σε πρώτο βαθμό ανακοπής, η άρνηση χορήγησης αποδεικτικού ενημερότητας δεν είναι σύννομη.

Παρ' όλα αυτά, η ΦΑΕΕ ενέμεινε στην άποψή της, οπότε η εταιρεία αναγκάστηκε να χορηγήσει εγγύηση στη ΦΑΕΕ προκειμένου να λάβει φορολογική ενημερότητα. Εν τω μεταξύ, απορρίφθηκε και η έφεση του ελληνικού δημοσίου οπότε η διαμεσολάβηση του ΣτΠ επικεντρώθηκε στην επίσπευση της διαδικασίας εκτέλεσης της απόφασης (αποστολή απόφασης στο Γραφείο Νομικού Συμβούλου του Υπουργείου Οικονομικών, σύμβαση πρακτικού αποδοχής της, εντολή διαγραφής προς ΥΠΑ και εντολή διαγραφής από ΥΠΑ προς ΦΑΕΕ).

Παραμένει ωστόσο το γεγονός ότι, ενώ η υπόθεση θα μπορούσε να έχει διευθετηθεί ήδη από την εκδίκαση και την αποδοχή της ανακοπής σε πρώτο βαθμό, χρειάστηκαν επτά μήνες διαμεσολάβησης, ώστε η εταιρεία να λάβει ατελώς φορολογική ενημερότητα. Ο ΣτΠ κοινοποίησε την υπόθεση στην αρμόδια διεύθυνση του Υπουργείου Οικονομικών για την αποτροπή παρόμοιων φαινομένων κακοδιοίκησης στο μέλλον (υπόθεση 23126/2009).

■ Σε άλλη περίπτωση, η ΔΟΥ Νάουσας αρνήθηκε σε πολίτη επιστροφή

ΦΠΑ από πώληση αγροτικών προϊόντων, διότι, όπως τον ενημέρωσε, τα χρήματα είχαν δεσμευτεί από τη ΔΟΥ ΦΑΕ Θεσσαλονίκης. Ο πολίτης, το 2008, είχε ειδοποιηθεί από τη ΦΑΕ ότι ευθύνονταν για οφειλή 1.400 ευρώ εταιρείας της οποίας φαινόταν να έχει διοριστεί εκκαθαριστής το 1992. Ο πολίτης δεν είχε προβεί σε καμία ενέργεια προκειμένου να προσκομίσει στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι ο ίδιος ποτέ δεν είχε λάβει γνώση ούτε είχε αποδεχθεί, ρητά ή σιωπηρά, τον διορισμό του ως εκκαθαριστή. Κατέφυγε δε στον ΣτΠ, τον Αύγουστο του 2010, διαμαρτυρόμενος, επειδή, παρά τη θέλησή του και χωρίς να έχει λάβει γνώση, φέρεται να είναι υπεύθυνος για την εξόφληση οφειλών μιας εταιρείας που δεν γνωρίζει. Μετά τη διερεύνηση της υπόθεσης, ο ΣτΠ διαπίστωσε, μεταξύ άλλων, ότι η αδυναμία του πολίτη να εισπράξει την επιστροφή του ΦΠΑ οφειλόταν στην παρακράτηση της φορολογικής του ενημερότητας, λόγω της ευθύνης του ως εκκαθαριστή εταιρείας για χρέος, που αφορούσε μάλιστα οφειλή υπέρ τρίτων. Σύμφωνα όμως με τη νομοθεσία, μόνον οι φορολογικές οφειλές, όπως οφειλή φόρου εισοδήματος, ΦΠΑ ή συγκέντρωσης κεφαλαίου, στοιχειοθετούν συνυπευθυνότητα και του εκκαθαριστή για χρέη της εταιρείας. Επομένως, ακόμη και αν ο ενδιαφερόμενος είχε ορθά διοριστεί ως εκκαθαριστής, η συγκεκριμένη οφειλή παρανόμως ήταν απαιτητή και από αυτόν. Η ανταπόκριση της ΔΟΥ ΦΑΕ Θεσσαλονίκης υπήρξε θετική (υπόθεση 131822/2010).

■ Αλλά και σε άλλες περιπτώσεις στις οποίες εμπλέκονται, οι ΔΟΥ παρουσιάζονται να έχουν πολύ περιοριστική αντίληψη και πρακτική, χωρίς επαρκές νομικό έρεισμα. Τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η παράνομη άρνηση ΔΟΥ να θεωρήσει ιδιωτικό έγγραφο. Σύμφωνα με τη φορολογική νομοθεσία, συμβάσεις που καταρτίζονται μεταξύ επιτηδευματιών ή τρίτων για οποιαδήποτε συναλλαγή πρέπει να θεωρηθούν μέσα σε δέκα ημέρες από την ημερομηνία υπογραφής από την αρμόδια ΔΟΥ, αλλιώς είναι χωρίς ισχύ και δεν έχουν κανένα έννομο αποτέλεσμα. Η υποχρέωση αυτή αφορά το σύνολο των συμβάσεων των επιχειρήσεων και των ελεύθερων επαγγελματιών. Συνεπώς, η σύμπραξη της αρμόδιας ΔΟΥ καθίσταται απαραίτητη για την ομαλή λειτουργία των συναλλαγών.

Αντίθετα, η ΔΟΥ Γλυφάδας όχι μόνον αρνήθηκε να θεωρήσει ιδιωτικό συμφωνητικό τροποποίησης και κωδικοποίησης του καταστατικού εταιρείας, αλλά ειδοποίησε και τρίτο ιδιώτη του οποίου έκρινε ότι βλάπτονται τα συμφέροντα. Και αυτό, διότι η ΔΟΥ θεώρησε ότι το εν λόγω συμφωνητικό παραβιάζει το εμπορικό δίκαιο και ότι η ίδια οφείλει να προστατεύει κάθε τρίτο ιδιώτη, του οποίου τα συμφέροντα θίγονται. Ο ΣτΠ επισήμανε ότι, κατά πάγια νομολογία, σκοπός της υποχρέωσης να θεωρούνται τα ιδιωτικά συμφωνητικά είναι αποκλειστικά η περιστολή της φοροδιαφυγής, έτσι ώστε οι πολίτες να μην μπορούν να επικαλεστούν τέτοια συμφωνητικά προς φορολογικό όφελός τους (π.χ.

προς έκπτωση δαπανών από το φορολογητέο εισόδημά τους), αν προηγουμένως δεν τα έχουν εμπρόθεσμα υποβάλει για θεώρηση στην αρμόδια ΔΟΥ. Συνεπώς, οι φορολογικές αρχές δεν μπορούν να αρνηθούν να προβούν σε θεώρηση, η οποία σε καμία περίπτωση δεν συνιστά επικύρωση της νομιμότητάς τους. Δεδομένου ότι οι ενδιαφερόμενοι επιθυμούσαν τη θεώρηση, διότι ήταν αναγκαία για να καταχωρηθεί η τροποποίηση του καταστατικού στο αρχείο του Πρωτοδικείου Αθηνών, ο ΣτΠ παράλληλα πρότεινε την προσφυγή απευθείας ενώπιον της γραμματείας του πρωτοδικείου. Πράγματι, ο Πρόεδρος Υπουργείας του Πρωτοδικείου Αθηνών αποδέχθηκε τις θέσεις του ΣτΠ και διέταξε την καταχώρηση του επίμαχου ιδιωτικού συμφωνητικού χωρίς την έγκριση της ΔΟΥ, η οποία, σε κάθε περίπτωση, δεν έχει αρμοδιότητα να ελέγχει τα ιδιωτικά συμφωνητικά ή να αρνείται να τα θεωρήσει. Αν και η υπόθεση έπρεπε να είχε διευθετηθεί ήδη από την προσκόμιση του ιδιωτικού συμφωνητικού στη ΔΟΥ Γλυφάδας, χρειάστηκαν τέσσερις μήνες διαμεσολάβησης και αιτήσεων, ώστε να καταχωρηθεί στα βιβλία εταιρειών του πρωτοδικείου η τροποποίηση του καταστατικού. Ο ΣτΠ κοινοποίησε την υπόθεση στο Γραφείο Νομικού Συμβούλου του Υπουργείου Οικονομικών για την αποτροπή παρόμοιων φαινομένων κακοδιοίκησης στο μέλλον (υπόθεση 129675/2010).

■ Συναφές παράδειγμα αποτελεί και η ακόλουθη περίπτωση. Αλληλοδαπός

πολίτη, προκειμένου να ανανεώσει την άδεια εργασίας του στη νομαρχία, ζήτησε από την Κ' ΔΟΥ Αθηνών να θεωρήσει υπεύθυνη δήλωσή του ότι δεν είχε την υποχρέωση να υποβάλει φορολογική δήλωση. Η ΔΟΥ ζήτησε από τον ενδιαφερόμενο, ως απόδειξη για τη διεύθυνση κατοικίας του, να προσκομίσει αντίγραφο μισθωτηρίου συμβολαίου, παρά το γεγονός ότι αφενός κάτι τέτοιο δεν προβλεπόταν από καμία ειδική διάταξη και αφετέρου ο πολίτης είχε στη διάθεσή του βεβαίωση απόδοσης ΑΦΜ από την ίδια ΔΟΥ, στην οποία αναγραφόταν η διεύθυνση κατοικίας του που είχε δηλώσει.

Ο ΣτΠ επισήμανε στη ΔΟΥ εγκύκλιο του Υπουργείου Οικονομικών, η οποία είχε εκδοθεί σε συνεργασία με την Αρχή, που προβλέπει ότι για να χορηγηθεί ΑΦΜ σε αλλοδαπό δεν απαιτείται από αυτόν να προσκομίσει μισθωτήριο συμβόλαιο, αλλά αρκεί η υπεύθυνη δήλωση του τύπου κατοικίας. Συνεπώς, η διοίκηση όφειλε να αποδεχθεί τη διεύθυνση που αναγραφόταν στη βεβαίωση απόδοσης ΑΦΜ χωρίς περαιτέρω δικαιολογητικά. Η ΔΟΥ αποδέχθηκε ότι δεν απαιτείται μισθωτήριο συμβόλαιο, ζήτησε όμως να προσκομίσει ο πολίτης υπεύθυνη δήλωση του προσώπου που τον φιλοξενεί. Ο ΣτΠ τόνισε ότι η απαίτηση αυτή της ΔΟΥ ήταν περιττή και δεν αντιστοιχεί στο περιεχόμενο της εγκυκλίου. Η διαμεσολάβηση του ΣτΠ ολοκληρώθηκε, όταν στον πολίτη, μετά την προσκόμιση της υπεύθυνης δήλωσης περί φιλοξενίας του, χορηγήθηκε θεωρημένη η δήλωση (υπόθεση 125199/2010).

■ Τέλος, γιατρός, μετά την απόκτηση στην Ελλάδα της άδειας ασκήσεως επαγγέλματος, μετέβη στη Γερμανία, όπου για διάστημα έξι ετών εργάστηκε σε πανεπιστημιακή κλινική, σε έμμισθη θέση βοηθού, όπου και απέκτησε την ειδικότητα του ουρολόγου. Στη συνέχεια, ζήτησε διά του Ελληνικού Προξενείου στο Ανόβερο να του χορηγηθεί πιστοποιητικό μετοικεσίας, ώστε να προχωρήσει στον άνευ δασμών εκτελωνισμό του αυτοκινήτου του στην Ελλάδα.

Το Υπουργείο Οικονομικών αρνήθηκε να χορηγήσει την απαλλαγή, ισχυριζόμενο ότι η ιατρική ειδικότητα, που γίνεται με παροχή εργασίας ιδίως σε πανεπιστημιακή κλινική του εξωτερικού, συναρτάται άμεσα ως προϋπόθεση με τη δυνατότητα άσκησης του ιατρικού επαγγέλματος στην Ελλάδα και προσιδιάζει περισσότερο στην έννοια της μετεκπαίδευσης και όχι στην απόκτηση σταθερών επαγγελματικών δεσμών με το εξωτερικό. Συνεπώς, ο εν λόγω γιατρός θεωρείται πρόσωπο με συνήθη κατοικία στην Ελλάδα, που απλώς εργάζεται στο εξωτερικό, όπου μετέβη όχι αποκλειστικά για βιοποριστικούς λόγους, αλλά προκειμένου να αποκτήσει την απαιτούμενη μετεκπαίδευση. Άρα, δεν πληρούται η βασική εκ του νόμου προϋπόθεση μεταφοράς της συνήθους κατοικίας, ώστε να χορηγηθεί στον ενδιαφερόμενο απαλλαγή από τα τέλη ταξινόμησης αυτοκινήτου. Με έγγραφο της αρμόδιας διεύθυνσης, το υπουργείο απέρριψε τις απόψεις του ΣτΠ, εμμένοντας στην αρχική του θέση (υπόθεση 128806/2010)⁴.

Παρεμβάσεις άλλων υπηρεσιών στις προϋποθέσεις άσκησης οικονομικής δραστηριότητας

Στα παραδείγματα που ακολουθούν αναδεικνύονται αβλεψίες ή υπερβάσεις της κείμενης νομοθεσίας εκ μέρους της διοίκησης, που έχουν δυσανάλογα αρνητική επίπτωση στην άσκηση οικονομικών δραστηριοτήτων από ιδιώτες.

■ Χημικός ζήτησε τη συνδρομή του ΣτΠ για να ανανεώσει την άδεια εμπορίας φυτοπροστατευτικών προϊόντων, η οποία του είχε χορηγηθεί ήδη από το 1999. Και αυτό, διότι το 2000 εκδόθηκε προεδρικό διάταγμα που όριζε ως απαραίτητη προϋπόθεση για τη χορήγηση της σχετικής άδειας την κατοχή πτυχίου γεωπόνου, αποκλείοντας στο μέλλον τους χημικούς. Το 2005 προβλήθηκε μεν η δυνατότητα ανανέωσης για όσους, ανεξάρτητα από την ειδικότητά τους, διέθεταν άδεια, ωστόσο, εκ παραδρομής, η διάταξη περιόρισε το δικαίωμα ανανέωσης για άδειες που εκδόθηκαν έως το 1998, αν και ο περιορισμός για κατοχή πτυχίου γεωπόνου τέθηκε το 2000. Ο ΣτΠ ζήτησε από τις αρμόδιες αρχές να προβούν σε διορθωτική ερμηνεία της επίμαχης διάταξης, υπενθυμίζοντας πάγια νομολογία, σύμφωνα με την οποία δεν επιτρέπεται η αποστέρηση της δυνατότητας για συνέχιση της επαγγελματικής δραστηριότητας από πρόσωπα που την ασκού-

⁴ http://www.synigoros.gr/pdf.01/8906.3_metoikesia.synopsi.pdf

σαν ήδη επί μακρόν λόγω τροποποίησης της ισχύουσας νομοθεσίας. Επιπλέον, η Αρχή επισήμανε ότι η εισαγωγή ενός καθαρά χρονικού κριτηρίου για την ανανέωση της άδειας άσκησης επαγγέλματος, το οποίο δεν υπαγορεύεται από λόγους δημοσίου συμφέροντος, παραβιάζει την αρχή της ισότητας. Η βλάβη που επιφέρει στον πολίτη η αποστέρηση των μέχρι σήμερα βιοποριστικών του μέσων είναι βαρύτερη σε σχέση με την όποια επικαλούμενη δημόσια ωφέλεια, και συνεπώς παραβιάζεται η συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της αναλογικότητας. Με τη συνεργασία της νομικής υπηρεσίας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ανανεώθηκε τελικά η άδεια εμπορίας του ενδιαφερομένου (υπόθεση 23437/2009).

■ Είκοσι οδηγοί ταξί με έδρα την Αλβανία διαμαρτυρήθηκαν στον ΣτΠ για το περιεχόμενο εγγράφου (εγκύκλιος) που εξέδωσε ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων. Σύμφωνα με την εγκύκλιο αυτή, τα τελωνεία υποχρεούνται να παρακρατούν τα μεταφρασμένα και επικυρωμένα έγγραφα κυκλοφορίας των οχημάτων κατά την είσοδό τους στην Ελλάδα, επειδή ισχύουν για ένα μόνο δρομολόγιο μεταφοράς επιβατών από την Αλβανία στην Ελλάδα. Η Αρχή επισήμανε στην αρμόδια διεύθυνση του Υπουργείου Μεταφορών ότι τόσο ο περιορισμός της ισχύος των εγγράφων για ένα και μόνο δρομολόγιο όσο και η υποχρέωση των ενδι-

αφερομένων να τα καταθέτουν στις ελληνικές τελωνειακές αρχές δεν προβλέπονται από τη νομοθεσία. Με την επιβολή της υποχρέωσης, σε κάθε δρομολόγιο τους στην ελληνική επικράτεια, να προσκομίζουν εκ νέου επικυρωμένα και μεταφρασμένα έγγραφα κυκλοφορίας επιχειρείται, όπως φαίνεται, να περιοριστεί στην πράξη η δυνατότητα των αλλο-

ουσιαστικής ενημέρωσης των πολιτών αναφορικά με τη νέα αυτή μορφή ενέργειας, τόσο σε σχέση με την τιμολόγηση όσο και με τις προϋποθέσεις και το κόστος σύνδεσης με το δίκτυο φυσικού αερίου. Τη στιγμή κατά την οποία οι πολίτες ενθαρρύνονται να στραφούν προς το φυσικό αέριο, τα προβλήματα αυτά συνιστούν ανασταλτικούς παράγοντες και πρέπει

δαπών αυτοκινήτιστών να προβούν σε μια κατ' αρχήν νόμιμη δραστηριότητα. Το υπουργείο ανακάλεσε τελικά την επίμαχη εγκύκλιο (υπόθεση 125239/2010).

ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΩΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ: ΦΥΣΙΚΟ ΑΕΡΙΟ

Την Αρχή απασχόλησαν ζητήματα που αφορούν τις σχέσεις των πολιτών με τις εταιρείες παροχής φυσικού αερίου. Σε σειρά υποθέσεων που εξετάσε ο ΣτΠ, διαπιστώθηκε έλλειμμα

να διευθετηθούν. Κυριότερα από αυτά είναι τα ακόλουθα.

Διαφάνεια στην τιμολόγηση

Τον Μάρτιο του 2010, ο ΣτΠ δημοσιοποίησε παρέμβασή του σχετικά με ζητήματα τιμολόγησης του φυσικού αερίου από τις Εταιρείες Παροχής Αερίου (ΕΠΑ) Θεσσαλονίκης και Θεσσαλίας. Τα προβλήματα που κατέγραψε σε έγγραφό του προς τη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ), και κοινοποίησε στο Υπουργείο Ανάπτυξης, τη Δημόσια Επιχείρηση Αερίου (ΔΕΠΑ) και τις ΕΠΑ, δεν προκύπτουν μόνον από τις

συγκεκριμένες υποθέσεις στις οποίες διαμεσολήβησε, αλλά είναι προϊόν ενδελεχούς έρευνας⁵.

Συγκεκριμένα, κάτοικοι της Θεσσαλονίκης και του Βόλου προσέφυγαν στον ΣτΠ, διότι η τιμή του φυσικού αερίου ήταν ακριβότερη από την αντίστοιχη του πετρελαίου, παρά το γεγονός ότι το φυσικό αέριο διαφημιζόταν από τα μέσα ενημέρωσης ως φθηνότερο κατά 20%. Ο ΣτΠ επισήμανε σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς –ΕΠΑ Θεσσαλονίκης και Θεσσαλίας, ΔΕΠΑ, αλλά και ΡΑΕ– την υποχρέωση να υπάρχει διαφάνεια στην τιμολόγηση του φυσικού αερίου, όπως προκύπτει από την εθνική και την ευρωπαϊκή νομοθεσία.

As σημειωθεί ότι ήδη από το 1995 η νομοθεσία προβλέπει ότι στις άδειες διανομής φυσικού αερίου των ΕΠΑ πρέπει να συμπεριλαμβάνεται ρητά ότι οι εταιρείες έχουν υποχρέωση να δημοσιοποιούν σαφή και διαφανή τιμολόγια, σε συνάρτηση ιδίως με τις τιμές ανταγωνιστικών μορφών ενέργειας, όπως είναι το πετρέλαιο. Στην πράξη, το δικαίωμα αυτό των καταναλωτών δεν εξασφαλίστηκε ποτέ, λόγω οργανωτικών αδυναμιών του δημοσίου. Αφενός, το αρμόδιο όργανο που είχε αρχικά προβλεφθεί για να επιβάλει την υποχρέωση αυτή, το Σώμα Ενεργειακού Ελέγχου και Σχεδιασμού, ουδέποτε συστάθηκε και αφετέρου,

⁵ <http://www.synigoros.gr/pdf.01/8504.3.fystprae1.pdf>
<http://www.synigoros.gr/pdf.01/8504.2.RAE.pdf>
<http://www.synigoros.gr/pdf.01/8504.1.FYSTPRAE2.pdf>

ο φορέας που ανέλαβε τον ρυθμιστικό ρόλο της αγοράς ενέργειας, η ΡΑΕ, άρχισε να λειτουργεί μετά την έκδοση των αδειών διανομής φυσικού αερίου των ΕΠΑ και έτσι δεν τους επιβλήθηκε ποτέ η υποχρέωση να ανακοινώνουν την τιμολόγηση σε συνάρτηση με τις τιμές του πετρελαίου.

Ο ΣτΠ πρότεινε στη ΡΑΕ να εισηγηθεί στον αρμόδιο υπουργό να ενσωματωθεί στις υφιστάμενες άδειες σχετικός όρος, ώστε, έστω και 15 χρόνια μετά τη θέσπισή του, να αποκτήσει αντικείμενο το δικαίωμα αυτό των πολιτών. Η ΡΑΕ δεν αποδέχθηκε τις θέσεις του ΣτΠ (υπόθεση 1485/2009).

Τέλος επανασύνδεσης

Ανάλογη αδιαφάνεια καλύπτει το κόστος επανασύνδεσης ύψους 100 ευρώ που επιβάρυνε η ΕΠΑ Αττικής σε περίπτωση διακοπής, λόγω μη πληρωμής ληξιπρόθεσμου λογαριασμού κατανάλωσης. Συγκεκριμένα, το τέλος αυτό πρέπει να έχει καθαρά αποζημιωτικό χαρακτήρα και, συνεπώς, να ανταποκρίνεται στις απαιτούμενες για την αποκοπή και την επανασύνδεση εργασίες. Ωστόσο, το ύψος του τέλους επανασύνδεσης ποικίλλει για λόγους άσχετους με τις εργασίες στις οποίες οφείλει να αντιστοιχεί. Και αυτό διότι όταν η αποκοπή και η επανασύνδεση γίνονται όχι λόγω ληξιπρόθεσμης οφειλής, αλλά ύστερα από αίτημα του καταναλωτή, η συνολική χρέωση είναι μικρότερη. Επιπλέον, η χρέωση είναι η ίδια τόσο για οικιακούς όσο και για εμπορικούς καταναλωτές. Οι οικιακοί καταναλωτές διαθέτουν όμως πιο μικρές και

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία (έγγραφα του ΣτΠ, απαντήσεις της διοίκησης, ειδικές εκθέσεις κ.ά.) μπορείτε να βρείτε:

Στον ιστότοπο του ΣτΠ
www.synigoros.gr
[Επιλέξτε: Εκθέσεις – Πορίσματα, Κύκλος Σχέσεων Κράτους Πολίτη]

Στην ιστοσελίδα για τον δημότη
www.synigoros.gr/dimotis

απλές εγκαταστάσεις και, συνεπώς, το κόστος των απαιτούμενων εργασιών είναι χαμηλότερο. Ο ΣτΠ πρότεινε στην ΕΠΑ Αττικής να προβεί σε μείωση του τέλους επανασύνδεσης ύψους 100 ευρώ, χωρίς ανταπόκριση μέχρι στιγμής (ενδεικτικά, υποθέσεις 6515/2009, 17396/2009, 134651/2010).

Προϋποθέσεις και κόστος σύνδεσης

Οι προϋποθέσεις και το κόστος σύνδεσης με το δίκτυο φυσικού αερίου επίσης απασχόλησαν τον ΣτΠ. Ορισμένες περιπτώσεις αφορούν τη μη επαρκή ανάπτυξη του δικτύου φυσικού αερίου, όταν δηλαδή πρόκειται για περιοχές που δεν εντάσσονται στον τρέχοντα προγραμματισμό ανάπτυξης δικτύων. Η άδεια διανομής φυσικού αερίου που χορηγήθηκε στις ΕΠΑ επιβάρυνε κατ' αρχήν υποχρέωση σύνδεσης με το δίκτυο όλων των καταναλωτών και παροχής σε αυτούς φυσικού αερίου χωρίς διακρίσεις. Δεν προβλέπεται όμως υποχρέωση κατασκευής δικτύου σε κάθε περιοχή που καλύπτει η άδεια, αλλά υποχρέωση κατασκευής συγκεκριμένου αριθμού χιλιομέτρων (για παράδειγμα, στην Αττική 1.500 χιλιόμετρα δικτύου). Συνεπώς, στις περιοχές οι οποίες δεν καλύπτονται από το δίκτυο που έχει επιλέξει να κατασκευάσει η εκάστοτε ΕΠΑ, οι καταναλωτές αντιμετωπίζουν προβλήματα.

■ Η παρέμβαση του ΣτΠ για ένταξη οικίων πολιτών στον προγραμματισμό του δικτύου έχει αποφέρει αποτέλεσμα στην περιοχή της Θεσσαλονίκης

(υπόθεση 132533/2010). Αντίθετα, στην Αττική το πεδίο για διαμεσοληβητική δράση εκ μέρους του ΣτΠ είναι ιδιαίτερα στενό, καθώς η ΕΠΑ Αττικής έχει ήδη κατασκευάσει την ελάχιστη επέκταση του δικτύου που προβλέπεται ως υποχρεωτική. Μπορεί πλέον η ΕΠΑ Αττικής να ζητάει από τους καταναλωτές το κόστος για την αναγκαία επέκταση προκειμένου να συνδεθούν με το δίκτυο και, εάν στα επόμενα πέντε χρόνια υποβληθούν αιτήματα για νέες συνδέσεις στην ίδια περιοχή, θα πραγματοποιείται επιμερισμός του συνολικού κόστους επέκτασης, με αντίστοιχες χρεοπιστώσεις μεταξύ νέων και παλαιών καταναλωτών. Επομένως, οι πολίτες θα πρέπει πρώτα να υποβάλουν αίτηση ζητώντας να ενημερωθούν για το κόστος επέκτασης και, εάν επιθυμούν να το αναλάβουν, να συνάψουν στη συνέχεια σύμβαση σύνδεσης παροχής φυσικού αερίου (υπόθεση 133248/2010).

■ Επιπλέον, η ιδιαίτερη καθυστέρηση με την οποία οριστικοποιήθηκαν οι περιοχές που τελικά συμπεριλήφθηκαν στην υποχρέωση κατασκευής των 1.500 χλμ. δικτύου δημιούργησε σημαντικό πρόβλημα σε πολλούς πολίτες. Χαρακτηριστικά, ενδιαφερόμενη υπέβαλε το 2005 αίτηση σύνδεσης με το δίκτυο φυσικού αερίου. Δεδομένου ότι το ακίνητό της βρίσκεται σε κεντρικό σημείο του Δήμου Βύρωνα και άλλα ακίνητα σε ακτίνα 40 μέτρων είχαν ήδη συνδεθεί, αρκέστηκε σε προφορικές διαβεβαιώσεις ότι η υπόθεσή της θα διευθετηθεί και εγκατέστησε σύστημα κεντρικής θέρμαν-

σης με φυσικό αέριο. Έκτοτε, αναγκάστηκε να καλύπτει με ιδιαίτερα αυξημένο κόστος τις ανάγκες θέρμανσης της οικογένειάς της, με κλιματισμό ή υγραέριο. Δυόμισι χρόνια αργότερα, ενημερώθηκε γραπτώς ότι για τεχνικούς λόγους δεν αναμένεται άμεσα η κατασκευή αγωγού. Ο ΣτΠ επισήμανε την ευθύνη της ΕΠΑ Αττικής, η οποία όφειλε έγκαιρα να γνωρίζει το σχέδιο ανάπτυξης δικτύου και να ενημερώσει την ενδιαφερόμενη για την αδυναμία σύνδεσης. Τελικά, το πρόβλημα δεν λύθηκε, καθώς η ενδιαφερόμενη αδυνατεί να αναλάβει το κόστος κατασκευής της αναγκαίας επέκτασης του δικτύου που ανέρχεται σε 6.000 ευρώ (υπόθεση 23947/2009).

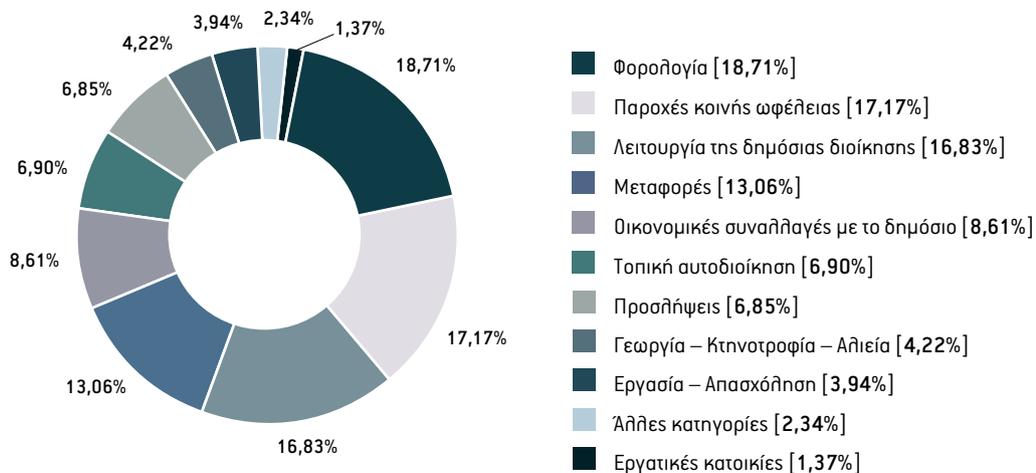
Εξαιρετικά δεσμευτικοί συμβατικοί όροι

■ Ακόμη και όταν παρέχονται κίνητρα σε πολίτες για να συνδεθούν με το δίκτυο φυσικού αερίου, προσχωρούν αναγκαστικά σε συμβάσεις με εξαιρετικά δεσμευτικούς όρους, όπως φαίνεται από το ακόλουθο παράδειγμα. Για την προσέλευση νέων πελατών σε περιοχές όπου κατασκευάζει δίκτυο φυσικού αερίου, η ΕΠΑ Αττικής χορηγεί έκπτωση έως και 100% στα τέλη σύνδεσης, με την προϋπόθεση η εσωτερική εγκατάσταση να έχει ολοκληρωθεί και ενεργοποιηθεί μέσα σε τρεις μήνες από την τοποθέτηση του μετρητή. Διαφορετικά, αν και δεν κάνουν χρήση του δικτύου φυσικού αερίου, οι συμβαλλόμενοι υποχρεούνται να καταβάλουν αφενός τα τέλη σύνδεσης και αφετέρου την πάγια μηνιαία χρέωση λόγω της τοποθέτησης

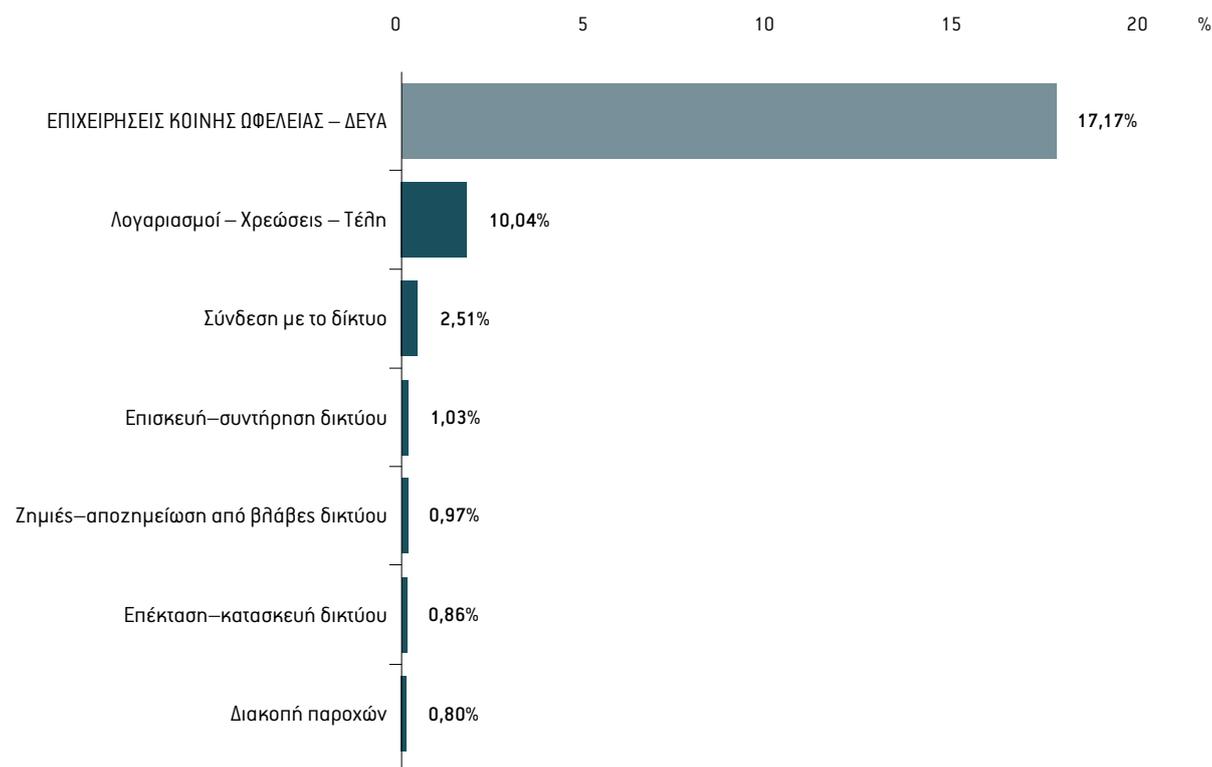
μετρητή. Σε ορισμένες περιπτώσεις ο ΣτΠ διαπίστωσε ότι υπάρχει ζήτημα έγκαιρης πληροφόρησης των πολιτών (υπόθεση 125880/2010).

■ Σε άλλη όμως περίπτωση, έκρινε ότι η υποχρέωση που αναλαμβάνουν οι πολίτες υπερβαίνει το εύλογο. Συγκεκριμένα, πολίτης σύναψε σύμβαση για δύο ακίνητα της πολυκατοικίας του (οικία και ισόγειο κατάστημα) για να επωφεληθεί από έκπτωση 100% στα τέλη σύνδεσης που χορηγεί η ΕΠΑ Αττικής σε όσους συνάψουν άμεσα σύμβαση. Για μεν την οικία του, ολοκλήρωσε έγκαιρα την εσωτερική εγκατάσταση φυσικού αερίου. Για το κατάστημα, όμως, αρχικά ζήτησε παράταση της προθεσμίας, αλλαγή τελικά λόγω οικονομικής δυσπραγίας γνωστοποίησε στην ΕΠΑ ότι δεν θα προβεί στην κατασκευή της. Ως αποτέλεσμα, η ΕΠΑ απαίτησε, με βάση τη σύμβαση, από τον ενδιαφερόμενο να καταβάλει τα τέλη σύνδεσης, καθώς και τα μηνιαία πάγια τέλη του καταστήματος, συνολικού ύψους 500 ευρώ. Ο ΣτΠ επισήμανε μεταξύ άλλων ότι, εφόσον η εκτέλεση της σύμβασης είναι ανέφικτη, δεν θα πρέπει να επιβαρύνεται πλέον ο πολίτης με έξοδα διατήρησης της σύνδεσης. Καθοδήγησε λοιπόν τον ενδιαφερόμενο να ζητήσει την ακύρωση της σύμβασης και τον συμψηφισμό των οφειλόμενων τελών με το ποσό της εγγύησης που είχε καταβάλει κατά τη σύναψή της. Τελικά, ύστερα από διαπραγματεύσεις, η σύμβαση λύθηκε και ο πολίτης κατέβαλε μόνο το ποσό των 150 ευρώ (υπόθεση 125746/2010).

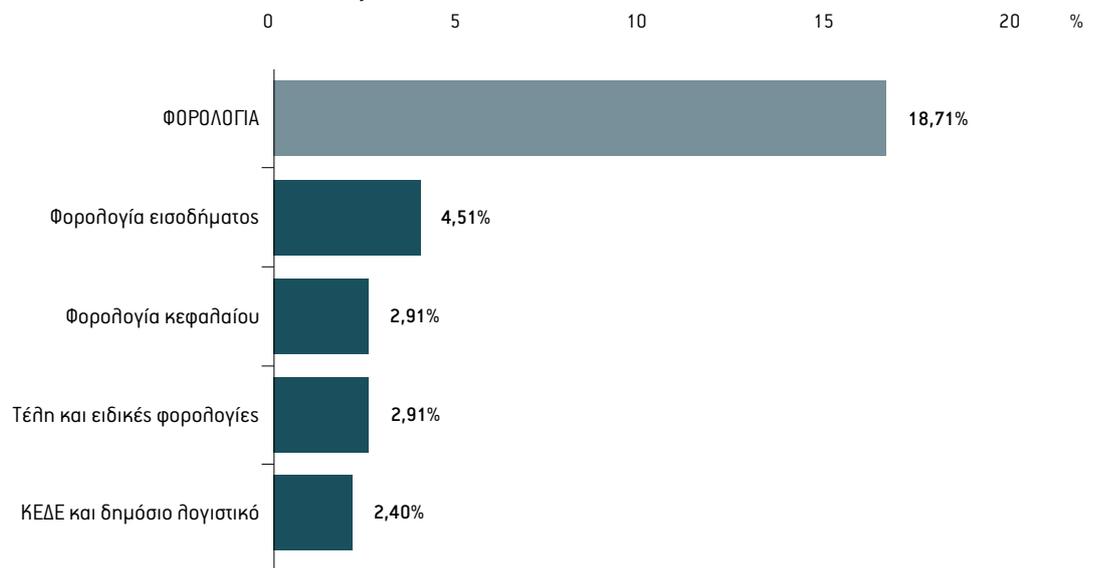
ΓΡΑΦΗΜΑ 15 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΡΑΤΟΥΣ-ΠΟΛΙΤΗ

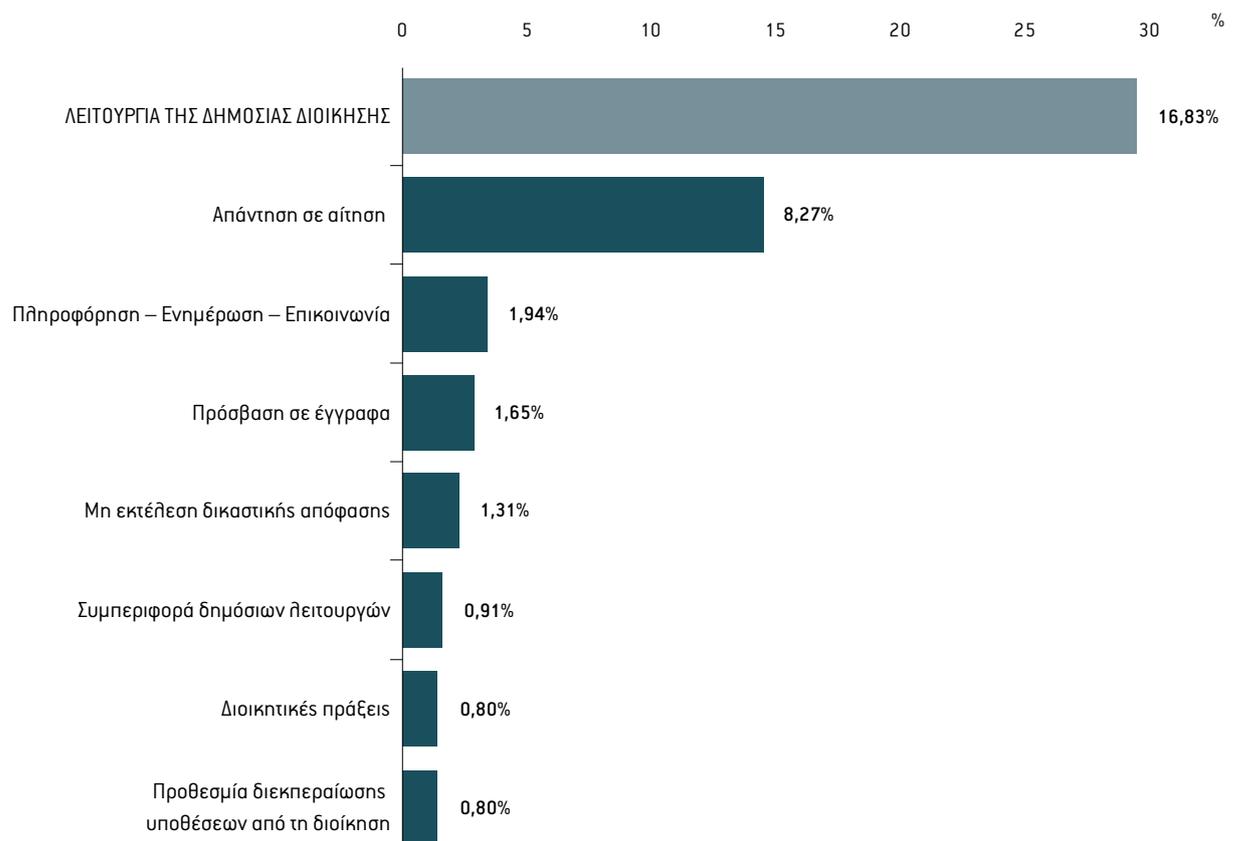
ΓΡΑΦΗΜΑ 16 ΠΑΡΟΧΕΣ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ
(ΑΝΑΛΥΟΝΤΑΙ ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ)

ΓΡΑΦΗΜΑ 17 ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ
(ΑΝΑΛΥΝΤΑΙ ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ)

ΓΡΑΦΗΜΑ 18 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
(ΑΝΑΛΥΝΤΑΙ ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

119	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
122	Η ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
122	ΑΚΡΟΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ
123	ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΒΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΘΗΤΩΝ: ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ
125	ΦΙΛΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΗΛΙΚΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ
126	Η ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ
127	Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
127	ΕΙΔΙΚΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ
127	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: Η ΠΡΟΑΣΠΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
131	ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ
132	ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ – ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΑΝΗΛΙΚΟΥ
133	ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ
133	ΥΙΟΘΕΣΙΑ
133	ΠΡΟΝΟΙΑ – ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ
135	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΕΓΓΡΑΦΑ

Δικαιώματα του παιδιού

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΣΧΟΣ
Βοηθός Συνήγορος

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Το 2010 ήταν μια περίοδος ιδιαίτερης ανησυχίας στην ελληνική κοινωνία σχετικά με το παρόν και το μέλλον των κοινωνικών παροχών, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι παροχές για τα παιδιά. Η οικονομική κρίση, που επισφραγίστηκε με τα μέτρα για τον περιορισμό των δαπανών στον δημόσιο τομέα, είχε ως φυσική συνέπεια και τη συρρίκνωση των κοινωνικών δαπανών στον τομέα των παροχών και των υπηρεσιών για τα παιδιά. Βεβαίως, η εξέλιξη αυτή έλαβε χώρα σε μια χρονική περίοδο που η ελληνική κοινωνία συνειδητοποιεί σταδιακά την ανάγκη ύπαρξης περισσότερων παρεμβάσεων υπέρ της παιδικής ηλικίας και δη υπέρ των παιδιών που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, καθώς τα κοινωνικά προβλήματα διογκώνονται και πλήττουν ιδιαίτερα τη νέα γενιά. Έτσι, έχει πολλαπλά υποστηρικθεί από τους αρμόδιους επιστημονικούς και κοινωνικούς φορείς ότι υπάρχει μεγάλη ανάγκη να ενισχυθούν οι υπηρεσίες και οι δο-

μές για παιδιά και εφήβους, ιδίως για τα παιδιά θύματα κακοποίησης- παραμέλησης, τα παιδιά με αναπηρίες, τους έφηβους παραβάτες του νόμου, τους ασυνόδευτους ανηλίκους κ.ά. Αυτή η αντίφαση έχει φέρει την ελληνική πολιτεία αντιμέτωπη με την πρόκληση να σχεδιάσει την αναδιάρθρωση των υπηρεσιών της με τέτοιο τρόπο ώστε να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα του συστήματος παιδικής φροντίδας και προστασίας και ταυτόχρονα να εξοικονομήσει πόρους, χωρίς αυτό να αποβαίνει εις βάρος της άσκησης και της προώθησης των δικαιωμάτων των παιδιών.

Σε σημαντικό αριθμό υποθέσεων, που διερεύνησε κατά το 2010 ο Συνήγορος του Παιδιού, εντοπίστηκε η αδυναμία των υπηρεσιών να ανταποκριθούν στις διαπιστούμενες ανάγκες στον τομέα της φροντίδας και της εκπαίδευσης παιδιών με αναπηρίες και παιδιών από εύρωστες

κοινωνικές ομάδες, όπως είναι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, τα παιδιά μεταναστών και μειονοτήτων, ιδίως Ρομά, και τα παιδιά οικογενειών με σοβαρό πρόβλημα φτώχειας.

Διαπίστωση του Συνηγόρου του Παιδιού και αυτή τη χρονιά είναι ότι, παρά τις δημόσια εκφρασμένες επιθυμίες των σχεδιαστών κοινωνικής πολιτικής να βελτιώσουν το σύστημα προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού στη χώρα μας, στην πράξη εξακολουθεί να απουσιάζει ένα ενιαίο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, που να περιλαμβάνει συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων υπουργείων, με συγκεκριμένο επιχειρησιακό σχέδιο και χρονοδιάγραμμα για την υλοποίηση μέτρων και πολιτικών. Σε αυτή την κατεύθυνση, το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΥΥΚΑ) προσκάλεσε τους φορείς παιδικής προστασίας τον Μάρτιο του 2010 να συνεισφέρουν με τις απόψεις τους στην εκπόνηση ενός σχεδίου οριζό-

ντίας δικτύωσης και μεταξύ τους συνεργασίας, χωρίς ωστόσο στη συνέχεια να ανακοινωθούν δημόσια τα αποτελέσματα των ενεργειών του. Παράλληλα, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, με νομοθετική ρύθμιση που προώθησε στη Βουλή (Ν. 3860/2010), προέβλεψε τη δημιουργία του Κεντρικού Επιστημονικού Συμβουλίου για την Αντιμετώπιση της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων (ΚΕΣΑΘΕΑ), οι εργασίες του οποίου ξεκίνησαν τον Σεπτέμβριο του 2010, με τη συμμετοχή του Συνηγόρου του Παιδιού.

Η περίοδος στην οποία εισήλθε η τοπική αυτοδιοίκηση, με τις νέες αρμοδιότητες που προβλέπονται από το πρόγραμμα «Καλλικράτης» και τη διεξαγωγή των περιφερειακών και δημοτικών εκλογών, δεν έχει ακόμη επισφραγιστεί από μια σαφή κατανομή αρμοδιοτήτων και οργάνωση των υπηρεσιών παιδικής προστασίας. Το κενό αυτό αναμένεται να καλυφθεί κατά το επόμενο έτος, ωστόσο, όπως διαπίστωσε ο Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ) από την επικοινωνία του με τους συναρμόδιους φορείς, υπάρχει μεγάλη ανησυχία σχετικά με τον χρόνο της οργάνωσης των κοινωνικών υπηρεσιών και την επάρκειά τους να καλύψουν τις ανάγκες παιδιών και εφήβων που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.

Με αφορμή τις υποθέσεις που χειρίστηκε, τις πρωτοβουλίες που έλαβε και τις πληροφορίες που συνέλεξε από την επικοινωνία του με φορείς και επαγγελματίες, αλλά και με τα

ίδια τα παιδιά σε σχολεία και σε ιδρύματα παιδικής προστασίας, ο Συνήγορος του Παιδιού, καταλήγει στις ακόλουθες διαπιστώσεις:

Στο πεδίο της εκπαίδευσης:

θετική υπήρξε η ανταπόκριση του Υπουργείου Παιδείας, διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων σε οργανωτικές προτάσεις του. Ωστόσο, εντοπίζονται δυσκολίες για την αποτελεσματική αντιμετώπιση ζητημάτων, όπως είναι:

- η καταλληλότητα και η επάρκεια της σχολικής στέγης, ιδίως σε ορισμένες περιοχές της χώρας,
- η επάρκεια των εκπαιδευτικών για τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες,
- η υποστήριξη της ισότιμης συμμετοχής στην εκπαίδευση των παιδιών Ρομά,
- η καθοδήγηση και η υποστήριξη των εκπαιδευτικών για τον αποτελεσματικό χειρισμό περιστατικών σχολικής βίας, ενδοοικογενειακής βίας και παραμέλησης των παιδιών,
- η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για θέματα προαγωγής της συμμετοχής των μαθητών στη διαχείριση κρίσεων και στην επίλυση συγκρούσεων στο σχολείο.

Στο πεδίο της πρόνοιας και της ψυχικής υγείας, ο ΣτΠ διαπιστώνει ότι:

- Οι κοινωνικές υπηρεσίες των ΟΤΑ δεν είναι επαρκώς στελεχωμένες και κατάλληλα οργανωμένες ώστε να μπορούν να διαχειρίζονται ζητήματα οικογενειακών συγκρούσεων, παραμέλησης και κακοποίησης ανηλίκων.

- Απουσιάζει ένα εθνικό σύστημα καταγραφής και αντιμετώπισης της παιδικής κακοποίησης, με ενιαία πρωτόκολλα ενεργειών και παραπομπών.

- Τα ιδρύματα παιδικής προστασίας και περίθαλψης παιδιών με αναπηρίες και χρόνιες παθήσεις υστερούν σε επιστημονικό προσωπικό και νοσηλευτές – όπου αυτοί απαιτούνται.

- Απουσιάζουν ξενώνες φιλοξενίας και θεραπείας για εφήβους με προβλήματα συμπεριφοράς και ψυχικές διαταραχές.

- Δεν έχουν δημιουργηθεί οι προβλεπόμενες παιδοψυχιατρικές κλινικές στα νοσοκομεία.

- Δεν έχει υλοποιηθεί επαρκώς ο θεσμός της αναδοχής, που θα μπορούσε να συμπληρώσει και να αντικαταστήσει σε σημαντικό βαθμό την ιδρυματική περίθαλψη, με μικρότερο μάλιστα κόστος για την πολιτεία.

- Δεν έχει προωθηθεί επαρκώς ο θεσμός των κέντρων ημερήσιας φροντίδας και απασχόλησης για παιδιά με αναπηρίες, ψυχικές διαταραχές και χρόνιες παθήσεις, στα οποία θα μπορούσαν να εντάσσονται με μικρότερο κόστος πολλά παιδιά που σήμερα έχουν εγκαταλειφθεί σε μονάδες περίθαλψης ασυλίκης μορφής.

Στο πεδίο της δικαιοσύνης ο ΣτΠ επισήμανε:

- σημαντικές αδυναμίες στον μηχανισμό διαχείρισης από την αστυνομία καταγγελιών και λήψης καταθέσεων για περιστατικά κακοποίησης ανηλίκων,

- απουσία κοινωνικών υπηρεσιών στις εισαγγελίες ανηλίκων,

- προβλήματα στην εφαρμογή της νομοθεσίας για την προστασία των παιδιών μαρτύρων και θυμάτων βίας,
- σημαντικές ελλείψεις στην εφαρμογή των προβλεπόμενων αναμορφωτικών και θεραπευτικών μέτρων για ανήλικους παραβάτες,
- ακατάλληλες συνθήκες στα σωφρονιστικά καταστήματα κράτησης ανηλίκων και σχεδόν ανύπαρκτο σύστημα υποστήριξης των αποφυλακισομένων.

Ο ΣτΠ κλήθηκε από την Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της Βουλής να καταθέσει τις διαπιστώσεις του σχετικά με το φαινόμενο της άσκησης βίας εις βάρος των παιδιών. Επίσης, ο Βοηθός Συνήγορος για τα Δικαιώματα του Παιδιού προσκλήθηκε από το Γραφείο της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ, στο πλαίσιο διεθνούς διαβούλευσης, να παρουσιάσει τις εμπειρίες και τις απόψεις του σχετικά με τους μηχανισμούς συμβουλευτικής, αναφοράς και καταγγελιών για περιστατικά βίας εις βάρος ανηλίκων. Ο ΣτΠ παρουσίασε και στις δύο περιπτώσεις τις διαπιστώσεις και τις προτάσεις του, επισημαίνοντας την ανάγκη να αντιμετωπιστεί το θέμα της βίας μέσα από μια συνολικότερη και συστηματική αναφορά στα δικαιώματα των παιδιών. Είναι απαραίτητη η εκτενής ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση των επαγγελματιών, των γονέων και των ίδιων των παιδιών για όλο το πλαίσιο εφαρμογής της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του

Παιδιού και της υπόλοιπης εθνικής νομοθεσίας για τα παιδιά, καθώς και η διαμόρφωση ξεκάθαρων διαδικασιών, ώστε να μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να προσφεύγουν προς τους αρμόδιους κατά περίπτωση φορείς προστασίας τους.

Κατά τη διάρκεια του 2010 ο ΣτΠ διατύπωσε τις απόψεις του σχετικά με θεσμικά μέτρα στην κατεύθυνση της βελτίωσης της ποιότητας της εκπαίδευσης και του εκσυγχρονισμού των σχολείων, της επιμόρφωσης των επαγγελματιών που εργάζονται με και για τα παιδιά, της ενίσχυσης των δικτύων παιδικής προστασίας με τη

συνεργασία δημόσιων και μη κυβερνητικών φορέων, της βελτίωσης της νομοθεσίας για την ποινική μεταχείριση των ανηλίκων, της προώθησης της συμμετοχής των παιδιών και της μετεξέλιξης των θεσμών παιδικής φροντίδας και προστασίας, ώστε να ανταποκρίνονται περισσότερο στα διεθνή πρότυπα αναγνώρισης και σεβασμού των δικαιωμάτων των παιδιών.

Ακόμη, στη διάρκεια της χρονιάς, ο Συνήγορος του Παιδιού συνέχισε και ενίσχυσε τις προσπάθειές του για την προώθηση του δικαιώματος των παιδιών να ενημερώνονται για

τα δικαιώματά τους, να εκφράζουν τις απόψεις τους και να συμμετέχουν στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή. Συναντήθηκε με πολλές ομάδες μαθητών και συζήτησε μαζί τους θέματα που τους απασχολούν. Επισκέφθηκε μονάδες παιδικής προστασίας και περίθαλψης παιδιών με αναπηρίες και χρόνιες παθήσεις. Συνέχισε τη συνεργασία του με την Ομάδα Εφήβων Συμβούλων του, που τον Δεκέμβριο του 2010 έκλεισε δύο

χρόνια λειτουργίας, και αποτελεί ζωντανό παράδειγμα του πώς οι φορείς που ασχολούνται με τα παιδιά μπορούν να ακούν συστηματικά τις απόψεις τους. Ο Συνήγορος του Παιδιού, συμμετέχοντας επίσης σε δράσεις που προάγουν τη συμμετοχή των παιδιών, όπως ανοικτές συζητήσεις, θεατρικές παραστάσεις και δράματα, προγράμματα αγωγής υγείας, διαγωνισμούς μαθητικών ταινιών, εκθέσεις και βραβεύσεις έργων τέ-

χνης των παιδιών σχετικά με τα δικαιώματά τους, επιχειρεί να διαδώσει στην ελληνική κοινωνία την αναγκαιότητα να ληφθεί σοβαρά υπόψη ο ρόλος και οι απόψεις των παιδιών όλων των ηλικιών. Μέσα από τη συμμετοχή τους στα κοινά θα αναπτύξουν δεσμούς και ενσυνείδητα ενεργή παρουσία σε όλες τις πτυχές της κοινωνικής ζωής που τα αφορούν και τα επηρεάζουν.

Η ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται στη χώρα μας σημαντική πρόοδος σε νομοθετικό επίπεδο, αναφορικά με την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των παιδιών και τη θέσπιση ειδικών διατάξεων. Παρ' όλα αυτά, οι νομοθετικές προβλέψεις δεν συνοδεύονται πάντα από τις απαραίτητες ενέργειες για την ενημέρωση των φορέων και των υπηρεσιών που ασχολούνται με την εκπαίδευση, την προστασία και τη φροντίδα των παιδιών. Για τον σκοπό αυτόν ο Συνήγορος του Παιδιού διοργάνωσε ημερίδες, εκδηλώσεις και σεμινάρια, επισκέφθηκε χώρους εκπαίδευσης και φιλοξενίας παιδιών, συνάντησε επαγγελματίες που εργάζονται με παιδιά και διακίνησε ενημερωτικό υλικό.

Το 2010 ο Συνήγορος του Παιδιού συνέχισε τις δραστηριότητες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης: συναντήθηκε και συζήτησε με 50 ομάδες μαθητών, συμμετείχε σε 90 ημερίδες, σεμινάρια και εκδηλώσεις σε δι-

άφορες περιοχές της χώρας, επισκέφθηκε 12 ιδρύματα παιδικής προστασίας και χώρους κράτησης και πραγματοποίησε 25 επισκέψεις σε διάφορες πόλεις της περιφέρειας. Επίσης, συμμετείχε σε σημαντικό αριθμό συναντήσεων και συνεδρίων στο εξωτερικό με την ιδιότητα του μέλους του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού.

ΑΚΡΟΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Ομάδα Εφήβων Συμβούλων: Αποτίμηση και προοπτική

Στη διάρκεια του 2010, η Ομάδα Εφήβων Συμβούλων του Συνηγόρου του Παιδιού συμμετείχε σε συζητήσεις σχετικά με την ενδοσχολική βία, στην επεξεργασία προτάσεων για την πρόληψη και την αντιμετώπισή της και στην προετοιμασία προτάσεων που τροφοδότησαν τη συνάντηση του Ευρωπαϊκού Δικτύου Εφήβων Συμβούλων (ENYA), η οποία δι-

εξήχθη τον Σεπτέμβριο του 2010 στο Στρασβούργο.

Στο τέλος του 2010 ολοκληρώθηκε η διετής θητεία της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων, που επιλέχθηκε τον Δεκέμβριο του 2008. Η δραστηριότητά της παρουσιάστηκε σε ειδική εκδήλωση και η πρώτη έκθεση πεπραγμένων της ομάδας αναρτήθηκε στο διαδικτυο και εκτυπώθηκε σε 1.000 αντίτυπα, τα οποία διανεμήθηκαν σε εκπαιδευτικούς και σε φορείς με τους οποίους συνεργάζεται ο Συνήγορος του Παιδιού στην Ελλάδα και στην Ευρώπη¹.

Η αποτίμηση της πιλοτικής περιόδου λειτουργίας της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων έδειξε ότι οι έφηβοι μπορούν με υπευθυνότητα και αμεσότητα να εκφράζουν τις απόψεις τους και να συμβάλλουν

¹ http://www.0-18.gr/downloads/entipo_reportoes_gr.en.pdf

στο έργο του Συνηγόρου του Παιδιού, στην κατεύθυνση της εκπόνησης θεσμικών προτάσεων προς τους αρμόδιους φορείς της πολιτείας.

Η ομάδα αποτελούνταν από αγόρια και κορίτσια εφηβικής ηλικίας, που προέρχονταν από διάφορα κοινωνικά στρώματα και περιοχές κατοικίας, και περιλάμβανε αλλοδαπούς, εφήβους με αναπηρίες και εφήβους που διαμένουν σε ιδρύματα παιδικής προστασίας. Η διαφοροποιημένη της σύνθεση έδωσε την ευκαιρία σφαιρικότερης προσέγγισης της ομάδας στα θέματα σχετικά με την εφαρμογή των δικαιωμάτων των παιδιών. Επίσης, διατυπώθηκαν προτάσεις για τη μελλοντική λειτουργία και δράση της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων, όπως είναι, για παράδειγμα, η ευρύτερη δικτύωσή της με άλλες ομάδες εφήβων που δραστηριοποιούνται μέσα και έξω από τα σχολεία σε διάφορες περιοχές της χώρας, η έκδοση ηλεκτρονικών δελητίων ενημέρωσης, η προετοιμασία και η διακίνηση οπτικοακουστικών μηνυμάτων για τα δικαιώματα του παιδιού και η οργάνωση ραδιοφωνικών εκπομπών.

Το αυξημένο ενδιαφέρον των μαθητών για συμμετοχή στα συμβουλευτικά σώματα του Συνηγόρου του Παιδιού οδήγησε στην απόφαση να διερευνηθεί η Κοινότητα Εφήβων Συμβούλων, η οποία αποτελούνταν από όλους τους εφήβους που είχαν στείλει αιτήσεις για συμμετοχή στην ομάδα. Έτσι, δόθηκε η δυνατότητα και

σε άλλους νέους, τους οποίους ο ΣτΠ συναντά κατά τις επισκέψεις του σε σχολεία και σε ιδρύματα σε διάφορες περιοχές της χώρας, να γίνονται μέλη της κοινότητας και να συμμετέχουν σε συζητήσεις με άλλους εφήβους σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού μέσω του κλειστού ηλεκτρονικού φόρουμ που έχει δημιουργήσει γι' αυτόν τον σκοπό ο ΣτΠ.

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Εφήβων Συμβούλων Συνηγόρων του Παιδιού – Η διεθνής διάσταση

Στη διάρκεια του 2010 το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Συνηγόρων του Παιδιού αποφάσισε για πρώτη φορά να δημιουργήσει ένα Δίκτυο Εφήβων Συμβούλων, με στόχο να προαγάγει την επικοινωνία και τον διάλογο μεταξύ των μελών των διαφόρων συμβουλευτικών ομάδων εφήβων που λειτουργούν στους ομόλογους θεσμούς της Ευρώπης. Για τον σκοπό αυτόν δημιουργήθηκε ηλεκτρονικό φόρουμ στο διαδίκτυο, μέσω του οποίου οι έφηβοι συζητούν μεταξύ τους θέματα που απασχολούν τους Συνηγόρους του Παιδιού και οι τελευταίοι ενημερώνονται και λαμβάνουν υπόψη τους τις απόψεις των εφήβων.

Στις 6–9 Οκτωβρίου 2010, 35 έφηβοι, μέλη των Ομάδων Εφήβων Συμβούλων από 16 χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, συμμετείχαν σε συζήτηση με Συνηγόρους του Παιδιού από όλη την Ευρώπη, στο πλαίσιο του ετήσιου συνεδρίου του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού (ENOC) στο Στρασβούργο. Οι έφηβοι διατύπωσαν και παρουσία-

σαν τις απόψεις και τις προτάσεις τους για την προάσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού στην εκπαίδευση, στην υγεία, σε θέματα προστασίας από τη βία, χρήσης του διαδικτύου και των νέων τεχνολογιών. Στη συζήτηση πήρε μέρος και ο Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης Thomas Hammarberg.

ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΒΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΘΗΤΩΝ: ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Τον τελευταίο καιρό αυξάνονται οι αναφορές σχετικά με κρούσματα ενδοσχολικής βίας μεταξύ μαθητών. Η Αρχή διαπιστώνει ότι η εκδήλωση αυτού του φαινομένου σχετίζεται με προβλήματα των ίδιων των παιδιών, θυτών και θυμάτων, και των οικογενειών τους, ωστόσο οι σχολικές μονάδες και οι εκπαιδευτικοί φαίνονται συχνά ανείργοι να το διαχειριστούν και αναφέρουν ότι τους λείπει τόσο η ειδική εκπαίδευση όσο και η κατάλληλη υποστήριξη. Το ζήτημα απασχολεί έντονα και τους ίδιους τους μαθητές, για τον λόγο αυτόν άλλωστε η Ομάδα Εφήβων Συμβούλων του Συνηγόρου του Παιδιού πρότεινε να είναι ένα από τα θέματα στα οποία θα εστίαζε τις συζητήσεις της στη διάρκεια της χρονιάς.

Ενδεικτική υπόθεση

■ Ο ΣτΠ έλαβε αναφορά ανήλικης μαθήτριας γυμνασίου που είχε πέσει θύμα επίθεσης από ομάδα συνο-

μηλικών της κοριτσιών, έξω από το σχολείο της, αμέσως μετά τη λήξη των μαθημάτων. Στο περιστατικό είχαν εμπλακεί μία συμμαθήτρια της και μαθήτριες γειτονικού σχολείου. Η οικογένεια της αναφερομένης είχε καταθέσει μήνυση στην αστυνομία, με αποτέλεσμα να υπάρξουν και νέες σοβαρές απειλές εις βάρος της. Η ανήλικη υποστήριξε ότι η ένταση που δημιουργήθηκε σχετιζόταν με το γενικότερο αρνητικό κλίμα που επικρατούσε στο σχολείο της, στο οποίο υπήρχε πολύ μεγάλος αριθμός αλλοδαπών μαθητών. Ο ΣτΠ επικοινωνώντας αφενός με την αστυνομία, από την οποία έλαβε τη διαβεβαίωση για τη διακριτική παρακολούθηση των εξωτερικών χώρων του σχολείου τη στιγμή που οι μαθητές αποχωρούν, αφετέρου δε διερεύνησε τον ρόλο της σχολικής κοινότητας, τόσο στο πεδίο της διαχείρισης του συγκεκριμένου συμβάντος όσο και, γενικότερα, στη διαμόρφωση κλίματος αρμονικής συνύπαρξης μεταξύ των μαθητών, κυρίως καθώς στο σχολείο υπήρχαν μαθητές με διαφορετική εθνική προέλευση και διαφορετικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Στο πλαίσιο αυτό, επισκέφθηκε το σχολείο της μαθήτριας, όπου και διαπίστωσε, ύστερα από επικοινωνία του με τον διευθυντή, την περιορισμένη εμβέλεια των χειρισμών και τον επιφανειακό χαρακτήρα της αντιμετώπισης του συμβάντος από το σχολείο, το οποίο φάνηκε απρόθυμο να προβεί σε άλλες ενέργειες πέραν της επιβολής μιας ποινής και της διατύ-

πωσης σχετικών συστάσεων προς τους γονείς της εμπλεκόμενης μαθήτριας και την ίδια. Καμία ενέργεια δεν έλαβε χώρα για να επιχειρηθεί η συμφιλίωση μεταξύ των μαθητριών ούτε συνεργασία μεταξύ των γειτονικών σχολείων, με αφορμή το περιστατικό, με την επίκληση της αιτιολογίας ότι «οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν ειδικές γνώσεις ούτε υποστήριξη για να υπεισέρχονται βαθύτερα στον χειρισμό τέτοιων περιστατικών, που άλλωστε λαμβάνουν χώρα εκτός του σχολείου».

Επικοινωνία με εκπαιδευτικούς και μαθητές και καταγραφή καλών πρακτικών

Ο Συνήγορος του Παιδιού σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας προσκάλεσε σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όλης της χώρας να καταγράψουν και να του αποστείλουν πληροφορίες σχετικά με παρεμβάσεις και ειδικά προγράμ-

ματα που τυχόν έχουν οργανώσει για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της επιθετικότητας και της βίας μεταξύ μαθητών. Παράλληλα, επικοινωνώντας με υπευθύνους αγωγής υγείας και ζήτησε τη συνεργασία τους για την καταγραφή αυτή. Στην πρόσκληση της Αρχής ανταποκρίθηκαν 43 σχολεία από διάφορες περιοχές, τα οποία απέστειλαν αναλυτικές πληροφορίες και υλικό από τις δράσεις τους, που έγιναν αντικείμενο επεξεργασίας από τον ΣτΠ. Ακολούθησαν δύο συναντήσεις—συζητήσεις στη Θεσσαλονίκη και την Αθήνα (στις 17 και 24 Απριλίου), με συμμετοχή μαθητών που προέρχονταν από ορισμένα από τα 43 αυτά σχολεία, όπως και από την Ομάδα Εφήβων Συμβούλων. Στη διάρκεια των συναντήσεων παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν οι εμπειρίες, οι απόψεις και οι προτάσεις τους σχετικά με το εν λόγω ζήτημα. Παράλληλα, ο Συνήγορος του Παι-

διού, σε συνεργασία με τις Διευθύνσεις Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Γραφεία Αγωγής Υγείας και άλλους φορείς, συναντήθηκε με εκπαιδευτικούς, παρουσίασε τις διαπιστώσεις του και άκουσε τις απόψεις και τους προβληματισμούς τους για το θέμα της ενδοσχολικής βίας. Τέτοιες ανοικτές συναντήσεις έγιναν στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, την Πάτρα, το Ηράκλειο, τη Δράμα, την Ξάνθη, την Καστοριά, το Μεσολόγγι και την Κατερίνη. Στη Θεσσαλονίκη, το Μεσολόγγι και την Κατερίνη διεξήχθησαν επιπλέον ανοικτές συζητήσεις με μαθητές, στις οποίες πήραν μέρος και εκπαιδευτικοί.

Αξιοποιώντας το υλικό που του είχε σταλεί από τα σχολεία, το περιεχόμενο των συναντήσεων με τους εφήβους και τους εκπαιδευτικούς, αλλά και γενικότερα τις διαπιστώσεις του από τον χειρισμό υποθέσεων και τις επισκέψεις του σε σχολεία, ο Συνήγορος του Παιδιού συνέταξε και απέστειλε τον Δεκέμβριο του 2010 προς το Υπουργείο Παιδείας ενημερωτική έκθεση, συνοψίζοντας τις πρακτικές που καταγράφηκαν σχετικά με την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας, όπως και τις αρχικές προτάσεις του. Ο ΣτΠ προσανατολίζεται σε περαιτέρω διερεύνηση του θέματος και την επέκταση της συλλογής δεδομένων στο πεδίο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, σε συνεργασία με Γραφεία Αγωγής Υγείας και δημοτικά σχολεία, προκειμένου να καταλήξει στις διαπιστώσεις του και να εκπονήσει την τελική έκθεσή του, την οποία θα αποστείλει στο υπουργείο.

Συνεργασία με άλλους φορείς και συμμετοχή σε ενέργειες δικτύωσης

Ο Συνήγορος του Παιδιού προσκλήθηκε και συμμετείχε σε ειδική επιτροπή που συγκρότησε η Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για τη μελέτη της ομαδικής βίας και της επιθετικότητας στα σχολεία. Η επιτροπή ολοκλήρωσε το έργο της με την πραγματοποίηση έκδοσης, στην οποία περιλαμβάνονται ερευνητικά στοιχεία και επιστημονικά άρθρα για το φαινόμενο, όπως και συμπερασματικές προτάσεις τις οποίες επιμελήθηκε ο Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Ο ΣτΠ επίσης ανταποκρίθηκε θετικά στην πρόσκληση της Εταιρείας Ψυχοκοινωνικής Υγείας Παιδιού και Εφήβου να συμμετέχει στην προετοιμασία εθνικού δικτύου κατά της βίας μεταξύ μαθητών, που στόχο θα έχει, μεταξύ άλλων, να συγκεντρώνει και να διαθέτει μέσω ιστοχώρου επιστημονικά δεδομένα, μεθόδους και καλές πρακτικές για την πρόληψη και την καταπολέμηση όλων των μορφών βίας μεταξύ ανηλίκων, να συμβάλλει στην επιμόρφωση και την υποστήριξη των εκπαιδευτικών και στην ευαισθητοποίηση όλων των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας για τα θέματα αυτά.

ΦΙΛΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΗΛΙΚΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Οι Οδηγίες του Συμβουλίου της Ευρώπης

Στις 17 Νοεμβρίου 2010 η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώ-

πης υιοθέτησε κείμενο οδηγιών για τη φιλική προς τους ανηλίκους δικαιοσύνη. Το κείμενο αυτό υπήρξε προϊόν διαλόγου σε ευρωπαϊκό επίπεδο, στον οποίο συμμετείχε και ο Συνήγορος του Παιδιού, μέσω του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού. Το κείμενο των οδηγιών θεωρείται εξαιρετικά χρήσιμο εργαλείο, καθώς αναδεικνύει σοβαρά ζητήματα σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων των ανηλίκων θυτών και θυμάτων κατά τη διαδικασία απονομής της δικαιοσύνης, που έχουν ήδη απασχολήσει την Αρχή. Οι οδηγίες χρειάζεται να μελετηθούν με προσοχή και να συνδυαστούν με θεσμικές αλλαγές, επιμόρφωση των επαγγελματιών του συστήματος απονομής δικαιοσύνης και ενέργειες ευαισθητοποίησης ολόκληρης της κοινωνίας. Σε αυτή την κατεύθυνση έχει ήδη αρχίσει να δραστηριοποιείται ο Συνήγορος του Παιδιού, προωθώντας σχετική ενημέρωση στους φορείς που ασχολούνται με θέματα που αφορούν τη δικαιοσύνη για ανηλίκους.

Η εξέταση των ανηλίκων μαρτύρων θυμάτων κακοποίησης

Ο Συνήγορος του Παιδιού, με αφορμή σχετικές υποθέσεις που χειρίστηκε, αλλά και έχοντας διαπιστώσει ότι η επανειλημμένη λήψη καταθέσεων από ανήλικα θύματα και μάρτυρες πράξεων κακοποίησης δημιουργεί σοβαρά προβλήματα τόσο στον ψυχισμό των παιδιών όσο και στην ίδια την απονομή της δικαιοσύνης, ανέλαβε ορισμένες πρωτοβουλίες. Επισκέφθηκε κατ' αρχάς την Υποδιεύ-

θυσια Προστασίας Ανηλίκων στη Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής και επιχείρησε να καταγράψει τις μεθόδους που εφαρμόζονται για την εξέταση ανηλίκων μαρτύρων και τα προβλήματα στην εφαρμογή της νομοθεσίας. Ενδιαφέρθηκε ιδίως για την εφαρμογή της πρόβλεψης του Ν. 3625/2007, σύμφωνα με την οποία υπάρχει δυνατότητα καταχώρησης μαρτυρικών καταθέσεων ανηλίκων σε ηλεκτρονικό οπτικοακουστικό μέσο, ώστε με την ηλεκτρονική προβολή της κατάθεσης να αντικαθίσταται η φυσική παρουσία τους στα επόμενα στάδια της διαδικασίας. Ο ΣτΠ διαπίστωσε περιορισμένη εφαρμογή του μέτρου αυτού και ουδεμία αξιολόγηση εκ μέρους της αστυνομίας του βαθμού επιτυχίας του. Σοβαρό δε πρόβλημα δημιουργούσε το γεγονός ότι στην υποδιεύθυνση δεν υπήρχε οργανική θέση παιδοψυχολόγου για την προετοιμασία των ανηλίκων μαρτύρων για τις καταθέσεις τους. Στη συνέχεια, ο ΣτΠ επικοινωνήσε με το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, στο οποίο έθεσε το ζήτημα της τοποθέτησης παιδοψυχολόγων στην υποδιεύθυνση, ώστε οι ανήλικοι να μπορούν να προετοιμάζονται κατάλληλα και μετά να εξετάζονται σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους και, όποτε αυτό είναι εφικτό, σύμφωνα με τις προβλέψεις του νόμου, με τη χρήση οπτικοακουστικών μέσων.

Θετική εξέλιξη

Το υπουργείο απάντησε ότι θα λάβει υπόψη του τις προτάσεις της Αρχής, προς το τέλος δε του

έτους ανήγγειλε ότι προσλήφθηκαν 15 ψυχολόγοι για να στελεχώσουν τις υπηρεσίες των Υποδιευθύνσεων Προστασίας Ανηλίκων των Διευθύνσεων Ασφαλείας Αττικής και Θεσσαλονίκης.

Η ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Σχετικά με το σχέδιο νόμου για την παραβατικότητα των ανηλίκων, ο ΣτΠ απέστειλε τις προτάσεις του προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Μεταξύ άλλων, ο Συνήγορος του Παιδιού πρότεινε να:

- Οριστεί ως κατώτατο όριο ηλικίας για την επιβολή του μέτρου της προσωρινής κράτησης και του ποινικού σφραγισμού σε ανηλίκους το 16ο έτος συμπληρωμένο. Σε κάθε περίπτωση, για τους ανηλίκους άνω των 16 ετών, ο κανόνας θα πρέπει να είναι η επιβολή αναμορφωτικών ή θεραπευτικών μέτρων και όχι σφραγιστικών.
- Ενισχυθεί η εφαρμογή όλων των προβλεπόμενων από τον Ν. 3189/2003 αναμορφωτικών μέτρων.
- Θεσμοθετηθεί η δυνατότητα επιβολής αναμορφωτικών μέτρων και σε ανηλίκους που δικάζονται αφού έχουν ενηλικιωθεί.
- Υπάρξει ρητή αναφορά στον νόμο ότι για την κρίση της προσωπικότητας του ανηλίκου από το δικαστήριο λαμβάνεται υπόψη η κοινωνική έρευνα της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων.
- Μην επιβάλλεται εγκλεισμός σε

ίδρυμα αγωγής σε ανηλίκους «με δυσχέρεια κοινωνικής προσαρμογής», αν δεν έχουν διωχθεί ή καταδικαστεί για ποινικά αδικήματα.

- Αναπτυχθούν μονάδες μέριμνας, όπως είναι οι ειδικές στέγες, οι ξενώνες φιλοξενίας και τα θεραπευτικά κέντρα για εφήβους με προβλήματα ψυχικών διαταραχών και τοξικοεξάρτησης.
- Εξειδικευθούν οι δικαστές ανηλίκων και να προβλεφθεί η δυνατότητα να παραμένουν στη θέση αυτή πέραν της προβλεπόμενης εξαετίας.
- Προβλεφθούν κριτήρια και διαδικασία για τη χρηματοδότηση των Εταιρειών Προστασίας Ανηλίκων (ΕΠΑ) και για τη λειτουργία κοινωνικής υπηρεσίας σε αυτές, όπως επίσης και να καθιερωθεί πλαίσιο λειτουργίας και εποπτείας στις στέγες που λειτουργούν από τις ΕΠΑ.
- Επικεντρωθεί το υπό ίδρυση νέο νομικό πρόσωπο (το οποίο στη συνέχεια έδωσε τη θέση του στο Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο για την Αντιμετώπιση της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων) σε ενέργειες έρευνας, τεκμηρίωσης, ευαισθητοποίησης και πραγματοποίησης εισηγήσεων προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης.
- Εισαχθούν ρυθμίσεις για το ποινικό μητρώο των ανηλίκων, σύμφωνα με σχετική έκθεση της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ο Συνήγορος του Παιδιού συμμετείχε σε συνεδριάσεις και σε ομάδα εργασίας του ΚΕΣΑΘΕΑ στη Θεσσαλονίκη. Το συμβούλιο, που ιδρύθηκε με τον Ν. 3860/2010, συντονίζει και οργανώνει δράσεις, εισηγείται προτάσεις και γνωμοδοτεί στον Υπουργό Δικαιοσύ-

νης για θέματα πρόληψης και αντιμετώπισης της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων. Στις συνεδριάσεις του συμβουλίου μπορεί να μετέχει χωρίς δικαίωμα ψήφου και ο Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Ο Συνήγορος του Παιδιού ενημέρωσε το ΚΕΣΑΘΕΑ για τους προβληματισμούς του σχετικά με τη λειτουργία και τη στελέχωση στις στέγες των ΕΠΑ και τις ελλείψεις στο πεδίο εφαρμογής των αναμορφωτικών μέτρων

που προβλέπονται από τον νόμο. Επισήμανε δε την επιτακτική ανάγκη να δημιουργηθούν στέγες και ξενώνες φιλοξενίας για εφήβους με προβλήματα συμπεριφοράς και θεραπευτικές μονάδες για εξαρτημένους εφήβους, ώστε να ενισχυθούν οι υπηρεσίες στην κοινότητα προς τις οποίες θα μπορούν να στοχεύουν οι δικαστικές αποφάσεις, αντί να επιβάλλουν ποινικό εγκλήσιμό σε ανήλικους παραβάτες του νόμου, ο οποίος έχει αποδειχθεί αναποτελεσματικός.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: Η ΠΡΟΑΣΠΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Όπως και τις προηγούμενες χρονιές, η εκπαίδευση κατέλαβε και φέτος το μεγαλύτερο ποσοστό των αναφορών που υποβλήθηκαν στον Κύκλο Δικαιωμάτων του Παιδιού (34,05%). Τα βασικά προβλήματα αφορούν τις σχέσεις μαθητών–καθηγητών, τη λειτουργία, τη στελέχωση και τη ντυποδομή των σχολείων και την ειδική αγωγή.

Σχέσεις μαθητών–καθηγητών

■ Εκπρόσωποι συλλόγου γονέων και κηδεμόνων προσέφυγαν στον ΣτΠ καταγγέλλοντας ξυλοδαρμούς και ανάρμοστη, υβριστική συμπεριφορά εκ μέρους καθηγήτριας γυμνασίου και ζητώντας την απομάκρυνσή της από τη σχολική μονάδα. Η Αρχή είχε επανειλημμένα προφορική και έγγραφη επικοινωνία με

όλους τους άμεσα εμπλεκόμενους, αλλά και με τους αρμόδιους φορείς. Με την ενεργοποίησή τους, ύστερα από την παρέμβαση του ΣτΠ, τελικά διεξήχθη ΕΔΕ και η υπόθεση παραπέμφθηκε στο αρμόδιο Πρωτοβάθμιο Υπηρεσιακό Συμβούλιο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, που αποφάσισε την απομάκρυνση της καθηγήτριας από τη σχολική μονάδα (υπόθεση 125186/2010).

■ Σε άλλη χαρακτηριστική περίπτωση που χειρίστηκε ο ΣτΠ, γονείς κατήγγειλαν την ανάρμοστη συμπεριφορά δασκάλας δημοτικού σχολείου, που ήδη λόγω δυσλειτουργίας στην τάξη είχε μεταφερθεί στο ολοήμερο τμήμα. Και εκεί η συμπεριφορά της ήταν εντελώς προβληματική, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς των γονέων. Τις απόψεις αυτές συμμεριζόταν πάντως και η διευθύντρια του σχολείου. Ύστερα από αλληλο-

γραφία της Αρχής με όλες τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες, διεξήχθη ΕΔΕ, με αποτέλεσμα την επίκληση της δασκάλας η οποία τελικώς αποσπαστηκε σε διοικητική θέση (υπόθεση 126338/2010).

Αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος

Ο Συνήγορος του Παιδιού έχει ερευνήσει σειρά υποθέσεων με θέμα την αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ως παιδαγωγικού μέτρου για τον έλεγχο της συμπεριφοράς τους στο σχολείο. Ο ΣτΠ μελέτησε το νομικό πλαίσιο, συναντήθηκε και μίλησε με μαθητές και εκπαιδευτικούς και διαπίστωσε ότι το κύριο πρόβλημα αφορά τη διαδικασία με την οποία λαμβάνεται η απόφαση για αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος και ότι η προσφυγή στο εν λόγω μέτρο γίνεται χωρίς προηγου-

μένως να έχουν εξαντληθεί άλλα παιδαγωγικά μέτρα.

Στη συνέχεια, απνύθυνε επιστολή προς το Υπουργείο Παιδείας προτείνοντας τα εξής:

- Να ενημερωθούν εγγράφως και αναλυτικά τα σχολεία και οι προϊστάμενες αρχές σχετικά με την υποχρέωσή τους να ακολουθούν τις προβλέψεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, όταν πρέπει να επιβάλουν την ποινή της αλλαγής σχολικού περιβάλλοντος (να προηγηθεί ακρόαση, να υπάρχει ειδική και επαρκής αιτιολόγηση) και να αξιολογούν την αναγκαιότητα του μέτρου αυτού και κατά πόσον είναι πρόσφορο.
- Να προβληφθεί ρητά στην εκπαιδευτική νομοθεσία η υφιστάμενη αρμοδιότητα των προϊστάμενων υπηρεσιών να ασκούν ιεραρχικό έλεγχο στις αποφάσεις του συλλόγου διδασκόντων, έτσι ώστε να μην υπάρχουν περιθώρια αμφισβήτησης αυτής από οποιονδήποτε.
- Να ενημερώνουν οι διευθύνσεις των σχολείων τους μαθητές στους οποίους επιβάλλεται το μέτρο της αλλαγής σχολικού περιβάλλοντος και τους γονείς/κηδεμόνες τους ότι αυτό ισχύει μόνο για το τρέχον κάθε φορά σχολικό έτος.
- Να μεριμνήσει το υπουργείο για την καθοδήγηση και την υποστήριξη των εκπαιδευτικών, με στόχο η αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος να μη χρησιμοποιείται ως μέσον παραδειγματισμού για τους υπόλοιπους μαθητές και να μην επιβάλλεται από αδυναμία του σχολείου να αντιμετω-

πίσει τα προβλήματα συμπεριφοράς ενός μαθητή.

- Να μην ανακοινώνεται η αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος δημόσια.
- Να κατοχυρωθεί νομοθετικά ο θεσμός των σχολικών κανονισμών, ώστε να προλαμβάνονται οι ατυχείς χειρισμοί και να μην υπάρχουν παρεκκλίσεις των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας και γενικά να διασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία της.
- Να τροποποιηθεί το ΠΔ 104/1979, που ρυθμίζει τα ζητήματα των κυρώσεων–ποινών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ούτως ώστε, μεταξύ άλλων, να δίνει τη δυνατότητα στα σχολεία να αξιοποιούν περισσότερες εναλλακτικές μεθόδους για τη «συμμόρφωση» των μαθητών.

Θετική εξέλιξη

Το Υπουργείο Παιδείας, ακολούθως, εξέδωσε εγκύκλιο η οποία, υιοθετώντας τις κυριότερες προτάσεις της Αρχής, περιλαμβάνει οδηγίες προς τους εκπαιδευτικούς.

Πρόσβαση στο σχολείο και συνθήκες φοίτησης Μεταφορά μαθητών

Οικογένεια μαθητή δημοτικού σχολείου στο Ρίο υπέβαλε αναφορά στον ΣτΠ για τη μαζική μετακίνηση των μαθητών αστικών περιοχών προς και από τα σχολεία τους με ιδιώτες οδηγούς αυτοκινήτων, υπεκμισθωμένων από τα ΚΤΕΛ. Την πρακτική αυτή κατήγγειλαν κάποιοι γονείς ως δαπανηρή, αλλά κυρίως επισφαλή. Η Νομαρχία Αχαΐας είχε συνάψει σύμβαση με ανάδο-

χο τα ΚΤΕΛ, τα οποία υποχρεούνται να μισθώσουν επιβατηγά δημόσια και ιδιωτικής χρήσης στις περιοχές που η μεταφορά είναι αντικειμενικά δύσκολη ή ο αριθμός των μεταφερόμενων μαθητών είναι μικρός. Ο ΣτΠ επικοινωνήσε προφορικά και εγγράφως με τη νομαρχία, τα σχολεία, τον οικείο δήμο και την Περιφέρεια. Μελέτησε τη μέχρι τότε αλληλογραφία, καθώς και τις συμβάσεις που είχαν συναφθεί με τα ΚΤΕΛ. Επειδή η απάντηση της νομαρχίας δεν κρίθηκε επαρκώς αιτιολογημένη, η Αρχή επανήλθε επισημαίνοντας ότι παραβιάζονται τόσο η νομοθεσία όσο και οι συμβατικοί όροι, υπάρχουν αδιευκρίνιστα σημεία σχετικά με το κόστος των πολλαπλών διαδρομών, την αμοιβή των οδηγών, την ασφάλεια των παιδιών. Τέλος, ο ΣτΠ ζήτησε να αλληιάξει άμεσα αυτή η πρακτική. Ανταποκρινόμενη στο αίτημα της Αρχής, αλλά και σε οδηγίες του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (ΥΕΑΗΔ) για μείωση του κόστους μεταφοράς, η νομαρχία κινητοποιήθηκε και τα ΚΤΕΛ δρομολόγησαν αστικού τύπου λεωφορείο για τη μεταφορά των μαθητών. Σύμφωνα με έγγραφο της, φαίνεται να επιλύθηκαν και επιμέρους πρακτικά προβλήματα (ζώνες στα καθίσματα, συχνές στάσεις κ.ά.) που είχαν προκύψει στην αρχή της χρονιάς (υπόθεση 23165/2009).

Απογευματινή λειτουργία σχολείων

Σε περιοχή της Βόρειας Ελλάδας, με βάση έγγραφο της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, υπάρχουν πάνω από 1.000 μαθητές που παρα-

κολλουθούν μαθήματα σε απογευματινή βάρδια λειτουργίας των σχολείων λόγω ανεπαρκούς κτιριακής υποδομής. Οι μαθητές αυτοί δεν έχουν ίσα δικαιώματα και μεταχείριση με τους συνομηλίκους τους, καθώς χάνουν την ευκαιρία για απογευματινές δραστηριότητες (αθλητισμός, εκπαίδευ-

ρίων, ενέταξε τη δημιουργία σχολείων στις συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Ωστόσο, στην υπό εξέταση περίπτωση και ενώ πληρούνταν όλες οι προϋποθέσεις, έχει παρέλθει ήδη πενταετία από την ένταξη του έργου και καμία πρόοδος δεν έχει σημειωθεί. Ο ΣτΠ αντάλλαξε αλληλο-

προσπάθειές της ώστε να καταργηθεί η πρακτική της διπλοβάρδιας των σχολείων.

Βοηθητικό προσωπικό στα σχολεία

Άλλο ζήτημα με το οποίο ασχολήθηκε η Αρχή ήταν η συμμετοχή των γονέων στην αμοιβή καθαριστριών σχολείου ή/και τραπεζοκόμων. Σύμφωνα με εγκύκλιο του Υπουργείου Παιδείας, υπεύθυνοι σίτισης στα ολοήμερα δημοτικά σχολεία είναι ο υποδιευθυντής ή ο υπεύθυνος του ολοήμερου προγράμματος. Καθώς ο υπεύθυνος συχνά δεν επαρκεί για τη φροντίδα των παιδιών και την προετοιμασία των γευμάτων, οι γονείς μέσω του συλλόγου τους επιλέγουν ένα τρίτο πρόσωπο για να εκτελεί χρέη τραπεζοκόμου και επιβαρύνονται με την αμοιβή του. Η διοίκηση στηρίζει την πρακτική αυτή σε εγκυκλίους του Υπουργείου Παιδείας περί παρουσίας τρίτων προσώπων στο σχολείο. Ο ΣτΠ σύστησε να τηρούνται οι διατάξεις και να υπάρχει μεγαλύτερη αλληλοεπικάλυψη στο ωράριο των επιβλεπόντων στο ολοήμερο, ώστε να παρευρίσκονται δύο εκπαιδευτικοί κατά τις μεσημεριανές ώρες [υπόθεση 123855/2010].

Ειδική αγωγή

Ο ΣτΠ εξέτασε σημαντικό αριθμό αναφορών με θέμα τα προβλήματα στη φοίτηση παιδιών με σοβαρές ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες σε ειδικά σχολεία και την εφαρμογή του Ν. 3699/2008. Από τη διερεύνηση των υποθέσεων διαπί-

ση, μελέτη, ψυχαγωγία), είναι κουρασμένοι κατά τη διάρκεια των μαθημάτων, η δε φροντίδα, η στήριξη στη μελέτη κ.λπ. από την οικογένεια είναι ελλιπείς λόγω της πρωινής εργασίας και των δύο γονέων. Ο Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων, σκοπεύοντας να επισπεύσει τις διαδικασίες για την ανέγερση νέων σχολικών κτι-

γραφία σχετικά με την ανάγκη να μην καθυστερήσουν περαιτέρω οι εργασίες [υπόθεση 130265/2010].

Για την προαναφερθείσα υπόθεση, καθώς και για άλλες συναφείς που έχει χειριστεί μέχρι σήμερα, ο Συνήγορος του Παιδιού έχει ζητήσει από τη διοίκηση να εξαντλήσει όλες τις

σωσε ότι δεν καλύπτονται οι οργανικές θέσεις των σχολικών μονάδων ειδικής αγωγής (ΣΜΕΑ) με μόνιμο προσωπικό για πάγιες και διαρκείς ανάγκες, η δε τοποθέτηση εκπαιδευτικού, ειδικού εκπαιδευτικού αλλήλα και βοηθητικού προσωπικού πραγματοποιείται με καθυστέρηση ή δεν πραγματοποιείται καθόλου. Επίσης, ότι οι περισσότερες θέσεις καλύπτονται ετεροχρονισμένα από αναπληρωτές ή ωρομίσθιους, οι οποίοι καλούνται συχνά να καλύψουν δύο ειδικά σχολεία. Ως συνήθης αιτιολογία προβάλλεται η έλλειψη πιστώσεων στη Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής. Συνέπεια αυτού είναι να καθυστερεί ή να αναστέλλεται η έναρξη λειτουργίας των σχολείων ή/και να παρατηρούνται πολύ σημαντικές ελλείψεις στην κατάλληλη εκπαιδευτική υποστήριξη των μαθητών με σοβαρές ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους. Πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι για το σχολικό έτος 2010–2011 τοποθετήθηκαν εκπαιδευτικοί και ξεκίνησε πιο έγκαιρα η λειτουργία σχολείων, στα οποία παλαιότερα είχαν παρατηρηθεί ιδιαίτερες καθυστερήσεις για τις οποίες είχε παρέμβει ο ΣτΠ.

Πέραν του χειρισμού εξατομικευμένων υποθέσεων, ο ΣτΠ επισήμανε προς το υπουργείο την ανάγκη να ληφθούν μέτρα με στόχο:

- τη βελτίωση του συντονισμού μεταξύ κεντρικών και περιφερειακών υπηρεσιών εκπαίδευσης σε ό,τι αφορά το θέμα της μόνιμης ή της έγκαιρης στελέχωσης των ΣΜΕΑ,

- την ανταπόκριση των πιστώσεων στις πραγματικές ανάγκες των ειδικών σχολείων,

- την έγκαιρη έναρξη του σχολικού έτους, και

- την επαρκή εκπαιδευτική υποστήριξη των παιδιών με σοβαρές ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Η Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής του Υπουργείου Παιδείας απάντησε ότι ζητήθηκε η ηλεκτρονική καταγραφή των αναγκών των ΣΜΕΑ και των τμημάτων ένταξης, με σκοπό την άμεση στελέχωσή τους. Δήλωσε επίσης ότι θα δημιουργηθεί «κάρτα σχολείου», στην οποία θα καταγράφονται οι ανάγκες σε εκπαιδευτικούς, ώστε να είναι δυνατή η συνεχής παρακολούθηση και η επαρκής ανταπόκριση στο δυναμικό και τις ανάγκες των μαθητών.

Ενδεικτική υπόθεση

■ Δεκαεξάχρονη με πολλαπλές διαγνωσμένες αναπηρίες εκπαιδευόταν έως τα 15 της σε ιδιωτικά κέντρα ημερήσιας απασχόλησης. Η ένταξή της σε δημόσιο δημοτικό σχολείο ήταν αδύνατη λόγω απουσίας κατάλληλου προσωπικού υποστήριξης. Χωρίς απολυτήριο δημοτικού σχολείου, όμως, η ανήλικη δεν θα μπορούσε να φοιτήσει σε ανώτερη βαθμίδα εκπαίδευσης, αλλήλα ούτε και σε τάξη του δημοτικού λόγω προχωρημένης ηλικίας. Οι γονείς της απευθύνθηκαν στους ειδικούς επαγγελματίες για την αξιολόγηση των δεξιοτήτων της, με στόχο να αρθεί το πρόβλημα της απουσίας απολυτηρίου δημοτικού και να μπορέσει η ανήλικη να φοιτήσει

σε Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΕΚ) της περιοχής κατοικίας τους. Ύστερα από συστηματική πεντάμηνη διαμεσολάβηση του ΣτΠ προς όλους τους εμπλεκόμενους, η αρμόδια επιτροπή της Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης χορήγησε το αιτούμενο απολυτήριο στην ανήλικη, γεγονός που επέτρεψε την εγγραφή και την ένταξή της στο ΕΕΕΚ της περιοχής της (υπόθεση 128596/2010).

Πρόσβαση αλλοδαπών μαθητών στην εκπαίδευση

■ Η Αρχή εξέτασε υπόθεση με θέμα την άρνηση μετεγγραφής ανήλικης μαθήτριας η οποία δεν διέθετε άδεια διαμονής. Η διεύθυνση του επαγγελματικού λυκείου, στο οποίο είχε ζητήσει τη μετεγγραφή της η μαθήτρια, αρνήθηκε να προχωρήσει τη διαδικασία λόγω της έλλειψης άδειας διαμονής της ανήλικης, παρ' ό,τι είχε ήδη ολοκληρώσει επιτυχώς το δημοτικό και το γυμνάσιο. Ο ΣτΠ, επικαλούμενος την ισχύουσα νομοθεσία, ζήτησε αρχικά την άμεση μετεγγραφή της μαθήτριας ούτως ώστε να μη χάνει μαθήματα. Καθώς το σχολείο κωλυσιεργούσε, απευθύνθηκε στη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, η οποία ζήτησε την κατ' εξαίρεση εγγραφή της, θεωρώντας ότι η καθυστέρηση οφειλόταν σε μη έγκαιρη ενεργοποίηση του σχολείου. Ταυτόχρονα έγινε αυστηρή σύσταση προς τη διεύθυντρια του σχολείου ώστε εφεξής να τηρεί τη νομοθεσία. Ο ΣτΠ, διαπιστώνοντας ότι η ισχύουσα νομοθεσία ως προς τις εγγραφές ανηλί-

κων μεταναστών τρίτων χωρών δεν ήταν γνωστή σε υπαλλήλους του Υπουργείου Παιδείας, ζήτησε εγγράφως από τον αρμόδιο Ειδικό Γραμματέα να προβεί σε σχετική υπενθύμιση, η οποία πραγματοποιήθηκε τόσο για την πρωτοβάθμια όσο και για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (υπόθεση 17089/2009).

■ Η Αρχή έχει δεχθεί αρκετές αναφορές από ασυνόδευτους ανηλίκους που, ελλείψει οποιουδήποτε στοιχείου που να αποδεικνύει την ταυτότητά τους, αδυνατούσαν να εγγραφούν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ο Συνήγορος του Παιδιού υποστήριξε ότι κανένα παιδί δεν μπορεί να στερηθεί του δικαιώματός του στην εκπαίδευση εξαιτίας του καθεστώτος διαμονής του στη χώρα, καθώς, σύμφωνα με το άρθρο 28 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, αυτό που προέχει είναι να διασφαλίζεται η πρόσβαση και η άσκηση του θεμελιώδους δικαιώματος στην εκπαίδευση (υπόθεση 17446/2009).

Θετική εξέλιξη

Σε συνέχεια της πρότασης αυτής, εκδόθηκε γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, η οποία έγινε αποδεκτή από την αρμόδια υπουργό, επιτρέποντας έτσι την εγγραφή ασυνόδευτων ανηλίκων αλλοδαπών στο γυμνάσιο χωρίς δικαιολογητικά. Στη γνωμοδότηση υποστηρίζεται ότι η έλλειψη τίτλου σπουδών, με βάση τον οποίο

είναι δυνατή η εγγραφή στο γυμνάσιο, θα αντιμετωπίζεται για τους μαθητές που προέρχονται από χώρες στις οποίες επικρατεί έκρυθμη κατάσταση με τη διενέργεια κατατακτικής εξέτασης από επιτροπή εκπαιδευτικών, το δε ζήτημα του ορισμού κηδεμόνα για την επικοινωνία με το σχολείο θα αντιμετωπίζεται σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις του αστικού κώδικα.

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Σύνταξη ληξιαρχικής πράξης τέκνου αλλοδαπών γονέων χωρίς άδεια νόμιμης διαμονής στη χώρα

Το αρμόδιο γραφείο του Ληξιαρχείου Αθηνών αρνήθηκε να επιτρέψει την καταχώρηση ονοματοδοσίας ανήλικου τέκνου στη ληξιαρχική πράξη γέννησής του, η οποία είχε ήδη συνταχθεί, επειδή οι γονείς δεν διέθεταν κανένα έγγραφο που να αποδεικνύει τη νόμιμη είσοδο και διαμονή τους στη χώρα, επικαλούμενο το άρθρο 84, παράγρ. 1 του Ν. 3386/2005, σύμφωνα με το οποίο το δημόσιο υποχρεούται να μην παρέχει τις υπηρεσίες τους σε «... υπηκόους τρίτης χώρας, οι οποίοι δεν έχουν διαβατήριο ή άλλο ταξιδιωτικό έγγραφο, που αναγνωρίζεται από διεθνείς συμβάσεις, θεώρηση εισόδου ή άδεια διαμονής και, γενικά, δεν αποδεικνύουν ότι έχουν εισέλθει και διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα». Ο ΣτΠ στην παραίτησή του υποστήριξε ότι η σύνταξη ληξιαρχικής πράξης γέννησης τέκνου που γεννήθηκε στην Ελλάδα

δεν αποτελεί «παροχή υπηρεσιών» (συναλλαγή) με τους μη νόμιμα διαμένοντες στη χώρα γονείς του, αλλά απλώς καταχώρηση συμβάντος, για το οποίο ο κατά τόπο ληξιαρχος είναι υπεύθυνος. Ο Δήμος Αθηναίων, μετά τις διευκρινίσεις της Αρχής, καταχώρησε την ονοματοδοσία του παιδιού στη ληξιαρχική πράξη γέννησής του (υπόθεση 123510/2010).

Διόρθωση ληξιαρχικών πράξεων γέννησης

Με βάση τη διάταξη του άρθρου 13, παράγρ. 2 του Ν. 344/1976, παρέχεται η δυνατότητα στους ληξιάρχους να διορθώσουν μια ληξιαρχική πράξη ύστερα από άδεια του εισαγγελέα, στις περιπτώσεις που το σφάλμα παρεισέφρησε από προφανή παραδρομή. Η διάταξη ωστόσο παραγνωρίζεται από τους πρώτους, οι οποίοι παγίως, προκειμένου να προβούν σε σχετική διόρθωση, ζητούν από τους ενδιαφερόμενους πολίτες να προσκομίσουν δικαστική απόφαση.

Ενδεικτική υπόθεση

■ Η ληξιαρχος του Δήμου Αγίου Νικολάου στην Κρήτη απαιτούσε την προσκόμιση δικαστικής απόφασης, προκειμένου να διορθώσει ληξιαρχική πράξη γέννησης, στην οποία, αντί του καταχωρημένου στη ληξιαρχική πράξη βάπτιστος ονόματος «Ερήνη», είχε αναγράψει από προφανή παραδρομή το όνομα «Ειρήνη». Η ληξιαρχος μάλιστα αρνήθηκε να προβεί η ίδια σε αίτηση προς τον αρμόδιο εισαγγελέα, παρ' ότι ο ΣτΠ ενημέρωσε ότι νομιμοποιούνταν να το πράξει. Για

τον λόγο αυτόν, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, ο ΣτΠ επικοινωνήσε με τον αρμόδιο εισαγγελέα, στον οποίο προώθησε την αίτηση του ενδιαφερόμενου πολίτη. Η άδεια χορηγήθηκε και η ληξιαρχική πράξη διορθώθηκε, αποκαθιστώντας το δικαίωμα της ανήλικης στο σωστό όνομα (υπόθεση 22795/2009).

Χορήγηση πατρώνυμου και επωνύμου σε εκτός γάμου τέκνο

Το ΝΔ 2573/1953 και η ΥΑ Φ91400/2001 παρέχουν τη δυνατότητα, με απόφαση του νομάρχη, να προσδίδεται για κοινωνικούς λόγους, τυχαίο όνομα και επώνυμο πατέρα, σε τέκνα που έχουν γεννηθεί χωρίς γάμο των γονέων τους και δεν έχουν αναγνωριστεί από τον πατέρα. Οι διατάξεις αυτές καταστρατηγούνται, όταν, ύστερα από αίτηση της μητέρας, δίδεται το όνομα και το επώνυμο του άνδρα για τον οποίο υπάρχει ο ισχυρισμός ότι πρόκειται για τον φυσικό πατέρα του παιδιού, χωρίς αυτός να αποδεικνύεται με τη διαδικασία που προβλέπεται στις διατάξεις του αστικού κώδικα για την αναγνώριση της πατρότητας. Στις περιπτώσεις αυτές, ο νομάρχης οφείλει να απορρίψει τη σχετική αίτηση ή να ανακαλέσει τις εκδοθείσες από αυτόν σχετικές αποφάσεις. Αυτή τη θέση αποδέχθηκε η Διεύθυνση Αστικής και Δημοτικής Κατάστασης, Τμήμα Μητρώων και Ληξιαρχείων του ΥΕΑΗΔ, που υιοθέτησε πλήρως την άποψη του ΣτΠ σε ανάλογη υπόθεση (υπόθεση 1861/2009).

ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ – ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΑΝΗΛΙΚΟΥ

Ο ΣτΠ δέχθηκε αναφορά από ανήλικη αθλοδομή κρατούμενη με αίτημα την παραμονή της στην Ελλάδα, αν και δεν υπήρχε συναίνεση των γονέων της μετά την αποφυλάκισή της. Η ανήλικη ήταν θύμα εκμετάλλευσης από το οικογενειακό της περιβάλλον και δεν επιθυμούσε να επιστρέψει στη χώρα της. Ο ΣτΠ, κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης, συνεργάστηκε με την κοινωνική υπηρεσία της φυλακής, ενημέρωσε τον αρμόδιο εισαγγελικό λειτουργό σχετικά με το αίτημα της ανήλικης, καθώς και τη Διεύθυνση Πρόληψης Εγκληματικότητας και Σωφρονιστικής Αγωγής Ανηλίκων του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Επιπλέον, ύστερα από παραίνεση της Αρχής, η κοινωνική λειτουργός απευθύνθηκε στο εποπτευόμενο από το Υπουργείο Δικαιοσύνης ΝΠΙΔ «Επάνοδος», στελέχη του οποίου συνέδραμαν την ανήλικη κατά την αποφυλάκισή της. Στη συνέχεια, από τον

φάκελο της ανήλικης αντλήθηκαν στοιχεία, τα οποία επιβεβαίωναν την οικονομική εκμετάλλευσή της από συγγενικά της πρόσωπα. Αυτά τέθηκαν υπόψη της Ομάδας Anti-trafficking της Διεύθυνσης Δημόσιας Ασφάλειας του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και η ανήλικη αναγνωρίστηκε ως θύμα εμπορίας ανθρώπων (trafficking) από τον αρμόδιο εισαγγελικό λειτουργό.

Θετική εξέλιξη

Ύστερα από αυτά, η ανήλικη παραμένει στην Ελλάδα, φιλοξενούμενη σε ξενώνα, υπό την προστασία της ελληνικής πολιτείας, η οποία, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3064/2002 και του ΠΔ 233/2003, της παρέχει αρωγή για τη στέγαση, τη διατροφή, τη διαβίωση, την περίθαλψη, την ψυχολογική της στήριξη, την εξασφάλιση νομικού παρασάτη και διερμηνέα, καθώς και για την πρόσβασή της στο σχολείο.

ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ

Μητέρα δύο ανήλικων παιδιών σε διάσταση προσέφυγε στην Αρχή ισχυριζόμενη ότι όλα τα μέλη της οικογένειας είχαν υποστεί κακοποίηση από τον σύζυγο και πατέρα. Η μητέρα εγκατέλειψε το σπίτι της οικογένειας και εγκαταστάθηκε προσωρινά με τα παιδιά της στο πατρικό της σπίτι λόγω οικονομικών δυσκολιών. Επιπλέον, το ένα της παιδί είχε σοβαρό μαθησιακό πρόβλημα, που απαιτούσε θεραπευτικές συνεδρίες. Η Αρχή ξεκίνησε εντατική και συστηματική επικοινωνία τόσο με τη μητέρα όσο και με την αρμόδια νομαρχιακή υπηρεσία, για θέματα που είχαν σχέση με:

- την άμεση αξιολόγηση των αναγκών της τριμελούς θυματοποιημένης οικογένειας, με επισκέψεις των επαγγελματιών πρόνοιας στην οικία της μητέρας,
- τη διευκόλυνση στη διασύνδεση της μητέρας με το περιφερειακό γραφείο του ΟΑΕΔ για την άμεση εξεύρεση εργασίας,
- τη συνδρομή στη μετεγκατάσταση της μητέρας και των παιδιών σε διαμέρισμα στην πόλη τους,
- την εγγραφή και τη φοίτηση των δύο ανήλικων παιδιών σε σχολεία της περιοχής τους,
- την ενδυνάμωση της μητέρας και τη βελτίωση της ψυχοσυναισθηματικής της κατάστασης για την καλύτερη προστασία των παιδιών της και την ευημερία τους,
- την έκτακτη οικονομική ενίσχυση για την αντιμετώπιση βασικών βιοτικών αναγκών, και
- τη μεθόδευση άμεσης επιδότησης

με μηνιαίο βοήθημα από το πρόγραμμα απροστάτευτων παιδιών της νομαρχίας.

Επισημαίνεται ότι η συνεργασία του ΣτΠ με τους επαγγελματίες της εμπλεκόμενης κοινωνικής υπηρεσίας της νομαρχίας υπήρξε εξαιρετική και η ανταπόκρισή της άμεση.

ΥΙΟΘΕΣΙΑ

Διακρατικές υιοθεσίες:

Προτάσεις του ΣτΠ

και ανταπόκριση του ΥΥΚΑ

Ο ΣτΠ είχε εκφράσει δημοσίως και προς τη Βουλή τη θέση ότι η Ελλάδα καθυστέρησε πολύ να επικυρώσει και να εφαρμόσει τη «Σύμβαση για την Προστασία των Παιδιών και τη Συνεργασία σχετικά με τη Διακρατική Υιοθεσία». Η σύμβαση υπογράφηκε στη Χάγη το 1993 και κυρώθηκε από την ελληνική Βουλή με τον Ν. 3765/2009, ορίζοντας ως ημερομηνία έναρξης της ισχύος της την 1.1.2010. Στόχος των ρυθμίσεων είναι η έγκυρη αξιολόγηση και η υποστήριξη των ενδιαφερόμενων θετών γονέων, η προστασία των δικαιωμάτων των υιοθετούμενων παιδιών και η καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας βρεφών, που ευνοείται από την ανεξέλεγκτη εφαρμογή της ιδιωτικής υιοθεσίας στη χώρα μας.

Ενδεικτική υπόθεση

■ Τον Ιανουάριο του 2010 ο ΣτΠ έλαβε αναφορά από πολίτες, υποψήφιος θετός γονεύς, οι οποίοι διαμαρτύρονταν για την απουσία υπηρεσίας που θα συντόνιζε και θα υποστήριζε τη διενέργεια των απαιτούμενων δι-

αδικασιών για τις διακρατικές υιοθεσίες. Ασκώντας τον διαμεσολαβητικό της ρόλο, η Αρχή ζήτησε, εκτός των άλλων, να πληροφορηθεί τον βαθμό ετοιμότητας και αν είχαν προβλεφθεί οι υποδομές για την υλοποίηση της σύμβασης. Το ΥΥΚΑ επέσπευσε τις εκκρεμείς διαδικασίες για την υιοθεσία του νηπίου και ενημέρωσε την Αρχή ότι προωθείται νομοθετική ρύθμιση για τη σύσταση αυτοτελούς τμήματος με τις αρμοδιότητες που καθορίζονται στις διατάξεις του προαναφερθέντος νόμου. Ώσπου να συσταθεί το εν λόγω τμήμα, το έργο υποστηρίζεται από τη Διεύθυνση Προστασίας της Οικογένειας του υπουργείου, συγκροτήθηκε δε και ειδική επιτροπή για να την συνδράμει στο έργο της. Επιπροσθέτως, δόθηκαν με εγκύκλιο διευκρινίσεις και οδηγίες σε όλες τις συναρμόδιες υπηρεσίες.

Ο Συνήγορος του Παιδιού συνεχίζει να παρακολουθεί το ζήτημα, προσδοκώντας ότι οι ενέργειες της διοίκησης θα παράσχουν την απαιτούμενη υποστήριξη στις διακρατικές υιοθεσίες, με στόχο τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των υιοθετούμενων παιδιών.

ΠΡΟΝΟΙΑ – ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Ιδρύματα

Συνθήκες περίθαλψης στο ΚΕΠΕΠ Λεχαινών Ηλείας

Ο ΣτΠ παρακολούθησε επί ένα και πλέον έτος τις ενέργειες της διοίκησης για την αποκατάσταση ελλείψεων και προβλημάτων σχετικών με τις συνθήκες διαβίωσης ανήλικων και ενηλικιωθέντων που περιβάλλονται με χρόνιες παθήσεις και αναπηρίες στο

Κέντρο Περιθαλψής Παίδων (ΚΕΠΕΠ) στα Λεχαινά Ηλείας. Στη συνέχεια, συνέταξε πόρισμα στο οποίο συνοψίζονται οι αρχικές παρατηρήσεις και διαπιστώσεις του, οι ενέργειες της διοίκησης και οι καταληκτικές προτάσεις της Αρχής, με στόχο την προστασία των δικαιωμάτων των φιλοξενουμένων. Η πρώτη επίσκεψη κλιμακίου του ΣτΠ έλαβε χώρα τον Σεπτέμβριο του 2009 και, ύστερα από αλληλογραφία τόσο με τη διοίκηση του ιδρύματος όσο και με το ΥΓΚΑ, πραγματοποιήθηκαν δύο ακόμη επισκέψεις, προκειμένου να διαπιστωθούν τα μέτρα που είχαν ληφθεί ύστερα από την παρέμβαση της Αρχής. Στο τελικό πόρισμα του ΣτΠ επισημαίνεται η ανάγκη να υπάρξει επαρκής αριθμός νοσηλευτών στο ίδρυμα, για να αποφευχθούν πρακτικές, όπως είναι η εκτεταμένη φαρμακευτική κατασταλτική αγωγή, η καθήλωση παιδιών με ιμάντες και ιδίως η διαβίωσή τους σε ξύλινα κουβούκλια, και να μην παραβλέπεται ότι απώτερος στόχος πρέπει να είναι η εναλλακτική φροντίδα των παιδιών σε μικρές δομές οικογενειακού τύπου και η κατάργηση της περίθαλψης ιδρυματικού τύπου για παιδιά και εφήβους. Σημειώνεται ότι η διοίκηση του ιδρύματος, μετά την παρέμβαση του ΣτΠ, έκανε σημαντικές προσπάθειες για να εξασφαλίσει την ορθή ιατρική παρακολούθηση και την κοινωνικοποίηση των παιδιών, για την τακτική φοίτηση όσων είχαν τη δυνατότητα να παρακολουθούν μαθήματα στο ειδικό σχολείο της περιοχής, την ημερήσια φροντίδα και απασχόλησή τους, τη βελτίωση των

εγκαταστάσεων και για την επικοινωνία μεταξύ του προσωπικού. Ωστόσο, οι δραματικές ελλείψεις σε νοσηλευτικό κυρίως προσωπικό, που μέχρι το τέλος της χρονιάς δεν είχε καταστεί δυνατόν να αντιμετωπιστούν, είχαν ως συνέπεια να παραμένουν πολλή από τα προβλήματα που είχαν αρχικά παρατηρηθεί και την ακόμη μεγαλύτερη ανησυχία και επαγγελματική εξουθένωση του υπάρχοντος προσωπικού.

Κανονιστικό πλαίσιο εθελοντικής υποστήριξης σε ΝΠΙΔ

Κλιμάκιο του Συνηγόρου του Παιδιού επισκέφθηκε ίδρυμα φιλοξενίας παιδιών με χρόνιες παθήσεις και αναπηρίες. Η μονάδα δεν διέθετε κατάλληλο κανονιστικό πλαίσιο ώστε να διασφαλίζονται οι έξοδοι των φιλοξενουμένων εκτός μονάδας, οι οποίες γίνονταν με βάση προφορικές συμφωνίες με διαθέσιμους εθελοντές. Ο ΣτΠ επισήμανε ότι η πραγματοποίηση εξόδων εκτός μονάδας από τους φιλοξενούμενους συνιστά δικαίωμα και ως εκ τούτου η μονάδα υποχρεούται να τις διευκολύνει στο μέτρο του δυνατού. Για τον λόγο αυτόν, ο ΣτΠ συνέταξε και απέστειλε προς το ίδρυμα πρόταση κανονιστικού πλαισίου για την εξασφάλιση των ελάχιστων προϋποθέσεων προστασίας των φιλοξενουμένων στις περιπτώσεις εξόδων τους από τη μονάδα. Το πλαίσιο αυτό αναρτήθηκε στον ιστοχώρο της Αρχής ως πρότυπο για χρήση και από άλλες συναφείς μονάδες παιδικής προστασίας και περίθαλψης².

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία (έγγραφα του ΣτΠ, απαντήσεις της διοίκησης, ειδικές εκθέσεις κ.ά.) μπορείτε να βρείτε:

Στον ιστοτόπο του ΣτΠ
www.synigoros.gr
[Επιλέξτε: Εκθέσεις – Πορίσματα,
Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού]

Στην ιστοσελίδα για τα δικαιώματα του παιδιού www.0-18.gr

Πρόγραμμα «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής» του ΕΣΠΑ

Την προηγούμενη χρονιά ο ΣτΠ είχε δεχθεί αναφορές σχετικά με τον τρόπο υλοποίησης του προγράμματος του ΕΣΠΑ «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής». Το πρόγραμμα απευθύνεται σε μητέρες με επισφαλή θέση εργασίας και σε άνεργες μητέρες τα παιδιά των οποίων εγγράφονται σε παιδικούς σταθμούς χωρίς οικονομική συμμετοχή. Κατά τη χρονιά 2009–2010 φορέας υλοποίησης του προγράμματος ήταν ο Οργανισμός Εργατικής Εστίας (ΟΕΕ). Οι αναφορές που δέχθηκε ο ΣτΠ αφορούσαν σφάλματα κατά την καταχώρηση των στοιχείων, τα οποία είχαν ως αποτέλεσμα κάποιες φορές ακόμη και τη στέρηση του δικαιώματος φοίτησης του παιδιού, αλλά και τον τρόπο μοριοδότησης, με ασάφειες και κενά στους πίνακες.

Επίσης παρατηρήθηκαν σοβαρά προβλήματα στον τρόπο λειτουργίας του αρμόδιου τμήματος:

- απροθυμία να διορθωθούν διοικητικά σφάλματα,
- ανεπαρκώς αιτιολογημένες απαντήσεις και ασάφειες,
- απροθυμία ακρόασης των απόψεων του διοικουμένου.

Ο ΣτΠ είχε διαρκή επικοινωνία και αλληλογραφία με τον ΟΕΕ, το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης

² <http://www.0-18.gr/gia-megalouys/deltia-typou/protasi-kanonistikou-plaisiou-ethelontikis-ypostirikis-monadon-paidikis-prostasias-kai-perithalpsis>

λισης και τον φορέα διαχείρισης του κοινοτικού προγράμματος, ζητώντας τον έλεγχο λειτουργίας του τμήματος και τη διόρθωση των κενών και των σφαλμάτων. Κάποιες από τις υποθέσεις που χειρίστηκε η Αρχή εν τέλει επιλύθηκαν, κάποιες όμως όχι. Οι προτάσεις και οι παρατηρήσεις του ΣτΠ λήφθηκαν υπόψη, με αποτέλεσμα η υλοποίηση του προγράμματος από τη χρονιά 2010–2011 να ανατεθεί στην Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ), να συμπληρωθούν κάποια κενά και να αποσαφηνιστεί το πλαίσιο μοριοδότησης.

Στο τροποποιημένο πρόγραμμα μπορούν να συμμετέχουν και δημοτικοί παιδικοί σταθμοί. Πολλοί δήμοι όμως διέθεσαν όλες τις θέσεις τους στο εν λόγω πρόγραμμα, με συνέπεια να αποκλειστούν οι τακτικοί υπάλληλοι του δημοσίου, των ΝΠΔΔ και των ΟΤΑ, που εξαιρούνται από τις κατηγορίες ωφελουμένων του προγράμματος. Ο Συνήγορος του Παιδιού επιδίωξε συνάντηση με τη διοίκηση της ΕΕΤΑΑ για να εξασφαλιστεί η καλύτερη δυνατή αντιμετώπιση του ζητήματος. Πρότεινε να προβλεφθεί από την επόμενη χρονιά ένα μέγιστο ποσοστό θέσεων, τις οποίες μπορεί να καλύψει ένας δήμος μέσω του προγράμματος, ώστε να μην αποκλείονται άλλες κατηγορίες εργαζομένων από τις παροχές του. Επίσης, δημιουργήθηκε ένας δίαυλος επικοινωνίας με υπαλλήλους της ΕΕΤΑΑ επιφορτισμένους με τη διαχείριση του προγράμματος, ώστε να επιλύονται πιο άμεσα τα σφάλματα που προκύ-

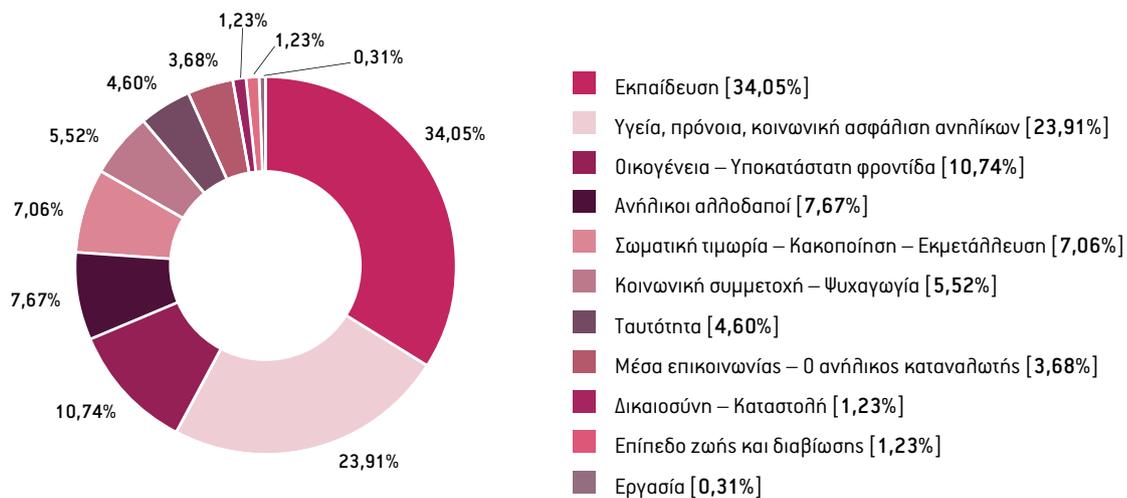
πτουν από καταχωρήσεις. Μέχρι σήμερα επικοινωνία αυτή έχει λειτουργήσει ικανοποιητικά και επιλύθηκαν αρκετές υποθέσεις (υποθέσεις 129664/2010, 131231/2010, 131276/2010, 131792/2010, 131380/2010, 132187/2010).

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΕΓΓΡΑΦΑ

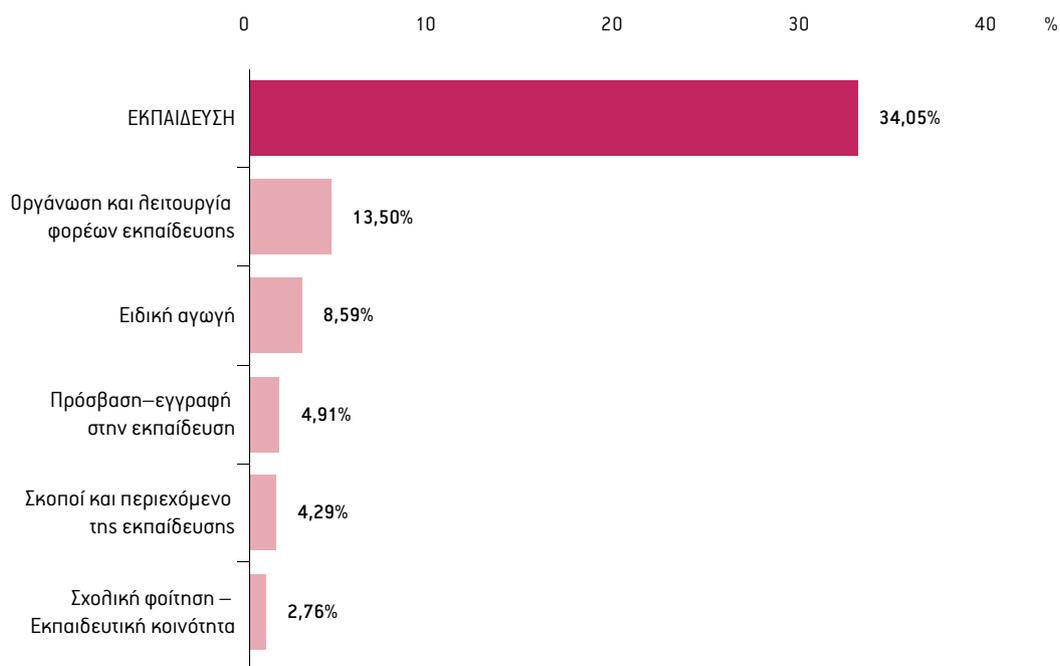
Ο ΣτΠ γίνεται συχνά αποδέκτης αναφορών που σχετίζονται με την άρνηση δημόσιων νοσηλευτικών ιδρυμάτων ή ασφαλιστικών ταμείων να χορηγήσουν αντίγραφα του ιατρικού φακέλου ανηλίκου στους γονείς. Το πρόβλημα συνδέεται κατά κύριο λόγο με το διαζύγιο των γονέων. Οι φορείς είναι επιφυλακτικοί στη χορήγηση αντιγράφων σε γονέα που διατηρεί τη γονική μέριμνα, αλλά δεν ασκεί την επιμέλεια του ανηλίκου. Τα νοσηλευτικά ιδρύματα εξάλλου αντιμετωπίζουν πολύ συχνά με καχυποψία τα σχετικά αιτήματα γονέων, εξαιτίας του φόβου δικαστικής εμπλοκής τους για τις υπηρεσίες που παρείχαν. Ως εκ τούτου, συχνά τα αρμόδια όργανα αγνοούν επί μακρόν τα αιτήματα που έχουν υποβληθεί εγγράφως ή αρνούνται να τα ικανοποιήσουν, επικαλούμενα το ιατρικό απόρρητο, και απαιτούν να προσκομίζεται εισαγγελική παραγγελία. Ο ΣτΠ τεκμηρίωσε τη θέση ότι, σύμφωνα με τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, τα νοσηλευτικά ιδρύματα οφείλουν να επιτρέπουν την πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα ή και σε ιδιωτικά που φυλάσσονται στην υπηρεσία, εφόσον ο αιτών νομιμοποιείται με βάση τη διάταξη του κώδικα. Τα έγγραφα που

αφορούν την υγεία καλύπτονται από το ιατρικό απόρρητο. Κατά συνέπεια, δεν είναι κατ' αρχήν δυνατή η πρόσβαση οποιουδήποτε τρίτου σε αυτά (Ν. 2690/1999, άρθρο 5, παράγρ. 3). Το εμπόδιο του απορρήτου δεν μπορεί ωστόσο να αφορά τον ίδιο τον ασθενή και κατά συνέπεια ούτε και το πρόσωπο που από τον νόμο ορίζεται ως εκπρόσωπός του, λόγω ανικανότητας του ίδιου, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της ανηλικότητας. Η Αρχή διευκρίνισε επίσης ότι η σχετική υποχρέωση της διοίκησης είναι αυτοτελής και άμεση και άρα δεν απαιτείται προηγούμενη εντολή του εισαγγελέα για την πρόσβαση του διοικουμένου στα έγγραφα που φυλάσσονται στα αρχεία της υπηρεσίας (σχετική η Γνωμοδότηση 125/2001 του ΝΣΚ). Όσον αφορά τέλος την ειδικότερη περίπτωση της πρόσβασης διαζευγμένων γονέων σε ιατρικά έγγραφα, ο ΣτΠ επισήμανε ότι το γενικότερο δικαίωμα στη γνώση όλων των ιατρικών πληροφοριών που αφορούν τα παιδιά θεμελιώνεται και στον Ν. 3418/2005, άρθρο 11, παράγρ. 1, όπου τονίζεται το καθήκον του θεράποντος ιατρού να ενημερώνει τον ασθενή. Διευκρινίστηκε μάλιστα ότι η ενημέρωση για ιατρικά θέματα (συνεπώς και η πληροφόρηση μέσω χορήγησης αντιγράφων) πρέπει να παρέχεται από τον θεράποντα ιατρό και προς τους δύο γονείς, ιδίως σε περιπτώσεις διαζυγίου ή διάστασης όπου τεκμαίρεται η κακή επικοινωνία των πρώην συζύγων (υποθέσεις 1634/2008, 18401/2009, 6168/2009, 125478/2010, 128240/2010, 134893/2010).

ΓΡΑΦΗΜΑ 19 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

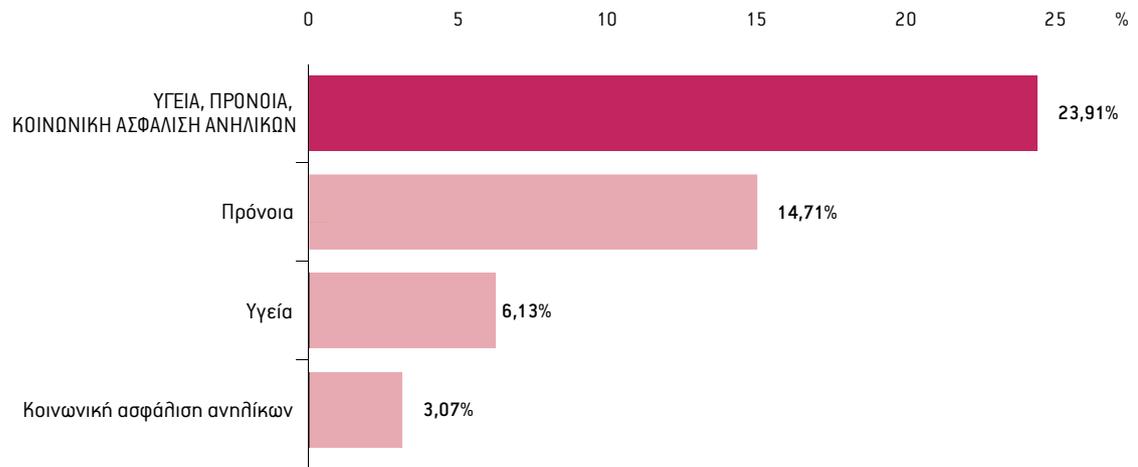

ΓΡΑΦΗΜΑ 20 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

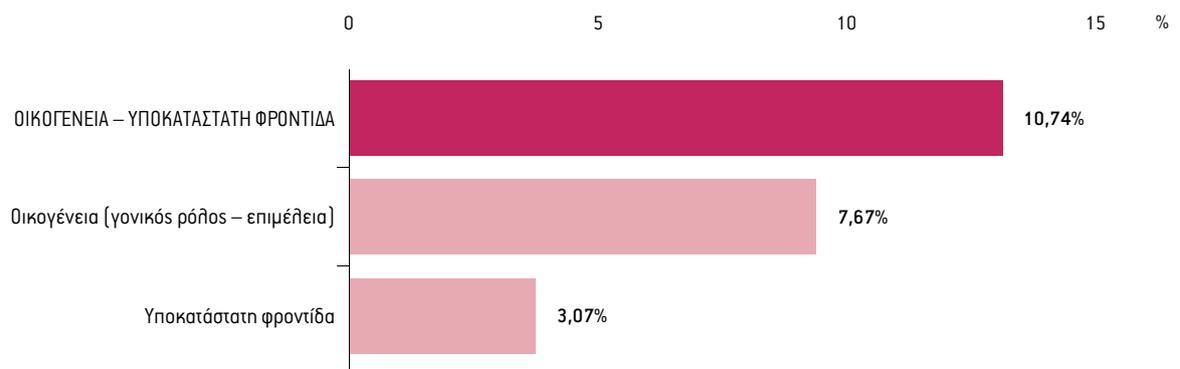

ΓΡΑΦΗΜΑ 21 ΥΓΕΙΑ – ΠΡΟΝΟΙΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

ΓΡΑΦΗΜΑ 22 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ – ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

139	ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
143	ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ
143	ΙΣΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΑ ΑΓΑΘΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ: ΝΕΑ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ, ΝΕΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ
145	ΕΓΚΥΜΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ: ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΑΣΥΜΒΑΤΑ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟ ΚΡΙΣΗΣ;
148	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ: ΣΥΡΡΙΚΝΩΣΗ ΠΑΡΟΧΩΝ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
150	ΓΟΝΙΚΗ ΑΔΕΙΑ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ ΠΑΙΔΙΟΥ: ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΥΟ ΓΟΝΕΩΝ;

Ισότητα των φύλων

ΣΤΑΜΑΤΙΝΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥΠΟΥ
Βοηθός Συνήγορος

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

■ Το 2010 η δημοσιονομική κατάσταση στη χώρα μας επιδεινώθηκε ραγδαία. Η νέα οικονομική συγκυρία, με τις κοινωνικές και εργασιακές προεκτάσεις της, ήταν αναμενόμενο ότι θα επηρέαζε το έργο του Συνηγόρου του Πολίτη (ΣτΠ) στον ευαίσθητο τομέα των διακρίσεων στους χώρους εργασίας. Επίσης, εντάθηκαν και τα προβλήματα στις συναλλαγές των πολιτών με τη διοίκηση, λόγω καθυστερήσεων και περιορισμών στη χορήγηση των πάσης φύσεως παροχών μητρότητας. Παράλληλα, η οικονομική κρίση ανέδειξε τη δυσκολία να συμμορφωθούν όχι μόνον η διοίκηση, αλλά και ο ευρύτερος δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας, με τη νομοθεσία που επιβάλλει την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στις γονικές άδειες, οι οποίες εξ ορισμού συναρτώνται με την πολύμηνη απουσία του υπαλλήλου από την εργασία.

Στα θετικά βήματα του 2010 συγκαταλέγονται:

- η ουσιαστική βελτίωση της συνερ-

γασίας του ΣτΠ αφενός με τη διοίκηση και αφετέρου με το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΕΠΕ), για την άρση των διακρίσεων λόγω φύλου στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα·

- ο διάλογος που έχει ξεκινήσει με το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, το οποίο αρκετές φορές γνωμοδότησε επί νομικών ερωτημάτων της διοίκησης, που ανέκυψαν σε συνέχεια εγγράφων του ΣτΠ·

- η γόνιμη ανταλλαγή απόψεων με τους ομόλογους φορείς ισότητας των κρατών-μελών της ΕΕ και η συστηματική επαφή με τις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, μέσα από τη δυναμική συμμετοχή του ΣτΠ στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο των Ανεξάρτητων Φορέων Ισότητας των Φύλων, που λειτουργεί υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Οι δυσχέρειες που αντιμετώπισε ο ΣτΠ κατά την άσκηση της αρμοδιότητας που αφορά την υποστήριξη της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών συνοψίζονται στα εξής:

- Αποδείχθηκε δυσχερής η διαμεσολάβηση σε περιπτώσεις περικοπής αποδοχών και ειδικότερα επιδομάτων δημοσίων υπαλλήλων κατά τη διάρκεια απουσίας σε άδεια ανατροφής παιδιού. Αντίστοιχα δυσχερής καταδείχθηκε η αποδοχή όσων προτάσεων του ΣτΠ απαιτούν επιπρόσθετες δαπάνες στον προϋπολογισμό, π.χ. σε θέματα παροχών μητρότητας.

- Αναιρέθηκε εκ των προτέρων κάθε δυνατότητα επιτυχούς διαμεσολάβησης για ζητήματα που αφορούν τη διεύρυνση των δικαιούχων διαφόρων παροχών. Τέτοια παραδείγματα θεωρούνται η διεύρυνση των δικαιούχων της ειδικής παροχής προστασίας της μητρότητας, με την επέκταση του μέτρου και σε κατηγορίες εργαζόμενων μητέρων που είχαν αποκλειστεί μέσω μη ορθών ερμηνειών της διοίκησης, και η προώθηση προτάσεων για περαιτέρω επέκταση του μέτρου ώστε να καλυφθούν ευάλωτες κατηγορίες εργαζομένων, όπως είναι οι μητέρες με συμβάσεις ορισμένου χρόνου στον δημόσιο τομέα, οι οποί-

ες έχουν μειωμένη προστασία μητρότητας. Για άλλα θέματα, για τα οποία η διοίκηση συμφώνησε ότι υπάρχει ανάγκη ρύθμισης, όπως είναι η πρόβλεψη ασφαλιστικής κάλυψης για ασθένεια κατά τη διάρκεια της απουσίας σε εξάμηνη άδεια μητρότητας, δεν υπήρξε εξέλιξη λόγω αδυναμίας του ΟΑΕΔ ή/και του ΙΚΑ να αναλάβουν το σχετικό κόστος.

Επιπλέον, στο πλαίσιο της προσπάθειας να εξοικονομηθούν πόροι και να γίνει ορθολογικότερη κατανομή τους, ανεστάθη σε αυτό το στάδιο η έκδοση ενημερωτικού φυλλάδιου για τη νέα αρμοδιότητα του ΣτΠ όσον αφορά την ίση πρόσβαση ανδρών και γυναικών σε δημόσια αγαθά και υπηρεσίες (Ν. 3769/2009), καθώς και άλλες δράσεις για τη διάδοση του έργου του ΣτΠ ως φορέα ισότητας, που είχαν προγραμματιστεί ήδη από το 2009. Αποφασίστηκε, ωστόσο, να αναζητηθούν εναλλακτικές, χαμηλού κόστους, στοχευμένες δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης ειδικών κατηγοριών πολιτών, που εκτιμάται ότι πλήττονται ιδιαίτερα από συγκεκριμένες μορφές διάκρισης λόγω φύλου.

■ Τον Νοέμβριο του 2010 ο νομοθέτης διέυρνε το δικαίωμα της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φύλου για τους εργαζομένους και όσους αναζητούν εργασία στον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα. Ταυτόχρονα, ενίσχυσε θεσμικά τον ΣτΠ ως φορέα ελέγχου και προώθησης της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στον τομέα της

επαγγελματικής ισότητας και επέκτεινε την αρμοδιότητά του και στις ίσες ευκαιρίες για άνδρες και γυναίκες. Η παρέμβαση του ΣτΠ ως φορέα υποστήριξης της ισότητας των φύλων αναβαθμίζεται ποιοτικά αφού, εκτός από τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων της διοίκησης και των ενεργειών των ιδιωτών, ο ΣτΠ αναλαμβάνει πλέον να προωθεί την ουσιαστική ισότητα των φύλων στους χώρους εργασίας, με προληπτικά μη νομοθετικά μέτρα, σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους, τις επιχειρήσεις και όλους τους οργανωμένους φορείς της αγοράς εργασίας και της κοινωνίας των πολιτών. Η νομική βάση για την εξέλιξη αυτή είναι ο νέος νόμος για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης και των ίσων ευκαιριών για άνδρες και γυναίκες σε θέματα απασχόλησης και εργασίας (Ν. 3896/2010), ο οποίος ψηφίστηκε, ύστερα από δύο χρόνια συζητήσεων, παλιωδίων και πολιτικών αλλαγών. Ο νόμος αυτός ενσωματώνει καθυστερημένα στην ελληνική έννομη τάξη την Οδηγία 2006/54/EK (recast directive), η οποία κωδικοποιεί, επικαιροποιεί και καταργεί όλες τις προϋφιστάμενες Οδηγίες της ΕΕ για την επαγγελματική ισότητα των φύλων. Ο νέος νόμος καταργεί και αντικαθιστά τον Ν. 3488/2006, διευρύνοντας σημαντικά την έκταση και τα μέσα παρέμβασης του ΣτΠ.

Για παράδειγμα, ο ΣτΠ μπορεί πλέον να εξετάζει καταγγελίες για διακρίσεις λόγω φύλου παρά την εκκρεμοδικία και έως την πρώτη

συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο ή έως ότου υπάρξει απόφαση της δικαστικής αρχής επί αιτήματος για παροχή προσωρινής δικαστικής προστασίας.

Πρόκειται για μια απόκλιση που επιτρέπει στον ΣτΠ να ασκεί ουσιαστικό διαμεσολαβητικό ρόλο όταν διερευνά υποθέσεις εις βάρος ιδιωτών εργοδοτών, επιδιώκοντας την προσέγγιση των μερών και την επίλυση της ατομικής διαφοράς σε εργασιακό θέμα.

■ Το 2010 ο αριθμός των αναφορών για διακρίσεις λόγω φύλου σημείωσε περαιτέρω αύξηση, επιβεβαιώνοντας την ανοδική τάση που είχε αρχίσει να διαφαίνεται τις προηγούμενες χρονιές. Το 78,48% των καταγγελιών αυτών προήλθε από γυναίκες και το 21,52% από άνδρες. Η πλειονότητα των καταγγελιών (64%) αφορά τον δημόσιο τομέα, όμως μεγάλο είναι και το ποσοστό (36%) των καταγγελιών για διακρίσεις στον ιδιωτικό τομέα. Επισημαίνεται ότι οι καταγγελίες που αφορούν τον ιδιωτικό τομέα σημείωσαν εντυπωσιακή αύξηση 19% σε σχέση με το 2009, που το σχετικό ποσοστό έφθανε το 17%. Η εξέλιξη αυτή ήταν αναμενόμενη στο μέτρο που:

- λόγω της οικονομικής κρίσης, αλλά και των αλλαγών στις εργασιακές σχέσεις, επιδεινώνονται συνεχώς οι όροι και οι συνθήκες εργασίας για τις γυναίκες, ιδίως όταν μένουν έγκυες ή έχουν μικρά παιδιά·
- ο διαμεσολαβητικός ρόλος του ΣτΠ στο πεδίο αυτό καθίσταται ολο-

ένα και πιο γνωστός και ορατός στην κοινή γνώμη·

- έχει βελτιωθεί ουσιαστικά η συνεργασία του ΣτΠ με το ΣΕΠΕ, ώστε και τηρείται το γράμμα του νόμου, που προβλέπει την άμεση ενημέρωση της Αρχής για τις σχετικές καταγγελίες που υποβάλλονται στο ΣΕΠΕ, και επιλύεται σημαντικός αριθμός εργατικών διαφορών που ανακύπτουν, με τη συνεργασία των δύο θεσμών, αυξάνοντας την εμπιστοσύνη των εργαζομένων.

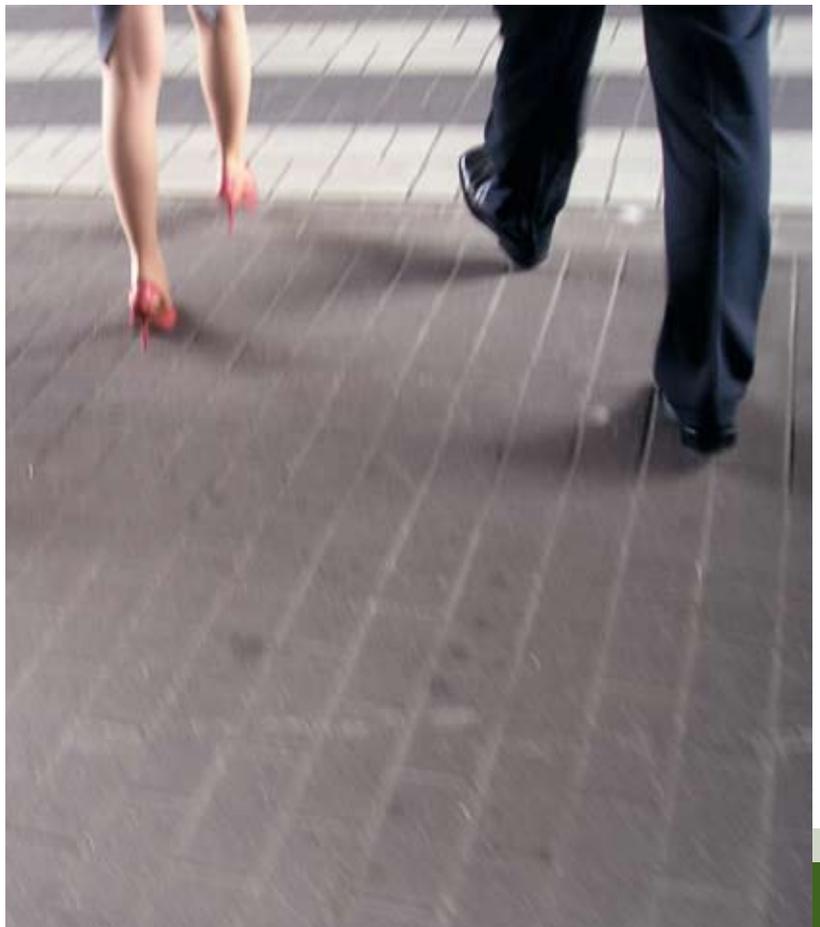
Ως προς το είδος της διάκρισης, παρατηρούνται οι εξής ανακατατάξεις σε σχέση με το 2009. Ως πιο σημαντική μορφή διάκρισης, στον μεν δημόσιο τομέα συνεχίζει να καταγράφεται η δυσμενής μεταχείριση λόγω άδειας για ανατροφή παιδιού, με υψηλότερο όμως ποσοστό σε σχέση με το 2009 (21,81% έναντι 10,45%), που αφορά κυρίως το δικαίωμα των πατέρων για χρήση γονικής άδειας, στον δε ιδιωτικό τομέα, η δυσμενής μεταχείριση λόγω εγκυμοσύνης και άδειας μητρότητας (με συνολικό ποσοστό περίπου 16%). Παράλληλα, όμως, η σημαντική αύξηση στο ποσοστό (39,5 % περίπου) της άμεσης διάκρισης αντανάκλα την εκτόξευση του αριθμού των καταγγελιών για απολύσεις εγκύων, οι οποίες διαπιστώθηκε ότι οφείλονται στο γεγονός της εγκυμοσύνης και άρα συνιστούν διάκριση (άμεση) λόγω φύλου. Εξάλλου, ο διπλασιασμός του ποσοστού των υποθέσεων σεξουαλικής παρενόχλησης σε σχέση με το 2009 (12,28% έναντι 5,97%) εκτιμά-

ται ότι οφείλεται στο κακό εργασιακό κλίμα που υφίσταται στις μικρές ιδίως επιχειρήσεις. Η εργασιακή ανασφάλεια και πίεση ευνοούν τη συχνότερη καταγγελία τέτοιων περιστατικών, ως αντίδραση της εργαζομένης σε υπαρκτή ή ενδεχόμενη μεταβολή όρων εργασίας, σε απόλυση, απειλή απόλυσης, προσπάθειες εξώθησης σε παραίτηση κ.λπ.

Και φέτος, όπως και το 2009, σε αρκετές υποθέσεις η διαμεσολάβηση του ΣτΠ μεταξύ πολιτών και δημόσιας διοίκησης είχε επιτυχή κατάληξη. Ειδικότερα, σε τέσσερις περιπτώσεις η αποδοχή των προτάσεων του ΣτΠ οδήγησε σε τροποποίηση νόμων και κανονιστικών διοικητικών πράξεων προς όφελος μεγάλου αριθμού πολιτών.

Έτσι, ύστερα από παρέμβαση του ΣτΠ:

- Μειώθηκε με νόμο το όριο ελάχιστου αναστήματος για την εισαγωγή των γυναικών στις στρατιωτικές σχολές.
- Εκδόθηκε πάγια διαταγή, με την οποία επεκτάθηκε και στους άνδρες στρατιωτικούς το δικαίωμα για άδεια ανατροφής παιδιού. Αντίστοιχη επέκταση έγινε με προεδρικό διάταγμα για τους πατέρες που υπηρετούν στο Λιμενικό Σώμα.
- Εκδόθηκε εγκύκλιος από το Υπουργείο Παιδείας, διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων προκειμένου όλα τα πανεπιστήμια να χορηγούν τις άδειες ανατροφής παιδιού αδιακρίτως φύλου, προσαρμόζοντας σχετικά τους εσωτερικούς κανονισμούς λειτουργίας τους.

Θετικά αποτελέσματα είχε και η διαμεσολάβηση του ΣτΠ μεταξύ εργαζομένων και εργοδοτών του ιδιωτικού τομέα, παρά τις εντεινόμενες δυσκολίες να ανευρεθούν σημεία προσέγγισης μεταξύ των μερών σε συνθήκες οξείας οικονομικής κρίσης. Επιλύθηκαν συμβιβαστικά εργασιακές διαφορές προτού φθάσουν στα δικαστήρια, με συνεργασία του ΣτΠ και του ΣΕΠΕ, ανακλήθηκαν απολύσεις ή ανανεώθηκαν συμβάσεις εργασίας εγκύων εργαζομένων και επιβλήθηκαν διοικητικά πρόστιμα σε εργοδότες από το ΣΕΠΕ, έπειτα από εισήγηση του ΣτΠ. Αξιοσημείωτη είναι η περίπτωση εργαζομένου σε ιδιωτικό νοσοκομείο, με σύζυγο αυτοαπασχολούμενη, ο οποίος, αντί του μειωμένου ωραρίου, έλαβε συνεχόμενη άδεια ανατροφής παιδιού, ύστερα από γνωμοδότηση της νομικής υπηρεσίας του νοσοκομείου, η οποία αποδέχθηκε τη θέση του ΣτΠ ότι η σχετική διάταξη της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας (ΕΓΣΣΕ) που ρυθμίζει το θέμα περιοριστικά είναι αντίθετη με το δίκαιο της ΕΕ για την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών. Η μεταγενέστερη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για το θέμα αυτό, με αφορμή προδικαστικό ερώτημα ισπανικού δικαστηρίου, δικαίωσε τις θέσεις του ΣτΠ και κατέστησε εμφανή την ανάγκη να τροποποιηθεί η επίμαχη διάταξη της ΕΓΣΣΕ από τους κοινωνικούς εταίρους, όπως είχε ζητήσει ο ΣτΠ.

■ Τα κύρια προβλήματα που εντόπισε ο ΣτΠ, μέσα από τις αναφορές που του υποβλήθηκαν το 2010, είναι:

- *Οι πολίτες και η δημόσια διοίκηση αγνοούν τη σχετικά πρόσφατη νομοθεσία για την εφαρμογή της αρχής ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση γυναικών και ανδρών σε αγαθά και υπηρεσίες του δημόσιου τομέα.* Οι υποθέσεις που χειρίστηκε ο ΣτΠ στο πλαίσιο της ειδικής αυτής αρμοδιότητας, που του ανατέθηκε τον Ιούλιο του 2009, ήταν ελάχιστες, ενώ υπήρξε από την αρχή αβεβαιότητα ως προς την ένταξή τους στο πεδίο παρέμβασης του ΣτΠ ως φορέα παρακολούθησης της εφαρμογής του Ν. 3769/2009 στον δημόσιο τομέα. Δυσκολία είχε και η διοίκηση να προσεγγίσει τις υποθέσεις αυτές ως διακρίσεις λόγω φύλου που απαγορεύονται με ειδικό νόμο, κοινοτικής προέλευσης. Λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρία άλλων χωρών της ΕΕ, καθώς και το είδος των ερωτημάτων που τέθηκαν στην υπηρεσία υποδοχής πολιτών του ΣτΠ, εκτιμάται ότι οι περισσότερες διακρίσεις τέτοιου τύπου απαντώνται στον ιδιωτικό τομέα και εμπíπτουν στην αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Καταναλωτή. Ο μικρός αριθμός σχετικών αναφορών δεν επιτρέπει προς το παρόν να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα για τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των διακρίσεων λόγω φύλου που μπορούν να ανακύψουν κατά την πρόσβαση των καταναλωτών σε αγαθά και υπηρεσίες του δημόσιου τομέα.
- *Σε περίοδο οικονομικής κρίσης, η δημόσια διοίκηση τείνει να ερμηνεύει συσταλτικά τη νομοθεσία που προβλέπει τη χορήγηση παροχών μητρότητας, συρρικνώνοντας την ασφαλιστική κάλυψη της μητέρας όταν τελεί σε*

άδεια μητρότητας. Επίσης, η διοίκηση καθίσταται πιο επιρρεπής σε παραβάσεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και των σχετικών εγκυκλίων ως προς τις αρχές της χρηστής διοίκησης και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του διοικουμένου. Κατ' αυτόν τον τρόπο παράγεται κακοδιοίκηση και ενισχύεται η τάση για περιορισμό των δικαιωμάτων των πολιτών. Η συρρίκνωση των παροχών, μαζί με την αύξηση των καθυστερήσεων στην εξέταση αιτημάτων και ενστάσεων και την εν γένει παραβίαση των διοικητικών διαδικασιών, πλήττουν τον πυρήνα του δικαιώματος για προστασία της μητρότητας, όπως κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα, στις διεθνείς συμβάσεις και στο δίκαιο της ΕΕ.

- *Η οικονομική κρίση έχει αναδείξει και ενισχύσει μια εμφανή οπισθοδρόμηση στην προστασία των εργασιακών δικαιωμάτων των γυναικών.* Αυτό υποδηλώνει η αύξηση των αναφορών για διακρίσεις λόγω εγκυμοσύνης και μητρότητας στον ιδιωτικό τομέα και εις βάρος των εργαζόμενων γυναικών με συμβάσεις έργου και ορισμένου χρόνου στο δημόσιο. Το πρόβλημα αναφάνηκε και μέσα από την αύξηση των καταγγελιών για απολύσεις εγκύων, που διαβιβάζονται στον ΣτΠ από όλα τα Τμήματα Κοινωνικής Επιθεώρησης της Αθήνας και της Περιφέρειας. Η μητρότητα καθίσταται επιβαρυντικός παράγοντας για τη διατήρηση της θέσης εργασίας, ιδίως στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, και η έλλειψη ευκαιριών στην υπό αναδιάρθρωση αγορά εργασίας προδικάζει ότι η απώλεια της θέσης εργασίας δεν θα είναι προσωρινή.

Στην ετήσια έκθεσή της για το 2010, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επισημαίνει ότι οι γυναίκες που καθίστανται άνεργες έχουν υψηλότερη πιθανότητα να μην επαναπασχοληθούν. Μια ολόκληρη γενιά γυναικών που βρίσκεται σε παραγωγική ηλικία και αντιμετωπίζει και την προοπτική της μητρότητας κινδυνεύει να τεθεί επί μακρόν εκτός αγοράς εργασίας ή να εγκλιωβιστεί οριστικά σε θέσεις χαμηλής ή ανύπαρκτης επαγγελματικής προοπτικής. Είναι επείγον να ληφθούν μέτρα, με τη συνεργασία κράτους και κοινωνικών εταίρων, που θα διασφαλίζουν την ομαλή επανένταξη στην εργασία ύστερα από άδεια μητρότητας με μέτρα, όπως εξατομικευμένα ωράρια εργασίας, επανακατάρτιση, κίνητρα στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις για να διατηρήσουν την εργαζόμενη στη θέση της κ.λπ.

• *Τόσο το κρατικό δίκαιο όσο και το δίκαιο που έχει θεσπίσει ο επαγγελ-*

ματικός νομοθέτης (δηλαδή οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας), για να ρυθμίσουν τις άδειες για ανατροφή παιδιού στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, αντανακλούν μια παρωχημένη αντίληψη για τον ρόλο των δύο φύλων στην οικογένεια και την εργασία. Ενώ ο Υπαλληλικός Κώδικας και η ΕΓΣΣΕ κατοχυρώνουν, υπό την καταλυτική επίδραση του δικαίου της ΕΕ, την άδεια για ανατροφή παιδιού ως δικαίωμα και των δύο γονέων, οι περιορισμοί που είτε εισάγει η νομοθεσία (π.χ. να εργάζεται η μητέρα με σχέση εξαρτημένης εργασίας) είτε προβάλλουν οι ίδιες οι υπηρεσίες, επικαλούμενες υπηρεσιακές ανάγκες, καταλήγουν στην πράξη να αναιρούν την αυτοτέλεια του δικαιώματος του πατέρα και να τον αποθαρρύνουν από την άσκσή του. Με δεδομένο ότι οι άδειες ανατροφής στο δημόσιο είναι μεγάλης διάρκειας (εννέα μήνες) και πλήρως αμειβόμενες, είναι ση-

μαντικό να επιμερίζονται μεταξύ των γονέων, ώστε να μην αποξενώνονται για μεγάλο χρονικό διάστημα από την εργασία μόνον οι γυναίκες. Είναι επίσης σημαντικό να χορηγούνται με ευελιξία, όπως π.χ. να μην είναι κατ' ανάγκην συνεχόμενες ή να προβλέπεται η δυνατότητα σώρευσης του μειωμένου ωραρίου σε ημέρες ρεπό, ώστε να έχει κίνητρα ο υπάλληλος να το επιλέξει αντί της συνεχόμενης άδειας. Έτσι, στην κρίσιμη αυτή δημοσιονομική συγκυρία, θα διασφαλίζεται καλύτερη ισορροπία μεταξύ των υπηρεσιακών αναγκών και των προσωπικών αναγκών των εργαζομένων, χωρίς να παραβιάζεται η νομοθεσία για την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών. Σταδιακά δε πρέπει να εξαλειφθούν οι λανθασμένες αντιλήψεις της διοίκησης ότι η γονική άδεια εξυπηρετεί την προστασία της μητρότητας και της οικογένειας και γι' αυτό είναι κυρίως δικαίωμα των γυναικών.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

ΙΣΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΑ ΑΓΑΘΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ: ΝΕΑ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ, ΝΕΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Τον Ιούλιο του 2009 ο ΣτΠ ανέλαβε με νόμο (Ν. 3769/2009) να παρακολουθεί και να προωθεί την ίση πρόσβαση ανδρών και γυναικών σε αγαθά και υπηρεσίες του δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Στο πλαίσιο της νέας αυτής αρμοδιότητας έχουν διερευνηθεί ως πιθανή

διάκριση λόγω φύλου οι ακόλουθες περιπτώσεις.

Διακριτική μεταχείριση άνδρα που ασκεί την επιμέλεια αναπήρου κατά την πρόσβασή του σε κέντρο δημιουργικής απασχόλησης παιδιών με ειδικές ανάγκες

Στην αναφορά που υποβλήθηκε, επίτροπος ανάπηρης και αμφίπλευρα ορφανής αδελφής διαμαρτυρόταν επειδή απορρίφθηκε από τον Οργα-

νισμό Εργατικής Εστίας αίτημά του για πρόσβαση της αδελφής του σε κέντρο δημιουργικής απασχόλησης παιδιών με ειδικές ανάγκες, στο πλαίσιο προγράμματος για την εναρμόνιση της οικογενειακής με την επαγγελματική ζωή. Δικαιούχοι του συγκεκριμένου προγράμματος ήταν μόνον οι μητέρες παιδιών και εφήβων με αναπηρία.

Ο ΣτΠ απέστειλε εγγράφως τις απόψεις του στον Οργανισμό Εργατικής Εστίας, ο οποίος αποδείχθηκε ότι δεν έχει πλέον αρμοδιότητα για το συγκεκρι-

κριμένο πρόγραμμα. Ο ΣτΠ απέστειλε νέο έγγραφο στην αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, επισημαίνοντας ότι η πρόβλεψη ότι μόνον οι μητέρες ανάπηρων παιδιών είναι δικαιούχοι του εν λόγω προγράμματος δεν παραβιάζει την αρχή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών κατά τον Ν. 3769/2009, διότι συνιστά θετικό μέτρο υπέρ των συγκεκριμένων μητέρων. Ωστόσο, προκύπτει κενό ρύθμισης στις περιπτώσεις, όπως η προκειμένη, που την επιμέλεια παιδιών και εφήβων με αναπηρία έχει είτε μόνο ο πατέρας είτε τρίτο πρόσωπο, π.χ. ανιόντας ή κατιόντας των γονέων που είτε έχουν αποβιώσει είτε κρίθηκαν ανίκανοι να ασκήσουν τη γονική μέριμνα. Ο ΣτΠ πρότεινε, με βάση την αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου, να υιοθετηθεί αυτοτελής ρύθμιση, ώστε και ο πατέρας που έχει την αποκλειστική επιμέλεια ανάπηρου τέκνου, αλλά και τα πρόσωπα που, χωρίς να είναι μητέρα ή πατέρας, έχουν τη δικαστική συμπαράσταση (επιμέλεια), να δύνανται να καταστούν ωφελούμενοι προγράμματος (υπόθεση 127736/2010).

Θετική εξέλιξη

Το Υπουργείο Εργασίας ενημέρωσε τον ΣτΠ για την έκδοση σχετικής κοινής υπουργικής απόφασης. Η απόφαση αυτή προβλέπει ότι μπορούν να εντάσσονται σε δράση του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού 2007–2013», με αντικείμενο τη δημιουργική απα-

σχόληση, άτομα (άνδρες και γυναίκες) που έχουν ως εξαρτώμενα μέλη ηλικιωμένα άτομα μη δυνάμενα να αυτοεξυπηρετηθούν απόλυτα ή άτομα με κάθε είδους αναπηρία. Η ωφέλεια από την ένταξη στο πρόγραμμα συνίσταται στην απασχόληση των εξαρτώμενων ηλικιωμένων ή ανάπηρων ατόμων κατά τις ώρες που εργάζονται οι φροντιστές τους, ώστε να αποκτήσουν οι τελευταίοι ίσες ευκαιρίες για πρόσβαση στην αγορά εργασίας.

Άνιση μεταχείριση διαζευγμένου ανάπηρου άνδρα ως προς τη μεταβίβαση άδειας περιπέτρου

Ο ΣτΠ έλαβε αναφορά διαζευγμένου άνδρα, με αναπηρία σε ποσοστό 67%, με την οποία διαμαρτυρόταν διότι απορρίφθηκε η αίτησή του για μεταβίβαση στον ίδιο άδειας περιπέτρου που κατείχε η χήρα μητέρα του. Ο αναφερόμενος ζήτησε τη συνέχιση της εκμετάλλευσής, δυνάμει της αναλογικής εφαρμογής και στο πρόσωπό του της διάταξης του άρθρου 5 του Ν. 3648/2008, που παρέχει το δικαίωμα αυτό στις διαζευγμένες ή χήρες θυγατέρες ανάπηρου στρατιωτικού. Ο ΣτΠ, με έγγραφό του ζήτησε τις απόψεις της οικείας νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, η οποία απάντησε μεταξύ άλλων ότι «... δεν υπάρχει καμία διάταξη που να αναφέρει ότι προβλέπεται από τις κείμενες διατάξεις αναλογική εφαρμογή των όσων ισχύουν για τις διαζευγμένες ή χήρες θυγατέρες».

Ύστερα από τα παραπάνω, ο ΣτΠ επανήλθε στην υπηρεσία, υποστηρίζοντας ότι η αναλογική εφαρμογή διατάξεων δεν είθισται να προβλέπεται από κάποια συγκεκριμένη διάταξη νόμου, αλλά εναπόκειται στη διοίκηση να εφαρμόζει τη γενική αυτή αρχή του δικαίου, όταν υφίσταται κενό και κρίνεται σκόπιμο και δίκαιο να καλυφθεί το υφιστάμενο κενό με αυτόν τον τρόπο. Παράλληλα, επικαλέστηκε την ανάγκη να ικανοποιηθεί το σχετικό αίτημα για λόγους ίσης μεταχείρισης λόγω φύλου, ενημερώνοντας για τη νομοθεσία και τη νομολογία που αφορά την ίση πρόσβαση ανδρών και γυναικών σε αγαθά και υπηρεσίες, και ζήτησε τις άμεσες ενέργειες της εμπλεκόμενης υπηρεσίας. Αναμένεται η απάντηση της υπηρεσίας (υπόθεση 19318/2009).

Άρνηση περίθαλψης σε δημόσιο νοσοκομείο εγκύου αιτούσας άσυλο

Ο ΣτΠ έγινε αποδέκτης επείγουσας αναφοράς που αφορούσε Παλαιστίνια αιτούσα άσυλο, η οποία κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης της είχε άμεση ανάγκη νοσοκομειακής περίθαλψης εξαιτίας ασθένειας. Η έγκυος δεν έγινε δεκτή για νοσηλεία στο Γενικό Νοσοκομείο Αθηνών «Αλεξάνδρα» και στο Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο–Μαιευτήριο «Ελένα Βενιζέλου», στα οποία απευθύνθηκε. Λόγω της επείγουσας ανάγκης, ο ΣτΠ ήρθε σε τηλεφωνική επαφή με το γραφείο του διοικητή του νοσοκομείου «Αλεξάνδρα» και πέτυχε την άμεση εισαγωγή της πάσχουσας εγκύου στο νοσοκο-

μείο, όπου παρέμεινε για μεγάλο χρονικό διάστημα. Στη συνέχεια, η υγεία της βελτιώθηκε και πήρε εξιτήριο. Στο τέλος της εγκυμοσύνης της, η έγκυος συνάντησε πρόβλημα στην εισαγωγή της στο ίδιο νοσοκομείο για τοκετό.

Θετική εξέλιξη

Ο ΣτΠ επενέβη εκ νέου τηλεφωνικά και πέτυχε την εισαγωγή της εγκύου, στην οποία παρασχέθηκαν οι προβλεπόμενες από τον νόμο υπηρεσίες και ο τοκετός ολοκληρώθηκε με επιτυχία για τη μητέρα και το νεογέννητο (υπόθεση 17013/2009).

ΕΓΚΥΜΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ: ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΑΣΥΜΒΑΤΑ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟ ΚΡΙΣΗΣ;

Η ελληνική νομοθεσία, όπως έχει ερμηνευθεί με τη νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων, απαγορεύει και καθιστά άκυρη την καταγγελία της σχέσης εργασίας εργαζομένης από τον εργοδότη της κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης και για χρονικό διάστημα ενός έτους μετά τον τοκετό. Επιπλέον, σύμφωνα με τον Ν. 3488/2006, όπως ερμηνεύεται υπό το φως του δικαίου της ΕΕ και της νομολογίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, όταν η καταγγελία της σύμβασης εργασίας οφείλεται στο γεγονός ότι η εργαζόμενη κατέστη έγκυος ή γέννησε συνιστά περαιτέρω και άμεση διάκριση λόγω φύλου. Σημαντικό μέρος των αναφορών που δέχεται ο ΣτΠ, είτε απευθείας από εργαζόμενες γυναίκες είτε μέσω των Κοινωνικών Επιθεωρήσεων Εργασίας, αφορούν από-

λυση κατά τη διάρκεια της κυοφορίας, της λοχείας ή της άδειας μητρότητας και συνδέονται με το γεγονός της εγκυμοσύνης και των υποχρεώσεων και των δεσμεύσεων που συνεπάγεται η μητρότητα.

Επαναπόσληψη με ευνοϊκότερους όρους εργαζομένης που είχε απολυθεί μετά τη λήξη της εξάμηνης άδειας προστασίας της μητρότητας

Εργαζόμενη ως υπάλληλος σε υποκατάστημα αλυσίδας ψητοπωλείων-εστιατορίων διαμαρτυρήθηκε στο Τμήμα Κοινωνικής Επιθεώρησης Εργασίας διότι ο εργοδότης της δεν δέχθηκε να την απασχολήσει στην επιχείρησή του μετά τη λήξη της άδειας λοχείας της και της εξάμηνης άδειας προστασίας της μητρότητας του ΟΑΕΔ (άρθρο 142 του Ν. 3655/2008). Ο ΣτΠ ενημερώθηκε για την υπόθεση από το αρμόδιο Τμήμα Κοινωνικής Επιθεώρησης και εκπρόσωπός του διαμεσολάβησε μεταξύ εργοδότη και εργαζομένης σε συνάντηση που διοργάνωσε η Επιθεώρηση Εργασίας, προκειμένου να λυθεί το πρόβλημα.

Θετική εξέλιξη

Ύστερα από τη διαμεσολάβηση αυτή, ο εργοδότης δέχθηκε να προβεί στην επαναπόσληψη της προσφεύγουσας σε υποκατάστημα της εταιρείας πλησιέστερο στην οικία της, προκειμένου να διευκολυνθεί και η ίδια. Παράλληλα, ο εργοδότης δεσμεύτηκε για την αυθημερόν καταβολή των

μισθών υπερημερίας προς την εργαζόμενη και για τη μετατροπή της σύμβασης εργασίας από μερικής απασχόλησης, που ήταν μέχρι πρότινος, σε πλήρους απασχόλησης. Η παραπάνω συμφωνία αποτυπώθηκε εγγράφως στο δελτίο εργατικής διαφοράς της αρμόδιας Επιθεώρησης Εργασίας και υπογράφηκε από όλα τα μέρη (υπόθεση 132324/2010)¹.

Η υπόθεση αυτή αποτελεί παράδειγμα επιτυχούς λειτουργίας στην πράξη της συνεργασίας που έχει προβλέψει ο Ν. 3488/2006 μεταξύ του ΣτΠ και του ΣΕΠΕ.

Επαναπόσληψη εργαζομένης που είχε απολυθεί κατά τη διάρκεια της άδειας ανατροφής παιδιού

Στον ΣτΠ περιήλθε αναφορά εργαζομένης με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου, σε θέση ειδικής συνεργάτιδας σε δήμο, η οποία ισχυρίστηκε ότι, μετά το πέρας της άδειας κύησης και λοχείας, έλαβε προφορική έγκριση για να κάνει χρήση της άδειας για ανατροφή παιδιού. Ωστόσο, όταν πήγε να καταθέσει αίτηση για την τυπική χορήγηση της άδειας αυτής, η αίτηση παρανόμως δεν πρωτοκολλήθηκε. Στη συνέχεια, η υπηρεσία την απέλυσε αναίτια. Ο ΣτΠ απέστειλε επιστολή προς τον εργοδότη δήμο, στον οποίο έθετε υπόψη τη νομοθεσία σχετικά με τα δικαιώματα των εργαζόμενων γυναικών

¹ http://www.synigoros.gr/diakriseis/pdfs_01/8805_1.Synopsi_diamesolavisis_epanaproslipsi_ergazomenis.pdf

τόσο κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης όσο και για χρονικό διάστημα ενός έτους μετά τον τοκετό και επισήμαινε το παράνομο της απόλυσης.

Θετική εξέλιξη

Μετά την παρέμβαση του ΣτΠ, ο δήμος ανακάλεσε την απόλυση της εργαζομένης με απόφαση της οικείας Περιφέρειας, η οποία δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ (υπόθεση 124120/2010).

Ανανέωση της σύμβασης εργασίας εγκύου εργαζομένης στον ευρύτερο δημόσιο τομέα

Εργαζόμενη ως βοηθός βρεφονηπιοκόμου, σε βρεφονηπιακό σταθμό ανώνυμης εταιρείας του ευρύτερου δημόσιου τομέα, κατήγγειλε στον ΣτΠ ότι δεν επαναπροσλήφθηκε για εκείνη τη σχολική χρονιά, επειδή ήταν έγκυος. Έως τότε, η εργαζόμενη σύναπτε επαναλαμβανόμενες συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου με ιδιωτική εταιρεία, που έχει την ευθύνη της λειτουργίας και της στελέχωσης με προσωπικό των βρεφονηπιακών σταθμών, ιδιοκτησίας της εν λόγω ανώνυμης εταιρείας. Η εργαζόμενη ανέφερε ότι ο εργοδότης της συνέδεσε την άρνησή του να την επαναπροσλάβει με τη νέα γρίπη H1N1 και με το ότι η εταιρεία θεωρούσε τις εγκύους ως ομάδα υψηλού κινδύνου. Ο ΣτΠ απέστειλε έγγραφο προς τον εργοδότη, παραθέτοντας τη σχετική νομοθεσία και νομολογία για την ακυρότητα της απόλυσης εγκύων. Παράλληλα, ο ΣτΠ επισήμανε τόσο στην ιδιωτική εταιρεία, που εμφανιζόταν

ως εργοδότης, όσο και στην ανώνυμη εταιρεία του ευρύτερου δημόσιου τομέα, που έχει στην ιδιοκτησία της τον βρεφονηπιακό σταθμό, ότι, σύμφωνα με την καταγγελία, η μη ανανέωση της σύμβασης φαίνεται καταρχάς να σχετίζεται με την εγκυμοσύνη της εργαζομένης.

Η εταιρεία του ευρύτερου δημόσιου τομέα απάντησε πως την ευθύνη για τη στελέχωση των βρεφονηπιακών σταθμών έχει αποκλειστικά η ιδιωτική εταιρεία εργολάβος. Η τελευταία απάντησε ότι κατά τον χρόνο επιλογής του προσωπικού της σχολικής χρονιάς δεν γνώριζε την εγκυμοσύνη της εργαζομένης. Ο ΣτΠ ζήτησε από την ιδιωτική εταιρεία να αιτιολογήσει ειδικώς τη μη ανανέωση της σύμβασης εργασίας της εγκύου, καθώς, όπως προβλέπει ο νόμος, το βάρος της απόδειξης αντιστρέφεται και περνά στον εργοδότη στις περιπτώσεις που υπάρχουν ενδείξεις για διάκριση λόγω φύλου – με την οποία εξομοιώνεται η διάκριση λόγω εγκυμοσύνης –, όπως στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Θετική εξέλιξη

Μετά την παρέμβαση του ΣτΠ, η ιδιωτική εταιρεία ενημέρωσε την έγκυο ότι την επαναπροσλαμβάνει (υπόθεση 22882/2009).

Πρόστιμο σε εργοδότη για απόλυση εγκύου εργαζομένης στον ιδιωτικό τομέα

■ Έγκυος, που εργαζόταν ως ανασφάλιστη υπάλληλος σε δύο κυλικεία του ίδιου εργοδότη, κατήγγειλε ότι απολύθηκε. Ο λόγος της απόλυσης ήταν ότι,

κατά τη διάρκεια ελέγχου της Επιθεώρησης Εργασίας, η εργαζόμενη δήλωσε ότι είχε ξεκινήσει να εργάζεται στον συγκεκριμένο εργοδότη αρκετούς μήνες πριν από την ημερομηνία πρόσληψης που ο τελευταίος δήλωσε. Ο εργοδότης αρχικά υποστήριξε ότι είχε προσλάβει την εργαζόμενη δοκιμαστικά και ότι η τελευταία αποχώρησε οικειοθελώς από την εργασία της ύστερα από λίγες μέρες. Στην πορεία, όμως, ισχυρίστηκε ότι την απέλυσε επειδή κλονίστηκε η εμπιστοσύνη του στο πρόσωπό της, όταν είπε ψέματα στην Επιθεώρηση Εργασίας για τον χρόνο έναρξης της απασχόλησής της σε αυτόν. Ο ΣτΠ απέστειλε έγγραφο προς τον εργοδότη παραθέτοντας τη σχετική νομοθεσία και νομολογία για την ακυρότητα της απόλυσης εγκύων. Παράλληλα, ο ΣτΠ προχώρησε, σε συνεννόηση με την Επιθεώρηση Εργασίας, σε εξέταση μαρτύρων και από τις δύο πλευρές. Από τις μαρτυρικές καταθέσεις, σε συνδυασμό και με όλα τα υπόλοιπα στοιχεία που τέθηκαν υπόψη του, διαπίστωσε ότι η εργαζόμενη:

- Βρέθηκε να εργάζεται ανασφάλιστη και χωρίς να έχει αναγγελθεί η πρόσληψή της στον ΟΑΕΔ.
- Απέδειξε ότι εργαζόταν στο κυλικείο ήδη αρκετό καιρό πριν από την ημερομηνία που αναφέρει ο εργοδότης.
- Απολύθηκε και δεν αποχώρησε οικειοθελώς, η δε απόλυσή της συνιστούσε στην πραγματικότητα αντίδραση του εργοδότη στη μαρτυρία της εργαζομένης προς το κλιμάκιο ελέγχου της Επιθεώρησης Εργασίας, στο οποίο δήλωσε ότι στο κυλικείο εργάζεται από τις αρχές Μαρτί-

ου του 2009, καθώς και ότι δεν ήταν ασφαλισμένη στο ΙΚΑ.

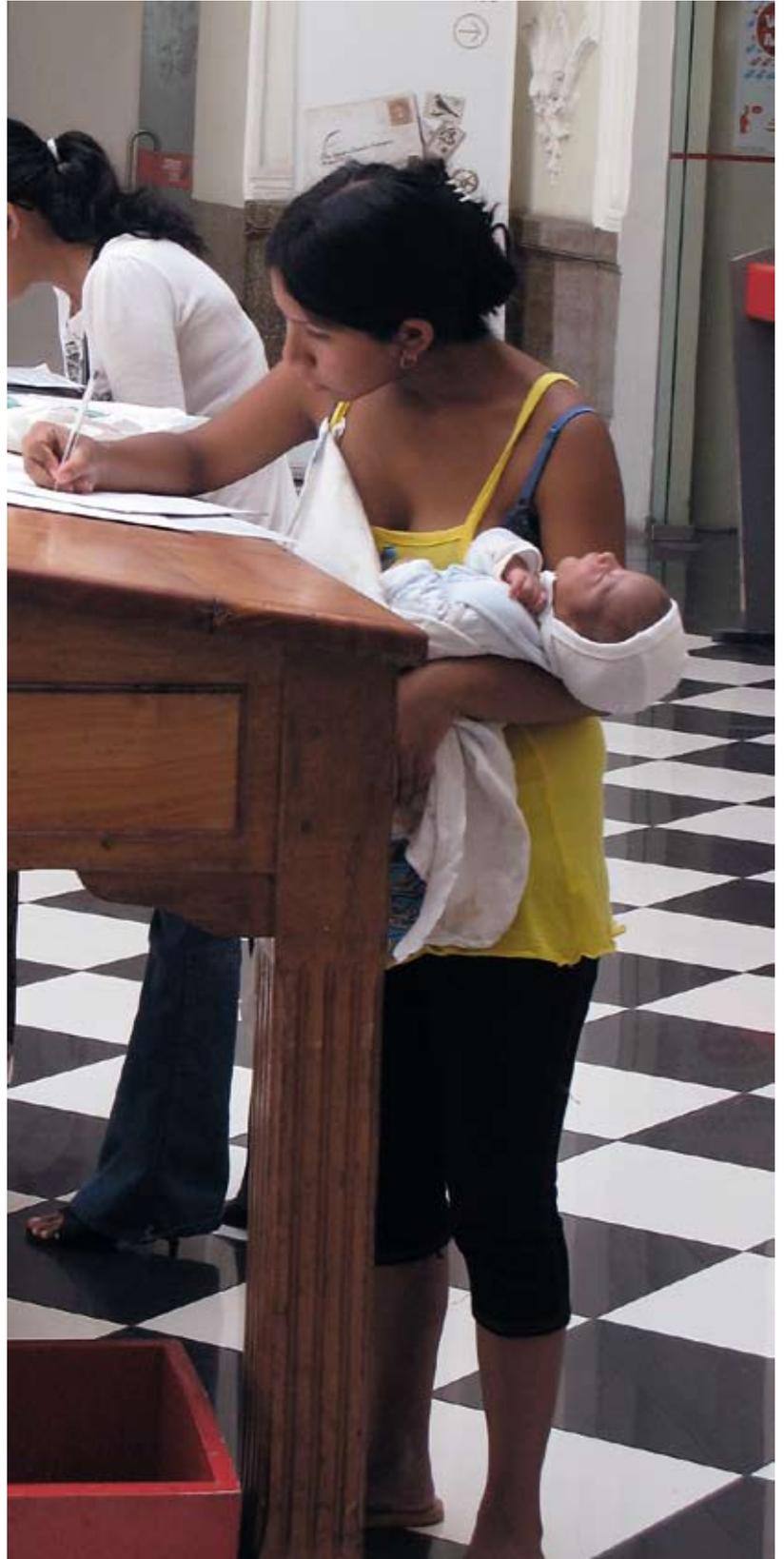
Με βάση τα παραπάνω, ο ΣτΠ θεώρησε την απόλυση άκυρη λόγω έλλειψης σπουδαιού λόγου και λόγω παραβίασης των διατάξεων της σχετικής νομοθεσίας.

Θετική εξέλιξη

Ο ΣτΠ διαβίβασε το πόρισμα του προς την Επιθεώρηση Εργασίας και εισηγήθηκε την επιβολή διοικητικού προστίμου στον εργοδότη. Η Επιθεώρηση Εργασίας επέβαλε στον εργοδότη πρόστιμο ύψους 10.000 ευρώ (υπόθεση 21619/2009)².

■ Σχετική είναι και η περίπτωση απόλυσης εργαζομένης, πωλήτριας σε κατάσταση, ενώ τελούσε σε κατάσταση εγκυμοσύνης, για την οποία ο ΣτΠ έλαβε γνώση με διαβιβαστικό έγγραφο του αρμόδιου Τμήματος Κοινωνικής Επιθεώρησης. Στο πλαίσιο του διαμεσολαβητικού του ρόλου, ο ΣτΠ ενημέρωσε την εργοδότη εταιρεία για τη σχετική με την απόλυση εγκύων νομοθεσία και νομολογία, επισήμανε ότι η παράλειψή της να κοινοποιήσει την απόλυση στην Επιθεώρηση Εργασίας κατέστησε την καταγγελία της σύμβασης εργασίας της εργαζομένης άκυρη και ζήτησε την επαναπρόσληψη της τελευταίας. Η εργοδότη εταιρεία ουδόλως ανταποκρίθηκε στο έγγραφο του ΣτΠ και στις κλήσεις της Επιθεώρησης Εργασίας.

² http://www.synigoros.gr/diakriseis/pdfs.01/8805.1.Synopsi_diamesolavisis_epanaproslipsi_ergazomenis.pdf

Θετική εξέλιξη

Σε συνέχεια των παραπάνω, ο ΣτΠ εισηγήθηκε προς την Επιθεώρηση Εργασίας την επιβολή διοικητικού προστίμου εις βάρος της εργοδότης εταιρείας. Η Επιθεώρηση Εργασίας επέβαλε πρόστιμο ύψους 7.000 ευρώ (υπόθεση 123201/2010).

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ: ΣΥΡΡΙΚΝΩΣΗ ΠΑΡΟΧΩΝ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Οι ασφαλισμένες μητέρες συνέχισαν να αντιμετωπίζουν οξεία προβλήματα σχετικά με τη διαδικασία και τις προϋποθέσεις χορήγησης των παροχών μητρότητας από το ΙΚΑ και τον ΟΑΕΔ (επιδόματα κυοφορίας–λοχείας, συμπληρωματικές παροχές μητρότητας και ειδική παροχή για προστασία της μητρότητας). Κατά τη διερεύνηση των αναφορών από τον ΣτΠ, ανέκυψαν ποικίλα προβλήματα ελλιπούς πληροφόρησης, λανθασμένων ερμηνείας ή κενών του νόμου και κακοδιοίκησης, τα οποία περιγράφονται παρακάτω, όπως και οι προτάσεις και οι παρεμβάσεις του ΣτΠ για την αντιμετώπισή τους.

Προβλήματα κατά τη χορήγηση της ειδικής παροχής προστασίας της μητρότητας

Από τον Μάιο του 2008 και μέχρι σήμερα ο ΣτΠ έχει δεχθεί περισσότερες από 130 αναφορές, οι οποίες σχετίζονται με τις προϋποθέσεις και

τη διαδικασία χορήγησης της ειδικής παροχής για προστασία της μητρότητας. Τα σημαντικότερα προβλήματα που ανέδειξαν οι αναφορές που υποβλήθηκαν συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Προβλήματα αναφορικά με τις διαδικασίες χορήγησης της εν λόγω παροχής από τον ΟΑΕΔ, όπως: παρατυπίες κατά την παραλαβή των αιτήσεων, την έκδοση και την ανάκληση αποφάσεων, ανάκληση εγκριτικών αποφάσεων και αναζήτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών, υπέρβαση της προβλεπόμενης προθεσμίας για τη διεκπεραίωση των αιτήσεων, ελλιπούς ή λανθασμένη πληροφόρηση από τις τοπικές υπηρεσίες του ΟΑΕΔ σχετικά με την άσκηση του δικαιώματος, προβλήματα κατά τη διαδικασία διενέργειας επιτόπιων ελέγχων για να διαπιστωθεί αν η ασφαλισμένη που έλαβε την παροχή απέχει πράγματι από την εργασία της.

- Εξαίρεση αρκετών κατηγοριών εργαζόμενων μητέρων από τις δικαιούχους της παροχής, με βάση μη ορθές ερμηνείες της διάταξης από τη διοίκηση. Ενδεικτικά αναφέρονται οι περιπτώσεις όσων είτε δεν υπάγονται στο άρθρο 9 της ΕΓΣΣΕ των ετών 2004–2005 είτε εργάζονται σε ατομικές επιχειρήσεις και συνδέονται με τον εργοδότη με πρώτο ή δεύτερο βαθμό συγγένειας είτε εργάζονται σε κρατικά νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου.

- Προβλήματα που απορρέουν από την ύπαρξη κενών στη ρύθμιση που θέσπισε ο νομοθέτης με το άρθρο 142 του Ν. 3655/2008, που αποτελεί

τη νομική βάση για τη χορήγηση της ειδικής άδειας–παροχής για προστασία της μητρότητας. Ενδεικτικά αναφέρονται η μη πρόβλεψη ασφάλισης για τους κλάδους ασθενείας και ανεργίας κατά τη διάρκεια χρήσης της ειδικής άδειας–παροχής για προστασία της μητρότητας και ο συνυπολογισμός του εξαμήνου στη συνολική διάρκεια του μειωμένου ωραρίου για την ανατροφή παιδιού.

Για όλα τα παραπάνω θέματα, ο ΣτΠ συνέχισε, όπως και τα προηγούμενα έτη (ετήσιες εκθέσεις 2008 και 2009), να απευθύνεται εγγράφως και τηλεφωνικά στις κατά τόπους υπηρεσίες του ΟΑΕΔ, στη διοίκηση του οργανισμού, στη Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων και στις υπηρεσίες του Υπουργείου Εργασίας, κατά περίπτωση, άλλοτε με επιτυχή κατάληξη και άλλοτε χωρίς αποτέλεσμα. Ύστερα από την εμπειριστατωμένη ανάδειξη της πολυδιάστατης αυτής θεματικής στην ειδική έκθεση³ για την εφαρμογή του Ν. 3488/2006, τον Νοέμβριο του 2009, ο ΣτΠ έλαβε την πρωτοβουλία να διοργανώσει και δεύτερη συνάντηση εργασίας με τη διοίκηση, τον Ιούνιο του 2010 (η πρώτη είχε γίνει τον Μάρτιο του 2009 στα γραφεία του ΟΑΕΔ).

Οι μέχρι σήμερα ενέργειες του ΣτΠ οδήγησαν στην επίλυση των ατομικών υποθέσεων που διερευνήθηκαν σε ποσοστό 12% επί του συνόλου των αναφορών για το θέμα της ειδικής άδειας–παροχής. Όμως, τα προβλήματα που ανέκυψαν υπερβαίνουν τις ατομικές περιπτώσεις που μπορούν να διευθετηθούν με δια-

³ http://www.synigoros.gr/pdf.01/8727.1.ELTA_SYNOCH.DIAMESOLABISIS.pdf

μεσολάβηση του ΣτΠ. Απαιτούν νομοθετικές παρεμβάσεις, αλλά και επανεξέταση των θέσεων και των νομικών ερμηνειών που υιοθέτησε η διοίκηση με την έκδοση σχετικών εγκυκλίων. Για τον λόγο αυτόν, ο ΣτΠ προχώρησε στη σύνταξη ειδικής έκθεσης, την οποία απέστειλε, στις 26.10.2010, στον Πρόεδρο της Βουλής, στο Γραφείο Πρωθυπουργού, καθώς και στους καθ' ύλην αρμόδιους υπουργούς, ολοκληρώνοντας με τον τρόπο αυτόν την παρέμβασή του για τη συγκεκριμένη ενότητα υποθέσεων.

Άρνηση χορήγησης επιδόματος μητρότητας στις περιπτώσεις πρόωρου τοκετού και θανάτου του νεογνού

Ο ΣτΠ έλαβε αναφορές από ασφαλισμένες του ΙΚΑ, οι οποίες διαμαρτύρονταν διότι απορρίφθηκε αίτημά τους για χορήγηση επιδομάτων μητρότητας είτε λόγω πρόωρου τοκετού είτε λόγω θανάτου του νεογνού.

Ο ΣτΠ διαπίστωσε ότι έως και το 2005, κατ' ασφαλισμένη εφαρμογή και ερμηνεία των σχετικών κοινωνικοασφαλιστικών διατάξεων, το ΙΚΑ δεν χορηγούσε παροχές μητρότητας στις μητέρες στην περίπτωση πρόωρου τοκετού και στην περίπτωση θανάτου του νεογνού. Το 2006, το ΙΚΑ εξέδωσε εγκύκλιο, με την οποία συμμορφώθηκε με το περιεχόμενο σχετικής γνωμοδότησης της Ολομέλειας του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, που έκρινε ομόφωνα ότι η εργαζόμενη δικαιούται άδεια λοχείας και συνακόλουθα επίδομα λοχείας στην πε-

ρίπτωση που το έμβρυο γεννήθηκε νεκρό ή πεθάνει κατά τη διάρκεια της εν λόγω άδειας. Η πρόσθετη προϋπόθεση που θέτει η εγκύκλιος να έχει υπάρξει τοκετός *μετά την 28η εβδομάδα της κύησης*, και η οποία εμφανίζεται ως αιτιολογία για την απόρριψη από τη διοίκηση των σχετικών αιτημάτων των ενδιαφερομένων, είναι αυθαίρετη αφού δεν έχει τεθεί με τη γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, στην οποία παραπέμπει η εγκύκλιος του ΙΚΑ. Ακόμη και αν θεωρηθεί ότι η 28η εβδομάδα της κύησης είναι κρίσιμη για τη βιωσιμότητα του εμβρύου, η αξίωση για την καταβολή του επιδόματος δεν χάνεται, διότι δεν συνδέεται με το βρέφος, αλλά με το πρόσωπο της ασφαλισμένης και αποσβένεται μόνο στην περίπτωση θανάτου της μητέρας. Με βάση τα παραπάνω, ο ΣτΠ ζήτησε από το ΙΚΑ αφενός να τροποποιήσει την εγκύκλιο κατά το μέρος που θέτει μια αυθαίρετη και μη ορθή ερμηνεία της νομοθεσίας και αφετέρου να επανεξετάσει το αίτημα των αναφερομένων για τη χορήγηση σε αυτές των επιδομάτων μητρότητας (υποθέσεις 17641/2008, 19578/2009, 125559/2010, 126409/2010, 135125/2010).

Θετική εξέλιξη

Το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, με γνωμοδότησή του (431/2010), η οποία έγινε αποδεκτή από τον αναπληρωτή Υπουργό Εργασίας, συντάχθηκε με τις προτάσεις του ΣτΠ. Αναμένεται η τροποποίηση της σχετικής εγκυκλίου από το ΙΚΑ.

Απόρριψη αιτημάτων για χορήγηση παροχών μητρότητας από το ΙΚΑ και τον ΟΑΕΔ λόγω εκπρόθεσμης υποβολής αίτησης

■ Ασφαλισμένη του ΙΚΑ, με αναφορά της προς τον ΣτΠ, διαμαρτυρήθηκε διότι απορρίφθηκε αίτημά της να της χορηγηθούν επιδόματα κυοφορίας-λοχείας, με την αιτιολογία ότι η αίτηση είχε υποβληθεί εκπρόθεσμα. Το ΙΚΑ υποστήριξε ότι ο Κανονισμός Ασφαλιστικής Αρμοδιότητας του ιδρύματος θεσπίζει εξαμηνιαία αποσβεστική προθεσμία για την υποβολή αίτησης εκ μέρους του ασφαλισμένου για να λάβει παροχή του κλάδου ασθένειας.

Ο ΣτΠ επισήμανε στις αρμόδιες υπηρεσίες ότι, σύμφωνα με τον καταστατικό νόμο του ΙΚΑ, όλες οι παροχές σε χρήμα και όσες παροχές σε είδος είναι μετατρέψιμες σε χρήμα παραγράφονται ύστερα από έξι μήνες από τότε που καθίστανται απαιτητές. Η διάταξη αυτή έχει την έννοια ότι η παραγραφή πρέπει να αρχίζει από τη στιγμή που οι παροχές αυτές τεθούν στη διάθεση του δικαιούχου για είσπραξη, δηλαδή από τότε που ο ενδιαφερόμενος θα λάβει με οποιοδήποτε τρόπο γνώση της απόφασης, με την οποία του αναγνωρίζεται η αξίωση για τις παροχές. Όπως δέχεται, επίσης, η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, η σχετική διάταξη καθιερώνει προδήλως παραγραφή γεγεννημένων αξιώσεων των ασφαλισμένων από παροχές σε χρήμα και όχι αποσβεστική προθεσμία του σχετικού δικαιώματος. Η διάταξη αυτή κατισχύει, επομένως, ως μεταγενέστερη, της αντίθετης διά-

ταξης του Κανονισμού Ασφαλιστικής Αρμοδιότητας του ιδρύματος, η οποία πρέπει να θεωρηθεί ότι, κατά το μέρος που θεσπίζει προθεσμία για την υποβολή αίτησης, έχει καταργηθεί σιωπηρά. Με βάση τα παραπάνω, ο ΣτΠ ζήτησε από τη διοίκηση του ΙΚΑ να επανεξετάσει την υπόθεση και να χορηγήσει τα επιδόματα κυοφορίας–λοχείας στην ενδιαφερόμενη, εφόσον πληροί τις προβλεπόμενες από τον νόμο προϋποθέσεις.

Θετική εξέλιξη

Η διοίκηση του ΙΚΑ ανταποκρίθηκε στο αίτημα του ΣτΠ και με έγγραφό της προς το αρμόδιο υποκατάστημα του ιδρύματος ζήτησε την επανεξέταση της υπόθεσης της ασφαλισμένης, αναπέμποντας την υπόθεση στην αρμόδια τοπική διοικητική επιτροπή. Με απόφασή της, η τελευταία έκανε δεκτό το αίτημα και χορήγησε τα επιδόματα μητρότητας (υπόθεση 10244/2009).

■ Ο ΣτΠ εξέτασε αναφορά ενδιαφερομένης, της οποίας το αίτημα για χορήγηση συμπληρωματικής παροχής μητρότητας από τον ΟΑΕΔ δεν έγινε δεκτό, με το αιτιολογικό ότι η αίτηση είχε υποβληθεί εκπρόθεσμα. Συγκεκριμένα, ο ΟΑΕΔ επικαλέστηκε τον Κανονισμό Συμπληρωματικών Παροχών Μητρότητας του οργανισμού, σύμφωνα με τον οποίο η συμπληρωματική παροχή καταβάλλεται ύστερα από αίτηση της δικαιούχου, μέσα σε ένα τρίμηνο από την είσπραξη των επιδομάτων μητρότητας από το ΙΚΑ.

Ο ΣτΠ εξέφρασε τις απόψεις του στον ΟΑΕΔ ως εξής:

- Στην περίπτωση της συμπληρωματικής παροχής μητρότητας, οι προϋποθέσεις χορήγησής της έχουν κριθεί κατά την υποβολή της αίτησης στο ΙΚΑ για την καταβολή των επιδομάτων κυοφορίας–λοχείας. Επομένως, από τη σκοπιά του υπόχρεου, δηλαδή του ΟΑΕΔ, η συμπληρωματική παροχή αποτελεί αντικείμενο δέσμιης διοικητικής πράξης, δηλαδή ο οργανισμός οφείλει να τη χορηγήσει από τη στιγμή που εκπληρώνονται οι προβλεπόμενες προϋποθέσεις.

- Η τρίμηνη προθεσμία μπορεί να οδηγήσει στην ακύρωση του σκοπού της συμπληρωματικής παροχής μητρότητας, δηλαδή στη διατήρηση του πλήρους μισθού της εργαζόμενης γυναίκας κατά το διάστημα της απχής της από την εργασία λόγω εγκυμοσύνης. Με αυτόν τον τρόπο η εργαζόμενη καταλήγει να υφίσταται «ποινή» όταν αναλαμβάνει επιπροσθέτως στον ρόλο της εργαζομένης και τον ρόλο της μητέρας, ο οποίος μάλιστα συνεπάγεται επιπλέον οικονομικά βάρη, και, ως εκ τούτου, η τρίμηνη προθεσμία για υποβολή αίτησης μπορεί να έρθει σε αντίθεση τόσο με την εθνική νομοθεσία όσο και τις διεθνείς και τις ευρωπαϊκές διατάξεις για την προστασία της μητρότητας.

- Η θέσπιση τρίμηνης προθεσμίας, και μάλιστα χωρίς προηγουμένως να έχουν ενημερωθεί κατάλληλα οι ασφαλισμένες, μπορεί να οδηγήσει στον αποκλεισμό των δικαιούχων γυναικών από το δικαίωμα. Δημιουργεί, συνεπώς, έναν επιπλέον περιορισμό

που αντιστρατεύεται τον σκοπό του νομοθέτη, δηλαδή τη διατήρηση των αποδοχών της εργαζόμενης γυναίκας στο ίδιο επίπεδο καθ' όλη τη διάρκεια της ασφαλιστικής προστασίας της μητρότητας.

Ο ΣτΠ ζήτησε να επανεξεταστεί η υπόθεση και να χορηγηθεί η συμπληρωματική παροχή μητρότητας στην ενδιαφερόμενη. Κάλεσε, επίσης, τον ΟΑΕΔ να αναλάβει τις απαραίτητες πρωτοβουλίες, από κοινού με το ΙΚΑ, ώστε να ενημερώνονται εγκαίρως οι ασφαλισμένες μητέρες για το δικαίωμά τους για συμπληρωματικές παροχές μητρότητας, όπως και για το χρονικό περιθώριο άσκησης του εν λόγω δικαιώματος, με την προοπτική να εξευρεθεί μια ευχερέστερη και λιγότερο χρονοβόρα και γραφειοκρατική διαδικασία για τη χορήγηση των παροχών μητρότητας (υπόθεση 125590/2010).

ΓΟΝΙΚΗ ΑΔΕΙΑ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ ΠΑΙΔΙΟΥ: ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΥΟ ΓΟΝΕΩΝ;

Στο ευρωπαϊκό επίπεδο, τόσο οι πολιτικές και η νομοθεσία της ΕΕ όσο και η νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων προάγουν την ισότιμη συμμετοχή και των δύο γονέων στην ανατροφή των παιδιών. Η αναγνώριση της άδειας για ανατροφή παιδιού, ως δικαίωμα και των δύο γονέων ανεξαρτήτως φύλου, συνάδει με την προωθούμενη πολιτική της συμφιλίωσης της ιδιωτικής και με την επαγγελματική ζωή, την ένταξη και την παραμονή των γυναικών στην αγορά εργασίας και, εν τέλει, την επίτευξη της

ουσιαστικής ισότητας των δύο φύλων μέσα και έξω από το σπίτι.

Ωστόσο, η ελληνική πραγματικότητα είναι αρκετά διαφορετική. Τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα υπάρχει μεγάλη αντίσταση στη χορήγηση αδειών για ανατροφή παιδιού στους πατέρες σε ισότιμη βάση με τις μητέρες. Έτσι, στο δημόσιο, παρά τη ρητή νομοθετική πρόβλεψη του Υπαλληλικού Κώδικα, οι υπηρεσίες συχνά αρνούνται, επικαλούμενες υπηρεσιακές ανάγκες, να ικανοποιήσουν αιτήματα ανδρών υπαλλήλων να τους χορηγηθεί η εννεάμηνη

άδεια για ανατροφή παιδιού, ενώ ικανοποιούν σχεδόν αυτόματα αντίστοιχα αιτήματα γυναικών υπαλλήλων. Από την άλλη πλευρά, σε επαγγέλματα με παραδοσιακά χαμηλή εκπροσώπηση των γυναικών (ένοπλες δυνάμεις και σώματα ασφαλείας), η χορήγηση τέτοιων αδειών ήταν μέχρι πρότινος προνόμιο μόνο των μητέρων, αφού παρέμεναν συγχωνευμένες με τις άδειες μητρότητας, φθάνοντας συνολικά στους 14 μήνες. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η επέκτασή τους στους πατέρες να εξακολουθεί να συναντά εμπόδια, που σε κάποια σώματα

(π.χ. ΕΛΑΣ) ακόμη δεν έχουν ξεπεραστεί. Τέλος, στον ιδιωτικό τομέα, που οι άδειες είναι κατά πολύ μικρότερες χρονικά (τρεισήμισι μήνες), το μεγαλύτερο πρόβλημα αυτή τη στιγμή εμφανίζεται να είναι η άρνηση χορήγησης αδειών ανατροφής σε συζύγους γυναικών που δεν απασχολούνται με σχέση εξαρτημένης εργασίας. Οι περιπτώσεις που περιληπτικά ακολουθούν παρέχουν πλήρη εικόνα ενός κατακερματισμένου νομικού πλαισίου και των δυσκολιών που υπάρχουν να ερμηνευθεί και να εφαρμοστεί.

Χορήγηση άδειας ανατροφής παιδιού σε δημοσίους υπαλλήλους: ενέργειες του ΣτΠ και ανταπόκριση της διοίκησης

Ο ΣτΠ έχει εξετάσει περισσότερες από 70 αναφορές δημοσίων υπαλλήλων σχετικά με τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία χορήγησης άδειας για ανατροφή παιδιού. Οι αναφορές αυτές αφορούσαν κυρίως τη μη χορήγηση της εννεάμηνης άδειας για ανατροφή παιδιού σε πατέρες υπαλλήλους, των οποίων η σύζυγος είτε είναι ελεύθερη επαγγελματίας είτε δεν εργάζεται. Άλλα ζητήματα που τέθηκαν στον ΣτΠ ήταν, ενδεικτικά:

- η άρνηση των δημόσιων υπηρεσιών να χορηγήσουν γονική άδεια σε πατέρες, επικαλούμενες υπηρεσιακούς λόγους·
- ο χρόνος έναρξης της άδειας, όπως στην περίπτωση υπαλλήλου που η σύζυγός του ασκεί ελεύθερο επάγγελμα και δεν δικαιούται άδεια μητρότητας·

- η μη δυνατότητα τμηματικής χορήγησης της εννεάμηννης άδειας·
- η μείωση της διάρκειάς της, όταν ο υπάλληλος διορίζεται για πρώτη φορά ή μετατρέπεται η σύμβασή του από ορισμένου σε αορίστου χρόνου και έχει ήδη παιδί ηλικίας μικρότερης των τεσσάρων ετών.

Ο ΣτΠ ολοκλήρωσε την έρευνα των υποθέσεων και κατέληξε σε συγκεκριμένες διαπιστώσεις και προτάσεις, τις οποίες απηύθυνε με πόρισμά του στον Υπουργό Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και δημοσιοποίησε στην ιστοσελίδα του⁴. Η απάντηση της Γενικής Γραμματείας Δημόσιας Διοίκησης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης δεν αντιμετωπίζει επαρκώς το σύνολο των προβλημάτων που ανέδειξε στο πόρισμά του ο ΣτΠ, πολλά από τα οποία ανακύπτουν από τις ερμηνείες της σχετικής διάταξης του Υπαλληλικού Κώδικα που υιοθετεί η διοίκηση και από τις διευκρινιστικές εγκυκλίους που αυτή εκδίδει. Ο ΣτΠ επαναλαμβάνει ότι χρειάζεται περαιτέρω μελέτη των προτάσεων του για όλα τα εκκρεμή ζητήματα και παραμένει στη διάθεση του υπουργείου για συνεργασία.

Ειδικές περιπτώσεις

- Ο ΣτΠ έχει, επίσης, εξετάσει, αναφορές ειδικευόμενων, επικουρικών και αγροτικών γιατρών και έχει αποστείλει σχετικά έγγραφα στο Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, στα οποία εκκρεμεί απάντηση. Στο πλαίσιο διερεύνησης των αναφορών αυτών έχει διαπιστώσει την ανάγκη

να κωδικοποιηθούν οι εργασιακές σχέσεις και οι συμβάσεις –ποικίλων ειδών– των γιατρών που απασχολούνται στη δημόσια υγεία, τουλάχιστον σε σχέση με τις άδειες μητρότητας και τις άδειες για ανατροφή παιδιού. Με αυτόν τον τρόπο εκτιμάται ότι θα διασφαλιστεί η νομιμότητα και η ίση μεταχείριση των εργαζόμενων γιατρών, μέσα στην κατηγορία στην οποία ανήκουν, καθώς και η εξάλειψη διακρίσεων λόγω φύλου.

- Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, ο ΣτΠ έχει επίσης απευθύνει έγγραφα σχετικά με την χορήγηση γονικής άδειας για ανατροφή παιδιού και στους πατέρες στρατιωτικούς. Το ΓΕΕΘΑ και το Λιμενικό Σώμα προχώρησαν στην άρση κάθε εμποδίου και στην πλήρη εξίσωση ανδρών και γυναικών σε θέματα χορήγησης γονικών αδειών⁵. Επίσης, και το Πυροσβεστικό Σώμα έχει αποδεχθεί τις προτάσεις του ΣτΠ και προωθεί σχετική νομοθετική ρύθμιση.

- Επιπλέον, ο ΣτΠ έγινε αποδέκτης ικανού αριθμού αναφορών από πατέρες αστυνομικούς, στις οποίες οι αναφερόμενοι γνωστοποιούν την άρνηση της ΕΛΑΣ να τους χορηγήσει την προβλεπόμενη για τις γυναίκες αστυνομικούς γονική άδεια ανατροφής, είτε με τη μορφή μειωμένου ωραρίου είτε με τη μορφή της εννεάμηννης ισόχρονης άδειας. Ύστερα από διερεύνηση του θέματος, ο ΣτΠ απέστειλε στον Αρχηγό της ΕΛΑΣ έγγραφο, στο οποίο παραθέτει την ισχύουσα νομοθεσία και νομολογία στην Ελλάδα και την ΕΕ σχετικά με το εξεταζόμενο θέμα, καθώς και συγκεκριμένες προτάσεις της

Αρχής για τη συμμόρφωση της ΕΛΑΣ με το ισχύον εθνικό και κοινοτικό δίκαιο, χωρίς όμως να έχει λάβει, μέχρι στιγμής, απάντηση.

- Ο ΣτΠ έχει, επίσης, γίνει αποδέκτης αρκετά μεγάλου αριθμού αναφορών σχετικά με τη χορήγηση γονικών αδειών που υπάγονται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Παιδείας. Αρχικά είχε λάβει και εξετάσει αναφορές από πατέρες που είναι μέλη ΔΕΠ, οι οποίοι κατήγγειλαν ότι οι διοικήσεις των πανεπιστημίων στα οποία εργάζονται αρνήθηκαν να τους χορηγήσουν γονική άδεια για την ανατροφή των παιδιών τους. Ύστερα από τη διαμεσολάβηση του ΣτΠ, με την αποστολή σχετικού εγγράφου, το ζήτημα αυτό είχε επιτυχή κατάληξη. Το Υπουργείο Παιδείας αποδέχθηκε την πρόταση της Αρχής και απέστειλε εγκύκλιο σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, με την οποία καλεί τις διοικήσεις των ιδρυμάτων να χορηγούν τις γονικές άδειες αδιακρίτως φύλου και να τροποποιήσουν το συντομότερο δυνατόν τους εσωτερικούς κανονισμούς λειτουργίας, κατά τρόπο ώστε να είναι σύμφωνοι με όσα ορίζονται στον Ν. 3488/2006⁶.

- Τέλος, ο ΣτΠ εξέτασε αναφορά υπαλλήλου του Υπουργείου Εξωτερικών, η οποία διαμαρτυρόταν για την υποχρεωτική επιστροφή της στην κεντρική υπηρεσία από το προξενείο στο οποίο υπηρετούσε, αμέσως μετά τη

⁴ http://www.synigoros.gr/pdf.01/8697.2.porisma_gonikws_adeiwn_7-10.pdf

⁵ <http://www.synigoros.gr/diakriseis/pdfs.01/8858.2.SYNOPSH.adeies.limenikou.pdf>

⁶ <http://www.synigoros.gr/pdf.01/8666.2.synopsileggyklios.gonikes.ypepth.22-6-10.pdf>

συμπλήρωση της υποχρεωτικής διαίτας στο εν λόγω προξενείο, και χωρίς η ίδια να έχει υποβάλει σχετική αίτηση. Η υπηρεσία επικαλέστηκε «υπηρεσιακές ανάγκες», που προέκυψαν ύστερα από τη γονική άδεια που είχε χορηγηθεί στην υπάλληλο. Με αφορμή την αναφορά, ο ΣτΠ με έγγραφό του σύστησε στο Υπουργείο Εξωτερικών να τροποποιήσει τον Οργανισμό του, με σκοπό να ρυθμιστούν τα θέματα των γονικών αδειών, καθώς και της αναπλήρωσης των υπαλλήλων που υπηρετούν στο εξωτερικό, στην περίπτωση που κάνουν χρήση αυτών των αδειών. Επίσης, επιβάλλεται να διασφαλιστεί μέσω του Οργανισμού ότι η χορήγηση των αδειών για ανατροφή παιδιού δεν θα συνεπάγεται μονομερή βλαπτική μεταβολή της υπηρεσιακής και οικονομικής θέσης των υπαλλήλων, ιδίως των γυναικών που προσφεύγουν περισσότερο στη χρήση τέτοιων αδειών.

Στη δεύτερη ειδική έκθεση για την εφαρμογή του Ν. 3488/2006, την οποία ο ΣτΠ θα δημοσιεύσει τον Φεβρουάριο του 2011, στο πλαίσιο της αποστολής του ως φορέα για την παρακολούθηση της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, περιλαμβάνεται φάκελος, στον οποίο αναλύονται λεπτομερώς τα θέματα που ανέκυψαν κατά τη διερεύνηση αναφορών με αντικείμενο τις άδειες για ανατροφή παιδιού στο δημόσιο. Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στις σημαντικότερες υποθέσεις που χειρίστηκε ο ΣτΠ σχετικά με τη χορήγηση αδειών για ανατροφή παιδιού

στον ιδιωτικό και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Χορήγηση άδειας ανατροφής παιδιού στον ευρύτερο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα: παραλείψεις και νομοθετικά κενά

■ Ο ΣτΠ δέχθηκε αναφορές από πατέρες υπαλλήλους του ΟΤΕ, οι οποίοι κατήγγειλαν ότι η υπηρεσία τους αρνήθηκε να τους χορηγήσει τη συνεχόμενη, ισόχρονη του μειωμένου ωραρίου, άδεια για ανατροφή παιδιού, διάρκειας τρεις μήνες, που προβλέπεται από το άρθρο 9 της ΕΓΣΣΕ 2004. Ο λόγος ήταν ότι η σύζυγός τους είναι αυτοαπασχολούμενη και άρα αδυνατεί να προσκομίσει την προβλεπόμενη βεβαίωση εργοδότη ότι δεν λαμβάνει η ίδια την άδεια. Για το αίτημα αυτό η νομική υπηρεσία του ΟΤΕ εξέδωσε σχετική γνωμοδότηση, σύμφωνα με την οποία το δικαίωμα στην άδεια ανατροφής ανήκει κατ' αρχήν στην εργαζόμενη μητέρα με σχέση εξαρτημένης εργασίας και μόνον όταν η μητέρα δεν κάνει χρήση του δικαιώματός της δικαιούται να κάνει χρήση ο πατέρας, προσκομίζοντας τη σχετική βεβαίωση του εργοδότη της μητέρας.

Στη συνέχεια, ο ΣτΠ ζήτησε εγγράφως από τη ΓΣΕΕ να εξετάσει την τροποποίηση της σχετικής διάταξης, υποστηρίζοντας ότι η απαίτηση να προσκομίσει ο πατέρας βεβαίωση εργοδότη της μητέρας για μη χρήση του μειωμένου ωραρίου από αυτή, προκειμένου να μπορεί να κάνει ο ίδιος χρήση της άδειας, περιορίζει το δικαίωμα της άδειας μόνο σε όσους πατέρες έχουν

σύζυγο που απασχολείται ως μισθωτή (με σχέση εξαρτημένης εργασίας). Όμως ο περιορισμός αυτός συνιστά διάκριση λόγω φύλου εις βάρος των ανδρών εργαζομένων, η οποία αντικείται στον Ν. 3488/2006, διότι δεν προβλέπεται από τη νομοθεσία αντίστοιχος περιορισμός για τη μητέρα εργαζόμενη. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα η μητέρα να δικαιούται το μειωμένο ωράριο ή εναλλακτικά την ισόχρονη άδεια ακόμη και αν ο σύζυγός της είναι αυτοαπασχολούμενος ή εργάζεται με άλλη σχέση πλην αυτής της εξαρτημένης εργασίας.

Η ΓΣΕΕ προώθησε το αίτημα προς τους κοινωνικούς εταίρους κατά τις διαπραγματεύσεις για την υπογραφή της νέας ΕΓΣΣΕ, αλλά δεν υπήρξε θετική ανταπόκριση, λόγω και της δυσχερούς οικονομικής συγκυρίας (υποθέσεις 20533/2009, 123976/2010).

■ Σχετική είναι και η αναφορά οδηγών της ΕΘΕΛΑΕ, οι οποίοι κατήγγειλαν ότι η εταιρεία αρνήθηκε να τους χορηγήσει άδεια για ανατροφή παιδιού, με την ίδια αιτιολογία, δηλαδή ότι η σύζυγός τους είναι αυτοαπασχολούμενη. Στην προκειμένη περίπτωση, στην ισχύουσα σχετική μόνιμη οδηγία της εταιρείας αναφέρεται ρητά ότι η άδεια για ανατροφή παιδιού στο προσωπικό της εταιρείας χορηγείται κατ' εφαρμογήν του Υπαλληλικού Κώδικα. Ωστόσο, στην απάντηση της ΕΘΕΛΑΕ προς τους ενδιαφερομένους, έγινε επίκληση των διατάξεων του άρθρου 9 της ΕΓΣΣΕ 2004. Ο ΣτΠ, με έγγραφό του, ζήτησε από την εταιρεία να εκδώσει νέα μόνιμη οδηγία, στην οποία

να αποφάσιστεί οριστικά σύμφωνα με ποιες διατάξεις θα χορηγείται η άδεια ανατροφής στους υπαλλήλους της και να λαμβάνεται υπόψη, σε σχέση με τις αυτοαπασχολούμενες μητέρες και τους συζύγους τους, η ευρωπαϊκή νομοθεσία και νομολογία. Παρά τις επανειλημμένες επαφές με την εταιρεία, τη διεύθυνση προσωπικού και τη νομική υπηρεσία, η ΕΒΕΛ δεν έχει ακόμη απαντήσει στο έγγραφο του ΣτΠ (υπόθεση 122752/2010).

■ Σε άλλη περίπτωση, νοσηλεύτης σε ιδιωτικό νοσηλευτικό ίδρυμα αιτήθηκε την άδεια ανατροφής παιδιού, που προβλέπεται από το άρθρο 9 της ΕΓΣΣΕ 2004, με τη μορφή ισόχρονης άδειας διάρκειας τριετήμιου μηνών με πλήρεις αποδοχές. Ο εργοδότης αρχικά αρνήθηκε, επικαλούμενος τη μη δυνατότητα της συζύγου του νοσηλεύτη να προσκομίσει βεβαίωση εργοδότη, επειδή είναι αυτοαπασχολούμενη. Ο ΣτΠ ήρθε σε επαφή με τη διεύθυνση προσωπικού του ιδρύματος, η οποία στη συνέχεια ζήτησε σχετική γνωμοδότηση της νομικής υπηρεσίας για το θέμα. Ο ΣτΠ εξέθεσε τις απόψεις του στη νομική υπηρεσία και συνεργάστηκε μαζί της για την έκδοση της γνωμοδότησης, η οποία υπήρξε θετική, κρίνοντας ότι ο νοσηλεύτης, σύζυγος αυτοαπασχολούμενης, δικαιούται την άδεια για ανατροφή παιδιού. Ωστόσο, η νοσηλευτική υπηρεσία του ιδρύματος, επικαλούμενη υπηρεσιακές ανάγκες, αρνήθηκε εκ νέου να παρά-

σχει τη διευκόλυνση στον νοσηλεύτη με τη μορφή της ισόχρονης άδειας, για την οποία, σύμφωνα με τις διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας, απαιτείται συμφωνία του εργοδότη.

Ο ΣτΠ απέστειλε νέο έγγραφο στη διοίκηση του νοσοκομείου, στο οποίο υποστήριξε ότι η συναίνεση ή μη του εργοδότη για τη χορήγηση της ισόχρονης άδειας εξαρτάται μεν από την εκ μέρους του στάθμιση των λειτουργικών αναγκών και της αποδοτικότητας της επιχείρησης, ελέγχεται όμως για καταχρηστική άσκηση δικαιώματος, σύμφωνα με τον Αστικό Κώδικα, όπως και όλες οι άλλες εκδηλώσεις του διευθυντικού δικαιώματος. Επικαλέστηκε δε τη σχετικού περιεχομένου εισήγηση του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου σε συναφή υπόθεση, με την οποία συντάχθηκε πρόσφατη απόφαση της Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

Θετική εξέλιξη

Η διεύθυνση προσωπικού του νοσοκομείου έκανε δεκτές τις θέσεις του ΣτΠ και χορήγησε εν τέλει στον ενδιαφερόμενο την αιτούμενη άδεια για ανατροφή παιδιού (υπόθεση 125326/2010)⁷.

Δυσμενής μεταχείριση κατά τη διάρκεια απουσίας από την εργασία λόγω γονικής άδειας

Υπάλληλος των ΕΛΤΑ κατήγγειλε ότι, ενώ βρισκόταν σε άδεια ανατροφής παιδιού, την οποία έλαβε σε συνέχεια της άδειας μητρότητας, απαλλάχθηκε από τα καθήκοντα της προϊσταμένης που ασκούσε μέχρι τότε, με

Περαιτέρω και πιο αναλυτικά στοιχεία (έγγραφο του ΣτΠ, απαντήσεις της διοίκησης, ειδικές εκθέσεις κ.ά.) μπορείτε να βρείτε:

Στον ιστότοπο του ΣτΠ
www.synigoros.gr
[Επιλέξτε: Εκθέσεις – Πορίσματα,
Κύκλος Ισότητας των Φύλων]

Στην ιστοσελίδα για την ίση
μεταχείριση [www.synigoros.gr/
diakriseis](http://www.synigoros.gr/diakriseis)

μισθολογικό επακόλουθο τη στέρση του επιδόματος θέσης ευθύνης. Ο ΣτΠ διαπίστωσε ότι η υπάλληλος υπέστη δυσμενή διακριτική μεταχείριση επειδή είχε λάβει άδεια μητρότητας και συνεχόμενη γονική άδεια. Η διάκριση συνίσταται στη βλαπτική μεταβολή της υπηρεσιακής και της μισθολογικής της κατάστασης, η οποία αποφασίστηκε μονομερώς από τη διοίκηση των ΕΛΤΑ στο πλαίσιο της ευχέρειας που παρέχεται από την Επιχειρησιακή Συλλογική Σύμβαση Εργασίας (ΕΣΣΕ) Προσωπικού ΕΛΤΑ των ετών 2003–2004. Σύμφωνα με τη σχετική διάταξη, υπάλληλος σε θέση ευθύνης, που απουσιάζει για οποιονδήποτε λόγο πάνω από τρεις μήνες από τα καθήκοντά του κατά τη διάρκεια του έτους, δύναται να αντικατασταθεί και η θέση του επαναπροκηρύσσεται. Η επίμαχη διάταξη της ΕΣΣΕ Προσωπικού ΕΛΤΑ αποβαίνει εις βάρος κυρίως των γυναικών που είτε κατέχουν είτε δύναται να καταλάβουν θέσεις ευθύνης, λόγω του ότι χρησιμοποιούν γονικές άδειες συχνότερα από τους άνδρες, με αποτέλεσμα να απουσιάζουν από την εργασία τους για διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών. Για τον λόγο αυτόν παραβιάζει διατάξεις του εσωτερικού δικαίου και του δικαίου της ΕΕ και εισάγει έμμεση διάκριση λόγω φύλου.

Ο ΣτΠ ζήτησε από τη διοίκηση των ΕΛΤΑ να αποκαταστήσει αναδρομικά την καταγγέλλουσα στα καθήκοντα της προϊσταμένης, τόσο υπηρεσιακά όσο και μισθολογικά, και να τροποποιήσει την επίμαχη διάταξη της ΕΣΣΕ Προσωπικού ΕΛΤΑ, εξαιρώντας ρητά

⁷ http://www.synigoros.gr/pdf/01/8771_1_gonikinosileutisuz.autoapasxol.pdf

τους εργαζομένους που κάνουν χρήση αδειών μητρότητας και ανατροφής παιδιού.

Θετική εξέλιξη

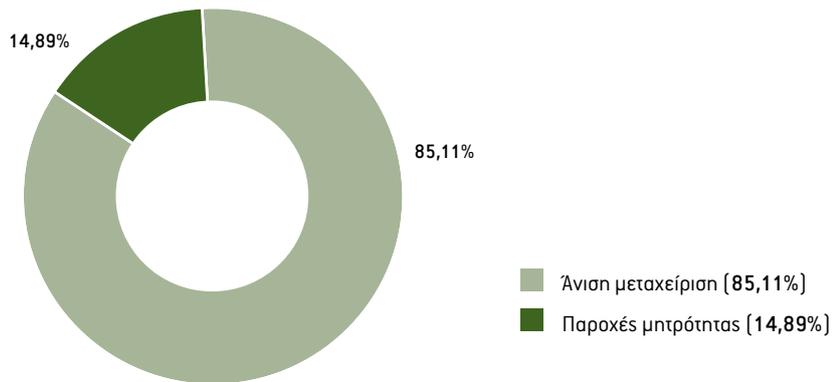
Τα ΕΛΤΑ ανταποκρίθηκαν θετικά στο αίτημα του ΣτΠ και προέβησαν άμεσα σε μισθολογική αποκατάσταση της αναφερομένης. Επιπροσθέτως, έχουν δρομολο-

γήσει την αναδιτύπωση της επίμαχης διάταξης της ΕΣΣΕ Προσωπικού ΕΛΤΑ, εν όψει της υπογραφής νέας ΕΣΣΕ, σύμφωνα με τις παρατηρήσεις του ΣτΠ. Παράλληλα, εξετάζουν τη δυνατότητα, μετά τη θεσμοθέτηση της νέας διάταξης της ΕΣΣΕ, να αναζητήσει η αναφερόμενη, καθώς και όσοι υπάλληλοι έχουν τυχόν υποστεί

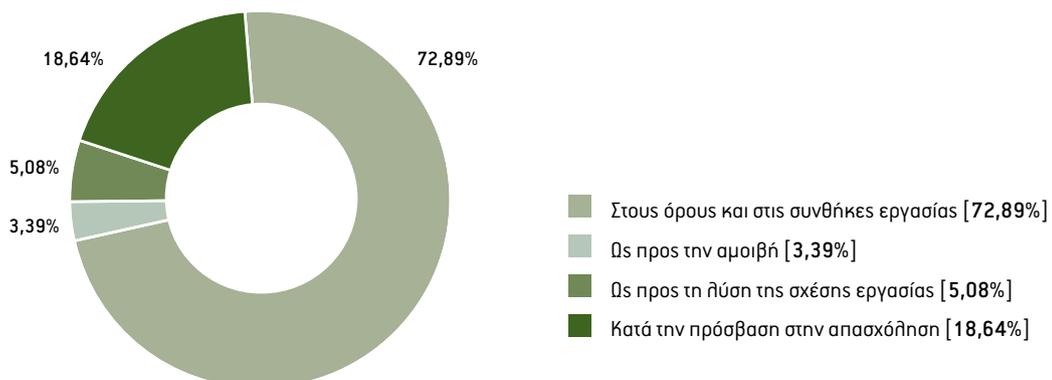
την ίδια διάκριση, αναδρομικά την αναγνώριση της προϋπηρεσίας τους στη θέση ευθύνης, για όλο το διάστημα για το οποίο τελούσαν σε άδεια μητρότητας ή/και γονική άδεια (υπόθεση 126224/2010)⁸.

⁸ <http://www.synigoros.gr/pdf/01/8727.1.ELTA.SYNOCH.DIAMESOLABISIS.pdf>

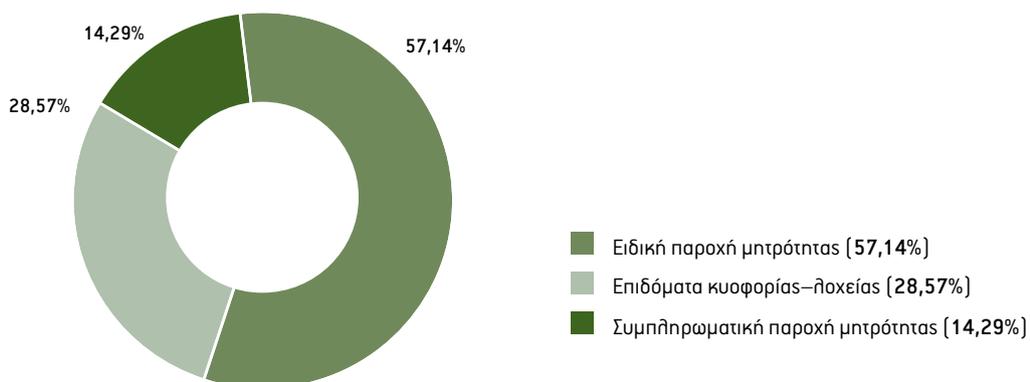
ΓΡΑΦΗΜΑ 23 ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΑΝΑ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

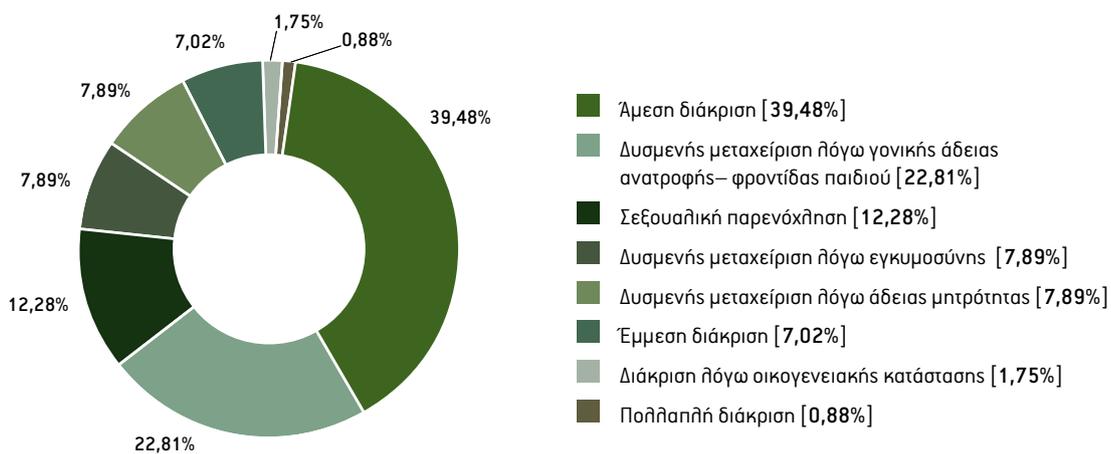
ΓΡΑΦΗΜΑ 24 ΑΝΙΣΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΛΟΓΩ ΦΥΛΟΥ Ή ΛΟΓΩ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

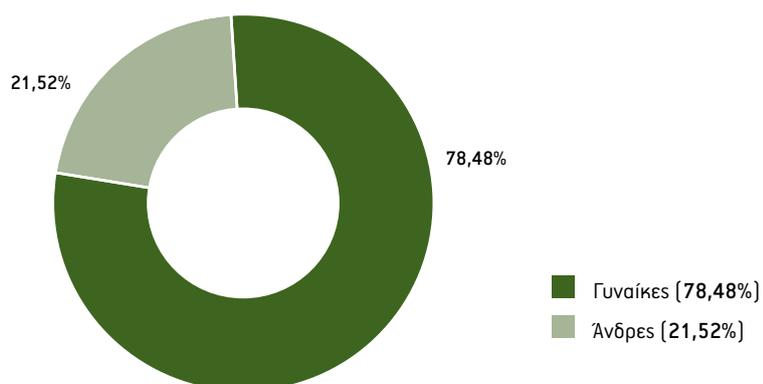
ΓΡΑΦΗΜΑ 25 ΠΑΡΟΧΕΣ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ

ΓΡΑΦΗΜΑ 26 ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

ΓΡΑΦΗΜΑ 27 ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΑΝΑ ΦΥΛΟ

Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε:

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Για την ποινική μεταχείριση των ποινικά ακαταλόγιστων και ψυχικά πασχόντων ατόμων

- Την τροποποίηση του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου που αφορά την επιβολή και την άρση του μέτρου της φύλαξης των ποινικά ακαταλόγιστων.
- Την παροχή της δυνατότητας σε ποινικά ακαταλόγιστους να συμμετέχουν σε θεραπευτικό πρόγραμμα απεξάρτησης από ναρκωτικές ουσίες.
- Τον εξορθολογισμό της ποινικής μεταχείρισης των ακουσίως εγκλεισθέντων ψυχικά ασθενών που είναι φυγόδικοι ή υπόδικοι.

Τα σχετικά ζητήματα έχουν παραπεμφθεί στις ειδικές νομοπαρασκευαστικές επιτροπές για την αναμόρφωση των διατάξεων του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Για την παύση κράτησης ατόμων λόγω οφειλής δικαστικών εξόδων

- Την απόλυση ατόμων που κρατούνται λόγω αδυναμίας να καταβάλουν δικαστικά έξοδα. Η πρόταση έγινε αποδεκτή, δυνάμει σχετικής νομοθετικής ρύθμισης.

Για την ποινική μεταχείριση των ανηλίκων

- Την αύξηση του ορίου ηλικίας στα 16 χρόνια, για τη δυνατότητα επιβολής ποινικού σωφρονισμού σε ανηλίκους.
- Τη διασάφηση του θεσμικού πλαισίου για την παροχή κοινωφελούς εργασίας ως αναμορφωτικού μέτρου και συγκεκριμένα τον καθορισμό των απαιτούμενων προϋποθέσεων για την κοινωνική ασφάλιση των ανηλίκων στους οποίους επιβάλλεται το μέτρο, την αναζήτηση της συναίνεσης των γονέων τους και την εισαγωγή προδιαγραφών καταλληλότητας των χώρων και προσδιορισμό του χρόνου και του αντικειμένου της απασχόλησής τους.

Για την επίδοση εγγράφων σε ανηλίκους

- Την τροποποίηση της δικονομικής διάταξης σχετικά με την επίδοση εγγράφων από τους δικαστικούς επιμελητές, είτε με τη ρητή απαγόρευση επίδοσης σε ανηλίκους είτε με ρυθμίσεις που εισάγουν περιορισμούς με γνώμονα την ανηλικότητα και επιβάλλουν τη χρήση σφραγισμένου φακέλου σε κάθε περίπτωση.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων

- Τη θέσπιση υποχρέωσης των θεραπευτών ιατρών του ΙΚΑ και των υγειονομικών επιτροπών να χορηγούν στους ασφαλισμένους, καθώς και σε παιδιά σχολικής ηλικίας, βεβαιώσεις ή/και πιστοποιητικά ικανότητας για άθληση.
- Τη μετατροπή των συμβάσεων ορισμένου χρόνου ατόμων με αναπηρία, που προσλήφθηκαν κατ' εφαρμογήν προγραμμάτων επιχορήγησης νέων θέσεων εργασίας του ΟΑΕΔ, σε συμβάσεις αορίστου χρόνου, εν όψει της ειδικής συνταγματικής προστασίας που προβλέπεται για τη συγκεκριμένη κατηγορία πληθυσμού.
- Την τροποποίηση της υφιστάμενης νομοθεσίας ώστε να ενεργοποιηθεί το δικαίωμα επιλογής και στην επικουρική σύνταξη μεταξύ ιδίου δικαιώματος και δικαιώματος από μεταβίβαση της σύνταξης λόγω θανάτου.
- Τη χορήγηση του βοηθήματος τοκετού, στο πλαίσιο της παροχής μαιευτικής περίθαλψης και στις άγαμες ανήλικες θυγατέρες, που ασφαλίζονται ως μέλη οικογένειας ασφαλισμένων ή συνταξιούχων του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ.
- Την πλήρη κάλυψη της μαιευτικής περίθαλψης σε όλες τις περιπτώσεις ανώμαλης εξέλιξης με σοβαρές επιπλοκές, που εκφεύγουν των φυσιολογικών συμπτωμάτων της εγκυμοσύνης και αγγίζουν τα όρια της ασθένειας.
- Τη θεσμοθέτηση ειδικής άδειας κατά τη διάρκεια διαδικασίας ιατρικώς υποβοηθούμενης αναπαραγωγής.
- Τη νομοθετική ρύθμιση του ζητήματος που έχει προκύψει λόγω της απουσίας πρόβλεψης ασφάλισης για τον κλάδο ασθένειας, κατά τη διάρκεια της ειδικής παροχής προστασίας της μητρότητας.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Διεύθυνση Μεταναστευτικής Πολιτικής

Για τα μέλη οικογένειας Ελλήνων ή πολιτών της ΕΕ που δεν διαθέτουν άδεια διαμονής σε ισχύ

- Την παροχή της δυνατότητας να αποκτήσουν άδεια διαμονής μέλη οικογένειας Έλληνα ή πολίτη της ΕΕ τα οποία δεν αποδεικνύουν νόμιμη είσοδο στη χώρα ή δεν διαθέτουν άδεια διαμονής σε ισχύ.
- Την τροποποίηση του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου ώστε να παρέχεται η δυνατότητα στους επιδοτούμενους από τον ΟΑΕΔ άνεργους αλλοδαπούς να εφοδιάζονται, κατά την ανανέωση της άδειας διαμονής τους, με ειδική βεβαίωση νόμιμης διαμονής. Στην τελευταία θα περιλαμβάνεται ειδική επισήμανση της υποχρέωσης να προσκομίζουν σύμβαση εργασίας σε ισχύ, όποτε αυτό καταστεί εφικτό και σε κάθε περίπτωση έως τη λήξη του χρόνου κατά τον οποίο νομίμως απολαμβάνουν τις παροχές που δικαιούνται.

Άλλα θέματα

- Τη λήψη του συνόλου της προβλεπόμενης συνεχόμενης ισόχρονης γονικής άδειας από τον υιοθετούντα γονέα, σε αντικατάσταση του μειωμένου ωραρίου, ακόμη και

όταν το υιοθετημένο τέκνο υπερβαίνει την ηλικία των τεσσάρων ετών και έως την ηλικία των οκτώ ετών, καθώς και την επέκταση του προαναφερθέντος δικαιώματος και στους εργαζομένους του ιδιωτικού τομέα.

- Την αφαίρεση των στοιχείων της χώρας προέλευσης από τα πιστοποιητικά του Εθνικού Δημοτολογίου. *Η πρόταση έγινε αποδεκτή.*
- Τη χορήγηση άδειας για ανατροφή παιδιού στον πατέρα δημόσιο υπάλληλο όταν η σύζυγός του δεν εργάζεται.
- Τη μεταφορά των αρμοδιοτήτων για την αντιμετώπιση περιστατικών ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος από ναυάγια από τα Δημοτικά Λιμενικά Ταμεία στις κεντρικές υπηρεσίες των δύο υπουργείων ή στη νέα Περιφερειακή αυτοδιοίκηση.
- Τη θέσπιση υποχρεωτικής σύνταξης μελέτης εκτίμησης περιβαλλοντικού κινδύνου από ναυάγια, λαμβάνοντας υπόψη κριτήρια, όπως το εκτόπισμα του πλοίου που έχει βυθιστεί, το είδος του φορτίου και την περιβαλλοντική σημασία του σημείου βύθισης.
- Την ενεργοποίηση του Ελληνικού Οργανισμού Τυποποίησης για την πραγματοποίηση ελέγχων σχετικά με τη συμμόρφωση των δραστηριοτήτων ψυχαγωγίας— «περιπέτειας» σε πρότυπα εναρμονισμένα με την εθνική ελληνική τυποποίηση.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ, ΝΗΣΩΝ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑΣ – ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ, ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ

Γενική Γραμματεία Εμπορίου

Για την είσοδο ανηλίκων στα καταστήματα προσφοράς υπηρεσιών διαδικτύου (internet café και internet stations)

- Την καθιέρωση ορίου ηλικίας για την είσοδο των ανηλίκων και πρόσφορου τρόπου για έλεγχο τους από τη διεύθυνση του καταστήματος.
- Την παραμονή τους σε αυτά έως τις 11 μμ.
- Την επιβολή διοικητικών κυρώσεων στους καταστηματαρχες σε περίπτωση παράβασης των διατάξεων αυτών.
- Τη δημιουργία συστήματος πιστοποίησης των σχετικών καταστημάτων.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ – ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ, ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ

- Τη νομοθετική πρόβλεψη για υποχρέωση κατάρτισης σχολικού κανονισμού.
- Τη νομοθετική πρόβλεψη για την παροχή της δυνατότητας να αξιοποιούνται περισσότερες εναλλακτικές μέθοδοι «συμμόρφωσης» των μαθητών.
- Την παροχή της δυνατότητας σε μαθητή, προερχόμενο από μετεγγραφή, να συμμετέχει σε ομαδικά αθλήματα του σχολείου.
- Τη ρητή πρόβλεψη για επαναξιολόγηση των μαθητών του δημοτικού σχολείου που κρίνεται ότι πρέπει να επαναλάβουν την τάξη, όπως ισχύει για τους μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στις περιπτώσεις που δεν υπάρχει συναίνεση των γονέων.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

- Την επίσηυση της έκδοσης των κοινών υπουργικών αποφάσεων για τον καθορισμό των κριτηρίων και του τρόπου διαβάθμισης σε κατηγορίες της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας, καθώς και των γεωγραφικών ορίων των ζωνών αυτών. *Η πρόταση έγινε αποδεκτή.*

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ – ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

- Την επέκταση της χορήγησης της άδειας για ανατροφή παιδιού και στο άρρεν στρατιωτικό προσωπικό της ΕΛΑΣ.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

- Τη μείωση του ορίου ελάχιστου αναστήματος 1,70 μ. για την εισαγωγή των γυναικών στις σχολές της ΕΛΑΣ.

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ**

Οργανισμός Περιθαλψής Ασφαλισμένων του Δημοσίου

Για τα ειδικά διατροφικά σκευάσματα

- Την τροποποίηση της συμμετοχής κατά 25% για τη συγκεκριμένη κατηγορία ασφαλισμένων και την πρόβλεψη μηδενικής συμμετοχής για αγορά διαιτητικών σκευασμάτων για χρόνιες μεταβολικές παθήσεις.
- Την απόληψη, ως αυθαίρετου, του ορίου ηλικίας των δύο ετών για την κάλυψη της προμήθειας γάλατος και ειδικών διατροφικών σκευασμάτων σε περίπτωση αλλεργίας στο γάλα της αγελάδας, ώστε να αποδίδεται η δαπάνη και σε περιπτώσεις ιατρικά πιστοποιημένων αναγκαιότητας και πέραν της ηλικίας των δύο ετών.

Για το κρατικό τιμολόγιο

- Την αναπροσαρμογή και την επικαιροποίηση του κρατικού τιμολογίου.
- Την επέκταση της υποχρέωσης τήρησης του κρατικού τιμολογίου νοσηλίων σε κάθε περίπτωση διακομιδής από το ΓΝΑ «Κοργιαλένειο-Μπενάκειο» ΕΕΣ προς το ΝΙ «Νοσοκομείο Ερρίκος Ντυνάν», μέσω της εσωτερικής γέφυρας και χωρίς να μεσοδιαβεί μεταφορά μέσω ΕΚΑΒ, εφόσον ο ασθενής δεν προσέρχεται απευθείας στο ΝΙ «Νοσοκομείο Ερρίκος Ντυνάν».

Άλλα θέματα

Για την εποπτεία των μονάδων μεταμοσχεύσεων

- Τη ρητή νομοθετική πρόβλεψη της αρμοδιότητας του Εθνικού Οργανισμού Μεταμοσχεύσεων να εποπτεύει τη λειτουργία των μονάδων μεταμοσχεύσεων και να παρεμβαίνει για τη διερεύνηση τυχόν δυσλειτουργιών.
- Τη συγκεκριμενοποίηση και την πλήρη ενεργοποίηση του συντονιστικού και υποβοηθητικού στο αρμόδιο υπουργείο ρόλου του Εθνικού Οργανισμού Μεταμοσχεύσεων, αφενός με την αυστηρή τήρηση των ήδη προβλεπόμενων υποχρεώσεων και αφετέρου με την πρόβλεψη νέων συγκεκριμένων υποχρεώσεων.

Για τις διακρατικές υιοθεσίες

- Τη δημιουργία θεσμικού πλαισίου για την υλοποίηση των διακρατικών υιοθεσιών με τρόπο που να διασφαλίζει τα δικαιώματα των παιδιών.

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΠΟΔΟΜΩΝ,
ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΝ**

Για τη ρύθμιση των θεμάτων ίδρυσης ιδιωτικών ΚΤΕΟ

- Την αποσαφήνιση του νομοθετικού πλαισίου ως προς την ίδρυση ιδιωτικών ΚΤΕΟ σε περιοχές εντός σχεδίου πόλεως ή οικισμού που έχουν χρήση γενικής κατοικίας ή πολυοδομικού κέντρου, σε ολόκληρη την επικράτεια, και ειδικότερα για τις περιοχές των νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης. *Υπήρξε σχετική δέσμευση για αποδοχή της πρότασης.*

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε:

Για τους ενδοσωματικούς ελέγχους γυναικών κρατουμένων

- Τη διακοπή της πρακτικής της υπαγωγής σε ειδικό αυστηρό καθεστώς ολιγοήμερης απομόνωσης, ενδοσωματικών ελέγχων και παρακολούθησης όλων των εισερχόμενων γυναικών κρατουμένων ή, έστω, όσων κρατούνται για αδικήματα σχετικά με τα ναρκωτικά. *Με πρόσφατη απόφαση του Υφυπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων τονίστηκε ότι οι παραπάνω πρακτικές τερματίζονται και εφεξής μόνο σε περίπτωση που υπάρχει εύλογη αιτία η οποία δικαιολογεί εξαιρετικά ενδοσωματική έρευνα, τότε αυτή θα διενεργείται ύστερα από εντολή του αρμόδιου δικαστικού λειτουργού και μόνον από γιατρό.*

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ,
ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων

Για την απόδοση δαπάνης για θεραπεία με υγρό οξυγόνο

- Την ειδική αιτιολόγηση των αποφάσεων, σε α΄ και β΄ βαθμό, των οργάνων του ΟΓΑ σε περίπτωση απόκλισης από την ιατρικώς συνιστώμενη ημερήσια ανάγκη του ασθενή σε λίτρα υγρού οξυγόνου, καθώς και τη ρητή μνεία της ημερήσιας και συνολικής ποσότητας που τελικά εγκρίθηκε.
- Τη ρητή μνεία της μέσης τιμής ανά λίτρο (ως μέτρο υπολογισμού), προκειμένου να καθοριστεί το ημερήσιο κόστος της ποσότητας που εγκρίθηκε και τελικά το συνολικό ποσό που θα αποδοθεί από τον οργανισμό.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

Άλλα θέματα

- Την αναλυτική και τακτική ενημέρωση των συνταξιούχων, με τη διανομή φυλλαδίων ή ενημερωτικών συνταξιοδοτικών δελτίων, για τα γεγονότα και τους λόγους που συνεπάγονται διακοπή της οικογενειακής προσαύξησης της σύνταξης και γεννούν, για τον συνταξιούχο που τη λαμβάνει, υποχρέωση γνωστοποίησης στον ασφαλιστικό φορέα.

Για ζητήματα ανηλίκων και μαθητών

- Τη χορήγηση δυνατότητας για πρόσβαση στην εκπαίδευση των ασυνόδευτων ανηλίκων χωρίς την προσκόμιση δικαιολογητικών.
- Την έγγραφη ενημέρωση όλων των σχολείων και των προϊστάμενων αρχών σχετικά με την υποχρέωσή τους να ακολουθούν τις προβλέψεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, ως προς την επιβολή της ποινής της αλλαγής σχολικού περιβάλλοντος, καθώς και τη μη δημοσιοποίηση του μέτρου.
- Τον συντονισμό των κεντρικών και των περιφερειακών υπηρεσιών εκπαίδευσης σε ό,τι αφορά το θέμα της μόνιμης ή της έγκαιρης στελέχωσης των Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής, την ανταπόκριση των πιστώσεων στις πραγματικές ανάγκες των ειδικών σχολείων, την έγκαιρη έναρξη του σχολικού έτους και την επαρκή εκπαιδευτική υποστήριξη των παιδιών με σοβαρές ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στις μονάδες αυτές.
- Την έκδοση εγκυκλίου που θα επιτρέπει την επικοινωνία του γονέα που στερείται της επιμέλειας με το ανήλικο τέκνο του μέσα στον σχολικό χώρο, εφόσον δεν παρεμποδίζεται η εκπαιδευτική διαδικασία. *Η πρόταση έγινε αποδεκτή.*

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ
ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

- Την ανάγκη αποσαφήνισης του νομικού πλαισίου λειτουργίας των πειραματικών σχολείων των ΑΕΙ. *Η πρόταση έγινε αποδεκτή.*
- Την έκδοση διευκρινιστικής εγκυκλίου με την οποία θα καθίσταται σαφές ότι οι μεταβολές που επέρχονται στην ταυτότητα μαθητή λόγω υιοθεσίας, ύστερα από τελεσίδικη δικαστική απόφαση, δεν δημοσιοποιούνται, κατ' εξαίρεση από τα προβλεπόμενα σε ό,τι αφορά ζητήματα αλλαγής στοιχείων σε απολυτήριους τίτλους.
- Την εισαγωγή στο εκπαιδευτικό σύστημα ενημέρωσης σχετικά με τα οφέλη και τους κινδύνους από τη χρήση του διαδικτύου, καθώς και την έκδοση και τη διανομή στους γονείς οδηγού για την ασφαλή χρήση του διαδικτύου από τα παιδιά τους.

Για τη λειτουργία του ΔΟΑΤΑΠ

- Την αναμόρφωση της διοικητικής δομής και του μηχανισμού λήψης αποφάσεων.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Γενική Γραμματεία Αθλητισμού

- Την υπαγωγή στους πίνακες διακριθέντων, και συνακόλουθα την αναγνώριση των ευεργετημάτων που προβλέπει ο νόμος, στους αθλητές ατομικών αθλημάτων, που προσκομίζουν αναγνωρισμένη βεβαίωση από ομοσπονδία και διάκριση από συμμετοχή τους σε πρωτάθλημα, έστω και εάν αυτοί δεν περιλαμβάνονταν στις λίστες των εθνικών ομάδων που οι ομοσπονδίες υποβάλλουν εκ των προτέρων προς έγκριση από τη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Για τη συνεργασία του ΓΝΑ «Κοργιαλένιο-Μπενάκειο» ΕΕΣ με το ΝΙ «Νοσοκομείο Ερρίκος Ντυνάν»

- Τον έλεγχο της νομιμότητας της συνεργασίας των δύο νοσοκομείων, ή διαφορετικά τη ρητή διακοπή της συνεργασίας.
- Την αποσαφήνιση των τομέων συνεργασίας και την εξειδίκευση των όρων σύναψής της και των υποχρεώσεων που απορρέουν από αυτή, καθώς και τη ρητή πρόβλεψη των όρων, των προϋποθέσεων, της διαδικασίας και του τύπου που πρέπει να τηρηθούν για την τυχόν τροποποίηση ή τη διακοπή της συνεργασίας.
- Τη διερεύνηση της ύπαρξης συντονιστικού οργάνου, αλλιώς τον διορισμό του από μέλος της διοίκησης ή υπηρεσιακό παράγοντα του ΓΝΑ «Κοργιαλένιο-Μπενάκειο» ΕΕΣ με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου, για τον συντονισμό της συνεργασίας μεταξύ των δύο νοσηλευτικών ιδρυμάτων, τον έλεγχο της τήρησης των όρων της συνεργασίας και της εκπλήρωσης των υποχρεώσεων που απορρέουν από αυτή για τα δύο μέρη.
- Την αποσαφήνιση της τήρησης του όρου της διακομιδής μέσω ΕΚΑΒ, η οποία έχει προβλεφθεί ως εχέγγυο για τη διασφάλιση της διαφάνειας και σηματοδοτεί την ενεργοποίηση της συνεργασίας με τις δεσμεύσεις που απορρέουν από τα εμπλεκόμενα μέρη.

Για τις υγειονομικές επιτροπές

- Τη σύνταξη ειδικού εντύπου στο οποίο οι αρμόδιες υγειονομικές επιτροπές θα καλούνται, εκτός από το να περιγράψουν την πάθηση και την κατάσταση του εξεταζόμενου προσώπου, όπως ήδη υποχρεούνται, να συμπληρώσουν σε ειδικά σημεία («κουτάκια») αν ο/η ενδιαφερόμενος/η εμπίπτει ή όχι σε κάποια από τις περιπτώσεις που σύμφωνα με την υφιστάμενη νομοθεσία δικαιούνται επίδομα παραπληγίας-τετραπληγίας ως ανασφάλιστοι ή ασφαλισμένοι του δημοσίου.

ΑΠΟΔΟΧΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ ΕΤΩΝ

Από προτάσεις που έχει κατά το παρελθόν διατυπώσει ο ΣτΠ έγιναν δεκτές οι εξής:

- Η προσαύξηση της διάρκειας της εναλλακτικής υπηρεσίας σε περίπτωση τυχόν παράβασης και όχι άνευ άλλου τινός η έκπτωση από την εναλλακτική υπηρεσία και η περιέλευση σε καθεστώς στρατιωτικής υποχρέωσης.
- Η επέκταση της χορήγησης της άδειας για ανατροφή παιδιού και στο άρρεν στρατιωτικό προσωπικό των ενόπλων δυνάμεων.
- Η μείωση του ορίου ελάχιστου αναστήματος στο 1,60 μ. (από 1,65 μ.) για την εισαγωγή των γυναικών στα Ανώτατα Στρατιωτικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και τις Ανώτερες Στρατιωτικές Σχολές Υπαξιωματικών.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ

Διεύθυνση Μεταναστευτικής Πολιτικής

Για τις προθεσμίες και τα παράβολα πολιτογράφησης

- Η νομοθετική πρόβλεψη ειδικών προθεσμιών για τη διαδικασία πολιτογράφησης, με λεπτομερή διαβάθμιση για κάθε φάση της διαδικασίας, καθώς και η μείωση του σχετικού παραβόλου, με ακόμη πιο σημαντική μείωση για περιπτώσεις επανυποβολής και για ειδικές κατηγορίες αιτούντων.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ,
ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ
ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Για τον καθορισμό του τύπου της ειδικής βεβαίωσης που χορηγείται σε υπηκόους τρίτων χωρών, για τους οποίους έχει εκδοθεί προσωρινή διαταγή αναστολής ή έχει χορηγηθεί αναστολή από το Διοικητικό Πρωτοδικείο

- Η χορήγηση της ειδικής βεβαίωσης νόμιμης διαμονής και στις περιπτώσεις που η προσωρινή διαταγή ή η απόφαση αναστολής αφορά απόρριψη αιτήματος για *αρχική χορήγηση* άδειας διαμονής. Η ειδική βεβαίωση νόμιμης διαμονής έχει πλέον ετήσια (αντί εξαμηνιαία) διάρκεια, μπορεί να ανανεώνεται για ισόχρονο κάθε φορά διάστημα έως την έκδοση απόφασης επί της εκκρεμούς αίτησης ακύρωσης από το διοικητικό δικαστήριο και παρέχει στον κάτοχο της δικαιώματα αντίστοιχα της κατηγορίας της άδειας διαμονής η οποία έχει ανακληθεί, δεν έχει ανανεωθεί ή δεν είχε ποτέ χορηγηθεί.
- Η επέκταση της χορήγησης άδειας για ανατροφή παιδιού και στο άρρεν προσωπικό του Λιμενικού Σώματος.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ,
ΝΗΣΩΝ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο της συνεργασίας του με τη φορολογική διοίκηση, και ιδίως με τις κεντρικές υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομικών, απηύθυνε, κατά τα τελευταία έτη αρκετές προτάσεις για την τροποποίηση διατάξεων της φορολογικής νομοθεσίας. Κατά την πρόσφατη φορολογική μεταρρύθμιση του 2010, ο ΣτΠ διαπίστωσε με ικανοποίηση ότι κάποιες από τις προτάσεις αυτές ενσωματώθηκαν στην ισχύουσα νομοθεσία. Αναλυτικά:

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Ζητήματα ισότητας των δύο φύλων ενώπιον της φορολογικής διοίκησης

- Η χορήγηση αντιγράφου κοινής φορολογικής δήλωσης και εκκαθαριστικού σημειώματος στους συζύγους που βρίσκονται σε διάσταση ή διάζευξη.

- Η δυνατότητα ξεχωριστής (από την κοινή φορολογική δήλωση των συζύγων) βεβαίωσης για τον φόρο που αναλογεί στα εισοδήματά κάθε συζύγου και η χωριστή ευθύνη για την καταβολή του.

Για την έκτακτη οικονομική εισφορά

- Η εγκατάλειψη της δυνατότητας της προαιρετικής αναγραφής εισοδημάτων και η τήρηση της αρχής της περιορισμένης αναδρομικότητας του φόρου. Ειδικότερα, η έκτακτη οικονομική εισφορά αρχικά μετονομάστηκε σε έκτακτη εφάπαξ εισφορά κοινωνικής ευθύνης, από την οποία απαλλήσσονταν τα φυσικά πρόσωπα. Στη συνέχεια, όμως, λόγω της οικονομικής κρίσης, με το άρθρο 5 του Ν. 3833/2010 επιβλήθηκε έκτακτη οικονομική εισφορά και σε φυσικά πρόσωπα με μεγάλο εισόδημα, άνω των 100.000 ευρώ.

Για την απαλλογή από τον φόρο μεταβίβασης πρώτης κατοικίας του εν διαστάσει συζύγου που έχει την επιμέλεια τέκνου

- Η απαλλογή, ως εγγάμου, από τον φόρο μεταβίβασης πρώτης κατοικίας του συζύγου που βρίσκεται σε διάσταση και έχει καταθέσει αίτηση ή αγωγή διαζυγίου τουλάχιστον έξι μήνες πριν από τον χρόνο της αγοράς και έχει την επιμέλεια των ανήλικων τέκνων της οικογένειας. Αν δεν λυθεί ο γάμος με διαζύγιο μέσα σε πέντε χρόνια από την αγορά, αίρεται η απαλλογή που χορηγήθηκε και καταβάλλεται ο οικείος φόρος.

Για την απαλλογή από τον φόρο μεταβίβασης για αγορά πρώτης κατοικίας σε αλλοδαπούς

- Η χορήγηση της εν λόγω φορολογικής απαλλογής σε αρκετούς αλλοδαπούς που κατοικούν μόνιμα στη χώρα, και συγκεκριμένα σε:
  - ομογενείς από την Αλβανία, την Τουρκία και χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης,
  - πολίτες των κρατών-μελών της ΕΕ,
  - αναγνωρισμένους πρόσφυγες, σύμφωνα με το ΠΔ 96/2008, και
  - πολίτες τρίτων χωρών που απολαύουν του καθεστώτος του επί μακρόν διαμένοντος στην Ελλάδα, σύμφωνα με τις διατάξεις του ΠΔ 150/2006.

Άλλα θέματα

- Η δυνατότητα προσωρινού προσδιορισμού της αγοραίας αξίας ενός ακινήτου από τον προϊστάμενο της ΔΟΥ, προς αποφυγή μελλοντικής διαπίστωσης ανακρίβειας στη δήλωση φόρου κληρονομίας και επιβολή πρόσθετου φόρου και προστίμων 200% στο πλαίσιο διεξαγωγής ελέγχου, ο οποίος συνήθως διενεργείται πριν εκπνεύσει η παραγραφή, δηλαδή δέκα χρόνια μετά τη δήλωση.
- Η απαλλογή από τον ΦΠΑ της παροχής υπηρεσιών ιατρικής περίθαλψης, οι οποίες πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της άσκησης ιατρικών επαγγελματιών, καθώς και της παροχής υπηρεσιών από ψυχολόγους, μαιές, νοσοκόμους, φυσικοθεραπευτές, λογοθεραπευτές και εργοθεραπευτές.

- Το δικαίωμα μετεγγραφής και για λόγους υγείας συζύγου φοιτητή, κατ' αναλογία με τα ισχύοντα για τους λόγους υγείας γονέων, καθώς επίσης και για τους αποφοίτους ΤΕΕ που εισήχθησαν σε ΤΕΙ.
- Η προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2005/36/ΕΚ

του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Σεπτεμβρίου 2005, σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων.

- Η συγκρότηση της Εθνικής Επιτροπής Καθορισμού Επαγγελματικών Δικαιωμάτων.
- Η χορήγηση αδειών για ανατροφή παιδιού και στα άρρενα μέλη ΔΕΠ των ΑΕΙ.
- Η δημιουργία του απαραίτητου θεσμικού πλαισίου για την ανακύκλωση και την επαναχρησιμοποίηση των αποβλήτων από εκσκαφές, κατεδαφίσεις και κατασκευές, τόσο στα ιδιωτικά όσο και στα δημόσια έργα.

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ**

Για την αποσαφήνιση της χρονικής ιεράρχησης των εκκρεμών υποθέσεων απαλλοτριώσεων

- Η θέσπιση κριτηρίων για τη χρονική προτεραιότητα των εκκρεμών υποθέσεων για δεσμεύσεις ιδιοκτησιών, όπως είναι η σπουδαιότητα των ευρημάτων, η δυνατότητα διατήρησης και ανάδειξής τους και ιδίως ο χρόνος δέσμευσης.
- Η έγγραφη και αναλυτική αποτύπωση των κριτηρίων για την ουσιαστική αξιολόγηση των προτάσεων απαλλοτρίωσης, για λόγους διαφάνειας.

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ**

Για τον χαρακτηρισμό εκτός σχεδίου ακινήτου ως αγροτικού

- Η αναμόρφωση του νομοθετικού πλαισίου, ώστε ένα εκτός σχεδίου ακίνητο να χαρακτηρίζεται ως αγροτικό με κριτήριο όχι τη θέση του εντός ή εκτός αστικής ζώνης, αλλά τον προορισμό του από τη νομοθεσία για τη συγκεκριμένη περιοχή.

Για τη λειτουργία της Επιτροπής Απαλλοτριώσεων

- Η κατάργηση της Επιτροπής Απαλλοτριώσεων, καθώς κατά τον Ν. 3028/02 αρμόδιο όργανο για τη γνωμοδότηση επί της ουσίας της σκοπιμότητας απαλλοτρίωσης είναι μόνο το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο.
- Η επέκταση της χορήγησης της άδειας για ανατροφή παιδιού και στο άρρεν προσωπικό του Πυροσβεστικού Σώματος.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Διεθνείς δραστηριότητες

Κατά τη διάρκεια του 2010 συνεχίστηκε η συστηματική συνεργασία του Συνηγόρου του Πολίτη με φορείς του εξωτερικού, με στόχο την ενίσχυση του διεθνούς προσα-

νατολισμού της Αρχής. Οι βασικοί άξονες της δραστηριοποίησης αυτής είναι οι εξής:

ΟΜΟΛΟΓΟΙ ΘΕΣΜΟΙ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΗΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη μετέχει στο ηλεκτρονικό σύστημα διασύνδεσης των γραφείων των ομόλογων θεσμών των κρατών-μελών της ΕΕ, με την ανταλλαγή πληροφοριών για θέματα κοινού ενδιαφέροντος. Παρέχει επίσης υλικό για το εξαμηνιαίο περιοδικό που εκδίδει ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής και συμμετέχει στα συνέδρια που διοργανώνονται ανά διετία από τον προαναφερόμενο θεσμό.

- Στο συνέδριο που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες (5–6 Ιουνίου), εκπρόσωπος του Συνηγόρου του Πολίτη παρουσίασε την εμπειρία της Αρχής στο ζήτημα της αναγνώρισης επαγγελματικών δικαιωμάτων σε κατόχους τίτλων σπουδών που έχουν απονεμηθεί από άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΔΙΔΥΜΟΠΟΙΗΣΗΣ» ΜΕ ΤΟΝ ΣΥΝΗΓΟΡΟ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ

Ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη ηγείται προγράμματος διδυμοποίησης (twinning) με στόχο την ενίσχυση του ομόλογου θεσμού της Σερβίας. Το πρόγραμμα υλοποιείται σε συνεργασία με τον Ολλανδό Συνήγορο του Πολίτη και το Κέντρο Ευρωπαϊκού Δημοσίου Δικαίου για τη διετία 10.2009–9.2011.

Στόχος του προγράμματος είναι η υποστήριξη του Σέρβου Συνηγόρου του Πολίτη στην προσπάθειά του να βελτιώσει την επιχειρησιακή του ικανότητα και να εδραιωθεί

στη Σερβία και τη διεθνή κοινότητα των Ombudsmen. Έχοντας ήδη διανύσει επιτυχώς την πρώτη φάση του, το πρόγραμμα προχωράει περαιτέρω στην ανάπτυξη του δυναμικού του Σέρβου Συνηγόρου του Πολίτη, ως ανεξάρτητης και αμερόληπτης αρχής που ελέγχει τη διοίκηση και προάγει τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ελευθερίες των πολιτών, προς ένα αποτελεσματικό και δημοκρατικό κράτος δικαίου στη Σερβία.

Για την επίτευξη των σκοπών του προγράμματος, πραγ-

ματοποιούνται δραστηριότητες κατάρτισης, επισκέψεις εργασίας, συνέδρια, δημόσιες εκδηλώσεις και εργαστήρια με ειδικούς και επιστήμονες ομόλογων θεσμών από την Ελλάδα, την Ολλανδία, τη Σλοβενία, την Αυστρία και την Ισπανία. Επιπλέον, ένα έμπειρο στέλεχος του Έλληνα Συνηγούρου του Πολίτη με έδρα το Βελιγράδι συντονίζει την υλοποίησή του.

Ο Κώδικας Δεοντολογίας και Χρηστής Διοίκησης (Code of Good Administrative Conduct) στη Σερβία αποτελεί από τις πλέον σημαντικές δράσεις του προγράμματος διδμοποίησης που πραγματοποιήθηκαν μέσα στο 2010. Ο νέος Κώδικας βασίστηκε στον αντίστοιχο Κώδικα του Ευρωπαϊκού Διαμεσολαβητή, η δε εκδοχή του για τη Σερβία ετοιμάστηκε με συνεργασία του Ευρωπαϊκού Διαμεσολαβητή με τον Σέρβο Συνήγορο του Πολίτη. Παρουσιάστηκε και παραδόθηκε στην Πρόεδρο της Σερβικής Βουλής σε δημόσια εκδήλωση και συνέδριο τον Ιούνιο του 2010, με τη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Διαμεσολαβητή Νικηφόρου Διαμαντούρου ως κεντρικού ομιλητή και «πρέσβη» του Κώδικα.

ΔΙΚΤΥΟ ΣΥΝΗΓΟΡΩΝ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

Ο Συνήγορος του Πολίτη συμμετέχει ενεργά στο Δίκτυο Συνηγούρων του Πολίτη των χωρών της Μεσογείου (Network of Ombudsmen of the Mediterranean Area), που συστάθηκε το 2007, με πρωτοβουλία των Συνηγούρων του Πολίτη της Γαλλίας, της Ισπανίας και του Μαρόκου. Σκοπός του δικτύου είναι να δημιουργηθεί μια μόνιμη δομή διαλόγου και συνεργασίας μεταξύ των θεσμών και των αντίστοιχων χωρών, και να προωθηθούν οι δημοκρατικές αρχές διακυβέρνησης και ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Οι στόχοι του δικτύου επιτυγχάνονται μέσω προγραμμάτων επιμόρφωσης και ανταλλαγής

εμπειρίας, συγκριτικών μελετών για τους θεσμούς Συνηγούρου του Πολίτη, δράσεων για την πληροφόρηση των πολιτών και την ενίσχυση των τοπικών θεσμών Συνηγούρου του Πολίτη, συνεισφέροντας γενικότερα στην οικοδόμηση νεοσύστατων θεσμών Συνηγούρου του Πολίτη.

- Στην 4η συνάντηση των μελών του δικτύου που πραγματοποιήθηκε (14–15 Ιουνίου) στη Βαρκελώνη, με θέμα «Immigration and Human Rights: A Challenge for Ombudsman Institutions», παρουσιάστηκε η κατάσταση στο ζήτημα της μετανάστευσης σε κάθε κράτος που συμμετείχε στη σχετική έρευνα.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «PEER TO PEER»

Ο Συνήγορος του Πολίτη συμμετέχει επίσης στο πρόγραμμα «Peer to Peer», το οποίο υλοποιείται από το Γραφείο του Επιτρόπου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, με τη χρηματοδότηση του Συμβουλίου της Ευρώπης και της ΕΕ. Στόχος του προγράμματος είναι η δημιουργία ενός ενεργού δικτύου συνεργασίας ανεξάρτητων εθνικών δομών για τα ανθρώπινα δικαιώματα, με ιδιαίτερη έμφαση στα

κράτη μη μέλη της ΕΕ. Κύριο εργαλείο του προγράμματος είναι η οργάνωση σεμιναρίων, στα οποία συμμετέχουν εξειδικευμένοι επιστήμονες των εθνικών θεσμών για τα δικαιώματα του ανθρώπου, με σκοπό την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τις αρχές δικαίου και τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται στην Ευρώπη στο πεδίο των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

- Ειδικοί επιστήμονες του Συνηγόρου του Πολίτη συμμετείχαν σε σεμινάρια που διοργανώθηκαν στην Πάδοβα (Ιούνιος) και στο Μπιλμπάο (Νοέμβριος).
- Εκπρόσωπος του Συνηγόρου του Πολίτη συμμετείχε

στην ετήσια συνάντηση της ομάδας επαφών του προγράμματος, που πραγματοποιήθηκε (3 Δεκεμβρίου) στο Στρασβούργο.

Ο ΕΛΛΗΝΑΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΕΤΑΙΡΟΣ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Ύστερα από διεθνή διαγωνισμό, επιλέχθηκε από τον Συνήγορο του Πολίτη της Δημοκρατίας της Γεωργίας ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη ως μέλος ομάδας, που θα υλοποιήσει πρόγραμμα τεχνικής υποστήριξης του ομόλογου θεσμού για την ενίσχυσή του. Ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη παρέιχε βοήθεια σε θέματα στρατηγικού σχεδιασμού, συνεργασίας με δημόσιες υπηρεσίες και φορείς, βελτίωσης της συμμόρφωσης των υπηρεσιών, καθώς και επικοινωνίας. Στο εταιρικό σχήμα συμμετέχουν ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Δημοσίου Δικαίου (Ελλάδα), το Ινστιτούτο Raoul Wallenberg (Σουηδία), το Civic Development Institute (Γεωργία) και η Human Dynamics (Αυστρία).

ΣΥΝΕΔΡΙΑ, ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη, οι Βοηθοί Συνήγοροι, καθώς και το επιστημονικό προσωπικό της Αρχής συμμετέχουν σε συνέδρια, ημερίδες, σεμινάρια και ομάδες εργασίας, με στόχο την ανταλλαγή εμπειρίας και τεχνογνωσίας για τη βελτίωση της παροχής υπηρεσιών προς τον πολίτη. Ενδεικτικά αναφέρονται τα παρακάτω από τη δραστηριότητα της Αρχής:

ΣΥΝΕΔΡΙΑ – ΗΜΕΡΙΔΕΣ

- Συνέδριο του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου στη Φλωρεντία (29-30 Ιανουαρίου), με θέμα «Evolution in Quality and Law Theory». Ο Συνήγορος του Πολίτη Γιώργος Καμίνης παρουσίασε την εμπειρία του θεσμού σε θέματα ισότητας και έκανε συγκριτικές παρατηρήσεις στη νομοθεσία κατά των διακρίσεων.
- Εκδήλωση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Δημοσίου Δικαίου στην Αθήνα (5 Φεβρουαρίου), με θέμα «Public Administration in the Balkans – from Weberian Bureaucracy to New Public Management». Στην εκδήλωση, που διοργανώθηκε στο πλαίσιο του Jean Monnet Project: South-Eastern European Develop-

ments on the Administrative Space in Balkan States, ο Συνήγορος του Πολίτη Γιώργος Καμίνης απηύθυνε χαιρετισμό.

- Συνέδριο στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου (11-12 Φεβρουαρίου). Η ομιλία του Συνηγόρου του Πολίτη Γιώργου Καμίνης είχε τίτλο «Η προαγωγή της δημόσιας λογοδοσίας και διαφάνειας μέσω των ανεξάρτητων αρχών».
- Συμπόσιο του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) της ΕΕ στη Βιέννη (7 Μαΐου) με θέμα «Strengthening the Fundamental Rights Architecture in the EU», με τη συμμετοχή του Συνηγόρου του Πολίτη Γιώργου Καμίνης.
- Ημερίδα του προεδρείου των ευρωπαίων μελών του Διεθνούς Ινστιτούτου Ombudsman στην Αθήνα (18 Ιουνίου), όπου συζητήθηκε ο σχεδιασμός των δράσεων του ινστιτούτου.

Σημαντική ήταν η διεθνής δράση του Συνηγόρου του Πολίτη στο πεδίο της προστασίας και της προώθησης των δικαιωμάτων του παιδιού. Ο Βοηθός Συνήγορος για τα Δι-

καιώματα του Παιδιού Γιώργος Μόσχος και στελέχη του Κύκλου συμμετείχαν μεταξύ άλλων:

- Στις συναντήσεις του Ευρωπαϊκού Δικτύου Εφήβων Συμβούλων (ENYA) στη Μάλτα (4–7 Ιουνίου) και το Στρασβούργο (8–9 Οκτωβρίου).
- Σε διαβούλευση εμπειρογνομόνων που διοργάνωσε η Ύπατη Αρμοστεία για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στη Γενεύη (30 Σεπτεμβρίου–1 Οκτωβρίου) με θέμα «Child-Sensitive Counselling, Complaint and Reporting Mechanisms».
- Στην ετήσια διάσκεψη του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού (ENOC) στο Στρασβούργο (6–9 Οκτωβρίου) και σε συνάντηση της συντονιστικής επιτροπής στο Παρίσι (12 Ιανουαρίου).
- Στο 5ο Ευρωπαϊκό Φόρουμ για τα Δικαιώματα του Παιδιού στις Βρυξέλλες (14 Οκτωβρίου).

Ο Συνήγορος του Πολίτη συνέχισε τη συστηματική συνεργασία και την ανταλλαγή τεχνογνωσίας με φορείς του εξωτερικού που δραστηριοποιούνται σε θέματα ισότητας. Επίσης, ως φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης, ο Συνήγορος του Πολίτη είναι μέλος των ευρωπαϊκών δικτύων Gender Equality Bodies Network και Equinet, συμμετέχοντας ενεργά στις συναντήσεις εργασίας και τα σεμινάρια που διοργανώνονται. Ενδεικτικά αναφέρονται οι εξής δραστηριότητες:

- Η Βοηθός Συνήγορος Σταματίνα Γιαννακούρου συμμετείχε σε νομικό σεμινάριο υψηλού επιπέδου του ευρωπαϊκού δικτύου Equinet με θέμα «Legal Developments and Concepts in the Field of Equality and Non-Discrimination in Europe», που πραγματοποιήθηκε (1–2 Ιουλίου) στις Βρυξέλλες.
- Ειδικός επιστήμονας του Κύκλου Ισότητας των Φύλων συμμετείχε στη Στρογγυλή Τράπεζα του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ με θέμα «Καταπολέμηση των στερεοτύπων και των εγκλημάτων μίσους λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού», που πραγματοποιήθηκε (12–13 Οκτωβρίου) στη Νάπολη.
- Ο Βοηθός Συνήγορος Βασίλης Καρύδης μίλησε με θέμα «Combating Discrimination in the Workplace», στη Σύνοδο Κορυφής για την ισότητα (Equality Summit), που διοργανώθηκε στο πλαίσιο της Βελγικής Προεδρίας της ΕΕ και πραγματοποιήθηκε (15–16 Νοεμβρίου) στις Βρυξέλλες. Στη σύνοδο συμμετείχαν εκπρόσωποι εθνικών φορέων προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης για την εφαρμογή των Οδηγιών 2000/43/ΕΚ και 200/78/ΕΚ.

Στρασβούργο, 8–9 Οκτωβρίου 2010

Τέλος, ο θεσμός εκπροσωπήθηκε και σε άλλες διοργανώσεις στο εξωτερικό. Ενδεικτικά:

- Η Βοηθός Συνήγορος Καλλιόπη Σπανού εκπροσώπησε την Αρχή στην ημερίδα που διοργάνωσε (1 Φεβρουαρίου) στο Παρίσι ο Γάλλος Συνήγορος του Πολίτη, σε συνεργασία με τα Πανεπιστήμια Johns Hopkins και Paris II, με θέμα «Human Rights: Universal Principles and Regional Guarantees», στο πλαίσιο του Αραβικού Χάρτη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.
- Ο Βοηθός Συνήγορος Γιάννης Σακέλλης παρουσίασε εισήγηση με θέμα «Υγεία και κοινωνική προστασία στην Ελλάδα: Ζητήματα κακοδιοίκησης», σε ημερίδα που διοργανώθηκε (10–12 Φεβρουαρίου) από το Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου με θέμα «Διοίκηση – Δημοκρατία – Λογοδοσία» στη Λευκωσία.
- Η Βοηθός Συνήγορος Ευαγγελία Μπαλλιά παρουσίασε το έργο και τη συμβολή του Έλληνα Συνηγόρου του Πολίτη στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και ιδίως στη διαχείριση των αποβλήτων, στο διεθνές συμπόσιο INSINUME 2010 «International Symposium on In Situ Nuclear Metrology as a Tool for Ra-

diöecology», που διοργανώθηκε (20–23 Οκτωβρίου) στη Ρωσία στο Διεθνές Κέντρο Ερευνών της Dubna.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη πραγματοποίησε συναντήσεις εργασίας με εκπροσώπους διεθνών και ευρωπαϊκών φορέων και οργανισμών. Ενδεικτικά συναντήθηκε:

- Με αντιπροσωπεία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (CPT). Συζητήθηκαν οι συνθήκες κράτησης σε φυλακές, αστυνομικά κρατητήρια και χώρους υποδοχής αιτούντων άσυλο, καθώς και το νομικό πλαίσιο επιθεώρησης και λογοδοσίας των αστυνομικών αρχών (18 Ιανουαρίου).
- Με τον Ευρωπαϊκό Επίτροπο Thomas Hammarberg. Στη συνάντηση με θέμα «Human Rights of Asylum Seekers and Minorities in Greece; Police Complaints Mechanism and Relevant Legislative Developments» συμμετείχε και ο Βοηθός Συνήγορος για τα Δικαιώματα του Παιδιού Γιώργος Μόσχος (10 Φεβρουαρίου).
- Με τον Ειδικό Εισηγητή του ΟΗΕ για τα βασανιστήρια Manfred Nowak, στο πλαίσιο διερευνητικής αποστολής για την παρακολούθηση πρακτικών ταπεινωτικής μεταχείρισης, ιδίως σε χώρους κράτησης (11 Οκτωβρίου).

Βραχυγραφίες

ΑΔΕΔΥ	Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων	ΕΛΑΣ	Ελληνική Αστυνομία
ΑΕ	Ανώνυμη εταιρεία	ΕΛΤΑ	Ελληνικά Ταχυδρομεία
ΑΕΙ	Ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα	ΕΟΤ	Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού
ΑΕΠ	Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν	ΕΠΑ	Εταιρείες Παροχής Αερίου / Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων
ΑΠΕ	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας	ΕΠΑΛ	Επαγγελματικά λύκεια
ΑΦΜ	Αριθμός φορολογικού μητρώου	ΕΠΑΣ	Επαγγελματικές σχολές
ΑΧΕΠΑ	(βλ. ΑΝΕΡΑ)	ΕΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΒΔ	Βασιλικό διάταγμα	ΕΣΣΕ	Επιχειρησιακή Συλλογική Σύμβαση Εργασίας
ΒΙΟΚΑ	Βιολογικοί καθαρισμοί	ΕΣΥ	Εθνικό Σύστημα Υγείας
ΓΓΚΑ	Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων	ΕΤΑΑ–ΤΣΜΕΔΕ	Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολουμένων–Τομείς Μηχανικών και Εργοληπτών Δημοσίων Έργων
ΓΕΕΘΑ	Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας	ΕΥΔΑΠ	Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Πρωτεύουσας
ΓΛΚ	Γενικό Λογιστήριο του Κράτους	ΙΚΑ	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
ΓΝΑ	Γενικό νοσοκομείο Αθηνών	ΙΚΑ–ΕΤΑΜ	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων–Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών
ΓΣΕΕ	Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος	ΚΕΔΕ	Κώδικας Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων
ΔΕΠ	Διδακτικό ερευνητικό προσωπικό	ΚΕΠΕΠ	Κέντρο Περιθαλψης Παίδων
ΔΕΠΑ	Δημόσια Επιχείρηση Αερίου	ΚΕΣΑΘΕΑ	Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο για την Πρόληψη και την Αντιμετώπιση της Θυματοποίησης και της Εγκλημματικότητας των Ανηλίκων
ΔΕΗ	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού	ΚΤΕΛ	Κοινό Ταμείο Εισπράξεων Λεωφορείων
ΔΕΥΑ	Δημοτικές επιχειρήσεις ύδρευσης και αποχέτευσης	ΚΤΕΟ	Κέντρο τεχνικού ελέγχου οχημάτων
ΔΟΑΤΑΠ	Διεπιστημονικός Οργανισμός Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης	ΚΥΑ	Κοινή υπουργική απόφαση
ΔΟΥ	Δημόσια οικονομική υπηρεσία	ΜΚΟ	Μη κυβερνητική οργάνωση
ΔΟΥ ΦΑΕ	Δημόσια οικονομική υπηρεσία φορολογίας ανώνυμων εταιρειών	ΜΜΕ	Μέσα μαζικής ενημέρωσης
ΔΟΥ ΦΑΕΕ	Δημόσια οικονομική υπηρεσία φορολογίας ανώνυμων εμπορικών εταιρειών	Ν.	Νόμος
ΔΥΠΕ	Διοίκηση Υγειονομικής Περιφέρειας	ΝΑ	Νομαρχιακή αυτοδιοίκηση
ΕΓΣΣΕ	Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας	ΝΔ	Νομοθετικό διάταγμα
ΕΔΕ	Ένορκη διοικητική εξέταση	ΝΙ	Νοσηλευτικό ίδρυμα
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση	ΝΠΔΔ	Νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου
ΕΕΕΚ	Ειδική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση	ΝΠΙΔ	Νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου
ΕΕΚΕΔ	Εθνική Επιτροπή Καθορισμού Επαγγελματικών Δικαιωμάτων	ΝΣΚ	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
ΕΕΤΑΑ	Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης	ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
ΕΕΣ	Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός	ΟΑΕΕ	Οργανισμός Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών
ΕΘΕΛ	Εταιρεία Θερμικών Λεωφορείων	ΟΑΕΕ–ΤΕΒΕ	Οργανισμός Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών–Ταμείο Επαγγελματιών και Βιοτεχνών Ελλάδας
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα	ΟΓΑ	Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων
ΕΚΑΒ	Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας		
ΕΚΑΣ	Επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης συνταξιούχων		

ΟΕΕ	Οργανισμός Εργατικής Εστίας	ΥΔΕ	Υπηρεσία Δημοσιονομικού Ελέγχου
ΟΕΕΚ	Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης	ΥΠΑ	Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών	ΥΠΕΚΑ	Υπουργείο Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής
ΟΤΑ	Οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης	ΥΠΕΧΩΔΕ	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
ΟΤΕ	Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδας	ΥΠΠΟΤ	Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού
ΠΔ	Προεδρικό διάταγμα	ΥΥΚΑ	Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
ΡΑΕ	Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας	ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
ΣΑΕΠ	Συμβούλιο Αναγνώρισης Επαγγελματικών Προσόντων	Φ/Β	Φωτοβοηθητικά
ΣΕΠΕ	Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας	ΦΠΑ	Φόρος προστιθέμενης αξίας
ΣΜΕΑ	Σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής	ΧΕΠ	Χρηματικό ένταξμα πληρωμής
ΣτΠ	Συνήγορος του Πολίτη		
ΤΕΕ	Τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση / Τεχνικό επαγγελματικό εκπαιδευτήριο		
ΤΕΙ	Τεχνολογικό εκπαιδευτικό ίδρυμα		
ΤΕΣ	Τεχνική επαγγελματική σχολή	ΑΗΕΡΑ	American Hellenic Educational Progressive Association
ΤΠΔ	Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων		
ΤΣΜΕΔΕ	Ταμείο Συντάξεων Μηχανικών και Εργοληπτών Δημοσίων Έργων	СРТ	Committee for the Prevention of Torture
ΥΑ	Υπουργική απόφαση	ΕΝΟС	European Network of Ombudspersons for Children
ΥΕΑΗΔ	Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης	ΕΝΥΑ	European Network of Young Advisors
		FRA	Fundamental Rights Agency

Το προσωπικό του Συνηγόρου του Πολίτη

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΡΙΑ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
Σπανού Καλλιόπη

ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΡΙΑΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
Kerridge Dawn
Μανιάτη Λία
Πετροπούλου Μυρτώ-Αφροδίτη

ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
Καρύδης Βασίλειος

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ
Αναστασίου Ελένη
Βερέμης Δημήτριος
Βουτσίνου Μαρία
Κουτρούμπα Ελένη
Λυκοβαρδή Καλλιόπη
Λυσανδροπούλου Όλγα
Μαρκάκη Ευαγγελία
Μάρκου Ελένη
Μονιούδη-Πικρού Ισαβέλλα
Μόσχος Ιωάννης
Μπακογιάννης Κωνσταντίνος
Μπαλιτσιώτης Λάμπρος
Μπούτσελης Ιωάννης
Μυτιληναίου Δήμητρα
Παντελίδου Φωτεινή
Παπαδοπούλου Ανδριανή
Παπαχαραλάμπος Χαράλαμπος
Τουρκοχωρίτη Ιωάννα
Τσαπόγας Μιχαήλ
Φυτράκης Ευτύχιος
Χατζηράλλη Σαπφώ
Χορμαβίτης Δημήτριος

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ
Γιαζιτζή Δήμητρα

ΚΥΚΛΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
Σακέλλης Ιωάννης

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ
Αλέστας Αριστείδης
Αμοριανού Σοφία
Αναστασίου Αναστάσιος
Αρσενόπουλου Ιωάννα
Ασημακοπούλου Ζηνοβία
Βαβουγιουί Άννα
Γαληνού Παρασκευή
Διάφα Λιάνα
Ζορμπάς Πάρης
Καραβόλου Μαρία

Κοντογεωργοπούλου Παυλίνα
Κυριακάκη Ειρήνη
Κωστής Ιωάννης
Λασκαρίδης Εμμανουήλ
Μαντά Ευαγγελία
Μαριδάκη Αδριήνη
Μήλιος-Νικολάου Ανδρέας
Μπαρτζελιώτης Κωνσταντίνος
Παλάσκα Ευνίκη
Πανάγου Αιμιλία
Παπαδόκη Ρένα
Παπαθουκά Δανάη
Πιζάνης Εμμανουήλ
Σκυλλιάκου Ευαγγελία
Τζέμος Βασίλειος
Τοπαλίδου Αναστασία
Τριανταφύλλου Καλλιόπη-Αικατερίνη
Τσελεκίδης Ιωάννης

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ
Καρασταμάτη Έβελυν

ΚΥΚΛΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
Μπαλλιά Ευαγγελία

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ
Αδάμ Χρήστος
Αθανασοπούλου Χαρίκλεια
Αντωνιάδης Κωνσταντίνος
Αποστόλου Μαρία
Βεθαώρας Δημήτριος
Βλάχου Αικατερίνη
Βρετού Βασιλική
Γεωργίτση Μεταξία
Γιαννακουλοπούλου Μαρία
Καραμήτρου Ζωή
Κουτρουμάνη Αθηνά
Κουφάκη Ιωάννα
Λουκάκος Κυριάκος
Μαρτσούκου Μεταξία
Μαυρομάτη Ελευθερία
Μπίλη Βασιλική
Μποσδογιάννη Αγγελική
Παιέση Μαρία-Μυρτώ
Παπαδοπούλου Ευγενία
Παπαθανάσογλου Αντωνίνα
Πετούση Θεοδώρα
Πεχλιβάνογλου Κωνσταντίνος
Ράππου Μαρία
Ρώσσιου-Κοκκίνη Ζωή
Σαλαμαλίκη Αγγελική
Σγάγιας Κωνσταντίνος
Σταματίου Ελένη
Σταμπουλή Έλενα

Στασινός Σωτήριος
Τσαϊτουρίδης Χρήστος
Τσακίρακης Ευάγγελος
Φιλιππάκη Δάφνη
Φιλιάτουρα Αικατερίνη
Ψαλτάκη Μαρία

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ
Τριάντη Βασιλική

ΚΥΚΛΟΣ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΡΑΤΟΥΣ-ΠΟΛΙΤΗ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
Σπανού Καλλιόπη

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ
Αγγελάκη Δέσποινα
Ανδρικήκη Κυριακή
Αντωνοπούλου Χρυσούλα
Βορριά Πετρούλα
Βούλγαρη Θεοδώρα
Γκλοβάνου Ελένη
Γκούμα Αικατερίνη
Δαραμάρας Κωνσταντίνος
Ζαχαριάδου Χρυσούλα
Ζούβια Καλλιόπη
Θωμόπουλος Ευάγγελος
Καλαβάνου Άρτεμις
Καλαϊτζή Ασημίνα
Καμένου Ειρήνη
Καμπάς Ανδρέας
Κετσιτζίδου Μαρία
Λιάδη Μαρία
Μαλεβίτη Αικατερίνη
Ματανά Αναστασία
Μπενέκου Ευανθία
Μπιγιλάκη Λεμονιά
Πανοπούλου Αγγελική
Παπανικολάου Αικατερίνη
Παπαστυλιανός Χρήστος
Πρεβεζάνου Κωνσταντίνος
Πρωτόπαπας Μάριος
Σάρρας Σάββας
Στουγιάννου Καλλιόπη
Φλώρου Χριστίνα

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ
Νικολακοπούλου Μαγδαληνή

ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
Μόσχος Γεώργιος

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ
Κουβαριτάκη Ιωάννα
Μοσχοπούλου Αλεξάνδρα

Μπαφέ Νίκη
Μηλιάνη Μαρία
Παπαδημητρίου Σταματία
Παπαδημητρίου Κωνσταντίνος
Παύλου Μιητιάδης
Πούλου Σταματίνα
Ρούτη Άννα
Στρατιδάκη Σαμάνθα
Τσάγκαρη Μαρία

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ
Παπανικολάου Ευανθία

ΚΥΚΛΟΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
Γιαννακούρου Σταματίνα

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ
Αγγέλη Χριστίνα
Δεμοίρου Ηλέκτρα
Καραγεώργου Μαρία
Λαμπροπούλου Κυριακή

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ
Τσουκαλά Αλίκη

ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΠΟΥ ΥΠΗΡΕΤΟΥΝ ΣΕ ΆΛΛΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Βίττης Νικόλαος
Δελλή Αλέξανδρα
Δουλαδάρης Νικόλαος
Δρόσος Σέργιος
Λιάσκα Αιμιλία
Μαραγκάκη Ελένη
Μαρκετάκη Αικατερίνη
Μπώλου Βασιλική
Στεφανάκη Καλλιόπη
Τάκης Ανδρέας
Τσιούκας Γρηγόριος
Χατζή Χρυσή

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ
Καλλιωντζή Αικατερίνη

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Βασιλόπουλος Ηλίας
Ευσταθιάδου-Κωνσταντακοπούλου
Αικατερίνη
Κανελλοπούλου Μαρία
Καρακώστας Δημήτριος
Λαγιάκου Ελένη
Λιανού Μαρία

ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ
Καζάκη Σοφία

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Αποστολίδου Δημήτριος
Βράιλα Αικατερίνη
Ευαγγέλου Θεογνωσία
Ζηκύρη Βαρβάρα
Κοσμά Στέλλα
Κωνσταντακόπουλος Γεώργιος

ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ
Αρναουτάκη Σταυρούλα

ΤΜΗΜΑ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

Αδαμόπουλος Αναστάσιος
Βαρδαλιάκη Ευγενία
Θέος Ιωάννης
Καλαματιανού Μαρία-Αριστέα
Καπάρος Σπυρίδων
Καραγιάννης Λουκάς
Κρητικοπούλου Βασιλεία
Μπούτσαλη Πελαγία
Τσαπάλης Βασίλειος

ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ
ΠΟΛΙΤΩΝ
Παπαδόπουλος Δημήτριος

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΗΣΗΣ

Ανδριανή Ρόδη
Βουρόπουλος Ηλίας
Βράζος Δημήτριος
Ζάκας Αλέξανδρος
Σάλτας Παναγιώτης
Φίλιος Θεόδωρος

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Καρτερολιώτου-Τζαβάρη Καλλιρρόη
Παπαγεωργοπούλου Δημητρία
Παραγιοίς Πέτρος
Τζάθα Αγγελική

ΤΜΗΜΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Χαραλάμπους Γερασιμούλα

ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΠΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟΥΣ ΚΥΚΛΟΥΣ

Αθανασιάδη Ευριδίκη
Γιαννακού Ευαγγελία
Πιπέλια Ελένη
Τζώρτζη Αργυρώ
Τσαγγαράτου Αθανασία

ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΠΟΥ ΥΠΗΡΕΤΟΥΝ ΣΕ ΆΛΛΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Αμαξοπούλου-Καρναθοπούλου Μαρία
Βερβεράκη Κλεοπάτρα
Κρητικός Γεώργιος
Νάκου Βιργινία

Δεν ανήκουν στο στελεχιακό δυναμικό του Συνηγόρου του Πολίτη,
λόγω παραίτησης, οι:

Κακαβά Μαρίνα από 17.3.2010 (διοικητική υπάλληλος)

Καραγιώργου Βασιλική από 11.6.2010 (ειδική επιστήμονας)

Γκώγκου-Λάμπρου Ελένη από 1.11.2010 (ειδική επιστήμονας)

Φαραντάτου Άννα από 9.11.2010 (διοικητική υπάλληλος)

Η ετήσια έκθεση του 2010
τυπώθηκε τον Μάρτιο του 2011
στο Εθνικό Τυπογραφείο σε 1.000 αντίτυπα.

Επιμέλεια κειμένων

Τίληθα Μπαλή
Ελένη Μπεχράκη

Καλλιτεχνικός σχεδιασμός

Άννα Κατσουλάκη

Εξώφυλλο

Άννα Κατσουλάκη

Στο εξώφυλλο χρησιμοποιήθηκε
λεπτομέρεια από έργο του Piet Mondrian.

Φωτογραφίες

Αθηνά Κουτρουμάνη σ. 24, 27, 37, 39, 49, 58, 63,
73, 79, 82, 86, 89, 93, 109, 121, 129, 147, 151, 167, 168

Πέτρος Παραγυιός σ. 26, 44, 84, 103, 132, 144

Σοφία Πετρέλη σ. 57, 139

Χρήστος Στεφάνου σ. 66, 119

Σαλίνια Στρούξ σ. 42

Αρχείο Τμήματος Επικοινωνίας
του Συνηγόρου του Πολίτη σ. 26, 35, 77, 99, 124, 169

Κλεοπάτρα Χαρίτου σ. 9

Ηλεκτρονική επεξεργασία

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΑΕ

© Συνήγορος του Πολίτη

Χατζηγιάννη Μέξη 5, 115 28 Αθήνα
Τηλ.: 210 7289600, fax: 210 7292129
www.synigoros.gr

ISSN: 1108-8206

